VIAȚA ȘI OPINIILE DE JOHN DE WYCLIFFE, D.D.

Ilustrațiile principale sunt din manunscrisurile publicate;

O VEDERE PRELIMINARĂ A SISTEMULUI PAPAL ȘI A STĂRII DOCTRINEI PROTESTANTE ÎN EUROPA, PÂNĂ LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XIV-LEA.

DE

ROBERT VAUGHAN.

VOLUMUL 1

INTRODUCERE

Numele lui John Wycliffe apare în paginile istoriei ca fiind primul englez ale cărui viziuni despre creștinism au fost de așa natură încât să inducă o renunțare la puterea spirituală, precum și la cea temporală revendicată de pontifi; și aproape toate principiile protestantismului nostru general pot fi urmărite în mod distinct în mintea lui.Răspândirea doctrinei sale printre compatrioții săi a fost obiectivul spre care și-a îndreptat energiile în fața oricărui pericol, cu o muncă aproape incredibilă și cu un succes pe care dușmanii săi îl descriu drept o cauză principală a revoluției care a marcat domnia lui Henric al VIII-lea.Prin acest eveniment, deși rezultatul unor alegeri imperfecte ale suveranului și defectuoase în multe dintre principiile sale, a fost în cele din urmă conferită o valoare dreptului la naștere al oamenilor din această țară, pe care nici o a doua schimbare nu ar fi putut-o conferi.Aceasta, cel puțin, trebuie să fie convingerea fiecărui credincios protestant; dar si pentru că am îndrăznit să cer atenția publicului pe un subiect atât de important precum caracterul părintelui Reformei.În ce măsură rezultatul acestor eforturi va fi la înălțimea așteptărilor cititorilor mei, este o întrebare la care se presupune că nu voi fi indiferent.Cu toate acestea, am eșuat în scopul pe care l-am urmărit cu o oarecare solicitudine, dacă nu se constată că aceste volume conțin o detaliere fidelă a tuturor faptelor care pot fi cunoscute ca aparținând istoriei reformatorului; însoțite de asemenea de orice ilustrație care poate să fie adusă din scrierile sale.În plus, cred că povestea vieții sale, și în special capitolul care urmează imediat după ea, va prezenta o imagine completă a diferitelor sale opinii, așa cum există ele în seria lucrărilor sale.

Introducerea subiectului principal al acestor volume constă în trei capitole; primul, referitor la apariția și caracterul sistemului papal; al doilea, la starea doctrinei protestante pe continent, de la căderea imperiului până la începutul secolului al XIV-lea; și ultimul, la instituția ecleziastică și la starea societății din Anglia, înainte de apariția lui Wycliffe. Istoria adversității(competiției) atât de mult timp perpetuate între susținătorii unui creștinism corupt și cei ai unui creștinism mai pur, este reluată în Viața reformatorului englez.Sunt oferite, de asemenea, câteva observații cu privire la starea bisericii în intervalul dintre moartea lui Wycliffe și apariția lui Luther.Pentru o estimare corectă a caracterului lui Wycliffe și a obligației noastre față de munca sa generoasă, este necesar ca trăsăturile sistemului căruia a fost chemat să i se opună să fie clar percepute, împreună cu gradul de rezistență pe care acesta îl întâmpinase anterior.Dar a dispune în mod corespunzător de materialele pe care le-a utilizat în acest scop, a devenit de asemenea important să le și asocieze cu narațiunea, născând astfel dificultăți.A fost adoptat planul unei introduceri, ca fiind favorabil pentru tratarea mai succesivă a istoriei reformatorului și a seriei de lucruri, bune sau rele, care aparțin vremurilor sale. Caracterul cuprinzător al punctelor care trebuie cercetate în spațiul mic alocat capitolelor preliminare, și atenția laborioasă care le-a fost acordată atât de des, trebuie să servească pentru a preveni anticiparea noutăților.În cazul în care unele dintre opiniile exprimate cu privire la mișcările mai complicate și detaliate în această parte a lucrării ar putea fi considerate ca având acest caracter, sper că nu au fost adoptate în grabă; dar acuratețea, selecția și aranjamentul au fost principalele preocupări. Primul și al doilea capitol descriu creștinismul care a dominat națiunile occidentale în timpul evului mediu: ultimul

capitol contemplă același sistem, sub rezerva modificărilor aduse de istoria noastră locală.

Urmărind cursul evenimentelor care au dus la instaurarea puterii papale, am fost ghidat în principal de scriitori catolici. Acolo unde acestea au eșuat, m-am limitat la acele autorități care, cu privire la problemele cu care sunt legate, vor fi în general recunoscute de către cititorul protestant ca fiind decisive. În ceea ce privește bisericile Reformei, aflate acum sub protecția guvernului britanic, este cert că Wycliffe ar trebui să fie considerat părintele tuturor, mai degrabă decât partizanul vreuneia dintre ele. În conformitate cu această viziune a caracterului său, în timp ce am menționat printre opiniile sale multe care trebuie să se dovedească inacceptabile pentru diversele confesiuni existente și am adăugat, nu mai puțin datorate memoriei sale și cititorului, raționamentele pe care au fost întemeiate astfel de opinii, am fost preocupat să sprijin pretențiile reformatorului pe recunoștința fiecărui corp religios care a respins autoritatea Romei, pe baza unor motive pe care toți au fost de acord să le venereze ca fiind sacre. Dacă am încălcat undeva această regulă, nu a fost din cauza unui plan. În istoria Angliei, Wycliffe este cunoscut ca fiind primul om care a îndrăznit să pledeze pentru libera circulație a scripturilor în limba vernaculară, pentru dreptul inalienabil al judecății private și pentru eliberarea noastră completă de vicleniile și asupririle preoției papale; unind la aceste excelențe toate elementele acelei pietăți luminate care a împodobit profesia creștină în epocile sale mai pure.Cititorul care poate să fie capabil să considere aceste lucruri ca fiind banale, deoarece mintea care a ajuns până aici, nu s-a adaptat cu mai multă precizie la cadrul delicatcu privire la acea credință sau politețe pe care propria sa părtășie au conferit-o, este cu siguranță un individ cu care Autorul nu poate avea nimic în comun.

Se va vedea că în extrasele introduse din piesele englezești ale lui Wycliffe, ortografia și câțiva termeni învechiți au fost înlăturați și că gustul cititorului modern a fost consultat într-o măsură mai mare.Această libertate față de limbajul reformatorului a fost luată din convingerea că, fără ea, pasajele inserate nu ar primi atenția pe care o merită și care este necesară pentru scopul prezentei publicații.Se poate pune întrebarea, de asemenea, dacă este corect față de Wycliffe însuși să fie obligat să își expună sentimentele multă vreme, în litera unui dialect, pentru majoritatea cititorilor atât de neinteligibil și respingător ca cel al strămoșilor noștri din secolul al XIV-lea.Există pericolul de a confunda imperfecțiunile de exprimare cu cele de percepție și sentiment.Dar, deși astfel de motive ar fi putut justifica o mai mare libertate cu frazeologia Reformatorului, doresc să se țină cont în mod clar de faptul că în partea compozițiilor sale incluse în aceste volume, substanța limbajului său a fost în fiecare caz păstrată cu grijă; și împreună cu ea, fiecare, chiar și cea mai mică nuanță a înțelesului său.Nouă zecimi din termenii săi sunt încă de actualitate printre noi, iar propozițiile sale sunt, în consecință, mai învechite din punct de vedere al structurii și ortografiei decât din punct de vedere material.

Persoanelor legate de ambele noastre universități, dar și altora, membri ai Colegiului protestant din capitala insulei surori, aș putea să le exprim obligațiile mele.Dar acestea nu sunt în nici un caz mai serioase decât cele conferite de bunăvoința venerabilului Arhidiacon de Richmond, care, în calitate de Rector de Wycliffe, mi-a oferit toate încurajările necesare pentru a-mi urmări scopul și mi-a făcut un serviciu important prin împrumutul valorosului tablou, din care este

preluată gravura prefixată în acest volum.Dr. Zouch, un fost rector, a lăsat moștenire acest tablou succesorilor săi, cu următoarea notă anexată: „ Thomas" Zouch, A. M., fost membru al Trinity College, "Cambridge, și rector de Wycliffe, dăruiește acest "tablou original al marelui John Wycliffe, "originar din această parohie, succesorilor săi, rectorii "de Wycliffe, care sunt rugați să îl păstreze ca "o moștenire a casei rectorale." Sir Antonio More s-a aflat în Anglia în timpul domniei lui Filip și a Mariei. Dr. Zouch deținea informații considerabile cu privire la istoria acestui tablou, dar o privire este suficientă pentru a pune pretențiile sale dincolo de orice îndoială.

Lăsând cititorului rezultatul muncii mele obscure, am sentimentul că depind în mare măsură de candoarea sa.Dar convingerea că eforturile lui Wycliffe au fost mai strâns legate de independența noastră religioasă și de beneficiile care o însoțesc decât se presupune în general și, mai ales, că multe dintre reproșurile aruncate asupra numelui său erau nemeritate, m-a determinat să fac din caracterul său subiectul unei investigații.Fiecare etapă a cercetărilor mele a avut rolul de a mă convinge că impresiile mele au fost corecte în aceste privințe. În comparație cu cei mai iluștri dintre bărbații care, în secolul al XVI-lea, au adoptat atât de mult din crezul său, se va descoperi că el este egalul celor mai mari și superior celor mai mulți.Dacă cariera sa ar fi fost mult mai puțin eficientă, se va aminti că lupta de la Termopile nu ne afectează mai puțin pentru că a fost un eșec. Și dacă multe dintre întrebările care apar foarte frecvent în scrierile sale sunt acum în mare măsură depășite; omul care poate fi indiferent la etapele prin care au fost dobândite libertățile sale, abia dacă a învățat să le prețuiască așa cum ar trebui.

CUPRINS

VEDERE PRELIMINARĂ

Capitolul I

Despre creșterea și caracterul puterii papale.

SECȚIUNEA 1

Caracterul iudaismului. Particularități ale dispoziției creștine. Importanța veche a cuvântului Biserică. Influența poporului în Biserica primară. Originea patronajului; evoluția și corupțiile sale. Cum a fost invadată de pontifi. Nicio jurisdicție apărătoare în Biserica primară. Apariția conciliilor ecleziastice și influența lor. Starea ierarhiei înainte de secolul al IV-lea. Înființarea ei sub Constantin. Originea și caracterul jurisdicției ecleziastice. Abuzurile sale. Clerul

SECȚIUNEA 2

Generozitatea credincioșilor primari. Bogăția Bisericii Primare, sursele ei și diverse aplicații. Creșterea și perversiunile ei. Caracterul secular asumat de cler. Ridicarea oamenilor Bisericii la funcții de stat. Celibatul clerului. Ascensiunea monahismului. Cauzele care au favorizat răspândirea sa. Corupția sa. Ascensiunea mendicanților. Obiceiuri păgâne încorporate în ritualul creștin. Caracterul imitativ al politicii papale. Adorarea imaginilor. Rugăciunea pentru morți. Transsubstanțierea. Legătura dintre puterea unui cler vicios și virtuțile predecesorilor săi.

SECȚIUNEA 3

Primele progrese ale papalității. Diversele sale progrese până la sfârșitul secolului al VI-lea. Ascensiunea lui Grigore cel Mare. Caracterul său.Influența pontificatului său asupra maximelor puterii papale. Ambiția pontifilor și jurisdicția lor apelantă. Originea puterii lor temporale. Infailibilitatea papală. Epistolele Decretale. Schema lui Hildebrand. Dispută cu privire la învestiri.

SECȚIUNEA 4

Religia necesară pentru securitatea politică. Păgânismul Greciei și al Romei și al națiunilor nordice. Influența favorabilă a creștinismului asupra statelor din Imperiul de Vest. Descoperirile și tendințele specifice Evangheliei. Acestea au fost în mod ciudat trecute cu vederea de către clerul Evului Mediu. Sistemul lor general defectuos, și în multe privințe degradant și ruminator.

CAPITOLUL II

Despre starea doctrinei protestante în Europa, până la începutul secolului al XIV-lea.

SECȚIUNEA 1

Statul puterii ecleziastice din secolul al VI-lea. Ineficacitatea persecuțiilor catolice. Originea paulicienilor. Atașamentul lor față de Sfintele Scripturi, doctrina, practicile și suferințele lor. Dispersia lor și gradul lor de influență asupra mișcărilor de reformă din Biserica occidentală.

SECȚIUNEA 2

Semne de pietate primară până în epoca lui Carol cel Mare. Notițe despre Paulinus și despre Claude de Torino. Urmașii lor supraviețuiesc persecuțiilor ortodocșilor. Martirii din Köln, precum și numărul și caracterul separatiștilor din Biserica Romană în secolul al XII-lea. Doctrinele lui La Nobla Layczon. Notițe despre Peter de Bruys, și despre Henry. Arnold de Brescia. Peter Waldo. Albigenzii. Sfântul Dominic și Sfântul Francisc. Edictul persecutor al lui Lucian al III-lea. Eșecul său, Inchiziția și cruciadele împotriva albigenzilor. Starea redusă a doctrinei protestante în Europa, înainte de epoca lui Wycliffe.

CAPITOLUL III

Despre instituția ecleziastică și starea societății în Anglia, înainte de epoca lui Wycliffe.

SECȚIUNEA 1

Tendințe despotice ale puterii papale. Obligațiile slabe ale strămoșilor noștri Saxoni față de Biserica Romei. Autoritatea monarhilor englezi în ceea ce privește Biserica Anglicană de la sosirea Conchistadorului. Avariția excesivă a papalității. Intrările sale, la care poporul, nobilii și clerul s-au opus frecvent. Notă despre Grossteste. Controversa dintre Henric al II-lea și Thomas a Becket - Politica viguroasă a lui Edward I. Limitele opoziției manifestate până acum de englezi față de pretențiile papale. Ignoranța lor în ceea ce privește caracterul sectanților continentali. Povestea lui Gerard și a adepților săi. Devotamentul sincer observat uneori în rândul clerului englez din această perioadă Lanfranc, Anselm, Sfântul Edmund, Bradwardine. Degradarea religioasă a strămoșilor noștri la începutul secolului al XIV-lea.

SECȚIUNEA 2

Sistemul feudal. Progresul comerțului englez. Influența sa asupra Constituției. Declinul învățământului. Apariția universităților. Starea învățământului în Anglia în secolul al XIV-lea. Filozofia scolastică, influența ei bună și rea. Dreptul civil și dreptul canonic. Un rezumat al capitolelor preliminare.

VIAȚA LUI WYCLIFFE.

CAPITOLUL I

Nașterea lui Wycliffe; data și locul ei. Istoria sa juvenilă. Studii despre tinerețe în secolul al XIV-lea. Legătura sa cu Oxford. Mutarea sa de la Queen's College la Merton. Caracterul studiilor sale în această perioadă. Atenția sa față de legile canonice, civile și municipale. Cunoașterea filozofiei și a exercițiilor Scolasticilor. Venerarea sa pentru scrierile sacre și titlul său de Doctor al Evangheliei. Multe lucruri în epocă s-au opus formării caracterului său. Marea Pestilență. Primul tratat al lui Wycliffe, intitulat: Ultima epocă a Bisericii. Dezvăluie caracterul religios al minții sale în cel de-al treizeci și doilea an al vârstei sale.

CAPITOLUL II

Ordinul călugărilor cerșeteri. Importanța controversei lui Wycliffe cu ei. Cauzele care au favorizat popularitatea lor. Prima lor așezare în Anglia. Comportamentul lor dezordonat expus de Armachanus și de Wycliffe. Rezumatul obiecțiilor lui Wycliffe față de practicile lor. Particularitatea și costurile probabile ale opoziției sale. Este ales Maestru la Baliol, iar mai apoi la Canterbury Hall. Disputa sa cu privire la conducerea acesteia din urmă. Apelul său către Suveranul Pontif. Fermitatea și integritatea sa în această criză. Solicitarea lui Urban al V-lea de a face recensământul. Decizia Parlamentului englez. Wycliffe este provocat să o apere. Răspunsul său. Controversa Ordinului călugărilor cerșeteri supusă Parlamentului. Wycliffe este probabil cunoscut de Curte în această perioadă.

CAPITOLUL III

Invazia lui Edward în Franța. Animozitățile naționale produse de aceasta. Influența sa favorabilă asupra Constituției engleze și asupra dependenței Bisericii Anglicane. Caracterul lui Eduard al III-lea și al curții sale. Defectele cavaleriei. Ioan de Gaunt. Despre originea probabilă a legăturii sale cu Wycliffe. Măsura inedită și luminată a Parlamentului englez. Conformitatea sa cu o doctrină favorită a lui Wycliffe. Motivul opoziției reformatorului față de secularitatea și viciile clerului. Părerea sa despre obligațiile clericale. Rezultatul disputei cu privire la calitatea sa de preot paroh. Devine profesor de Teologie. Importanța acestui eveniment. Analiza expunerii sale despre Decalog și extrase.

CAPITOLUL IV

Starea influenței papale în Anglia la sosirea lui Eduard al III-lea. Plângeri cu privire la aceasta. Statutul împotriva Provizoriilor și cel de Premunire. Ambasada la curtea papală. Circumstanțele favorabile din această perioadă îmbunătățite de Wycliffe. Anchetă cu privire la numărul de Beneficii străine în Anglia. O a doua ambasadă la Curtea Papală, incluzând numele lui Wycliffe. Bruges, sediul negocierilor. Notă despre acest oraș. Wycliffe cu Ducele de Lancaster la Bruges. Rezultatul ambasadei sale. Influența probabilă a acesteia asupra sentimentelor sale. Este promovat de rege la preoția de Aust și la rectoratul de Lutterworth.

Procedurile Parlamentului bun. Reformatorul este acuzat că predă Opinii periculoase. Apariția sa în fața episcopului din Londra. Moartea lui Edward al III-lea. Alegerile din primul Parlament al lui Richard. Apelul său la judecata lui Wycliffe. Răspunsul acestuia.

CAPITOLUL V

Doctrinele lui Wycliffe așa cum erau cunoscute înainte de moartea lui Edward. Opinii atribuite lui de către Pontif. Scrisori din partea Papei către rege, întâietatea , episcopul Londrei și universitate, cerând suprimarea imediată a principiilor reformatorului. Discuții stârnite la Oxford de mandatul papal. Apariția lui Wycliffe în fața delegaților papali la Lambeth. Conținutul documentului despre care se spune că le-a fost înmânat. Documentul este o expunere fidelă a sentimentelor sale cu privire la limitele autorității papale. Puterea Coroanei asupra veniturilor clerului. Revendicările ierarhiei și funcția preoțească de a lega și dezlega. El este atacat de un divin anonim. Răspunsul său indignat.

NOTE

APENDICE

O VEDERE A SISTEMULUI PAPAL

CAPITOLUL I

CU PRIVIRE LA CREȘTEREA ȘI CARACTERUL PUTERII PAPALE.

SECȚIUNEA 1

CARACTERUL IUDAISMULUI. - PARTICULARITĂȚILE DISPENSAȚIEI CREȘTINE. - SEMNIFICAȚIA VECHE A CUVÂNTULUI BISERICĂ. - INFLUENȚA POPORULUI ÎN BISERICA PRIMARĂ. - ORIGINEA PATRONAJULUI; PROGRESUL ȘI CORUPȚIILE SALE. -CUM A FOST INVADATĂ DE PONTIFI.- NICI O JURISDICȚIE APELANTĂ ÎN BISERICA PRIMARĂ. - APARIȚIA CONSILIILOR ECLEZIASTICE ȘI INFLUENȚA LOR. - STAREA IERARHIEI ÎNAINTE DE SECOLUL AL PATRULEA. - STABILIREA EI SUB CONSTANTIN. -ORIGINEA ȘI CARACTERUL JURISDICȚIEI ECLEZIASTICE. - ABUZURILE SALE. - SCUTIRILE CLERICALE.

În lumea antică, superstițiile statelor păgâne erau strâns legate de sistemul lor civil; dar preotul era, de obicei, servitorul servil al magistratului.În forma de guvernământ stabilită la galii și la britanici, această gradație a puterii era inversată. La ei, o supremație preoțească era obiectul căruia îi era tributară orice instituție civică;*în această ordine autoritatea, care distinge aranjamentele politice ale tuturor triburilor celtice, poate fi urmărită până în antichitatea îndepărtată.**O unire similară a funcției preoțești, cu cea mai înaltă demnitate civilă, a fost obișnuită în timpul epocii patriarhale; iar în codul de legi adoptat ulterior de națiunea evreiască, spiritul acelor obiceiuri juridice și observanțe religioase care au prevalat până atunci, nu numai că a fost păstrat, dar a devenit și mai evident și mai permanent.

*Caesar de Bel. Gal. vi. 13. Caracterul preoțimii druidice este astfel descris cu forță de Edmund Burke; Ei erau în același timp preoții, legiuitorii și fiziologii poporului și, în consecință, concentrau în ei înșiși tot respectul pe care oamenii îl au pentru cei care le vindecă bolile, le protejează proprietățile sau îi împacă cu divinitatea. Rezumat al Istoriei Engleze.

**Asemănarea druidismului, în doctrinele și politica sa, cu superstițiile orientale, a fost frecvent recunoscută. A se vedea Maurice. Indian Antiquities, passim.

Instituția mozaică prevedea atât guvernarea seculară, cât și cea spirituală a poporului evreu; a devenit astfel, în același timp, legea lor civilă și ecleziastică; ghidul lor în toate procedurile judiciare; și singurul lor ghid de credință și cult.Toate părțile sale le-au fost predate, ca fiind voința Dumnezeului lor; și în numele lui a fost pus în aplicare întregul. De aceea, guvernul evreiesc a fost descris în mod corespunzător ca fiind o teocrație. În ea, Iehova apărea ca magistrat suprem.În consecință, scopul fiecărui precept, fie că se referea la ritualul templului sau la obligațiile sociale, era de a perpetua acea credință religioasă și acel omagiu religios care urmau să confere urmașilor lui Avraam caracterul lor de popor.*

Astfel, o uniune între funcțiile seculare și cele spirituale a fost cultivată ca într-un leagăn al națiunilor și, din epoca lui Moise până la venirea lui Mesia, religia este văzută peste tot ca formând o ramură importantă a politicii naționale. De aceea s-a întâmplat că Evanghelia, în legile sale de disciplină externă, cu atât mai puțin în principiile sale spirituale, a fost "pentru iudei o piatră de poticnire, iar pentru greci o nebunie".Nu a căutat niciun ajutor din partea sancțiunilor penale, nu a atașat niciun fel de sfințenie locurilor, nu a afișat niciun fel de fast ritualic, nu a oferit nimic care să atragă simțurile sau să stimuleze ambiția celor lumești. Sub influența sa, orice loc devenea sfânt, iar cele mai simple servicii acceptabile, trebuiau să fie legate de o apropiere de Tatăl în duh și în adevăr.De către miniștrii săi, autoritatea magistratului era respectată cu scrupulozitate, în măsura în care aceasta respecta interesele sociale ale oamenilor; dar, în activitatea lor spirituală, nu se permitea nicio graniță locală care să le împiedice cursul. Discipolii săi, de asemenea, sunt văzuți adunându-se cu regularitate pentru exerciții religioase, influențați pur și simplu de unitatea credinței, speranței, iubirii lor, cât și de atașamentul lor față de volumul care conține voința Domnului lor dispărut. Printre aceștia, cei mai umili sunt apreciați ca fiind cei mai mari ; iar cei care reușesc cel mai bine să ajute la devoțiunile frăției sunt cei mai veneraţi.Obiceiul inofensiv de a admite în comuniunea lor doar pe cei care erau pregătiți să facă profesia pe care o făcuseră și să cultive temperamentul prin care ei înșiși se distingeau, includea întreaga putere prin care aceste comunități sunt cunoscute ca fiind exercitate sau revendicate.

*Această parte a antichităților evreiești este tratată în mod luminos de Lowman, în volumele sale despre Guvernarea și Ritualul Ebraic.

Dar ei erau atât de strâns uniți prin aceste simpatii spirituale, încât au devenit una în sentimentul lor în orice moment de suferință, răspândind vestea răscumpărării pe pământ, nu însă fără ajutorul influenței magisteriale, ci cu atât mai mult în fața opoziției hotărâte a acesteia. Aceasta a fost conduita ucenicilor Evangheliei într-o perioadă în care un ritual impunător și sancțiunile legale erau considerate esențiale pentru orice act care trebuia să poarte numele de serviciu religios.În consecință, această excludere totală a spectacolului ceremonial din adunările creștine a fost considerată de către neamuri o dovadă de ateism, iar de către evrei ca fiind rezultatul unei stări sufletești nu mai puțin revoltătoare; în timp ce independența religioasă pe care și-au asumat-o a fost invocată peste tot ca o dovadă certă de ostilitate față de Cezar. O religie instaurată și perpetuată, prin anumite mijloace și fiind ele însele atât de puțin asemănătoare cu uneltele grosolane ale puterii lumești, nici un regat nu fusese martor până atunci.Spiritul extins de caritate, care i-a determinat pe profesorii Evangheliei să se bucure de ea, aplicând beneficiile ei fiecărei părți a familiei umane, a fost în întregime o noutate; și prin dispoziția primilor săi predicatori de a anticipa convertirea lumii la ascultarea credinței lor, în disprețul tuturor stimulentelor lumești, a plasat caracterul apostolilor creștini în fața ochilor generațiilor următoare într-o lumină la fel de singulară și remarcabilă.* Din diversele relatări ale creștinismului primar reiese că aceasta era spiritualitatea împărăției Mântuitorului. Nici nu este de presupus că această neglijare marcantă a circumstanțelor și atracțiilor rituale, ca fiind legate de religia creștină, și a oricărei constrângeri, ca mijloc de extindere a influenței sale, a fost mai degrabă rezultatul unei necesități decât al unui principiu. Răscumpărătorul, căruia îi erau supuse toate puterile pământului, le-ar fi putut aduce curând într-o alianță cu cauza sa. Prin urmare, starea în care se găsește biserica sa până în epoca lui Constantin trebuie să ne permită să sugerăm că, dacă regii au fost concepuți din acea perioadă să devină conducătorii ei, evenimentul nu a fost niciodată menit să aducă toată pompa și secularismul iudaismului, și chiar mai mult decât toate, în legătura lor ulterioară cu sanctuarul creștin.

* Cititorul care dorește să vadă faptele din textul meu povestite în mod plăcut, poate consulta Discursul lui Fleury despre Istoria Bisericii, până în anul șase sute, și, mai ales, lucrarea sa separată despre obiceiurile primilor creștini. Dr. Barrow a tratat aceleași subiecte cu mai multă profunzime în lucrarea sa despre Supremația Papei; iar Mosheim, în Comentariile sale despre primele trei secole, a amestecat uneori filosofia celui din urmă scriitor cu învățătura primului, dar în Apologiile Părinților, acele particularități ale noii Economii sunt prezentate cel mai viu și foarte corect, ceea ce face ca larga răspândire a Evangheliei și lunga ei continuitate, în circumstanțe atât de neatractive, să fie o dovadă foarte convingătoare a originii sale divine. Vezi și Bingham, B. xvi.c.i. sect. 1, 2. c. ii. sect. 3. Gibbon, ii. 324. 382386.

Ierarhiei papale i-a fost rezervată sarcina de a vicia atât de complet toate principiile noii economii, încât să o facă supusă chiar patimilor pe care trebuiau să le supună și să le distrugă.* Din istoria acestei vaste uzurpări, cu greu s-ar putea bănui că Mesia a apărut pentru a introduce o dispensație care ar trebui să fie desemnată cu emfază ca fiind slujirea Duhului; că a declarat cu o solemnitate marcantă: "Împărăția mea nu este din lumea aceasta" sau că discipolii săi imediați se lăudau cu faptul că nu aduceau arme carnale în lupta lor.**Într-adevăr, nu există nimic în semnificația cuvântului "biserică" care să denote caracterul specific al comunităților cărora li s-a aplicat exclusiv de mult timp. Este sinonim cu termenul de societate; și în scrierile apostolilor și ale credincioșilor până la sfârșitul secolului al doilea, este în general folosit pentru a desemna ucenicii Mântuitorului, fie că se adună într-o anumită localitate, fie că sunt împrăștiați prin lume. Aplicarea sa intermediară la credincioși, ca locuitori ai anumitor țări, dar care nu se adună niciodată; și la clerici în sinoadele și consiliile lor, spre deosebire de laici, este de origine mult mai târzie.

* Dr. Barrow remarcă în mod elocvent că este un avantaj deosebit al religiei noastre faptul că, așa cum ne oferă o regulă de viață atât de excelentă și perfectă, tot așa ne-o oferă curată de orice aliaj care o încarcă, fără nici un obstacol care să o îngreuneze; pentru că ea ne cere în principal și, într-un fel, doar un serviciu rațional și spiritual, constând în îndeplinirea unor îndatoriri substanțiale, în mod clar necesare sau profitabile; nu ne îndepărtează de la practica unei pietăți și virtuți solide, prin obligația de a respecta plictisitor multe ritualuri externe; nu ne cheltuim vigoarea minții noastre pe formalități superficiale, (sau scrupulozități de serviciu, cum le numește Tertullian), care servesc doar pentru a amuza fanteziile copilărești, sau pentru a deprima spiritele slabe. Ea ne presupune oameni, oameni cu o bună înțelegere și cu dispoziții ingenioase, și se poartă cu noi ca atare, și cu atât mai mult ne face astfel dacă ne supunem ei.Observațiile rituale pe care le poruncește sunt pe cât de puține la număr, pe atât de simple și ușor de îndeplinit în natură, atât de evident rezonabile, foarte decente și foarte utile, apte să ne instruiască, capabile să ne stimuleze la practicarea celor mai sănătoase îndatoriri; considerație care arată că această doctrină este completă, potrivită pentru vârsta și constituția cea mai adultă, pentru capacitățile cele mai mature și îmbunătățite. - Predică despre excelența religiei creștine. În ceea ce privește această independență a magistratului, care a marcat comportamentul apostolilor în formarea și guvernarea primelor societăți creștine, trebuie observat că ceva asemănător cu aceasta a fost de mult timp o particularitate în obiceiurile sinagogii evreiești, iar analogia a fost remarcată pe bună dreptate de către episcopul Stillingfleet. Irenicum, P. ii. c, vi. sect. 9.

**„Creștinismul", observă Dr. Barrow, "îl vedem transformat din simplitatea sa originală în cu totul altceva decât a fost, dintr-o filozofie divină menită să îmbunătățească rațiunea, să modereze pasiunile și să corecteze manierele oamenilor, să pregătească oamenii pentru conversația cu Dumnezeu și cu îngerii, modelat într-un sistem de dispozitive politice (de noțiuni, de precepte, de ritualuri), care servește la înălțarea și îmbogățirea papei, cu curtea și adepții săi, clienții și vasalii." - Tratat despre supremația papei, p. 204.

În aceste societăți primitive, se arăta un respect deosebit față de înțelepciunea învățătorilor lor inspirați. Dar, în afară de acest control special, este în general recunoscut faptul că în astfel de adunări "toată autoritatea care aparține celor care sunt investiți cu o putere suverană" era exercitată de popor. Într-adevăr, nu era de competența lor să promulge legi, dar li se cerea să acționeze ca putere executivă cu privire la cele care le fuseseră încredințate, ca exprimând voința Domnului lor. Lor le revenea nu numai sarcina de a păstra metodele scripturale de admitere sau excludere în ceea ce privește părtășia creștină, ci și de a-și alege proprii pastori și învățători, de a judeca cu privire la oportunitatea reglementărilor care erau propuse pentru adoptare generală și de a hotărî asupra disputelor care se ridicau între frați sau între cei dați și pastorii lor.* Cu toate acestea, este la fel de sigur că această caracteristică importantă a politicii ecleziastice a fost atacată de timpuriu și că, după un interval de timp, a dispărut complet. Înainte de sfârșitul secolului al patrulea, au existat provincii în care s-a păstrat doar aparența. Drepturile care aparținuseră presbiterilor sau poporului erau acum revendicate de prelați; iar autoritatea conferită bisericii universale era practic cedată împăraților creștini.

Un singur departament al schimbării introduse în această perioadă merită mai mult decât o remarcă trecătoare. La convertirea lui Constantin, s-a considerat important ca zelul manifestat pentru cauza creștinismului să țină pasul cu cel manifestat în favoarea sistemului anterior; și a fost un sentiment predominant în păgânism că siguranța politică a unei națiuni trebuie să fie proporțională cu dispozițiile luate pentru cultul zeităților sale. Din aceste motive plauzibile, a apărut mulțimea de structuri consacrate care se găseau în aproape fiecare provincie a imperiului; și ulterior s-a decretat, ca un expedient pentru a realiza o difuzare mai largă a instruirii religioase, că persoanele care ridicau un edificiu pentru cultul creștin puteau păstra ca drept numirea ocupantului său.

*Mosheim, i. 99. Gibbon, ii. 324. iii. 282 285. La aceste mărturii ar fi ușor de adăugat cele ale unor scriitori precum Lowth, Stillingfleet și Bingham; dar verdictul lui Fleury și Dupin poate fi mai decisiv. Cu privire la cel dintâi, acesta poate să fie văzut în discursul său despre primele șase veacuri, Hist. iv. 319. La Cel de-al doilea, în comentariile sale asupra Epistolei atribuite lui Clemens Romanus, cent. i. p. 28; în nota sa despre Origen, cent. iii. p. 112; și în rezumatul său despre disciplina primitivă, 183. Influența poporului în alegerile episcopale nu a fost nicăieri mai tenace decât în Italia. Și nici nu ar fi greu de făcut să apară ca fiind probabil, că celebrele republici ale acelui regat au apărut mai puțin din alte cauze, decât din obiceiurile pe care această veche ramură a autorității populare le-a indus. Până în secolul al zecelea, o încălcare a pretențiilor poporului, în urma vacanței unui episcopat, era uneori suficientă pentru a provoca un război civil; iar când episcopii deveneau prinți, extinderea vocii populare, de la catedrală la senat, era ușoară și naturală.

În acest fel, deși cu încetineală, ținuturile pe care păgânismul le acoperise cu templele sale au fost aprovizionate cu clădiri la fel de numeroase și de costisitoare, ca mijloc de perpetuare a credinței și a cultului evanghelic.*

Dar acest transfer al puterii de alegere de la cei mulți la cei puțini și de la cei puțini la individ, oricât de bine intenționat ar fi fost, avea să devină o portiță pentru cea mai grosolană corupție. Ar fi plăcut să presupunem că primii pastori ai curelor astfel înființate au fost numiți în spiritul unui creștinism pur; și că o astfel de ordine de patronaj a fost continuată în veacurile care au urmat. Dar istoria relatează că, în cazul celor mai mulți din această clasă importantă de persoane, o pasiune pământească a luat prea ușor locul oricărui motiv creștin; și că clerul astfel numit s-a dovedit a fi un complice sever al unui plan, care le-a adus cele mai mari venituri și le-a sporit puterea politică. De aceea, într-o perioadă nu foarte îndepărtată, introducerea lor în sfera îndatoririlor lor a fost prea des degradată până la un simplu aranjament secular. Decretele sinoadelor provinciale și ale consiliilor generale, din secolul al V-lea până în epoca lui Luther, dezvăluie amploarea și inveterarea relelor care au fost astfel legate de sistemul ecleziastic. Simonia, pluralismul și nerezidența se numără printre tulburările care au apărut din această sursă; și care, într-un interval atât de lung, au rezistat cu succes oricărei măsuri care li s-a opus. Prinții, care își rezervau pentru ei înșiși puterea de a face astfel de alegeri, își vindeau frecvent episcopatele și abațiile la cel mai mare ofertant; în timp ce cumpărătorii procedau, și cu la fel de puțin simț al decenței, să recupereze costurile care fuseseră suportate pentru a asigura ridicarea lor, prin exacțiuni nesfârșite, ca și termenii de conferire a beneficiilor ministerului lor. De asemenea, acele beneficii care nu erau astfel vândute direct, erau adesea date vreunui favorit regal, sau în locul unor ofrande pecuniare. Emolumentul fiind în astfel de cazuri marea atracție, funcția religioasă era acceptată cu exact același sentiment care ar fi însoțit evenimentul unei promovări civile, dacă ar fi fost la fel de profitabilă.La acest exemplu, oferit de cele mai înalte autorități, atât în biserică, cât și în stat, conduita fiecărei ramuri inferioare a patronatului ar fi, ca un eveniment firesc, pe deplin conformă.

* Mosheim, i. 391, 395 Abia spre mijlocul secolului al V-lea, Fleury consemnează faptul pe care îl descrie ca fiind "începuturile drepturilor de patronaj". Cu toate acestea, exemplul presupune în mod clar existența anterioară a obiceiului; dar este cert că practica nu s-a răspândit atât de brusc cum ar lăsa să se înțeleagă scurta mențiune din Mosheim. -Fleury, Hist.iii. 110.

Pierderea oricărei concepții corecte cu privire la caracterul pastoral și la datoria pastorală, pe care o presupun astfel de practici, a fost evidentă și în transferul frecvent al numeroaselor beneficii către aceleași persoane.*În această distrugere a relației pur spirituale, care a existat cândva între slujitorul creștin și slujbașul său, și în întărirea tuturor căderilor care au urmat, curtea Romei a jucat un rol viguros și eficient. În ocuparea unei cure vacante, numirea unui conducător laic depindea, pentru eficacitatea sa, de sancțiunea prelatului diecezei. Ulterior, s-a recurs la multă ingeniozitate, și nu cu puțin succes, pentru a face ca aprobarea diecezană să depindă de cea a pontifului; și, în cele din urmă, întregul drept de a oferi astfel de beneficii a fost revendicat de ambiția nemărginită a papalității.** Din partea coroanei și a autorităților superioare ale bisericii, trebuia să se anticipeze cea mai formidabilă opoziție față de aceste pretenții. În consecință, a fost nevoie de multe veacuri pentru ca alegerea, mai întâi a arhiepiscopilor și apoi a sufraganilor lor, să depindă pentru validitate de confirmarea papală. La eliberarea unui episcopat, prinții își exercitau dreptul de numire; capitolile (Centre de putere) revendicau ca privilegiu al lor formalitățile alegerii; iar papa nu a omis să afirme că aceste măsuri, deși strict canonice, erau doar preliminare și că ele trebuiau să devină complet nule dacă nu erau urmate de sancțiunea sa ca pastor univeral. Disputele apăreau frecvent între suverani și călugării sau canonicii cărora, în fiecare catedrală, le aparținea spectacolul alegerii, iar în aceste dispute pontifii erau adesea aleși ca arbitri.

*În limbajul istoriei ecleziastice, nu doar cumpărarea de preferințe bisericești este catalogată drept simonie, ci și solicitarea de bani pentru îndeplinirea oricărei funcții spirituale. Bingham a arătat cât de viguroase și cât de zadarnice au fost eforturile depuse pentru a opri progresul acestui viciu, B. xvi. c. vi. Păcatul care a provocat cenzura lui Origen, a devenit ereditar la curtea papală, Dupin, cent. iii. p. 112. x. p. 68. xi. p. 24. Fleury atribuie prima achiziție de episcopate secolului al VI-lea, vii. p. 351. Același istoric l-a prezentat pe biograful unui prelat, care, în secolul al XII-lea, a scris pe larg împotriva acestei crime, spunând: "Mă îndoiesc mult dacă a reformat vreodată un singur om. Căci această erezie pernicioasă este cea mai încăpățânată dintre toate de înlăturat, mai ales în rândul clerului de rang înalt. Ei promit amendarea, dar o amână de la o zi la alta, până când devine mai ușor să convertești un evreu decât un episcop", xii. p. 466. A se vedea, de asemenea, Discursul său despre Biserică, din anul 600 d.Hr. și Conciliul de la Trent al Părintelui Paul, lib. vii. p. 460. ; iar pentru expedientele adoptate succesiv pentru a separa alegerile episcopale de influența populară, Gibbon, iii. 283285. Părintele Paul urmărește originea nerezidenței până la sfârșitul secolului al șaptelea și expune înșelăciunea canoniștilor, care, pentru a se sustrage interdicției de pluralitate, susțineau că numărul de beneficii care trebuie conferite aceleiași persoane ar trebui să fie determinat de rangul său. El remarcă, de asemenea, proverbul care îi ridica pe cardinali la rangul regilor și care, conform maximei de mai sus, îi îndreptățea la averea prinților, Conciliul din Trento, lili.ii. 203, 204. 23 1,235.

**Dupin, cent. xiii. 155. xv. 138. Moshcim, iii. 318. Jlallam, ii. 325, 326, Collier, i. 497.

Astfel de apeluri erau în general făcute de către justițiabilii ecleziastici; dar existau prea des cauze politice care îi constrângeau pe prinți să apară ca pârâți, iar deferența acordată astfel papalității constituia de obicei un precedent pentru o intervenție mai autoritară. Coborând să-și supună pretențiile unui astfel de arbitru, monarhul reușea uneori să confere o singură funcție vacantă favoritului său; dar acest lucru era realizat printr-un proces care afecta în secret influența generală a coroanei sale. Capitolile (Centrele de putere), de asemenea, prin apelurile lor frecvente de a plăcea regelui, cât și de a apela la o autoritate străină, au contribuit în mare măsură la creșterea unei puteri mai eficiente și ostile pretențiilor lor. În cuprinsul istoriei ecleziastice, anunțul despre un episcopat vacant și relatarea disputelor dintre părțile sesizate, cu privire la un nou titular, se succed cu o constanță care este cu adevărat obositoare.Dar acea perseverență invincibilă, atât de mult timp remarcată în politica Romei, a fost în acest caz, ca având prea mult succes.* S-a văzut cu ușurință că supunerea membrilor principali ai ierarhiei includea și cea a departamentelor sale subordonate. Odată admisă autoritatea papilor în succesiunile prelației, nu mai era nevoie de niciun principiu nou pentru a justifica o invazie a surselor inferioare de bogăție și putere. Nu s-a considerat suficient nici faptul că numai posturile vacante ar trebui considerate ca fiind la îndreptățita dispoziție a pontifilor. Prin intermediul "provizorilor", favoriților papali li se asigurau beneficii în perspectiva vacantării, și asta cu cea mai nerușinată profuzie. Acolo unde aceste intruziuni au fost combătute viguros, același scop fraudulos a fost adesea atins prin numirea unor ecleziastici în funcții, sub pretextul că le vor deține pentru adevăratul titular, atunci când acesta va fi ales în mod regulat. Pentru a completa acest tablou al corupției, se poate presupune că nu mai era nevoie de nimic altceva: dar în al zecelea și în următoarele două secole, citim despre copii, ca fiind inițiați în mod grav în vindecarea sufletelor. Venituri importante erau astfel asigurate unor persoane favorizate sau păstrate în familii distinse.**

* În 1231 și în anul următor, trei alegeri pentru întâietate bisericii engleze au fost anulate de autoritatea pontifului, iar un prelat desemnat de el însuși s-a dovedit a fi candidatul câștigător. Collier, i. 433, 434.

** Atto, episcop de Verceil, în secolul al zecelea, se plânge de legile de patronaj ca fiind corupte prin orice expedient imaginabil, și își încheie lamentația afirmând că unii prinți erau atât de infatuați încât ridicau copii la episcopat, (Dupin, cent. x. p. 27, vezi și pagina 11.) Dar în secolul următor, scaunul papal a fost ocupat de un copil care nu împlinise zece ani, și care mai fusese ocupat, cu un secol înainte, tot de un băiat de șaisprezece ani. Baron. An. 925. 1033. Arhiepiscopia de Reims a fost conferită în aceeași perioadă unui copil de cinci ani, iar băieții de doisprezece ani purtau haina demnității de cardinali. Operele doctorului White, prefață. Vezi și Părintele Paul despre Beneficii, c. xix. Mosheirn, ii. 501, 502. și Annal. Burton, 320 - 328. Din ultimul reiese că un viciu de acest gen a fost cel care a provocat indignarea memorabilă a lui Crosteste.

Totuși, astfel de practici trădează acea falsă încredere, care este rezultatul obișnuit al ambiției de succes și care, în providența lui Dumnezeu, este adesea folosită pentru a crea o inversare a puterii atunci când se așteaptă cel mai puțin. În acest fel, poporul a fost exclus de la autoritatea sa străveche în biserica creștină, și astfel a devenit corupt sistemul de patronaj la care influența sa a fost în cele din urmă complet transferată. Tulburările care au însoțit declinul imperiului au fost privite ca cerând cu voce tare această inovație plauzibilă, iar aceasta a fost fără îndoială producătoare de beneficii foarte importante; dar dacă doar câțiva erau capabili să conducă, trebuie să regretăm că discernământul lor a făcut de obicei atât de puțin pentru devotamentul lor, încât nu i-au făcut decât niște ghizi jalnici pentru cei mulți.

Și dacă bisericile din timpurile primitive dețineau influența care le este atribuită în mod atât de general în alegerea pastorilor lor, ar părea corect să presupunem că ele erau considerate competente pentru orice altă funcție de autoguvernare. Este fără îndoială adevărat că, în istoria acelor asociații voluntare, cei puternici erau uneori chemați să-i ajute pe cei slabi; și că, în diferite situații, aceștia din urmă trebuiau să se considere ca fiind urmașii celor dintâi. În aceste circumstanțe, deciziile unei biserici mai distinse, sau ale unei biserici-mamă, ar fi putut fi primite, în anumite cazuri, cu o deferență considerabilă. În acele frății care erau mai puțin importante, din cauza numărului lor, a bogăției lor sau a caracterului pastorilor lor, această consecință ar fi apărut în mod natural. Cu toate acestea, din mărturia unor oameni cu adevărat învățați pe tema antichităților creștine - și, în ceea ce privește astfel de puncte, poate cei mai imparțiali - reiese că, în ciuda acestei influențe inevitabile a puterii, nicio trăsătură nu este mai evidentă în istoria bisericilor mai timpurii, decât aceea a libertății lor față de orice jurisdicție apelantă. Potrivit unor scriitori precum Gibbon și Mosheim, abia după primul secol, autoritatea bisericilor, fondate de apostoli, a devenit în orice caz de așa natură încât să implice o supremație asupra altora; că, dimpotrivă, puterea lor a fost limitată cu atâta prudență, în această perioadă, încât să lase fiecărei comunități toate libertățile unui stat separat și independent.*

*Mai hotărât este limbajul lui Mosheim, i. 107. Și a lui Gibbon, ii.325 328.Este citat din Tertullian, de către regretatul Regius Professor of Divinity din Cambridge, ca fiind lauda tuturor bisericilor ortodoxe, "că fiecare ar putea indica individul căruia superintendența doctrinei și disciplinei sale i-a fost încredințată pentru prima dată de către unul dintre apostoli", și este declarat ca fiind în mod evident opinia aceluiași părinte, că" toate bisericile apostolice erau independente una de cealaltă și egale în rang și autoritate. "Dr. Key s Ecclesiast. Hist. 230. "La început", observă Dr. Barrow, "fiecare biserică a fost stabilită separat sub proprii episcopi și prezbiteri; astfel încât, independent și separat, să-și gestioneze propriile preocupări, fiecare a fost guvernată de propriul cap și a avut propriile legi." Schimbările care au urmat sunt descrise ca fiind rezultatul " prudenței umane". Opere, i. G62.

Faptul că această stare de lucruri a fost de scurtă durată este bine cunoscut, iar cauzele care au dus la excluderea sa totală din biserica vizibilă, de-a lungul atâtor secole, nu sunt mai puțin sigure. În secolul al II-lea se află începutul uniunii locale a bisericilor, de unde își au originea consiliile ecleziastice.*Faptul că o mărturisire de credință în doctrinele Evangheliei ar trebui să fie cerută fiecărui candidat la comuniunea creștină nu este în nici un fel nerezonabil; și este sigur că astfel de mărturisiri au fost printre cele mai vechi mijloace folosite pentru a păstra puritatea comuniunii creștine. S-ar putea ca testele de acest gen să se dovedească insuficiente pentru scopul lor, pe măsură ce mărturisirea Evangheliei a devenit mai puțin legată de suferință. Dar se cuvine să remarcăm aici că, de obicei, corupțiile religiei creștine au constat în erori adăugate la adevărurile sale. Acest fapt va fi ilustrat în mod frecvent în cursul prezentei relatări. Astfel, pe practica analizată acum, deși pură în originea ei, o structură înspăimântătoare de uzurpare anticreștină a fost treptat crescută.Cu ajutorul sinoadelor provinciale, anumite crezuri inofensive, care fuseseră mult timp limitate la anumite biserici, au fost după un timp extinse, ca teste de ortodoxie, la mai multe comunități dintr-un district sau provincie; și prin aceste confederații locale, calea a fost pregătită imperceptibil pentru acel sistem de dominație preoțească, care a fost dezvăluit în istoria conciliilor generale.**Se spunea că Duhul Adevărului prezidează aceste concilii și, ca o consecință, biserica universală a fost instruită să primească articolele sale de credință și regulile de disciplină; în timp ce puterea civilă s-a angajat să aplice decretele lor, în legătură cu ambele, ca fiind infailibile.***Datoria de a cerceta Scripturile nu putea fi impusă asupra poporului, în legătură cu astfel de maxime, cu nici o dovadă de consecvență. În sistemul degradant astfel introdus, li se cerea să gândească prin procură și să-și adopte opiniile religioase în persoana călăuzelor lor. Neavând nici o preocupare cu credința Evangheliei, decât să o primească așa cum a fost definită oficial, cuvântul lui Dumnezeu a fost retras în mod natural din mâna laicilor și a devenit posesia exclusivă a preoției. Lumina fiind astfel stinsă, copiii întunericului se puteau desfăta în impuritate.

* Mosheim, i. 107, 177. Gibbon, ii. 328, 329. Adunarea de la Ierusalim a fost cea a unei singure biserici, nu a reprezentanților din mai multe. (Faptele Apostolilor xv.) Deciziile sale erau obligatorii pentru ceilalți, deoarece erau cele ale unor oameni inspirați.

**Binghain, X. c. iii. iv.

***Moslieim, i. 17H. 2G3-2CC. 349351. Gibbon, iii. 301303.

Această secretizare a cheii cunoașterii a fost strict necesară pentru ascensiunea superstiției care a urmat; domnia sa nu a fost în niciun caz întreruptă în mod semnificativ, decât atunci când această proprietate pierdută a poporului a fost restaurată. Motivele care au aruncat astfel volumul sacru în obscuritate au fost de așa natură încât nu puteau să nu pregătească calea pentru acele fabule tradiționale, care aveau să înșele atât de mult timp și să captiveze națiunile creștinătății.

Nici nu a fost posibil ca scutirea de interferențe străine, despre care se spune că a aparținut bisericilor primare, să dispară singură, deoarece principiul supunerii odată admis în rândul lor, trebuie să fi contribuit la stabilirea unei subordonări exact similare în rândul pastorilor lor. În consecință, termenii de prezbiter și episcop au încetat înainte să mai fie sinonimi ; și dacă a existat vreodată o vreme, pe care nu presupun că o pot determina, când unul sau mai mulți din această clasă de bărbați, "remarcabili prin pietate și înțelepciune, conduceau aceste mici congregații într-o armonie perfectă" și când nu era nevoie "de un precedent sau de un superior pentru a menține concordia și ordinea, deoarece nu se cunoșteau disensiuni,"* este sigur că acest interval de egalitate pașnică avea să se încheie în curând.De-a lungul mai multor generații, totuși, "episcopul își trata presbiterii ca pe niște frați, nu făcea nimic fără sfatul lor".** Dar distincția dintre cele două oficii se extindea treptat, în timp ce din ordinea prelației era destinată să se nască o a doua și o a treia clasă de demnitari care, deși zeloși în susținerea jurisdicției lor particulare, aveau să faciliteze supunerea finală a bisericii și a clerului său la despotismul pontifilor. Argumentul ordinii, care a servit la confirmarea, dacă nu la crearea distincției dintre funcția unui episcop și cea a prezbiterilor săi, a fost transferat în secolul al doilea, la sinoadele provinciale, și acolo a dus la numirea similară a unui președinte, sau moderator, de unde își trag originea mitropoliții ;și frecvența cu care erau convocate astfel de adunări, au contribuit la stabilirea distincției măgulitoare pe care au introdus-o astfel.De asemenea, Ierusalimul nu mai era acum, și cu ea templu, deoarece preoția sa plecase.Dar mantia lui Aaron și a leviților, s-a argumentat, a căzut asupra slujitorilor evangheliei.

*Mosheim, i. 101. 179. Că episcopii și presbiterii erau aceiași atât în "nume cât și în ordine" în biserica primară, este doctrina episcopului Stillingllet t, (Irenicum, P. ii. c. vi. sec. 11.) susținută de autoritatea lui Medina, Ieronim, Austin, Ambrozie Sedulius, Primulas, Chrysostome, Theodoret și Theophylact. Astfel este și doctrina lui Gibbon, ii. 324.

**Dupin, despre disciplina antică, p. 1H2.

În consecință, sanctuarul iudaic a fost elogiat ca fiind un model al ordinii corespunzătoare bisericii creștine; și această teorie, fie că a fost adoptată din ignoranță, fie că a fost concepută, nu a fost susținută în zadar. Primirea ei a fost favorabilă subordonărilor deja stabilite în rândul clerului; și a netezit calea pentru noile distincții și pentru aspectul mai secular, care aveau să apară în curând în cadrul bisericii.

Constantin a avut motive importante pentru a asimila politica civilă și religioasă a imperiului; și pentru a conforma disciplina bisericii cu unele schimbări recente din constituția civilă, au fost necesare noi gradații în ordinea episcopală. Prelații de la Roma, Antiohia și Alexandria se distingeau deja, într-o oarecare măsură, prin privilegiile lor. La acestea s-a adăugat și episcopul de Constantinopol, când acest oraș a devenit reședință imperială. Aceștia erau cunoscuți încă din timpul domniei primului împărat creștin, sub numele de patriarhi; și respectați de un ordin de exarhi și mitropoliți, demnitatea lor se armoniza cu cea a celor patru prefecți pretorieni care fuseseră creați de aceeași autoritate. În această perioadă, episcopul Romei îi întrecea pe toți ceilalți prelați, în opulență și splendoare. Dar el era încă supus, în comun cu frații săi, legilor imperiului. De asemenea, un secol mai târziu, în timp ce afacerile fiecărei dieceze reveneau, cu puține excepții, episcopului său, toate cauzele de importanță generală erau hotărâte și fiecare lege, în legătură cu biserica, era promulgată, fie de împărat, fie de un consiliu ecleziastic convocat în numele său.*

Acestea au fost progresele ierarhiei creștine înainte de epoca lui Constantin și aceasta a fost forma în care a primit atunci sancțiunea imperială. Printre efectele imediate ale acelei revoluții, atât de mult producătoare, atât de bine, cât și de rău, s-a numărat jurisdicția seculară a clerului, o trăsătură a disciplinei ecleziastice prea proeminentă în istoria bisericii și care, în mod evident, include germenul celor mai extravagante pretenții ulterior invocate de pontifi, pentru a fi trecută cu vederea aici.

*Admirabilul Eseu despre spiritul și influența Reformei, de C. Villers, care a obținut premiul Institutului Național al Franței, este urmat de o magistrală "Schiță a istoriei Bisericii", de la fondatorul ei până la epoca lui Luther. Prima perioadă, care se întinde "de la Iisus până la Constantin", este descrisă ca fiind cea a "democrației"; a doua, care se întinde de la Constantin până la Mahomed, este numită "oligarhie"; a treia, care se întinde de la moartea lui Mahomed până la pontificatul lui Hildebrand, este denumită "monarhie"; iar intervalul rămas, până la apariția lui Luther, este considerat ca fiind cel al "despotismului". - A se vedea Mosheim, i. 179, 180, 348 3.gt;4. Gibbon, ii. 301 303.

Această tendință, într-adevăr, a politicii pestrițe stabilite atât de brusc, a fost, după un timp, percepută; dar eforturile magistratului de a supune puterea rivală pe care plăcerea lui o crease, au fost adesea ineficiente, pentru că au fost făcute prea târziu. Să ne amintim că, atunci când apostolul neamurilor i-a îndemnat pe corintenii litigioși să își supună diferendele, în ceea ce privește lucrurile "care țin de viața aceasta", deciziei arbitrilor aleși dintre ei, aceasta a fost pentru a opri primele mișcări de conflict și pentru a evita reprosul provocat de apelul disputelor creștine la un tribunal păgân.Cu toate acestea, sfatul său, în acest caz, a respectat doar disputele legate de proprietate; legea de procedură, în fiecare caz de delicvență morală, era cunoscută dinainte.* Și este important să observăm cu claritate că funcția de pacificator, așa cum este ea recomandată, era departe de a fi asociată exclusiv cu cea de pastor creștin. Dimpotrivă, îndemnul apostolului cerea pur și simplu ca astfel de chestiuni de dispută să fie stabilite înaintea "sfinților", și nu înaintea "celor nedrepți"; și că, în chestiuni de o importanță mai mică, laicii din biserică ar trebui să fie considerați ca având competență să decidă.**Nu era de presupus că apelanții, în special cei care nu au reușit să obțină un verdict favorabil, vor fi, în toate cazurile, strict convinși că decizia anunțată a fost formată în mod echitabil. În astfel de cazuri, dacă pastorul ar fi arbitrul, s-ar crea o prejudecată în ceea ce privește caracterul său, care ar aduce atingere oricărui scop al relației sale oficiale. Conștient de acest fapt, apostolul cu greu ar fi putut să nu atribuie o funcție atât de nedorită membrilor mai umili ai bisericii, mai degrabă decât învățătorilor ei acreditați; iar în mâinile frăției, a fost un act de mediere care trebuie să fi contribuit foarte mult atât la pacea, cât și la reputația comunităților creștine. Cu toate acestea, treptat, această ramură a autorității a devenit inseparabil legată de funcția pastorală. Este posibil ca acest eveniment să fi fost, în cele mai multe cazuri, efectul acelei încrederi pe care turma sa o acorda, de obicei, păstorului creștin; în unele cazuri, poate că a rezultat dintr-o ambiție vinovată; cert este că ceea ce era astfel acordat prin cutumă, a fost în cele din urmă cerut ca un drept. Totuși, atâta timp cât arbitrii în astfel de dispute își îndeplineau îndatoririle funcției lor fără emolumente și fără a fi ajutați de puterea politică, această autoritate, deși adiacentă celei pastorale și, în unele privințe, în contradicție cu ea, a fost, probabil, ferită de orice abuz serios.

* 21 Matt, xviii. 15 17.

**22 1 Cor. vi. 1 8.

Dar stabilirea creștinismului ca religie a imperiului a conferit popularitate profesării evangheliei. Ca o consecință certă a acestei schimbări, bogăția și ireligiozitatea credincioșilor declarați au crescut rapid. Proporționale cu această creștere au fost și controversele care au apărut în privința proprietății și care, ca urmare a obiceiurilor anterioare, au căzut sub jurisdicția pastorilor bisericii. Cu această schimbare, însă, s-a constatat că o alta, nu mai puțin considerabilă, era legată. Magistrații imperiului nu mai erau considerati păgâni, de către clerul existent, ci erau în general recunoscuți ca fiind adevărați credincioși; și cum motivul, pe care se întemeia sfatul Sfântului Pavel către Corinteni, era astfel înlăturat, soluționarea tuturor cauzelor seculare ar fi trebuit, pe nedrept, să fie redată judecătorului secular. Dacă, într-adevăr, un arbitraj privat era încă preferat, nu exista nimic care să împiedice apelul la acesta. Dar era evident că fiecare astfel de decizie trebuia să depindă pentru eficacitatea sa de acele sancțiuni morale, care constituiau singura putere a bisericii primare și că o metodă mai sumară de a regla controversele trebuia acum să fie adoptată.

Printr-o lege a primului împărat creștin, fiecare episcop a fost ales ca arbitru general al disensiunilor civile care se manifestau în cadrul diecezei sale sau, mai corect spus, al parohiei sale. De la sentința sa nu mai exista nici un recurs, iar ofițerii de justiție erau obligați să execute imediat voința sa.* Constantin ar fi încercat cu greu să lege o astfel de funcție de cea a ministerului creștin, fără concursul oamenilor cărora le-a fost conferită.Faptul că a fost susținut în mod universal de clerul din secolul al patrulea este defavorabil pretențiilor lor de oameni religioși. De către o clasă limitată și o clasă mai bună dintre ei, distragerile introduse de această ocupație lumească erau deplânse cu amaraciune; dar toți erau nonconformiști în această privință, și cei mai mulți nu aveau prea mari dificultăți.**Se poate admite că, procedurile instanțelor episcopale din epocile mai târzii erau mai fixe și mai echitabile decât cele conduse de funcționarii seculari ; dar această disparitate nu putea fi observabilă în mod frapant în secolul al IV-lea, când scrierile sacre nu erau deloc necunoscute și când barbaria nu reușise decât foarte puțin să demoleze structura jurisprudenței romane.

* Eusebius Vit. Constant, iv. c. 27.Sozomen, i. c. 9.

** Augustin a pretins că simte acest rău și a rostit câteva plângeri puternice împotriva lui. Plenty , ii. 909. iii. 147.

Ar trebui reamintit, de asemenea, că verdictele fiecărei instanțe au fost aplicate cu aceleași arme coercitive, astfel încât nu ar putea fi invocată nicio obiecție religioasă împotriva apelurilor la una dintre ele, care să nu se aplice cu aceeași forță și la cealaltă. În timp ce echitatea generală a hotărârilor pastorale constituia singurul motiv al influenței lor, diferitele arte ale corupției erau în mod fericit excluse. Dar, scoase de pe această bază onorabilă și înrădăcinate în sancțiunile legii imperiale, caracterul lor s-a schimbat complet. Pastorii creștini au devenit astfel, dar într-un sens pe care Domnul lor nu l-a intenționat niciodată, o preoție regală, anexând puterea sabiei la cea a funcției lor spirituale. Nici nu este ușor să determinăm amploarea incursiunilor care ar fi urmat cu rapiditate, dacă nu ar fi apărut un puternic control în vigilența rivală a curților a căror provincie a fost astfel invadată.* Împăratul Teodosie a mai decretat că o cauză civilă poate fi adusă la curtea episcopului în primă instanță, la bunul plac al oricăreia dintre părți; și că poate fi mutată acolo la aceeași alegere, în orice etapă a pledoariilor sale în fața magistratului civil.** Din această creștere ciudată a puterii, se poate deduce că eficiența oamenilor bisericii în noua lor vocație a fost de așa natură încât să câștige încrederea regală. Dar a fost considerat important de către Arcadius și Honorius, cărora le-a revenit apoi autoritatea supremă, să definească mai precis limitele jurisdicției episcopale și să facă ca orice apel la tribunalul clerical să depindă, ca în trecut, de concursul ambelor părți. Prin această dispoziție s-a dat un slab frâu uzurpării crescânde; dar obiceiurile pe care le introdusese fostul statut nu aveau să fie ușor de eradicat; și din istoria prinților următori reiese că, după un interval de timp, autoritatea sa dezastruoasă a fost pe deplin restaurată. Au fost, într-adevăr, înființate tribunale pentru a hotărî cauzele de natură mixtă, iar existența lor dezvăluie o gelozie reciprocă. Dar dacă judecătorul secular era admis în aceste tribunale, este sigur că și în acestea autoritatea episcopală prevala în mod obișnuit.

* Împăratul Valens a desemnat clerul să stabilească prețul mărfurilor vandabile, o măsură care denotă cu siguranță o încredere în echitatea lor, dar care implică și un talent pentru activități profane care cu greu ar fi putut exista alături de o respectare corespunzătoare a obligațiilor lor spirituale. Domnul Gibbon a numit aversiunea primilor creștini față de chestiunile de guvernare civilă, ca imprimând o energie colectivă mișcărilor lor religioase. În epocile ulterioare, plângerile nobilimii laice cu privire la pătrunderea oamenilor bisericii în funcțiile civile au fost deseori invocate, dar timp de multe secole nu au avut decât un succes foarte parțial. - Declinul și decăderea, II. 322. Discursul lui Fleury despre Biserică, din anul 600 d.Hr.

**Acest edict a fost atribuit lui Constantin, dar Godefroy a dovedit că este de origine mai târzie. Faptul că a fost introdus în mod corect în codul lui Teodosie este îndoielnic; dar de acolo a fost extras de Carol cel Mare. - Gibbon, iii. 293. Hallam, ii. 10. Lingard, ii. 295. Faptul că apelurile la curtea episcopului depindeau anterior de consimțământul celorlalți, este evident din Romanele lui Valentinian, iii. 12. și din Sozomen, i. 9.

Diverse au fost, de asemenea, expedientele prin care cauzele despre care se spunea că sunt trecute cu vederea sau respinse de către magistrați, au fost făcute să fie transferate către echitatea mai scrupuloasă a ofițerilor ecleziastici. Prin astfel de măsuri, ocupația juridică a devenit legată de relația pastorală, făcând ca o cunoaștere a legii sa fie peste tot atât de importantă pentru un episcop încât studiul bibliei sale să transforme rușinea într-un proverb.*

Astfel, o uniune între puterea preoțească și cea judecătorească nu era mai familiară triburilor barbare prin care a fost dizolvat imperiul, decât era de mult timp pentru membrii bisericii creștine. În consecință, această combinație primejdioasă a supraviețuit acelor convulsii profunde, care au dat existență statelor Europei moderne și care s-au încheiat prin adoptarea de către acestea a cultului creștin. Într-un conciliu gotic de la Toledo, convocat înainte de sfârșitul secolului al VI-lea, incluzând mai mult de șaptezeci de prelați și desfășurat sub sancțiunea regală, găsim că judecătorii poporului sunt îndemnați să se prezinte în fața convocării anuale a clerului, pentru a primi instrucțiuni oficiale din gura episcopilor, în calitate de supraveghetori desemnați de ei.**Două secole mai târziu, odiosul edict al lui Teodosie a fost repus în vigoare de către Carol cel Mare și a devenit o lege, prin intermediul diferitelor națiuni care îi dețineau autoritatea.*** De asemenea, este bine cunoscut faptul că, sub domnia păgânismului în rândul națiunilor nordice, hotărârea de excomunicare își separa victima atât de privilegiile religioase, cât și de cele civile; faptul de a fi considerat impiegat însemna a fi expus la mizeriile de proscris. Din epoca lui Constantin, succesorii apostolilor fuseseră prea mult obișnuiți să pronunțe sentința despre care știau că va fi urmată de confiscări sau de închisoare, pentru a se simți șocați de această legătură între cenzura religioasă și pedepsele civile. Curând, ea a fost adoptată de ei în toată amploarea ei, și astfel prezentul și viitorul, în ceea ce-i privește pe adepții lor, a fost pus într-o supunere completă față de voința lor.****

*Vezi discursul luminos al părintelui Paul pe această temă, în cartea a patra a Conciliului din Trento.

**Fleury, iv. 278, 279.

***Capital. Reg. Franc, vi. 3G6.

****Mosheim, ii. 225, 220. Fleury,iii. 141, 145.

De asemenea, principiul, odată admis, conform căruia o delicvență religioasă necesita o suspendare a drepturilor civile, a fost ușor de extins, până când monarhii au fost înlăturați de pe tronurile lor, iar regatele au fost schimbate după bunul plac de o rasă de preoți îngâmfați.*

O perioadă ar fi necesară pentru a pregăti calea pentru o aplicare frecventă a acestor cenzuri spirituale conducătorilor și suveranilor. Dar a pedepsi aberațiile mulțimii și a le trece cu vederea pe cele ale superiorilor lor ar fi însemnat să se admită o distincție, din toate punctele de vedere, periculoasă. S-ar fi putut pleda cu sinceritate că o supunere strictă a magistratului autorității canoanelor penitențiale ar fi în contradicție cu libertatea administrației sale specifice. Cu toate acestea, este cert că motivele care pentru o vreme au protejat persoana împăraților de o mustrare serioasă, au oferit uneori doar o protecție slabă infractorilor din birourile subordonate ale guvernului. Sfântul Atanasie a pronunțat sentința de excomunicare asupra unuia dintre miniștrii din Egipt.**Prelatul Synesius i-a urmat exemplul și, în persoana președintelui Andronicus, a învins un adversar mult mai formidabil.***Dar printre primii și cei mai de succes campioni ai puterii care a devenit atât de mult timp subiectul unor abuzuri, trebuie să-i fie acordată preeminenței și devotatului Sfânt Ambrozie. Prin autoritatea acestui om excelent, împăratul Teodosie a fost exclus de pe altarul credincioșilor; iar membrii comunității creștine au fost edificați de spectacolul inedit al unui prinț care își asumă haina de căință publică, ca ispășire cerută pentru crima publică.****Nici nu a fost considerată suficientă, ca cenzura bisericii să fie astfel aplicată fără teamă, legată, așa cum devenise peste tot, de diformitatea pământului și al cerului.Blestemul, cu toate consecințele sale, a fost extins treptat de la individ la familia și adepții săi; și această practică, deși asigura pedepsirea celor nevinovați odată cu cei vinovați, a devenit baza binecunoscutei sentințe de interdicție - o armă ecleziastică, prin care, în biserica occidentală, chiriașii baronului erau adesea făcuți să geamă sub pedeapsa suferită de stăpânul lor;și națiunile au fost condamnate împreună pentru nelegiuirile imputate de pontifi regilor lor.****

*Cea mai veche exercitare a acestei puteri a fost depunerea lui Vamba, un rege al vizigoților, de către consiliul din Toledo în CSl. Următorul a fost în cazul lui Ludovic Debonaire - două secole mai târziu. - Discursul lui Fleury, în anul 300 d.Hr.

**Baron. An. 370. unde autoritatea cardinalului este o epistolă a Sfântului Vasile.

***33 Fleury, iii. 143, Ml.

****Gibbon, v. 69- 72. Ușile bazilicii Anibrosiana sunt încă venerate de italieni ca fiind cele închise de sfântul inflexibil Ambrozie împotriva împăratului rugător. Eustace s Tour,iv. 20.

***** Fleury, Hi. 143, 144.

În timp ce clerul era astfel activ în stabilirea acelui tip de jurisdicție, ale cărei principii aveau să fie în curând smulse în sprijinul oricărei pretenții papale, devine potrivit să ne întrebăm cum vor fi corectate în vreun fel delincvențele ecleziasticilor înșiși. Controversele civile apărute între oamenii bisericii vor fi, bineînțeles, supuse deciziei propriului lor ordin. Poate că acest obicei nu a oferit cel mai puternic stimulent pentru circumspecție religioasă, dar a fost favorabil influenței clerului, deoarece a împiedicat ca greșelile oamenilor, separate de serviciile religioase, să fie prea atent analizate de către popor. Din acest motiv, practica a fost recomandată cu căldură de Constantin;*și de către împăratul Iustinian s-a mai decretat că orice proces civil, în care una dintre părți era un cleric, trebuia să revină tribunalului episcopal.**Acest privilegiu, odată asigurat, va fi menținut cu grijă; și nu va fi uitat în stabilirea ulterioară a cultului creștin printre națiunile occidentale. Am văzut că, prin Carol cel Mare, această revendicare importantă a fost suficient de respectată. Din această perioadă, nu există nici cel mai mic loc pentru a pune la îndoială independența sau competența deplină a curților spirituale în ceea ce privește orice dispreț al canoanelor din partea clerului sau în legătură cu controversele civile dintre ei, pe care prelații erau împuterniciți să le decidă în numele laicilor.

În perioadele ulterioare, observăm că se folosește cea mai mare ingeniozitate pentru a lega aproape orice proces legal de curtea episcopului, în timp ce clerul însuși pledează în mod constant pentru o scutire totală de autoritatea judecătorului secular. Chestiunile legate de zeciuieli, testamente, avuții și orice formă de contract civil au fost, în cele din urmă, la fel de mult legate de jurisdicția, încă numită spirituală, ca și cele legate de căsătorie, sperjur sau scandal.***

**36 Tillemont, Mem, Eccles, torn, iii.749, 750.

***37 Novel, LXX1X, i, LXXXiu.

****Berrington s Henry, ii. 67 69.Lingard, Hist. ii. 302.

Este cert că multe dintre aceste chestiuni erau necunoscute curților episcopale în timpul domniei primilor împărați creștini; și este la fel de evident că clerul criminal nu era atunci protejat de sanctitatea ordinului lor, de sancțiunile cunoscute ale legii penale.*Etapele care au dus la această creștere a puterii au fost relatate în diverse moduri și sunt încă subiect de dezbatere.**Dar se pare că, din zilele marelui Sfânt Vasile, canoanele bisericii au început să ia o formă sistematică și să fie recunoscute în diverse compilații ca un cod distinct de cel al imperiului.***Atunci când acesta din urmă a dispărut în urma invaziilor goților și vandalilor, primul a devenit din ce în ce mai important, deoarece constituia aproape singura lege scrisă.Clerul, într-adevăr, a păstrat încă anumite forme din jurisprudența antică, iar acestea, împreună cu reglementările lor ecleziastice, au format o autoritate legală suficient de cuprinzătoare pentru a cuprinde fiecare datorie a confesionalului și pentru a decide asupra fiecărei dispute aflate în competența tribunalului episcopal. Sancțiunilor religioase care, în mijlocul atâtor convulsii, au susținut autoritatea dreptului canonic, trebuie să li se atribuie și continuarea acestor fragmente de legislație romană. Codul lui Iustinian, format din obiceiurile unui popor civilizat, nu putea fi apreciat de triburile grosolane cărora statele Europei moderne le datorează originea. La astfel de hoarde, mandatele impuse prin teroarea superstițiilor ar fi avut singura autoritate de lege; și, în consecință, sceptrul națiunilor a trecut practic în mâna clerului.****

*Ibid. 297. Gibbon, iii. 294.Burlington s Henry, ii. 67 69.

**Relatarea domnului Gibbon despre apariția jurisdicției ecleziastice provine în principal din Istoria civilă a lui Giannone din Napoli și din Institutele dreptului canonic ale lui Fleury. El nu a fost însă informat că primul scriitor a fost un civil gelos, iar al doilea ceea ce se înțelege acum prin catolic moderat, iii. 293. Dintr-un roman al lui Iustinian reiese, (cxxii. 21.) că un cleric, condamnat pentru o infracțiune penală, nu trebuia să se supună pedepsei suferite până când nu era privat de slujba sa religioasă de către superiorul său spiritual. În cazul în care superiorul refuza să îndeplinească acest serviciu de tinichea, afacerea era supusă rejudecării suveranului. Astfel, a devenit lege ca nimeni să nu poată suferi o pedeapsă penală în calitate de cleric. Pe acest fapt nu ar fi fost greu, în timp, să se construiască prezumția că ecleziasticii ar trebui să fie considerați ca fiind scutiți de autoritatea dreptului penal. Prin urmare, principalele schimbări care au fost introduse în epocile următoare au constat în supunerea acestor chestiuni la rejudecarea pontifului, și nu la cea a suveranului, și în a face ca fiecare infractor să fie răspunzător, în primă instanță, în fața judecătorului ecleziastic, în loc să lase sentința să depindă de sancțiunea sa doar în ceea ce privește pronunțarea. Prin autoritatea asupra căreia a fost făcută astfel prima examinare a acuzatului, intervenția ulterioară a unui judecător secular ar fi fost, ca un lucru firesc, înlocuită în mod obișnuit.

***Be veridgc, torn. ii. 17 151.

****Domnul Gibbon a remarcat, pe bună dreptate, că clerul latin "și-a ridicat tribunalul pe ruinele legii civile și comune", iii. 293.

De aceea, clerul superior a devenit curând cunoscut ca un ordin care se distinge mai puțin prin devotament decât prin faptul că forma cabinetul obișnuit al prinților. Declarat, de asemenea, ca fiind domn atât spiritual cât și temporal și supus obligațiilor obișnuite ale serviciului cavaleresc, ca și a stăpânirii posesiunilor lor, jurisdicția episcopului a devenit la fel de seculară ca și cea a baronului. Clerul era eligibil pentru orice funcție subordonată în stat și, dacă nu putea aspira la posesia coroanei, se susținea cu tărie că emblema celei mai înalte demnități civile nu putea fi primită în mod legal decât din mâna lor și nu putea fi transferată decât prin autoritatea lor. În cadrul ceremoniei de încoronare, administrarea uleiului sfințitor era datoria oficială a principalului ecleziast al regatului, iar reluarea acestui obicei iudaic sau păgân a contribuit în mare măsură la pretențiile menționate.*

*Moshcim, ii. 231. Discursul Părintelui Paul despre jurisdicția spirituală, Conciliul din Trento, lib. iv. Discursul lui Fleury despre Biserică, din anul 600. Gibbon, ix. 151.

PUTEREA PAPALĂ

SECȚIUNEA II

GENEROZITATEA CREDINCIOȘILOR PRIMARI. - BOGĂȚIA BISERICII PRIMARE, SURSELE SALE ȘI DIVERSELE APLICAȚII. - CREȘTEREA ȘI PERVERSIUNILE EI. - CARACTERUL SECULAR ASUMAT DE CLER. - RIDICAREA OAMENILOR BISERICII LA FUNCȚII DE STAT. - CELIBATUL CLERULUI. - CREȘTEREA MONAHISMULUI. - CAUZE CARE AU FAVORIZAT RĂSPÂNDIREA SA. - CORUPȚIA SA. - CREȘTEREA NUMĂRULUI DE MENDICANȚI. - OBICEIURI PĂGÂNE ÎNCORPORATE ÎN RITUALUL CREȘTIN. - IMITAȚIA CARACTERUL POLITICII PAPALE. - ÎNCHINAREA LA IMAGINI. - RUGĂCIUNEA PENTRU MORȚI. - TRANSSUBSTANȚIEREA. - LEGĂTURA DINTRE PUTEREA UNUI CLER VICIOS ȘI VIRTUȚILE PREDECESORILOR LOR.

O creștere a bogăției ecleziastice a fost inseparabilă de progresul puterii ecleziastice, care a fost pe scurt povestită. În starea anterioară a bisericii, nicio particularitate nu este mai observabilă decât disprețul ei față de bogății. O rezervă de bunuri, mai generoasă decât cea concepută de imaginația lui Platon, a fost realizată printre primii creștini din Ierusalim. Impulsionați de zelul pe care noua lor credință îi inspirase, ucenicii și-au vândut bunurile și, renunțând la întreaga lor avere în favoarea unui tezaur general, săracii și bogații au participat la aceeași distribuire.* Nu avem nicio dovadă, într-adevăr, că acest exemplu de renunțare la sine a fost recomandat de apostoli. A fost necunoscut în bisericile formate ulterior prin slujirea lor și a încetat chiar și la Ierusalim, după un interval de aproximativ douăzeci de ani. Aceste circumstanțe par să justifice opinia că era o practică pe care prudența învățătorilor inspirați i-ar fi determinat să o respingă; dar la care au cedat pentru o vreme, ca la primul impuls de zel al convertiților lor.

Cu toate acestea, este clar că, în timp ce credincioșii, fie că erau de origine iudaică sau că faceau parte dintre neamuri, erau îndemnați să fie sârguincioși în afaceri și încurajați să își păstreze pentru ei înșiși proprietatea; exista totuși un fond general care trebuia perpetuat în fiecare biserică prin contribuțiile libere ale membrilor săi.

*Faptele Apostolilor IV, 32-37.

Sfatul apostolului neamurilor a fost ca fiecare om să pună deoparte o ofrandă săptămânală pentru acest tezaur, mai mult sau mai puțin valoroasă, "după cum îi dădea Domnul".*Pretențiile morale ale indivizilor care urmau să fie ajutați de aceste colecte constituiau singura garanție pentru o aprovizionare constantă. Într-adevăr, era un mod de a oferi ajutor celor nevoiași, care varia în funcție de numărul sau de opulența anumitor societăți; dar este plăcut să observăm că, în mijlocul unei diversități de circumstanțe, credincioșii erau uniți în spirit; și că, deși cea mai umilă comunitate era de obicei dispusă să lupte pentru propria independență, nu lipsea o simpatie generoasă din partea celor puternici în favoarea celor slabi sau a celor cu adevărat nevoiași. Numele a cinci apostoli apar în Noul Testament, ca inculcând această părtășie a bisericilor; și apelurile lor în sprijinul acestei specii de uniune nu au fost făcute în zadar, nici la Ierusalim, nici la Corint, nici printre cei care au primit Evanghelia în Galatia, în Macedonia sau în Ahaia.**Aceasta a fost singura sursă de venit pentru comunitatea creștină, la începuturile ei. Scopurile pentru care ofrandele spontane au fost aplicate pentru prima dată, fie într-o societate îndepărtată, fie în cea de la care proveneau, aveau ca scop susținerea ministerului și ajutorarea săracilor. În acest fel urma să fie folosită punga încredințată lui Iuda.După moartea trădătorului, slujba pe care el o susținuse a revenit apostolilor în general; dar curând s-a constatat că era în contradicție cu spiritualitatea chemării lor speciale; și, în consecință, a fost abandonată în întregime unui ordin de bărbați hirotoniți prin autoritatea lor și, de atunci, perpetuată în biserică, sub numele de diaconi. Prin acest aranjament, apostolii și cei care au fost chemați împreună cu ei la slujba de predicare, au putut să se dedice în întregime acestei ocupații; lăsând aprovizionarea mesei ministrului și a săracilor în seama fidelității bărbaților care erau astfel separați de această vocație subordonată, dar importantă.***

*1 Cor. 16:1-4

**Faptele Apostolilor 11. Rom. 15. 1 Cor. 15. 2 Cor. 8. 9. Părintele Pau, despre Beneficii, c. iii. Eusebiu, Hist. iv. c. 23. Faptele consemnate de ultimul scriitor dovedesc că spiritul binevoitor al creștinismului primar nu s-a stins printre credincioșii din orașul imperial, în a doua jumătate a secolului al treilea.

***Faptele Apostolilor 6. Pentru diferitele păreri ale învățaților cu privire la originea și funcțiile funcției de diacon, cititorul poate consulta Comentariile lui Mosheim despre afacerile creștinilor, i. 203 215.

De-a lungul unei perioade de timp considerabile, acești ofițeri sunt cunoscuți cu onoare sub numele de "preoții credincioșilor"; și la un interval de timp nu foarte îndepărtat aflăm că nu doar bisericile mai slabe și nici doar membrii mai săraci ai comuniunii lor imediate au fost împuterniciți să extindă dovezile acelei caritățifrățești care trebuia să izvorască întotdeauna dintr-o primire sinceră a credinței creștine.Este probabil ca acel prunc expus care a trăit de multe ori pentru a onora biserica ca pe un păstrător și un părinte mai bun;*în timp ce, din compasiunea ei față de suferință, nenorocitul condamnat la ocnă obținea adesea mijloacele de răscumpărare; iar sclavul înceta să mai fie proprietatea stăpânului său si devenea astfel liber.**

Această aplicare onorabilă a comorii primite a asigurat o liberalitate constantă; până la începutul secolului al treilea, nu am întâlnit nici o plângere serioasă de nedreptate sau părtinire, care să afecteze distribuția obișnuită. Este demn de remarcat, de asemenea, că perioada remarcabilă pentru aceste plângeri se distinge și prin efortul de a cere, ca un drept și pe baza autorității legii levitice, contribuțiile care fuseseră solicitate până atunci, în termenii mai generoși ai echității creștine sau ai bunăvoinței creștine.***Cu toate acestea, în această perioadă, bogăția multor biserici era considerabilă; atât de mare încât a atras cupiditatea împăraților și, după părerea părintelui Paul, a constituit cauza principală a persecuțiilor care au apărut după moartea lui Commodus.****

*Înainte de sfârșitul secolului al IV-lea, acest obicei monstruos, care fusese extrem de răspândit în imperiu, a fost complet abolit de creștinismul acestuia. În acest efort de filantropie apar cu cinste numele lui Valentinian, Valens și Grațian, Cod. Theod. Lib. x. lit. 27. p. 188. Cunoscuta lor aversiune față de infanticid a fost pledată în favoarea primilor creștini, de către apologeții lor elocvenți, respingând calomnia păgână, deoarece aceștia se întâlneau în locuri secrete pentru a măcelări și devora copii mici.Athenagorus, un convertit atenian, exclamă: "Cum am putea noi să ucidem copii, născuți în lume, care acuză femeile de crimă atunci cand cauzează avortul? Sau să fim în stare să le ucidem pe cele pe care le considerăm criminale si astfel să ne expunem copiii? Cum am putea să ne îmbibăm mâinile în sângele nevinovaților care se abțin să asiste la corvezi ale gladiatorilor sau la diferite lupte dintre fiare, ca fiind contrare sentimentelor noastre?". Athenagorus a trăit în a doua jumătate a secolului al doilea. A se vedea Efectele religiei de Ryan, 39 41.

**.Părintele Paul, despre Beneficii, c. iii.Ciprian, Epist. 62. Elocventa filantropie a Sfântului Ambrozie poate fi văzută în Dupin. cent. iv. p. 207.

***Gibbon, ii. 336, 337. Părintele Paul, despre Beneficii, c. iv.

**** Ibid.

Pentru a da culoare rapaciei lor, păgânii afirmau că opulența societăților creștine provenea din abuzul cu privire la temerile votanților lor și că părinții erau deseori determinați să își cerșească venitul pentru a putea îmbogăți astfel de frății. Dar astfel de afirmații, fie că apar la scriitorii antici, fie că sunt copiate de istoricii moderni, ar trebui primite cu prudență; deși, în același timp, este potrivit să ne amintim că persecuția de sub Decius este atribuită în mod expres lui Ciprian și degenerării bisericii; și acest lucru este evidențiat în special în aplicarea modificată a veniturilor sale. Mulți dintre diaconi erau mai mult decât suspectați de necinste; și clerul nu numai că a început să renunțe la obiceiul lor primitiv de a trăi în comun; dar, pentru a-și susține stabilimentele lor separate, își asigurau în general acea parte din ofrandele poporului care, până acum, fusese aplicate pentru a satisface nevoile turmei sau pentru a extinde cercul carităților sale.* Cu toate acestea, pentru a judeca aceste chestiuni, ar trebui poate să deducem multe din afirmațiile antagoniștilor păgâni, pe de o parte, și din declamațiile unor moraliști inflexibili, printre credincioși, pe de altă parte.**Sistemul de furnizare voluntară se opune cu tărie abuzului răspândit; și este sigur că, până în această perioadă, proprietatea bisericii nu numai că provenea din sursa sa primară, dar era încă formată în întregime din bunuri mobile. Temerea unei disoluții rapide a lumii a fost recunoscută de mulți dintre primii creștini și se presupune că aceasta a acționat împotriva atașării de terenuri sau proprietăți imobiliare la societățile lor particulare. Dar legile imperiului, care interziceau conferirea de astfel de proprietăți oricărei corporații de supuși, fără o sancțiune din partea prințului sau a senatului, a fost un control mai eficient asupra introducerii unor astfel de posesiuni.***În cea de-a doua jumătate a secolului al treilea, persecuția a fost oprită în mod considerabil, iar numărul credincioșilor declarați a crescut destul de mult. Dar absența testului pe care suferința îl furnizase, a fost inseparabilă de creșterea nesincerității; și în anul 302, anumite proprietăți, care fuseseră dobândite de biserică în acest interval de odihnă, au devenit prada împăraților Dioclesian și Maximian.

*Gibbon, ii. 336, 337. Părintele Paul, despre Beneficii, c. iv.

**Ciprian, în tratatul său, "De Lapsis", a făcut cele mai sumbre dezvăluiri despre degenerarea care, în zilele sale, începuse să pătrundă în comunitatea bisericească: și totul este atribuit unei îndepărtări treptate de la instrucția scripturală și de la precedentele ei, precum și unei iubiri de bogăție care a apărut și datorită posesia ei.

***Aceste legi, așa cum au fost publicate în 290, nu erau decât o reeditare a unor dispoziții similare. Următorul este un rescript al lui Dioclețian: "Collegium si nullo speciali privilegio subnixum sit, haere ditatem capere non posse, dubium non est". Lege 8, de Heredit. Instituendis.

Opt ani mai târziu, autoritatea lui Maxențiu a fost folosită pentru a le restitui creștinilor bunurile de care fuseseră recent deposedați; iar comportamentul său, fie că a fost determinat de politică sau de atașamentul față de suferinzi, a fost în curând imitat și depășit de Constantin, un prinț căruia istoricii i-au conferit epitetul de Mare.Sub domnia acestui împărat, celor evlavioși li s-a permis și chiar au fost încurajați să-și lase proprietățile pentru scopuri creștine, iar clerul a fost scutit de acele servicii civile care reveneau oricărui alt ordin al statului.* Aceste evenimente au favorizat acea independență față de bunăvoința și opinia populară, și care devenise ambiția oamenilor bisericii de a o obține, dar care nu putea fi asigurată decât printr-un proces care a contopit îndrumătorul creștin cu superiorul politic și s-a dovedit astfel a fi dușmanul inveterat al acelei influențe pe care ei erau încă nerăbdători să o păstreze.

Cu toate acestea, încrederea acordată până atunci acestei clase importante de oameni a fost atât de mare, încât proprietatea lăsată bisericii a fost lăsată în termeni foarte generali și a fost aplicată la discreția lor, fie pentru ajutorarea celor nevoiași, fie pentru o varietate de scopuri care ar putea fi descrise ca fiind religioase. Practica nu era înțeleaptă, în măsura în care sporea sursele de ispită; iar abuzul său poate că a sugerat obiceiul ulterior de a defini aplicarea particulară a fiecărui legat.** De asemenea, este evident că scutirea clerului de poverile obișnuite ale statului a fost extrem de benefică pentru bogăția ordinului lor;*** și că puterea magistratului, care a fost conectată, în modul descris, cu slujba lor, a devenit o altă sursă de emolumente periculoase.Dar fiecare creștere a bogăției servea la întărirea pasiunii pentru achiziții și, înainte de sfârșitul secolului al IV-lea, statul a intervenit de mai multe ori pentru a opri progresul acestei maladii. Au fost adoptate măsuri pentru a preveni ca părinții înșelați să confere proprietățile lor bisericii, în detrimentul urmașilor lor; în timp ce clerului i s-a interzis în mod expres orice relație inutilă cu văduvele sau orfanii și i s-a interzis să primească de la femei proprietăți imobiliare sau chiar bunuri mobile, peste o anumită valoare, fie direct, fie în alt mod.

*Mai multe capitole din Eusebiu sunt ocupate cu notițe despre generozitatea lui Constantin față de biserică. Printre alte aranjamente, proprietățile care fuseseră confiscate în perioada persecuțiilor, reveneau bisericii dacă părțile pieriseră fără moștenitori și fără testament. Vide Constant, c. 36.

** Părintele Paul, despre Beneficii, c. v.

*** Cod. Theod. De Episc. et Eccleslib, ii.

Sfântul Ieronim recunoaște cu mâhnire că legile care reflectă atât de dăunător asupra caracterului clerical, au fost totuși necesare.*Sfântul Augustin, de asemenea, a fost atât de nemulțumit de metodele frecvent adoptate pentru a crește averea și de a o pune la dispoziția clerului și atât de deranjat de grijile inseparabile cu privire la distribuirea conștiincioasă a acesteia, încât a suspinat pentru o întoarcere la vremurile în care avuțiile ecleziastice erau necunoscute; și când slujitorii Evangheliei își primeau partea lor din produsele pământului sau din milostenia celor devotați.**Totuși, epoca lui Augustin a fost una de o integritate severă, în comparație cu multe altele care i-au urmat. Nici cauzele degenerării crescânde nu sunt necunoscute. Când triburile barbare au coborât din sălbăticia nordului, elementele idolatriei lor antice au fost aproape toate infuzate în formele creștinismului pe care l-au adoptat atât de repede. Venerarea superstițioasă, de asemenea, cu care fuseseră învățați să privească preoția lor anterioară, se pare că a fost ușor transferată noilor lor instructori; și împreună cu credulitatea lor nepăsătoare și credința lor ereditară în virtutea oblațiilor, ca o ispășire pentru păcat, au prezentat tentații pentru abuzuri de cea mai puternică descriere. Între timp, clerul devenise, cu doar câteva excepții, complet preocupat de creșterea averii și a influenței sale politice; iar rezultatul se vede în acele aspecte ale societății care constituie principalul reproș al Evului Mediu.

Înainte de sfârșitul secolului al V-lea, a apărut obiceiul de a împărți veniturile fiecărei episcopii în patru părți. Prima parte era asigurată episcopului; a doua clerului său; a treia era alocată pentru reparațiile bisericii; iar a patra pentru săraci. Această împărțire nominală a proprietății ecleziastice nu este atât de remarcabilă din cauza vreunui beneficiu conferit de ea, cât din cauza măsurii în care a fost adoptată și a lungii sale continuități în biserică. Deoarece împărțirea cerută nu era aceea a patru părți egale, ci a unor părți care puteau fi extinse sau diminuate în funcție de circumstanțele locale, aranjamentul nu putea prezenta decât un control foarte parțial al cupidității sau capriciului indivizilor.

*Fleury observă, în legătură cu această lege, că "a fost rușinoasă, dar necesară". Cuvintele lui Ieronim pot fi văzute în Epist. ad Eustoch.

**Posibil. Vita August, c. iv. Următoarele sunt, de asemenea, cuvintele episcopului din Hippo, într-o predică pe un text din Levitic: "Omnes decimse terrae sive de frugibus, sive de pomis arborum Domini sunt". Tot așa scrie și el într-o predică pe un text din Ezra: "Primitias ciborum nostrorum, et poma, omnis ligni, vindemiae quoq. ; et olei, afferemus sacerdotibus. Ipsi Levitae decimus occipient operuiu nostrorum".

Dar, pe măsură ce distincția dintre o episcopie și o parohie, care pentru un interval de timp considerabil a fost necunoscută, a început să se facă; diferitele emolumente, care decurgeau din curele mai mici, au fost treptat retrase din fondul episcopal, până când acest fond a ajuns să fie considerat ca aparținând doar episcopului și clerului din bisericile principale. Avantajele de a avea un cler parohial, spre deosebire de clerul colegial, au devenit evidente înainte ca obiceiul zeciuielii să fie în general admis.*Faptul că slujirea creștină are dreptul la această parte a ajutorului a fost afirmat de anumiți părinți, înainte de epoca lui Constantin;** dar onoarea de a asigura pentru prima dată această importantă ramură a veniturilor prin legi și cenzuri spirituale a fost rezervată unui consiliu al clerului galic, spre sfârșitul secolului al șaselea.***Din acea perioadă, acest mod de contribuție a devenit un subiect frecvent al discursurilor de la amvon și un subiect de reglementare neîncetată în adunările clericale; iar obiceiul odată introdus s-a extins după un timp din Galia în fiecare provincie a creștinătății. Și dacă la diferitele surse de opulență descrise ar trebui făcute doar câteva adăugiri, acestea erau în sine de natură să devină din ce în ce mai productive.****

*Din conciliile secolului al IV-lea reiese că numirea unui episcop sau a unui simplu preot ca ecleziast rezident al unui oraș sau district era o circumstanță care trebuia reglementată în funcție de mărimea populației. Motivul invocat pentru acest obicei de către conciliul din Sardica din 347 este acela că demnitatea episcopilor ar putea fi păstrată. Prin astfel de demersuri, clerul parohial s-a distins de cel conventual. Fleury, ii. 166.

**Gibbon, ii. 337.

***A se vedea Consiliul de la Mascon din 585. Dupin a omis amenințarea cu excomunicarea, dar Fleury a inserat-o.

****Părintele Paul remarcă faptul că predicile din secolul al optulea și din secolele următoare nu constau decât în elogierea virtuților de a plăti această parte sau acest produs clerului și că pretenția era extinsă de la zeciuiala predială până la cea personală, fără a exclude câștigurile muncitorului și solda soldatului. - (Despre Beneficii, c. xi.) În următorii termeni se adresa un predicator din epoca lui Carol cel Mare turmei sale : "Nec debetis expectare ut presbyteri et clerici alii decimas vobis requirant, sed cum bona voluntate vos ipsi sine admonitione debetis donate et ad domum presby teri ducere. " Capitole, Apendice, 1376. De asemenea, lib. vi. c. 192, unde instrucțiunile date preoților justifică pe deplin afirmația părintelui Paul. Grosolănia acestei practici în biserica galicană a stârnit mustrarea indignată a lui Alcuin, Epist. vii. apud Mabillon, torn. 4. "Se obișnuia ca femeile de calitate să-și lase paturile cu toate însoțitoarele sau năravurile lor, așa cum cavalerii își lăsau caii și armele, la biserica în care erau înmormântate. Acest obicei a fost, ca multe alte practici, transformat de cler în obligație și lege". - Notă la Partenopex de Blois, p. 45.

Pe măsură ce ignoranța laicilor creștea, funcțiile de stat, care fuseseră frecvent conferite celor mai înzestrați dintre clerici, deveneau posesia aproape exclusivă a oamenilor din acest ordin; în timp ce progresul superstiției acorda mereu preoților care oficiau slujbe, a căror gradație de beneficii spirituale era transformată cu grijă în articole de comerț.*Funcția lumească a unui episcop putea fi justificată prin apelarea la trăsăturile seculare ale jurisdicției pontificale; și se va arăta în curând că sistemul de extorcare clericală, care a avansat odată cu el și care a extins opresiunea sub atâtea forme asupra celor mai lipsiți de apărare membri ai bisericii, a apărut în mare măsură din cererile nemiloase ale ecleziastului, care era încă venerat ca și conducător al acesteia. Totuși, admiterea miniștrilor ecleziastici în cabinetele prinților și influența care le era acordată în adunările legislative nu era cea mai nefastă circumstanță care rezulta din opulența lor crescândă. Proprietățile care au fost puse în visteria capului bisericii în timpul secolului al optulea și, în limbajul epocii, "pentru răscumpărarea sufletului", sau “ca preț al fărădelegii,”** au devenit atât de considerabile, încât au plasat clasa superioară a oamenilor bisericii printre cei mai bogați chiriași ai coroanei.Jurisdicția lor particulară și relația pe care o aveau cu curtea erau atât de laice încât facilitau introducerea acelorași legături de fidelitate în cazul seniorilor spirituali ca și în cazul seniorilor temporali; iar pentru monarhi, acest tip de înțelegere părea a fi de mare importanță, atât pentru propria lor siguranță, cât și pentru cea a regatelor lor. Obiceiurile de servire cavalerească, care răspândeau o influență conjuncturală asupra tuturor sectoarelor societății, erau necunoscute în est; dar în vest, ele au fost astfel extinse de la proprietatea căpeteniilor feudale la cea a demnitarilor ecleziastici. Întreaga autoritate a unei curți baronale s-a adăugat, în consecință, la cea a unui episcop; și în numeroase state, păstorii bisericii au devenit, în consecință, distinși cu toate titlurile care corespund jurisdicției unei aristocrații civile; supuși acelorași cerințe din partea suveranului, nu numai în ceea ce privește banii, ci și oamenii și caii, nu de puține ori au fost văzuți în fruntea vasalilor lor militari, renunțând pentru o vreme la mitră și la crosă în favoarea coifului și a sabiei.***

*Este adevărat că puține concilii au fost convocate fără a cenzura această specie de simonie; dar reiterarea legii demonstrează caracterul inveterat al abuzului.

**Muratorii, Antiquitates Italiae medii aevi, torn. v. p. 712.

***Mosluirn, ii. 223, 225

Au existat, totuși, câteva circumstanțe plauzibile, care au acționat pentru a produce această importanță civică a oamenilor bisericii. În majoritatea cazurilor, ei erau singurii oameni calificați să consemneze în scris hotărârile unei adunări sau să trateze afaceri care depindeau în orice măsură de documente. De asemenea, se pare, în ciuda numeroaselor excepții, că, în majoritatea problemelor, ecleziasticii ca și corp erau mai puțin de temut de către suverani decât orice altă parte a societății, așa cum exista atunci. Prietenia lor era cu adevărat valoroasă, nu numai din cauza întinderii posesiunilor lor, ci și mai mult din cauza influenței cenzurii lor spirituale; în timp ce acea stare de separare indusă de legea lor de celibat și acea schimbare de stăpâni la care toate proprietățile ecleziastice erau supuse în mod continuu, păreau să facă mai puțin riscantă favorizarea măririi lor, decât conferirea unei puteri suplimentare familiilor de nobili. Dar ar fi trebuit, de asemenea, să fie amintit faptul că ignoranța laicilor era reprosul clerului și că aceia dintre membrii ordinului lor care păreau să respecte canoanele care le interziceau apelul la arme, erau adesea capabili să îi stimuleze pe cei mai feroce dintre oameni să se răzbune pentru certurile lor. De asemenea, însăși circumstanța separării lor de sentimentele care decurg din relațiile de familie și de gândul de a transmite posesiunile prezente unei posterități îndepărtate, a conferit uneori o independență comportamentului lor, care i-a făcut cei mai formidabili dintre toți adversarii; mai ales atunci când luptele lor erau asociate cu convingerea că tribunalul papal va oferi atât un sanctuar, cât și o recompensă celor care au suferit pentru cauza bisericii.

Dar în timp ce aceste căi de îmbogățire înmulțite și această splendoare oficială răspândeau o influență nefericită asupra clerului, a devenit important pentru păstrarea sistemului ca unele obiceiuri salvatoare să fie încorporate în el, și în special cele care ar trebui să confere cel puțin aparența unei sfințenii deosebite asupra caracterului clerical. În acest scop, ceva extraordinar, ca denotând un spirit neobișnuit de abnegație, ar fi fost considerat necesar. Într-adevăr, au trecut multe veacuri înainte ca spiritul care i-a distins pe vechii pastori ai bisericii să devină atât de rar întâlnit încât să pară aproape dispărut. Dar, pe măsură ce influența unei pietăți scripturale a scăzut, s-a considerat oportun să se suplinească deficiențele acesteia printr-o metodă de sfințenie ceremonială; și astfel, funcția clericală a devenit asociatul unor particularități, menite să obțină acel omagiu din partea superstiției în favoarea celor fără valoare, pe care devotamentul credincioșilor din vechime îl acordase în mod liber meritului personal al conducătorilor lor. Înainte de epoca lui Tertulian, se făcuse distincția între cler și laici; acest din urmă termen se limita la popor; primul desemna pe cei aleși sau sfințiți.*Cu toate acestea, abia după instaurarea civilă a creștinismului, ordinul privilegiat s-a distins printr-o înfățișare specifică.**Înainte de acest eveniment important, se făcuseră multe pentru a facilita introducerea unei legi în rândul oamenilor bisericii, care de atunci a constituit baza pretențiilor la o puritate aproape nepământeană; și care, făcând din prosperitatea ordinului lor principala lor preocupare, a contribuit mult la creșterea opulenței și a puterii sale. Efortul continuu care a fost cerut pretutindeni pentru a stabili legea celibatului clerical arată severitatea nefirească a acestui articol de disciplină și arată că se așteptau efecte de cea mai mare importanță de pe urma impunerii sale rigide. Neînvățat în scrierile sacre și, la fel de sigur, necunoscut în primele vârste ale bisericii, obiceiul și-a derivat întreaga autoritate din politica obtuză a inovatorilor.***Ceea ce Sfântul Pavel a transmis doar ca sfat, consiliile, în înțelepciunea lor mai mare,

au transformat în lege; insistând, de asemenea, asupra obligativității generale a unei practici, care în mod evident nu era destinată decât adoptării particulare. Aplauzele atât de abundent acordate virginității în secolul al treilea par să fi sugerat această măsură nouă.

*Gibbon, ii. 335.

**Când Iustin Martirul și Origen au devenit învățători creștini, haina academică pe care o obținuseră ca filosofi era încă purtată de ei. Singularitatea acestei circumstanțe este remarcată de Eusebiu, (iv. 11, vi. 19) și este posibil să fi contribuit la introducerea obiceiurilor particulare adoptate ulterior de clerici. Cu toate acestea, obiceiul nu a fost adoptat atât de brusc cum s-ar fi putut anticipa din progresul rapid al unor schimbări similare. Până la sfârșitul secolului al șaselea și chiar al șaptelea, consiliile și-au folosit autoritatea pentru a-i împiedica pe clerici să se îmbrace standardizat (Secular), Dupin, cent. vi. 153, vii. 27.

***Grațian și-a publicat colecția de canoane ecleziastice la Bologna în 1151, iar timp de câteva secole acestea au fost aproape singurul ghid al bisericii. Afirmația sa este că, deși căsătoria preoților, deși nu este interzisă nici de legea lui Moise, nici de cea evanghelică, nu este niciodată condamnată de constituția ierarhiei; și nici nu este singurul dintre catolici care recunoaște această opinie. Cuvintele sale sunt următoarele: "Copula sacerdotalis nec legali, nec apostolica authoritate prohibetur, ccclesiastica tamen lege penitus interdicitur". Caus. 26, quest, 2. c. 1 .

Biserica orientală a respins-o cu prudență și au fost necesare câteva secole pentru a o impune clerului din vest; și este puțin probabil că ar fi fost acceptată în cele din urmă, dacă o creștere a superstiției în întreaga populație a Europei nu ar fi contribuit la creșterea reputației sale îndoielnice.*Printre faptele care compun istoria cunoscută a națiunilor vestice, se remarcă în mod deosebit faptul că populația a început să laude cu voce tare această abstinență declarată a lascivității, exact în măsura în care ei înșiși deveniseră sclavi ai acestora. Prin urmare, presupusa continență a miniștrilor religiei compensa deficiențele lor în multe dintre virtuțile pozitive; și era recunoscută ca dovadă a acelei autoguvernări care nu putea rezulta decât dintr-o sfințenie extraordinară. Prin separarea, de asemenea, care a fost astfel realizată între această ordine și numeroasele legături de familie și acele sentimente de patriotism pe care astfel de relații erau menite să le creeze, cele mai grave rele au fost adesea produse. Biserica era mereu în fața lor, nu numai ca o chestiune distinctă de stat, ci și ca o chestiune mult mai importantă pentru ei; și așa era structura legii canonice, din care această reglementare a devenit o parte proeminentă, încât fiecare preot conștiincios era încurajat în modul cel mai puternic să prefere voința superiorilor săi spirituali celei a comunității sau a suveranului său. Dacă, totuși, porțiunile grosolane și împrăștiate ale poporului au fost învățate să venereze aceste pretenții la o înălțare eterică a caracterului, clasele mai inteligente de oameni, locuitori ai orașelor și rezidenți în curți, nu au întârziat să observe căile interzise pe care natura le formase, pentru a nu fi astfel împiedicate în cursul ei.

* Origen se numără printre primii comentatori care au interpretat înjoncțiunea lui Pavel cu privire la faptul că un episcop trebuie să fie soțul unei singure soții, ca o interdicție a celei de-a doua căsătorii pentru clerici. - Horn. xvii. în Luc. Tertulian, deși era un om căsătorit, este cunoscut ca un admirator și mai extravagant al celibatului. Se crede, de asemenea, și de către scriitorii care se opun acestei practici, că, la fel ca Ciprian într-o perioadă ulterioară, el și-a păstrat soția cu toate că a rămas în preoție. Zelul lui Tertulian în a lăuda celibatul clerical, a fost în mare măsură însușit de Ieronim, cel mai eficient conducător al monahismului. Dar în conciliul de la Nisa, o încercare de a impune această stare episcopilor și clerului a fost respinsă ca o noutate. - Socrate, Hist. i. c. 2. Sozomen, Hist. i. c. 23. Dnpin, cent. v.Conciliul de la Nisa ; și Collier, i. 195. Ultimul scriitor afirmă, că al șaselea conciliu general, care a fost două secole mai târziu a permis căsătoria preoților și diaconilor dacă a fost solemnizată înainte de hirotonire, deși în perspectiva imediată a acesteia. Dar în cadrul diecezei de Milano, puritatea Sfântului Ambrozie a degradat orice funcționar căsătorit de două ori. Dupin, cent. iv. 207. Fragilitățile multora dintre cei care aspirau la onorurile virginității în zilele Sfântului Ilarie și ale Sfântului Vasile, i-au făcut pe acei părinți să fie mai precauți în admiterea candidaților pentru starea pe care obișnuiau să o elogieze cu atâta căldură. Ibidem.

Păstrarea unei concubine în locul unei soții este descrisă ca fiind un expedient care nu era în întregime necunoscut clerului din secolul al treilea; deși trebuie spus că zelul pentru celibat, care se manifesta astfel, a fost aspru cenzurat de cei mai devotați dintre frații lor.*Se poate admite, de asemenea, că indivizi, atât din rândul funcționarilor, cât și din rândul laicilor, au menținut fără îndoială presupusa lor separare de sex; dar istoria ierarhiei papale a făcut la fel de sigur faptul că o interdicție a acestui stat față de orice, pe care inspirația a declarat-o ca fiind onorabilă în toate, trebuie să se dovedească adesea ca fiind greșită(părintele unei relații), vinovată în sine și foarte dăunătoare pentru societate. Multe fapte incontestabile au servit la dezvăluirea corupției ecleziasticii în această privință ; în timp ce baladele și poveștile din aceleași perioade, fie că sunt adevărate sau false, dezvăluie sentimentul popular - și acest sentiment arată că a fost cel mai nefavorabil moralității acestor pretendenți îndrăzneți. Timp de aproape o mie de ani, celibatul a fost combătut; mai întâi de majoritatea clerului, iar apoi de multe corpuri considerabile din rândul lor; și până la sfârșitul acestei perioade, reglementările multiplicate ale consiliilor lor au fost insuficiente pentru a le asigura creditul fals pe care îl căutau.Se știa că dispozițiile, pe care se angajaseră solemn să le respecte, erau încălcate în secret; relația pe care Răscumpărătorul o sancționase ca fiind pură, fiind înlăturată în favoarea indulgențelor, despre care declarase că ar trebui să excludă din împărăția cerurilor.

* Mosheim, i. 269. - Ciprian, Ieronim, Grigore de Nazianz și Ioan Gura de Aur au fost printre părinții care au fost cei mai deschiși în a cenzura practica clericilor de a păstra prostituate în locul acelui apendice neclerical al instituțiilor lor - o soție. - Collier, 195. După un timp, interdicția celei de-a doua căsătorii a fost extinsă de la clerici la văduvele lor. Fleury, iv. 272, 273. - Într-un consiliu de la Toledo, convocat în ultimul an al secolului al patrulea, s-a decretat că oamenii nu ar trebui să comunice cu văduva unui episcop, preot sau diacon, care s-a căsătorit a doua oară, Dupin, cent. iv. 286. Faptul că clerului din Spania, la începutul secolului al IV-lea, i se permitea să se căsătorească, este mai mult decât evident din cel de-al cincisprezecelea canon al conciliului din Eliberis, care decretează că "dacă un cleric va ști că soția sa comite adulter și nu o trimite departe, el va fi considerat nedemn de comuniunea bisericii, chiar și în pragul morții". " Aceste fapte, precum și cele din nota precedentă, sunt alese dintr-o multitudine care ar putea fi produse pentru a arăta pașii lenți și inegali prin care a fost stabilită legea celibatului clerical. Nimic care să merite numele de uniformitate nu s-a obținut în privința acesteia până când puterea papalității nu s-a consumat. Este de asemenea demn de remarcat ca trădând inconsecvența obișnuită a erorii, faptul că oamenii care au degradat căsătoria la un viciu, au ridicat-o de asemenea la locul unui sacrament.

Prin urmare, ținând cont de prejudecăți și de sinceritatea individuală a zelului pontifilor de a face din această structură politică, pe care ei o numesc biserică, singura consoartă a preoției, trebuia să fie considerată ca incluzând adesea un sacrificiu deliberat al moralității clerului ca om, pentru a fi folosit ca instrument în promovarea planului de uzurpare preoțească.* Cu toate acestea, oricât de important ar fi fost acest articol în politica bisericii romane, se poate pune la îndoială faptul că ar fi fost suportate costurile înființării sale, dacă reputația practicii la care se referă nu ar fi fost câștigată anterior de un număr de laici. Votanții vieții monahale, ale căror isprăvi formează o parte atât de proeminentă a istoriei ecleziastice, au fost inițial laici și, deși celibatul a fost la ei, pentru o vreme, ca și în cazul clerului, o practică mai degrabă recomandată decât impusă, a ajuns curând să fie considerată indispensabilă pentru o stare de devotament total. Disciplina monahală, de asemenea, și celibatul clerului, au crescut în importanță pe fondul corupției crescânde a profesiei creștine și ca efect al acelorași cauze. În limbajul autorilor săi, ea a fost formată în principal din maximele mai severe ale credincioșilor primari și a fost concepută pentru a păstra unei comunități care se retrăgea, beneficiul unor exemple cu adevărat creștine. Se poate spune că Anthony, un tânăr analfabet din Thebais, în Egipt, a oferit cel mai vechi exemplu al acestei specii de izolare.** Când a intrat într-o biserică, primele cuvinte ale predicatorului care i-au întâlnit urechea au fost "vinde tot ce ai și dă-le săracilor". Imaginația sa dezordonată a interpretat incidentul în așa fel încât a renunțat instantaneu la proprietățile și legăturile sale; și, redus la sărăcie, a devenit succesiv ocupantul unei celule, al unui mormânt și al unui castel în ruină. Sub adăpostul ultimului, solitarul și-a consumat aproape douăzeci de ani de viață; iar înainte de a muri în mănăstirea Colzin, el apare înconjurat de cinci mii de oameni, tovarăși de vot și considerând că apropierea de persoana sa este cea mai mare onoare care poate fi obținută pe pământ.***

* "S-ar fi putut aștepta", observă un scriitor inteligent, "ca papii care au impus legea celibatului asupra clerului lor să dea ei înșiși un exemplu de strictă supunere față de ea. Nimic mai puțin. Într-adevăr, ei nu se căsătoreau, dar concubinajul a suplinit locul căsătoriei. Auzim vorbindu-se de copiii lor de către toți istoricii, cu la fel de puțină rezervă ca și de copiii legitimi ai unei căsătorii declarate. Ambiția celor mai mulți dintre ei era să-și mărească soarta, iar politica unei domnii papale a fost adesea folosită în întregime pentru a le procura, prin războaie sau intrigi, instituții și principate." - Reflecțiile lui Sturge despre papism, 107. Autorul citează Istoria Florenței a lui Machiaveli, lib. i. p. 24. Vezi și Mosheim, ii. 501.

** Egiptul, este adevărat, a avut solitari înainte de această perioadă: dar a fost sarcina lui Anthony să îi formeze în comunități organizate și să le sporească numărul. Cassian, lib. ii. c. 5.

Fleury a dat suma relatării prolixe a lui Gassian despre monahismul timpuriu în cărțile a opta și a noua ale istoriei lui Iris. - A se vedea în special pag. 482 484, 507. și Dupin, cent. iv. 53, 54.

Structurile s-au ridicat, aproape fără limite, în Egipt și Palestina, pentru primirea adepților săi; în timp ce la Roma s-au găsit mulți care să-i aplaude zelul și să-i copieze exemplul.*

Moartea sa a sporit atât de mult ardoarea prozeliților săi, încât, înainte de sfârșitul secolului al patrulea, modul său de a căuta împărăția cerească a fost adoptat cu entuziasm, oriunde erau admise formele creștinismului. În Egipt, urmașii săi spirituali se ridicau la o sută de mii de persoane: în diferite națiuni, institutul a devenit în aceeași măsură popular.**Două secole s-au scurs între lucrările lui Antoniu și cele ale celebrului Benedict. Acest din urmă sfânt, după câțiva ani de izolare excentrică și de suferință voluntară, a devenit fondator al unui ordin care s-a răspândit rapid în lumea occidentală. Corupția anterioară a societăților monahale a facilitat progresul disciplinei benedictine, dar regula care a înlocuit aproape orice altă regulă, a trădat la rândul ei simptomele decăderii.***Unitatea este mereu periclitată pe măsură ce numărul lor crește; și progresul monahismului, care a apărut mai degrabă din sentimente pervertite decât dintr-un discernământ superior, a fost inseparabil de o diversitate crescândă de gusturi și opinii. Renunțarea la proprietate și la căsătorie, precum și un jurământ de supunere nelimitată față de regulile fraternității, erau condițiile cerute fiecărui candidat ; dar un detaliu al particularităților a fost lăsat să fie determinat de prudența, capriciul sau ambiția indivizilor și a societăților.

Cenobitii, o sectă foarte numeroasă, au fost învățați să venereze comunitatea lor în care bunurile erau la comun, cât și severitatea disciplinei lor, din presupusa conformitate cu exemplul celor care, printre primii creștini, își țineau bunurile în comun. Ei au păstrat atât de mult sentimentul social încât trăiau în companii, și o porțiune suficientă de rațiune pentru a oferi unei minți neînvățate ușurarea unei ocupații manuale. Pentru a ameliora scurtele intervale de devoțiune, câțiva puteau să aspire la munca de transcriere a unor părți din Scripturi sau la anumite lucrări de evlavie; dar munca lor era în general îndreptată spre fabricarea hârtiei, a țesăturilor, a covoarelor sau a coșurilor, sau spre cultivarea grădinilor și a mlaștinilor.

* Înainte de sfârșitul secolului al patrulea, zelul Sfântului Vasile a dat formă și stabilitate institutului din Grecia, iar în Italia a primit un patronaj timpuriu din partea Sfântului Atanasie.

**Fleury, ii. lib, 20.

***Dupin, cent, vi, 54, Fleury, ii. 90100.

Totuși, în ochii unor spirite febrile, aceste reglementări au dat impresia unei indulgențe compromițătoare, de unde și apariția pustnicului și a anacoretului. Pentru primul, singurătatea celulei sale era preferată chiar și relațiilor limitate ale unei mănăstiri; pentru cel de-al doilea, golul stâncii era râvnit ca locuință, iar domeniul animalelor sălbatice ca sprijin. Pentru amândoi, apropierea muritorilor era ca cea a unei anumite infecții.* La aceste secte, care numai în Egipt includeau, după cum am văzut, mai mult de zece miriade de adepți, trebuie adăugați Sairabiții; o rasă descrisă de istorici ca fiind nu mai puțin numeroasă și care se deosebește de prima, dar care nu avea nici casă, nici lege și care se plimba dintr-un loc în altul, după cum i se prezenta perspectiva de a-și asigura o subzistență scăzută.** Împotriva acestor vagabonzi voinici au fost îndreptate multe invective de către călugării mai obișnuiți. Regula Sfântului Benedict le reproșează comportamentul, dar trece în același timp pe lângă modalitățile mai rigide de izolare, fără a propune nimic mai mult decât reluarea sau îmbunătățirea institutului Cenobit.*** Se cuvine să remarcăm aici că, dacă acest patriarh al monahismului a avut vreo tentă de învățătură, el o disprețuia. Conform regulilor sale, orele zilei naturale erau aproape toate alocate pentru a reveni la somn, la acte de devoțiune sau la muncă manuală. O mică rămășiță dintre nenumărații săi discipoli au devenit distinși ca erudiți; și ca atare sunt adesea aduși pentru a demonstra utilitatea vieții monahale; dar pentru această onoare ei au fost mai mult datori propriului lor geniu decât patronului lor.****

* Monserrat, Corboda și alte câteva locuri din Spania încă nu se pot lăuda cu o rămășiță a acestor vizionari mizantropi. Se crede că sfințenia lor este preeminentă, iar la această satisfacție a vanității li se permite să adauge o viață de indolență.

** Fleury, ubi supra.

*** Nu am spus nimic despre mănăstirile de călugărițe, deoarece istoria lor este greu de distins de cea a izolării bărbaților. În 1787, numărul femeilor care locuiau în mănăstirile din Spania era de 32.000. În 1805, numai în Sevilia existau douăzeci și nouă de mănăstiri de călugărițe, iar de câțiva ani încoace, același oraș cuprindea patruzeci de comunități de frați cu mănăstirile lor. În veacurile care au precedat reforma, această iluzie costisitoare a cuprins fiecare națiune proporțional cu bogăția sa.

**** Regula Cenobiților este atribuită lui Pachomius și se crede că a fost dictată de un înger. Ea prescria ca doisprezece psalmi să fie cântați la fiecare slujbă și o parte din Scripturi să fie citită. După fiecare psalm era o rugăciune, în timpul căreia călugării își întindeau mâinile, cădeau pe față, se ridicau din nou pentru a evita somnul, imitând toate mișcările persoanei care prezida, Cassian, c. vii. Se spune că întregul studiu al vechilor călugări era moralitatea, iar faptul este menționat de către istoric ca fiind în cinstea lor. - Discursul lui Fleury despre primele șase secole. Când profesia de monah a devenit pregătitoare pentru hirotonirea preoțească, s-ar fi putut aștepta ca ceva mai mult din învățătură să fie încorporat cu ea. Dar Dr. Milner, istoricul catolic din Winchester, a dat o descriere curioasă a serviciilor pe care le făceau de obicei călugării din vest, din care reiese că, dacă erau fideli regulii lor, urmașii Sfântului Benedict trebuie să fi fost la fel de lipsiți de învățătură ca și maestrul lor. Din fiecare douăzeci și patru de ore, aproape jumătate trebuiau să fie invariabil alocate devoțiunii ; iar din regula lui Benedict, așa cum este dată de Fleury, reiese că cel puțin șapte dintre orele rămase trebuiau să fie petrecute în muncă. Cititorul va judeca cât de mare parte din timp poate fi răscumpărat din fracțiunea astfel lăsată pentru activitățile literare. Venerabilul Bede ar putea vorbi foarte bine despre compunerea lucrărilor sale voluminoase în mijlocul "nenumăratelor constrângeri ale serviciului monahal". History of Winches ter, i. p. 100. Fleury, iv. 94.

Progresul acestor instituții a fost explicat în diverse moduri. Este cert că spiritul ascetic și austeritățile care îi marchează istoria aparțin, cu unele modificări, fiecărei epoci și fiecărui popor. El acționează în prezent în rândul adepților orientali, la fel ca în vechime la terapeuții din Iudeea, la pitagoreicii din Egipt și la platonicienii din Grecia; iar istoria profesiei monahale a arătat că nicio schimbare de climă nu este suficientă pentru a eradica în întregime această înclinație. În vremuri de persecuție, deșertul a oferit un azil oamenilor cei mai sinceri în devoțiunile lor; și, după părerea altora, egali lor în integritate, avantajele singurătății nu au fost diminuate de schimbările care au urmat rapid protecției Evangheliei de către tron. Dar pentru a reproșa libertinajul care a devenit atunci atât de mult legat de profesia de creștinism, nu puține chiar și dintre plăcerile legitime ale vieții au fost puse sub cea mai riguroasă interdicție, iar sinceritatea probabilă a unora a fost, fără îndoială, confiscată de alții ca haină a ipocriziei. Este evident, de asemenea, că reputația de sfințenie, care a devenit inseparabilă de aceste voturi de izolare, a apelat cu prea mult succes la simpla vanitate a minții;*că, la umbra mănăstirii, cei mai puțin curajoși căutau adesea un adăpost împotriva pericolelor vieții militare;**și că, acolo, plebeul a experimentat frecvent o ameliorare foarte dorită a condiției sale temporale.***Mintea amărîtă de dezamăgire ar putea căuta acolo răsfățul spleenului său sau alinarea supărărilor sale;****și cei care făcuseră cel mai mare sacrificiu de bogăție sau de onoare, puteau fi înduplecați să aprobe în mod deliberat alegerea lor printr-o creștere măgulitoare a popularității și a puterii.*****

*Celebrul Sfânt Arsenie, când a fost presat să dea un motiv pentru rigiditatea recluziunii sale, a fost pus să răspundă: "Când o fecioară este în casa tatălui ei, mulți o caută, iar când este căsătorită se ține mai puțin cont de ea". După părerea acestui devotat, evitarea cât mai mult posibil a relațiilor cu oamenii era calea cea mai sigură pentru a fi foarte apreciat de aceștia. - Cassian în Fleury, cartea xx.

**Grigore cel Mare s-a plâns cu amărăciune de legile care interziceau accesul în mănăstire celor care fuseseră decriptați pentru armată. - Dupin, cent. vi.82. Fleury, iv. 321.

***Vezi Fleury, ii. 867, unde un călugăr ingenuu mărturisește că soarta sa pământească a devenit "mult mai bună", ca urmare a renunțării la viața de țăran pentru mănăstire. Din această categorie de persoane se aprovizionează în principal mănăstirile din Spania.

****Cei opulenți și puternici au amânat, în general, perioada de retragere până când mijloacele de plăcere pământeană le scăpau repede din mână. Dar faimosul sfânt Dunstan nu este singurul om din ordinul său a cărui pasiune ascetică a fost rezultatul dezamăgirii într-un curs opus. - În Turner s Hist. 1. iv. c. v.

*****A se vedea povestea matroanei Paula, Gibbon, ii. 224. De la zelul nechibzuit al lui Ieronim, ea a primit titlul nefast de "Soacra lui Dumnezeu". În Evul Mediu, mulți au fost devotați mănăstirii încă din leagăn. Vezi un exemplu în Mosheim, ii. 384; și unul și mai caracteristic vremurilor în Bede, Hist. iii. 24.

Cu toate acestea, influența permanentă a monahismului trebuie atribuită în principal politicii episcopului Romei. Profesiunea, deși făcută doar de laici, a ajuns curând să fie considerată ca fiind pregătitoare pentru ordinele sfinte. Papa Siricius i-a chemat pe diferiți membri ai acesteia la funcții ecleziastice; și din acea perioadă, mantia călugărului a fost adesea asumată ca precursor al mitrei - celula recluzatului pierzându-și toată tristețea, pe măsură ce devenea un loc în care puteau fi puse în aplicare cu succes planurile unui agent de mărire laic.*Atât de mare era, într-adevăr, importanța pe care se știa că o acordau papii acestui institut, încât mănăstirile apelau frecvent la ei pentru a fi scutite de jurisdicția diecezelor lor respective și pentru a fi puse în supunere imediată față de scaunul Sfântului Petru: și această dezordine flagrantă a fost încurajată atât de mult încât a provocat mustrarea puternică a multora dintre cei mai virtuoși dintre clerici.

Aceste cauze au fost prea evident legate de progresul monahismului pentru a fi fost în întregime neobservate; și cele mai multe dintre ele, atunci când au fost luate în considerare, trebuie să se fi dovedit foarte neprietenoase față de pretențiile extravagante ale votanților săi. Cea mai parțială cunoaștere a scrierilor sacre trebuie să fi fost suficientă pentru a arăta că spiritul și carnea sunt considerate acolo ca fiind deopotrivă sediul propensiunilor rele; și trebuie să fi fost adesea evident că aceste propensiuni erau susceptibile de a fi mai degrabă iritate decât stăpânite de un efort de a se conforma vieții de recluziune. Scriitorii sacri vorbesc, într-adevăr, și într-un limbaj puternic, despre avantajele retragerii; dar aceiași învățători, în timp ce se adresează acelorași persoane, sunt găsiți făcând referire cu aceeași frecvență și căldură la importanța numeroaselor îndatoriri care decurg din relațiile sociale.**

*Despre forța acestui aspect putem judeca din faptul că, la începutul secolului al paisprezecelea, numai printre benedictini se numărau 24 de papi, 200 de cardinali, 7000 de arhiepiscopi, 15.000 de episcopi, aproximativ același număr de stareți și peste 4000 de sfinți.

**Vigilantius, un preot din Barcelona, s-a opus multor erori ale timpului său, în special extravaganțelor vieții monahale, îndrăznind să descrie această practică ca fiind în contradicție cu planurile evidente ale ființei noastre actuale. Dar, deși anumiți prelați i-au favorizat opiniile, declamația dezlânată și zgomotoasă a lui Ieronim a trecut drept răspuns la obiecțiile sale. - Flenry, iii. 92. Din cartea lui Augustin, "Despre treburile unui călugăr", reiese că obiceiurile vagabonde ale mulțimilor din vremea sa, care își asumaseră acest nume, erau de așa natură încât îi făceau să fie o rușine și o povară pentru națiuni. Cam același lucru este subînțeles în grija ulterioară a lui Grigore cel Mare, de a-i reține pe călugării fugari și vagabonzi". - Dupin, cent. v. 183. Flenry, cartea xxxvi.

Nici instrucțiunile din acel volum nu puteau fi cunoscute ca respirând un spirit filantropic opus acestui act de separare de relațiile umane, fără a expune practica la reproșuri sau suspiciuni. Un servilism josnic și un egoism lipsit de inimă al temperamentului au format caracterul modelat de obiceiul monahal la majoritatea profesorilor săi, iar în disprețul celor înțelepți și generoși și-au avut frecvent răsplata.* Viciile care rezultau în mod obișnuit din legea celibatului nu trebuiau să fie întotdeauna ascunse de ochii laicilor; nici cererea călugărului, de a fi considerat ca îndurând privațiunile unei sărăcii voluntare, nu putea fi preferată fără a trezi uneori un anumit grad de dispreț, atâta timp cât era cunoscut ca făcând parte dintr-o comunitate cu o bogăție princiară. Relaxarea secretă a disciplinei poate că a scăpat de o descoperire frecventă; dar a face profesii de abstinență deosebită față de lume, în timp ce comportamentul arăta că inima se preda la indulgență luxoasă; și a se lăuda cu jurăminte în ceea ce privește abstinența, în timp ce persoana trăda obiceiurile epicureului, era o dovadă de ipocrizie pe care biciul satiristului a fost folosit mai devreme sau mai târziu pentru a o corecta.**De asemenea, pontifii, care favorizaseră atât de mult înființarea acestor fraternități, aveau să contribuie în mare măsură și la privarea faimei lor. În timp ce incursiunile papale erau la început, fiecare episcop își extindea cea mai precaută jurisdicție asupra mănăstirilor fondate în limitele diecezei sale; iar prelații erau în general preocupați să elibereze aceste comunități sfințite de cea mai îndepărtată interferență a magistratului civil. Dar în această exercitare nejustificată a puterii lor, a fost furnizat un precedent care, ca și în cazuri similare, s-a dovedit a fi cel mai dăunător pentru influența prin care a fost furnizat. Societățile care au fost scoase de sub jurisdicția magistratului de către episcopi, au fost apoi retrase de sub jurisdicția episcopilor de către papă; și distanța de la Roma fiind astfel pusă între mănăstire și reședința singurului său superior, iar creșterea corupției monahale a devenit proporțională cu noua perspectivă de impunitate.***

*Consiliul de la Paris din 1212, Dupin. Sfântul Dominic a protestat pe patul de moarte și în prezența fraților săi, că și-a păstrat virginitatea până în acel moment. O astfel de castitate la un călugăr, observă Sismonde, era socotită un lucru nemaiîntâlnit până atunci și aproape miraculos. - Cruciadele împotriva albigenzilor. c. v.

**Flenry, Hist. vi. 22.

***Grigore cel Mare, deși puternic dispus să favorizeze această independență a mănăstirilor, pare oarecum îngrijorat de faptul că obiceiul ar putea, în unele cazuri, să producă rău (Fleury, p. xxxvi.), o suspiciune care s-a dovedit a fi prea bine întemeiată. Sfântul Bernard, deși călugăr, cât și zelos în cauza papalității, a fost vehement în plângerile sale împotriva acestei inovații periculoase. - De Considerat. lib. iii. c. 4. Vezi, de asemenea, Conciliul din Trent, lib. ii.

Religioșii, așa cum sunt ei desemnați, erau de mult timp îndrumați de împrejurări spre calea îmbunătățirii, ca singura speranță de a preîntâmpina influența pe care o dobândiseră, când celebrul William de Wykeham le-a examinat pretențiile. Rezultatul pentru acest judecător iscusit al naturii umane a fost că i-a găsit prea ușor de sedus pentru a fi demni de încredere; și, în consecință, a decis să devină distribuitorul propriei sale generozități, ca prieten al săracilor și patron al învățăturii.*Această pierdere a încrederii publice era de notorietate; de aici decăderea școlilor conventuale și progresul rapid al seminariilor naționale.

Înainte de sfârșitul secolului al XII-lea, atât de multe tulburări au conspirat pentru a zdruncina creditul ierarhiei, încât nu puțini dintre membrii săi au început să considere dizolvarea ei prezisă ca un eveniment probabil. Printre numeroasele secte care și-au făcut apariția în acea perioadă, denunțând corupțiile bisericii, se pot găsi indivizi care se opun în principal guvernării sale seculare și asta pentru că este trăsătura cea mai opusă propriilor lor speculații și proiecte pământești. Dar un număr mai mare, și din motive mai generoase, se opuneau în egală măsură crezului, moralei și ritualului său. Disprețul față de lucrurile prezente și zelul în activitatea de instruire religioasă erau considerate de către acele comunități disidente ca fiind printre cele mai vizibile virtuți ale primilor creștini; și, în consecință, la pastorii lor, acestea erau considerate indispensabile. Nu este de îndoit nici faptul că o viață de cea mai severă moralitate și de o activitate surprinzătoare, a fost adesea opusă în mod eficient de către învățătorii lor indolenței sau viciului clerului recunoscut. Pentru a opri progresul acestei defecțiuni a și fost scopul declarat al cruciadei conduse sub sancțiunea papală, după ce a fost condusă cu o cruzime atât de necruțătoare, împotriva sectanților albigenzieni. Aceste mișcări au însoțit înființarea unui tribunal, menit să desăvârșească extirparea ereziei, și de atunci prea bine cunoscut sub numele de Inchiziție. Dar suspiciunea este inseparabilă de o autoritate uzurpată, iar curtea papală râvnea încă la o siguranță suplimentară.

Sub sancțiunea arogantului Inocențiu al III-lea, Sfântul Dominic, patriarh al sfântului oficiu și, prin prezența, prezicerile și rugăciunile sale, complice la masacrele din Languedoc, a devenit fondatorul unui ordin de bărbați, distins cu numele de frați și menit să reunească în sine reputația pierdută a călugărului, a preotului și a maestrului în științe.

*Viața lui Lowth despre Wykeham. 91.

Prima a fost asigurată prin jurământul de celibat, prin austeritatea manierelor lor și prin renunțarea strictă la proprietate, atât ca indivizi, cât și ca și comunitate. A doua a fost obținută prin unirea activității de absolutizare a preoților cu munca de slujire itinerantă: ultima a fost rezultatul atenției lor pentru filosofia scolastică și a prelegerilor publice în universități. Scenele furtunoase în care și-au făcut apariția se potriveau mai bine cu natura pasională a Sfântului Dominic decât cu spiritul mai blând al Sfântului Francisc, contemporanul său. Totuși, în istorie, adepții celui din urmă se disting cu greu de cei ai primului, cu excepția faptului că sunt mai frecvent slăbiți de diviziuni interne.Carmelitanii și Augustinienii erau, de asemenea, mendicanți, dar erau mai puțin numeroși și mai puțin influenți.

Prin aceste noi ordine, fiecare provincie a creștinătății era considerată ca fiind o parte a câmpului atribuit slujbei lor speciale. În îndeplinirea serviciilor lor itinerante, autoritatea tribunalelor seculare și pretențiile clerului parohial erau foarte puțin luate în considerare; în timp ce suveranitatea pontifului, ca unicul lor superior pe pământ, era lăudată cu cea mai mare religiozitate. Se credea că pretențiile lor la învățătură și geniu erau suficient de bine demonstrate prin apelarea la numele lui Aquinas, Occam sau Duns Scotus; iar sărăcia veșmintelor lor și răbdarea lor de a se obosi în îndeplinirea îndatoririlor vocației lor pietonale erau considerate ca oferind dovezi egale ale sfințeniei lor superioare și ale inițierii lor superioare în misterele religiei. Secretele suspicioase ale mănăstirii, aceste fraternități se opuneau unei vieți de publicitate; și, ca o garanție împotriva corupției pe care bogăția o răspândise în toate celelalte departamente ale sistemului ecleziastic, ele apelau la pomana celor instruiți ca fiind singurul lor venit. Dar aceste particularități de nădejde, care i-au făcut pentru o vreme să fie un obstacol în calea reformei, au dispărut treptat. Pe măsură ce zelul care distinge de obicei o nouă sectă a început să scadă, au fost concepute în special mijloace pentru a acumula bogății; și în timp ce avariția și îngăduința viciilor care decurg de obicei din ea au diminuat influența lor asupra celor mai atenți dintre oameni, ambiția lor și intrigile la care a dus-o în legătură cu universitățile i-au expus la cenzura frecventă a învățaților.(1)

Dar disciplina mendicanților, deși strict adaptată la cerințele perioadei și supusă pentru o vreme cauzei papalității, nu a fost o noutate în istoria superstițiilor.Modelul manierelor lor specifice fusese cunoscut de multe secole de atunci de către cetățenii Romei păgâne, iar practicile preoților cerșetori erau resimțite de păgâni, ca și de creștini, ca fiind atât o jignire religioasă, cât și una politică.(2)Abuzurile acestui obicei, care încuraja superstiția și sărăcea familiile, i-au sugerat lui Cicero importanța limitării dreptului de a strânge pomană de la popor la un singur ordin de preoți și a restricționării acestui ordin la anumite zile în exercitarea privilegiului lor. Și nici nu a fost doar în acest caz particular, deoarece politica atât de evidentă în sistemele idolatriei antice, a fost pusă sub cea mai liberă contribuție pentru a susține uzurpările puterii papale. În progresul ierarhiei, am văzut că se făceau frecvent apeluri la aranjamentele economiei levitice ca și cum ar conferi cea mai înaltă sancțiune pretențiilor sale. Dar am văzut, de asemenea, că înființarea ei sub Constantin nu a apărut atât de mult din invocarea unui precedent atât de îndoielnic, cât din acele diviziuni de putere care au existat în politica imperiului înainte ca acesta să adopte disciplina creștină.Nici nu a fost considerată suficientă caguvernarea bisericii să fie atât de complet

asimilată formelor unei magistraturi lumești, încât cultul ei a fost schimbat, într-o măsură și mai mare, printr-un amestec de ritualuri inventate de preoții păgâni.

Introducerea tămâiei, a apei sfințite și a luminilor la amiază în adunările religioase poate fi descrisă ca fiind o inovație cu adevărat inofensivă. Dar dacă acestea erau obiceiuri pe care credincioșii le respinseseră de la început, ca fiind de mult timp simboluri recunoscute ale idolatriei, inocența conectării lor cu ritualul creștin este mai mult decât îndoielnică.(3)Nici în acest moment nu a fost posibil să se oprească fluxul de corupție odată introdus. Următorul pas a fost acela de a face din anumite altare, pe care aceste lumini consacrate au fost desemnate să le lumineze, receptaculul ofrandelor votive. La păgâni, tentațiile care decurgeau din acest obicei provocaseră nu puține scandaluri ; și astfel a fost pregătită calea pentru introducerea întregului meșteșug al templelor păgâne în sanctuarul creștin. În concordanță cu astfel de începuturi, sfințenia atașată mai întâi locurilor a fost curând extinsă la persoane și a trecut imperceptibil de la vii la morți. Pentru a ajuta memoria sau imaginația credincioșilor, atunci când se rugau sfinților dispăruți, tablourile și imaginile au fost, în scurt timp, considerate indispensabile; și pentru a completa revenirea la starea de lucruri de dinainte, sub nume diferite, aceste obiecte vizibile ale adorației populare au devenit faimoase în toate statele creștinătății pentru multitudinea faptelor lor miraculoase. De la altarul episcopului și al presbiterului parohial, această superstiție s-a extins la fiecare localitate; atribuind dealului și văii, pădurii și pârâului, câte un locuitor angelic sau vreun sfânt păzitor, în onoarea căruia era consacrat un reprezentant vizibil și în numele căruia călătorul sau populația din apropiere își aducea devoțiunile. Ținuturile în care era mărturisită evanghelia erau astfel acoperite de semnele unei idolatrii mai puțin crude, poate, dar cu greu mai puțin prolifice sau absurde decât cea pe care evreii au fost însărcinați să o distrugă de pe pământul canaanit.(4) Un observator sever al manierelor italiene a remarcat că, la intrarea în orașele și localitățile acestui popor, se prezintă aceleași trăsături de superstiție. "Găsim pretutindeni aceleași semne de idolatrie și aceleași motive pentru a ne face să ne închipuim că încă mai călcăm pe pământ păgân; în timp ce la fiecare colț vedem imagini și altare cu lămpi sau lumânări care ard în fața lor, răspunzând exact descrierii scriitorilor antici și la ceea ce Tertulian le reproșează păgânilor, că străzile, piețele și băile lor nu erau lipsite de un idol. Dar, mai presus de toate, în pompa și solemnitatea sărbătorilor lor și mai ales în procesiunile lor religioase, vedem rămășițele autentice ale păgânismului și dovezi suficiente pentru a ne convinge că aceasta este încă aceeași Roma pe care bătrânul Numa a îmblânzit-o și civilizat-o primul; care, după cum spune Platon, prin instituirea de rugăminți și procesiuni către zei, care inspiră venerație, în timp ce oferă plăcere spectatorilor, și prin pretinse minuni și apariții divine, a redus spiritul feroce al supușilor săi sub puterea superstiției."(5)

Această abatere, atât de la preceptele, cât și de la geniul Evangheliei în ceea ce privește modul de desfășurare a războiului, nu numai că este recunoscută, dar este grav justificată de unii dintre cei mai învățați avocați ai papalității. De către unul dintre acești apologeți, cei mai înțelepți papi și autorități sunt descriși ca fiind cei care au învățat, în eforturile lor de a converti națiunile gentilice, că prejudecățile și obiceiurile lor, deși aveau aparența de profanare, trebuiau să fie într-o anumită măsură tolerate, pentru ca nu cumva să nu se realizeze nimic din cauza greșelii comune de a încerca prea mult; și că, prin urmare, obligația legii divine a fost suspendată pentru o perioadă de timp, până când convertiții lor vor fi

aduși la o stare de spirit mai avansată prin învățăturile Duhului Sfânt și vor fi astfel pregătiți să se supună mai complet autorității Mântuitorului.(6) Dar planurile de reformă care au fost astfel lăsate moștenire pentru a fi completate de alții, au devenit prea adesea staționare. Bisericile protestatare nu au manifestat decât slabe semne de îmbunătățire de la moartea fondatorilor lor; în unele cazuri, mișcările lor au fost evident retrograde.De asemenea, obiceiurile religioase ale Italiei moderne sunt o dovadă suficientă că, din perioada la care face referire autorul citat mai sus, nu s-a făcut nici un efort serios pentru a exclude, printr-o expunere mai biblică a religiei creștine, păgânismul extins, care era atunci atât de bine legat de ea.(7)

Prin urmare, în aplauzele care s-au revărsat asupra discernământului politic manifestat în multiplele aranjamente sau în amăgirea papală, nu s-a amintit întotdeauna îndeajuns de mult că, oricât de mult ar fi fost menit să realizeze acest sistem, autorii săi rareori s-au ridicat mai presus de meritul foarte umil al imitatorilor. Politica Romei antice a fost aceea de a împăca zeitățile națiunilor cucerite cu ale ei; și, pe cât posibil, de a le identifica pe una cu cealaltă. Această practică a favorizat stabilitatea triumfurilor sale, iar utilizările sale evidente pot fi îndreptate asupra conducătorilor ecleziastici dintr-o perioadă ulterioară, cât importanței adoptării ei, în măsura în care ar putea servi cauzei acelui ascendent deosebit pe care îl căutau. Este cert că, dintre ceremoniile religioase pe care statele aduse într-o alianță spirituală cu papalitatea le onoraseră anterior, au fost păstrate în mod frecvent cât mai multe care puteau fi asociate în vreun fel cu numele de creștinism. Și trebuie amintit că păgânismul națiunilor gentilice nu era o schemă de origine recentă. Dimpotrivă, era rezultatul unor experimente în arta supunerii celor mulți celor puțini, care se extinseseră de-a lungul unei serii de veacuri; și, după ce a dobândit o maturitate înfricoșătoare ca urmare a aplicării cu succes, a fost considerată multă vreme și pe bună dreptate, ca fiind cel mai important motor al guvernării politice. De aceea, atunci când domnia preoției păgâne era pe cale să dispară, a devenit mai ușor pentru clerici să se apuce de muncile lor decât să încerce să-i ridice pe convertiții lor nominali la standardul mai bun al Evangheliei; iar pentru mulțimi, atracția astfel prezentată ambiției, cupidității sau iubirii de confort era cu totul irezistibilă. În consecință, dacă multe divinități au fost expulzate din panteonul popular, locul lor era ușor de suplinit de o altă rasă de divinități subordonate, cărora, exact în aceeași localitate, li se putea aduce același omagiu. Prin astfel de pași, simplitatea patriarhală a cultului nou-testamentar a fost complet înlăturată; și o mulțime de ceremonii au fost introduse aproape tuturor națiunilor de sub cer.(8)

Dintre inovațiile astfel realizate, utilizarea imaginilor s-a dovedit a fi cea care a necesitat cel mai mare efort pentru a se impune. Evaziunile folosite pentru a salva obiceiul de a se pleca în fața unor "imagini ale morților"(9) de acuzația de idolatrie nu au fost de natură să înlăture imediat scrupulele celor mai reflexivi; și nici, în consecință, să dea o prevalență bruscă acestei ramuri a conformității cu păgânismul.Dar, dacă discernământul celor luminați și sentimentele celor evlavioși au fost uneori șocate de progresul acestei noutăți, este sigur că atât cunoașterea, cât și evlavia se găsesc în starea lor cea mai slabă în rândul mulțimii care, după secolul al patrulea, a fost convinsă să ia numele de creștin. În est, aceste simboluri ale credinței eronate, cele mai grosolane pe care superstiția antică le putea furniza, au fost combătute cu mai multă vigoare ; și chiar și în vest, ele au fost combătute în mod diferit, până când întunericul Evului Mediu și

puterea pontifilor, care au avansat împreună, le-au ridicat la poziția pe care au ocupat-o de atunci în cultul romanilor.(10)

Serviciile religioase legate de morți au fost derivate din aceeași sursă și și-au făcut apariția în aceeași perioadă. Dar, cu toate că se întemeia pe erori de cea mai periculoasă tendință, progresul obiceiului a fost neîntrerupt și aproape fără opoziție. Acest fapt, totuși, nu este greu de explicat. Practica de a face apeluri la Cer în ceea ce privește sufletele celor decedați a fost asociată în primele sale etape cu o noțiune a stării lor de suferință; și a fost cu mult timp înainte de a fi admisă în general o opinie precisă cu privire la vinovăția lor, sau cu privire la timpul, locul sau amploarea nevoilor lor.(11)Din modul în care acest obicei este în general menționat de către scriitorii catolici, s-ar părea că este invariabil legat de doctrina relativ modernă a purgatoriului. Dar nu există adevăr mai sigur în istorie decât faptul că cei mai mulți dintre credincioșii din vechime, care sunt astfel prezentați ca fiind partizanii acestei doctrine înșelătoare, erau departe de a o îmbrățișa; deși opiniile lor cu privire la o stare intermediară au trădat prea curând impresia ingrată pe care filozofia neamurilor o făcuse asupra credinței evanghelice. Doctrina, totuși, odată admisă, care declara că pedepsele penale îndurate de spiritele răposate puteau fi atenuate sau înlăturate prin serviciile de mediere efectuate în numele lor între zidurile mănăstirii sau ale bisericii, orice sentiment de natură și religie, atât la muribunzi cât și la cei rămași fără suflet, a devenit prea frecvent prosternat la bunul plac al preoției. Posedând astfel de mijloace, acumularea de averi și ridicarea de edificii costisitoare era mai degrabă o distracție decât o muncă.

Dar printre doctrinele papalității care denotă sclavia mentală a vechilor săi votanți, trebuie acordată o prioritate interpretării euharistiei; și trebuie să recunoaștem că, în această privință, pretențiile de originalitate ale oamenilor bisericii, în timpul Evului Mediu, nu pot fi contestate. În viziunea protestanților, insulta oferită întregii capacități a rațiunii și a simțurilor prin doctrina transsubstanțierii, întrece în mod incomensurabil orice dispozitiv similar din analele păgânismului. Dar acest principiu, deși necunoscut superstițiilor antice, a contribuit în mare măsură la autoritatea clerului, care a devenit prea curând scopul care trebuia promovat prin orice inovație, fie ea de credință sau de politică.De aceea, atunci când a sosit perioada care oferea perspectiva primirii sale, s-au depus cele mai energice eforturi în favoarea sa. Pentru a sprijini aceste erorii, prin conectarea lor cu argumentul antichității, a fost un expedient comun al susținătorilor ei, și a cărui politică este evidentă în istoria acestui articol misterios și, într-adevăr, în cea a fiecărui abuz pe care sistemul papal l-a inclus.Trebuie să recunoaștem că scriitorii Noului Testament folosesc un limbaj extrem de emfatic în ceea ce privește prezența trupului și a sângelui lui Hristos în rânduiala cinei, și suntem astfel pregătiți să întâlnim moduri de exprimare similare în compozițiile devoționale ale credincioșilor care au urmat. Dar, în timp ce acestea sunt culese de către contestatar, cu un evident sentiment de triumf, ca inculcând (inculcating) doctrina prezenței reale, este sigur că un limbaj ar putea fi ușor extras din paginile celor mai precauți oponenți ai acestui principiu, în același grad susceptibil de această construcție nefirească.(12)A fost rezervată discernământului secolului al IX-lea încercarea de a descrie modul în care Mântuitorul este prezent în Paștele creștin. Faptul acestei prezențe era recunoscut peste tot; dar modul sau natura ei era încă nedefinită. În anul 845, călugărul Pascasius Radbert a creat o discuție pe această temă; și lui îi aparține onoarea sau reprosul, de a anunța primul bisericile

creștinătății," că după consacrarea pâinii și a vinului la cina Domnului, nu a mai rămas din aceste simboluri decât figura exterioară, sub care trupul și sângele lui Hristos erau prezente în mod real și local; și trupul lui Hristos astfel prezent în euharistie, era același trup care s-a născut din fecioară, care a suferit pe cruce și a înviat din morți".(13)Doctrina pe care se presupunea că o exprimă această minunată afirmație este cea pe care fiecare creștin trebuia să o creadă de mult timp, dar pe care cea mai înțeleaptă polemică nu a învățat încă să o înțeleagă și, în consecință, nici să o explice. Prin urmare, nu este de mirare că reveriile acestui recluzionist au fost găsite contradictorii; și, din cauza naturii subiectului, o confuzie similară era aproape inseparabilă de diferitele producții pe care le-a stârnit controversa. O excepție, într-adevăr, trebuie făcută în favoarea celebrului Johannes Scotus, care, în conformitate cu instrucțiunile lui Carol cel Chelios, a redactat expunerea sa scripturală a sacramentului, declarând în mod clar, "că pâinea și vinul erau semnele și simbolurile trupului și sângelui absent al lui Hristos". „Toți ceilalți teologi din vremea sa", observă Mosheim, „fluctuează și oscilează în opiniile lor; se exprimă cu ambiguitate, îmbrățișează și resping aceleași dogme în momente diferite, ca și cum nu ar avea principii fixe sau permanente cu privire la chestiunea în cauză.Din toate acestea, totuși, reiese în mod evident că nu exista încă în biserica latină nicio opinie fixă sau universal acceptată cu privire la modul în care trupul și sângele lui Hristos sunt prezente în euharistie."(14)

Dar în timp ce acest articol mistic nu trebuia să fie presat în cele mai subtile combinații de limbaj, și deși, din toate punctele de vedere, se opunea folosirii simțurilor și vocii rațiunii și a Scripturii, s-au făcut multe pentru a favoriza admiterea sa. Cuvântul transsubstanțiere a fost lăsat să își facă apariția în a doua jumătate a secolului al XII-lea; dar cauzele care au schimbat atât de mult politica bisericii creștine au conferit clerului numele de preoți, iar pentru a da sens acestui titlu și pentru a completa schema din care a apărut, s-a cerut ca fiecare cleric să aibă un sacrificiu adevărat și adecvat de oferit. Sacrificarea victimelor animale pe altarul credincioșilor creștini nu trebuia încercată din diverse motive - mai ales când era la îndemână o doctrină care transforma fiecare celebrare a euharistiei într-o reînnoită jertfă a lui Hristos. Preotul creștin era astfel ridicat la demnitatea de a prezenta acea unică ispășire inefabilă, pe care orice sacrificiu animal nu făcuse decât să o prefigureze; și de a o prezenta într-un mod de operare miraculoasă, mai de neconceput decât cele mai stupefiante fapte prin care fusese atestată din vechime credința dată sfinților.

Atât de numeroase și de importante au fost schimbările care au fost admise în diferite grade de către discipolii declarați ai Evangheliei, cu mult înainte ca prelații romani să fi făcut progrese serioase spre supremația lor destinată. Abia dacă mai rămăsese o trăsătură a disciplinei stabilite în biserica primară; iar despre doctrina ei se știa foarte puțin, în afară de ceea ce se extrăgea cu greu din importanța mistică pe care superstiția o conferise sacramentelor. Nici nu este ușor de descoperit o pretenție instigată de papalitate, atunci când și-a dobândit ascendența, al cărei embrion nu poate fi perceput, în unele dintre obiceiurile ecleziastice care se obținuseră cu mult timp în urmă. Nu este de presupus că cenzurile spirituale au fost întotdeauna, fie corect definite, fie administrate cu înțelepciune, în timp ce erau controlate în principal de vocea poporului. Cu toate acestea, nedreptățile cauzate de laici asupra lor înșiși par să fi fost puține și parțiale, în comparație cu cele care au urmat cedării puterii lor în astfel de

probleme pentru a fi folosită la discreția exclusivă a conducătorilor lor.Și nu este mai puțin evident că acest transfer de autoritate nu a fost lipsit de dezavantaje pentru majoritate, cel puțin, chiar și în această clasă favorizată de persoane. Armele pe care clerul le-a folosit în mod special în ceea ce-i privește pe membrii aflați în subordinea lor imediată, au fost curând găsite de către ordinele inferioare din rândul lor ca fiind la fel de la îndemâna superiorilor lor în funcție de ceea ce îi privea pe ei înșiși; în timp ce supunerea revendicată de mitropolit și de sufraganii săi, în limitele unei dieceze sau ale unei națiuni, a furnizat prea des pontifului și conclavului său un model al acelei dominații nelimitate la care au aspirat cu atâta ardoare. Prin astfel de măsuri, principiile uzurpării papale au devenit familiare aproape fiecărui stat al creștinătății, înainte ca papalitatea însăși să fi devenit o putere formidabilă. Argumentul infailibilității, fie că a fost avansat mai pe ascuns de către preotul solitar, fie mai deschis în adunările locale sau generale ale clerului, a inclus germenul și esența apostaziei prezise. Aceeași politică care a limitat beneficiile religiei, în experiența credinciosului, la serviciile oficiale ale preotului, a făcut ca clerul subordonat să fie la fel de dependent, atât pentru darurile sale speciale, cât și de funcțiile speciale ale membrilor mai demni ai ierarhiei; în timp ce aceștia erau legați unii de alții prin legături similare, în gradații prelungite, formând un lanț de interese și supunere, care nu avea să fie dizolvat decât prin răspândirea infidelității pe care era atât de potrivit să o creeze, sau a cunoștințelor scripturale pe care cele mai puternice eforturi ale sale erau depuse pentru a le distruge.

Cu toate acestea, se poate afirma, oricât de paradoxal ar părea, că întreaga structură a dominației clericale a apărut mai mult din virtuțile oamenilor prin care au fost susținute funcțiile sacre timp de câteva veacuri, decât din orice altă cauză. Puterea despotică, atât de veche în est, ar fi fost cu greu tolerată de-a lungul atâtor secole și în mijlocul atâtor dezastre, dacă formele ei nu ar fi fost sfințite în analele anterioare ale lumii de virtuțile paterne cu care era atunci legată. Și este, din toate punctele de vedere; probabil că pretențiile nejustificate ale preoției creștine ar fi fost invocate în zadar dacă nu ar fi existat o perioadă în care o astfel de influență să nu fi fost resimțită ca un beneficiu sigur. Rasa oamenilor de bine nu s-ar fi stins brusc, și poate că ei ar fi considerat mult timp autoritatea acordată ordinului lor, fie că îi aparținea în mod just, fie că era ceea ce nu putea fi depus în altă parte, în circumstanțele existente, cu aceeași siguranță religioasă și politică. Aplicarea puterii încredințate unor astfel de mâini, ar fi fost justă; dar cazurile, și au fost numeroase, în care interesele cele mai importante pentru comunități au fost astfel păstrate, trebuie trecute în revistă cu un sentiment amestecat, atunci când ne amintim că astfel de întâmplări au contribuit atât de mult la plasarea unei mulțimi în posesia unor distincții câștigate atât de nobil, doar pentru ca ele să fie la fel de greșit aplicate!

NOTE

(1) Dupin, cent. xiii. c. 9, 10. Mosheira, cent. xiii. partea a II-a. c. 2. În Italia, precum și în unele părți ale Spaniei, rămășițele acestui ordin este încă prezent pentru a împovăra comunitatea și pentru a expune unui reproș tot ceea ce se numește religie. "Instituția ordinelor de bărbați dicanți," observă un catolic luminat, "nu putem decât să o reprobăm, deoarece nu vedem de ce ar trebui să se joace cei care pot munci; și nu putem descoperi nici utilitatea, nici decența în trimiterea, la anumite perioade stabilite, a câtorva vagabonzi sfinți într-o expediție de jaf, pentru a hoinări prin țară și pentru a căuta hrană pentru mănăstire. Noi considerăm că o sărăcie practicată astfel, adică pe seama săracilor, este de fapt opresivă pentru săraci și, ca atare, dorim să o vedem interzisă ca viciu și nu recomandată ca virtute." - Eustace s Tour, iii. 397.

(2) Stipes tereas immo immo vero et argeuteas, multis certatim oft erentibus sinu receperepatulo; nee non et vinicadum et lactis et caseos avidis animis corra dentes et in sacculos huic questui de industria preparatos farcientes, &c. - Apuleins, Metam. I. viii. p. 2C2. Stipem sustulimus, nisi eam quam ad paucos dies propriam Ideae? Matris excepimus : implet enim superstitione animos exhaurit domos. - Cic. de Legib. lib. ii. 9. 16. A se vedea Middleton's Scrisoare din Roma, p. 81.

(3) "Cu adevărat", observă Vigilantius, "vedem un ritual păgân introdus în bisericile noastre, sub pretextul evlaviei, când numeroase lumânări de ceară sunt aprinse în lumina soarelui, iar oamenii sunt văzuți peste tot sărutând și decorând nu știu ce praf disprețuitor, păstrat într-un mic vas și învelit în pânză prețioasă. Acești oameni fac cu adevărat o mare onoare martirilor binecuvântați, aprinzând lumânări pentru cei care sunt luminați de măreția Mielului în mijlocul tronului." - Heiron. adv. Vigil, 282 284. Sfântul Ieronim admite originea păgână a acestei practici, dar o respinge observând: "Illud fiebat idolis, et idcirco detestandum est ; hoc sit marlyribus, estidcirco recepienduin est". 284.

(4) Deut. xii. 23. "Să distrugeți cu desăvârșire locurile în care neamurile își slujeau zeii, pe munții cei mai înalți și pe dealuri și sub orice copac verde; să le răsturnați altarele, să le sfărâmați stâlpii, să le ardeți crângurile și să dărâmați chipurile cioplite ale zeilor lor." Această parte a instrucțiunii mozaice a fost atât de puțin respectată, încât în țările catolice, până în ziua de azi, aproape fiecare sat are divinitatea sa titulară și care, la fel ca și prototipul său păgân, are puterea de a face minuni, deși ea însăși este de cea mai rudimentară factură.

(5) Scrisoarea lui Middleton, 54,55. Mahomed s-a conformat în această privință politicii rivalilor săi, iar păgânismul pe care l-a încorporat atât de liber în sistemul său de la națiunile din jur este încă o parte din el. Gibbon, ix. 247249. 263. 273. Domnul Gibbon pune în contrast schimbarea care a trecut asupra profesiei Evangheliei, cu uniformitatea islamismului, dar aceasta nu face decât să descrie corupțiile celui din urmă ca fiind înnăscute, în timp ce cele ale primului sunt străine, 351.

(6) Aring. Rom. Subter. i. c. i. 21.

(7) Turner s Hist. v. 73. 103 107 1

(8) Referitor la acest subiect, cititorul poate consulta, pe lângă valoroasa Scrisoare a lui Middleton, lucrarea lui Blount, Vestigiile vechilor mauneri din Italia; o producție elegantă și imparțială.

(9) Aceasta este definiția dată de Ieronim unui idol Com. în Isa. c. xxxvii.

(10) A se vedea controversa cu privire la cultul imaginilor, în Mosheim, ii. 259 207, 332 338, și în Gibbon, ix. c. 49.

(11) Astfel, Malmsbury inserează o scrisoare de la Carol cel Mare către Offa, în care scriitorul cere ca rugăciunile să fie oferite pentru sufletul "apostolicului nostru domn Adrian", observând în același timp că acest lucru este făcut nu ca o îndoială asupra odihnei spiritului său, ci ca semn de respect față de un personaj atât de ilustru. - Hist, de Reg. ubi supra.

(12) "Voi arăta", spune Arhiepiscopul Tillotson, "prin mărturia clară a părinților din mai multe epoci, timp de peste cinci sute de ani după Hristos, că această doctrină nu era credința vechii biserici creștine. Nu neg decât faptul că părinții, și asta cu mare motiv, măresc foarte mult minunata taină și eficacitate a acestui sacrament, și vorbesc frecvent despre o mare schimbare supranaturală făcută prin binecuvântarea divină. Ei spun, într-adevăr, că elementele de pâine și vin devin pentru noi, prin binecuvântarea divină, trupul și sângele lui Hristos; dar ei spun, de asemenea, că numele lucrurilor semnificate sunt date semnelor; că pâinea și vinul rămân încă în natura și substanța lor proprie; și că ele sunt transformate în substanța trupurilor noastre; că trupul lui Hristos în sacrament nu este trupul său natural, ci figura lui, nu acel trup care a fost răstignit, nici acel sânge care a fost vărsat pe cruce; și că este o impietate să înțelegi faptul că mănânci trupul Fiului Omului și că bei sângele său în mod literal; toate acestea sunt direct opuse doctrinei transsubstanțierii și sunt complet incompatibile cu ea. " Mărturiile aduse sunt de la Iustin Martirul, Irineu, Tertulian, Origen, Ciprian și Augustin. Opere ii. 103 109.

(13) "Atât rațiunea, cât și nebunia au fost până acum lăsate libere în această privință, și nici un mod imperios de credință nu a suspendat exercitarea uneia sau a restrâns extravaganța celeilalte." Aceasta este afirmația lui Mosheim, iar punctul de vedere este unul dintre cele care cu greu poate fi susținut de o autoritate mai bună. Cent. ix. partii. c. 3. Același lucru, într-adevăr, este recunoscut de Bellurininc, De Script. Eccles. p. 188.

(14) Cent. ix. passim.

PUTEREA PAPALĂ

SECȚIUNEA III

PRIMELE PROGRESE ALE PAPALITĂȚII. - PROGRESELE SALE DIVERSE PÂNĂ ÎN SECOLUL AL VI-LEA. - ASCENSIUNEA LUI GRIGORE CEL MARE. - CĂLĂUZA SA. - INFLUENȚA PONTIFICATULUI SĂU ASUPRA MAXIMELOR PUTERII PAPALE. - AMBIȚIA PONTIFILOR ȘI JURISDICȚIA LOR APELANTĂ. - ORIGINEA PUTERII LOR TEMPORALE. – INFAILIBILITATEA PAPALĂ. - EPISTOLELE DECRETALE. - SCHEMA LUI HILDEBRAND. - DISPUTĂ CU PRIVIRE LA ÎNVESTITURI. - CONCLUZIA SA.

Că Sfântul Petru a avut un fel de întâietate printre apostoli și că o anumită preeminență ar trebui, în consecință, să fie atribuită episcopului Romei, în ordinea prelației, este o doctrină care pare să fi fost parțial adoptată de clerul din secolul al treilea. Ciprian este cunoscut ca fiind susținătorul acestor opinii noi și periculoase. Cu toate acestea, este clar, atât din comportamentul său, cât și din scrierile sale, că ele au fost întotdeauna însoțite de explicații atât de prudente încât au servit la reducerea apostolului favorizat la rangul fraților săi, "în putere și autoritate" și, făcând astfel ca precedența intenționată să fie doar titulară; episcopul din Cartagina și-a protejat maxima sa favorită cu privire la egalitatea strictă a ordinii episcopale.(1)El însuși a avut privilegiul de a convoca consiliile fraților săi, dar, cu această excepție, influența sa nu a depășit niciodată, în virtutea funcției sale, pe cea de moderator într-o adunare ecleziastică; iar propria sa putere în biserica africană pare să fie la fel de mare ca cea acordată de clerul acesteia episcopului Romei, în raport cu comunitatea creștină.(2)Pentru că Ciprian și episcopii africani aveau soarta de a avea judecăți diferite de cele ale prelatului din capitală; iar comportamentul lor în acea criză a dezvăluit intenția lor unanimă de a menține cea mai atentă independență față de controlul străin.(3)Despre papii din această perioadă s-a remarcat pe bună dreptate că "episcopii din Italia și din provincii erau dispuși să le acorde un primat de ordine și de asociere (aceasta era expresia lor foarte precisă) în cadrul aristocrației creștine. Dar puterea monarhului a fost respinsă cu aversiune, iar geniul aspirant al Romei a experimentat din partea națiunilor din Asia și Africa o rezistență mai viguroasă față de dominația ei spirituală, decât o făcuse anterior față de dominația ei temporală".(4)Chiar și în provinciile vestice, autoritatea deosebită a acestor demnitari a fost atât de neînsemnată de-a lungul mai multor secole de la moartea apostolilor, încât a provocat o perplexitate vizibilă printre cei mai sinceri dintre istoricii catolici atunci când încercau să o definească.(5)

Este mărturisirea lui Eneas Sylvius, cardinal de Sienna și apoi papă, că "înainte de conciliul de la Nisa, fiecare trăia după propriile căi și că oamenii în general nu manifestau decât o foarte mică considerație față de biserica Romei".(6) Conciliul numit de Sylvius a fost convocat în 325 ; dar nici măcar această adunare nu a reușit să recunoască vreo demnitate specială episcopilor Romei. Canoanele sale restricționau afacerile fiecărei provincii la decizia

mitropolitului său; și în notarea puterii patriarhale, așa cum a fost conferită prelaților din Roma și Alexandria, autoritatea lor particulară este descrisă ca fiind locală, ca derivând din obiceiuri antice, iar una ca fiind strict identică cu cealaltă. Una dintre legile promulgate în cadrul acestei convenții se referă exclusiv la limitele puterii încredințate demnitarilor superiori ai bisericii; dar nu există nici cea mai îndepărtată sancțiune care să poată fi smulsă din ea în favoarea doctrinei care a acordat o supremație specială sediului roman.(7)Faptul că, în subordonarea bisericilor din întregul imperiu, aranjamentul provinciilor civile a format modelul celui ecleziastic este un fapt de necontestat. Dacă ar fi fost altfel, actul părinților de la Niceea, care a conferit o distincție atât de măgulitoare episcopului din Alexandria, deși conștient că pretenția sa la o preeminență religioasă provenea exclusiv din importanța civică a reședinței sale, ar părea să indice sursa principală, dacă nu singura, a aceleiași demnitate confirmată episcopului de Roma.(8)

Trecuseră douăzeci de ani de la conciliul de la Nisa, când Hosius, episcop de Cordova și prietenul lui Iulius, care ocupa atunci scaunul roman, a obținut aprobarea conciliului din Sardica pentru anumite reglementări, care promiteau o extindere a jurisdicției patriarhului occidental. Prin această adunare, s-a convenit că, în cazul în care un episcop acuzat ar fi nemulțumit de hotărârea pronunțată de mitropolitul său și de confrații săi, apelul său nu trebuia să fie făcut, ca în cazurile anterioare, la episcopii unei provincii vecine, ci plângerea sa trebuia să fie înaintată de judecătorii săi episcopului de la Roma, care trebuia fie să confirme sentința deja pronunțată, fie să numească o nouă judecată a cazului de către prelații din cel mai apropiat district. De asemenea, s-a asigurat că episcopul capitalei ar trebui să fie prezent, în persoana adjuncților săi, la o astfel de anchetă, în cazul în care ar considera-o oportună. Acest conciliu a fost convocat de împărații Constantin și Constanțiupe tema controversei ariene. Anumite condiții preferate de reprezentanții din est au fost respinse, iar aceștia s-au retras; dar au mai rămas încă o sută de episcopi din bisericile din vest, iar aceștia sunt descriși ca dându-și consimțământul unanim la hotărârile de mai sus.Într-adevăr, ei nu au fost niciodată recunoscuți de biserica generală; dar este evident că adoptarea lor într-o adunare atât de considerabilă a oferit o încurajare nu mică pontifilor în luptele lor pentru a-și stabili jurisdicția apelantă - un motor politic care s-a dovedit a fi principala sursă a opulenței și puterii lor.(9)

Dar decretele consiliului din Sardica nu au reușit să producă liniște nici măcar în acea diviziune a bisericii în care autoritatea sa a fost recunoscută; și dacă substanța puterii conferite de acea adunare lui Iulius și succesorilor săi a fost acordată nu mulți ani mai târziu prin legea lui Valentinian al III-lea, aceasta a fost pentru a preveni ca frecventele dispute ale clerului să treacă sub observația judecătorului secular. Slăbiciunea și credulitatea acelui prinț, au fost astfel folosite de un ecleziast care pe atunci ocupa scaunul Romei și care se lăuda cu prietenia sa. Ar trebui să se remarce în mod distinct, de asemenea, ca o circumstanță care ajuta aceste intruziuni ale pontifilor, faptul că, pe lângă supremația civică a reședinței papale, care sugera atâtea aranjamente ecleziastice favorabile planurilor ambițioase, episcopul Romei era singurul prelat din vest care deținea puterea patriarhală. În est, aceeași înălțime era împărțită între mai mulți ; dar presupusul succesor al prințului apostolilor, se putea lăuda că era singurul organ de comunicare generală între cele două mari diviziuni ale lumii creștine.(10)Aceasta nu a fost nici singura circumstanță de același fel care a dus

la același rezultat. Conform constituției bisericii, așa cum a fost modelată de Constantin, fiecare vicariat civil avea exarhul său ecleziastic, sau primatul său. Vicariatul Romei cuprindea sudul Italiei și cele trei insule principale ale Mediteranei.Era relativ mică, dar cele zece provincii ale sale erau în întregime libere de jurisdicția metropolitană, o particularitate care îl investea pe episcopul Romei cu funcțiile importante ale acestei demnități, pe lângă autoritatea superioară pe care o deținea în comun cu rivalii săi din est. Și este important, pentru o percepție corectă a pașilor prin care puterea papală a devenit atât de ascendentă, să observăm că această uniune a autorităților mitropolitane și patriarhale a format un fel de imperiu pe care pontifii se străduiau să-l extindă asupra altor provincii; și că, în timp ce erau astfel angajați, practica propriei lor patriarhii era deseori invocată ca un precedent autoritar. De aici, interferența lor nesfârșită cu sistemul de guvernare provincial, ca în cazul ordinării episcopilor, convocării conciliilor și încurajării apelurilor. Prima incursiune de succes de acest gen a fost făcută în secolul al patrulea, când provincia Illyricum a consimțit să își primească episcopii în dependență de sufragiul patriarhului roman. Cu toate acestea, abia după aproape două secole mai târziu, descoperim alte dovezi ale unui astfel de progres. În acea perioadă, găsim arhiepiscopii din Milano confirmați în alegerea lor de către papi; iar pontifii sunt ulterior foarte mult angajați în revizuirea deciziilor sinoadelor provinciale; invocând totuși în continuare în sprijinul acestei presupuneri, decretele din Sardica și legea lui Valentinian.(11)

De asemenea, în decursul timpului, jurisdicția sau bogăția atașată bisericilor particulare a ajuns să fie considerată ca fiind a sfinților în memoria cărora au fost dedicate clădirile; și de aceea zelul oamenilor bisericii, care prea adesea provenea din ambiție sau avariție, era ușor de ascuns sub motivul modest al apărării prerogativelor sau al promovării creditului celor mai mulți patroni ai lor. Astfel, deferența față de scaunul Romei, care a fost cerută de la clerul apusean de către Hosius, în conciliul din 347, a fost solicitată cu blândețe ca un act de omagiu adus Sfântului Petru. Suveranii pontifi nu erau insensibili la puterea acestui artificiu; și de aceea, atunci când Inocențiu, care a ocupat scaunul papal la începutul secolului al V-lea, a vrut să-i convingă pe cei mai puțin supuși dintre clerici de pretențiile sale, el i-a rugat să-și amintească faptul că biserica romană a primit multe tradiții importante de la fondatorul ei, Sfântul Petru; și că bisericile erau îndatorate obiceiurilor de la Roma pentru singurul model complet al cultului creștin.(12) Până în această perioadă, totuși, această nouă pledoarie a fost atât de parțial admisă, încât Zozimus, care i-a succedat lui Inocențiu, și care a împărtășit ambiția lui, s-a considerat mai sigur în a apela la vechile temelii ale autorității.La mai puțin de o jumătate de secol de la prima promulgare, această doctrină a fost publicată cu o încredere neștirbită de un sinod italian. Membrii unor astfel de adunări considerau de mult timp că demnitatea țării lor era implicată în cea a patriarhului lor; și, în cazul de față, s-a consemnat cu gravitate, "că nu vreunui conciliu sau decretelor vreunuia dintre ei îi datorează sfânta biserică romano-catolică și apostolică primatul, ci cuvintelor Mântuitorului nostru în Evanghelie..."; Tu ești Petru, și pe această piatră voi zidi Biserica Mea, zidind astfel Biserica pe el, ca pe o stâncă, pe care nimic nu o poate zdruncina; și că Biserica romană, fără pată sau rid, a fost consacrată și înălțată deasupra tuturor celorlalte biserici prin prezența, precum și prin prin moartea, martiriul și triumful glorios al celor doi apostoli principali, Sfântul Petru și Sfântul Pavel."(13)Este

adevărat că, pe acest nou motiv de preferință, episcopul Ierusalimului avea o pretenție mai puternică la preeminență decât fratele său din Roma; nici vina primului oraș, în uciderea stăpânului, nu ar fi putut fi numită în mod serios fără să inducă o amintire a celei suportate de cel de-al doilea, care fusese la fel de înfuriat în uciderea slujitorilor săi. Cu toate acestea, din această perioadă, cuvintele. "Tu ești Petru și eu îți dau cheile împărăției cerurilor", au fost în mod constant rechiziționate printre partizanii Romei; "și ceea ce este repetat adesea, oricât de slab ar fi, nu reușește niciodată să facă o anumită impresie, mai ales asupra analfabeților. Piatra tare este în cele din urmă scobită de picătura de peșteră; oricât de slab și imperceptibil ar fi efectul unei singure picături trebuie socotit".(14)Înainte de anunțarea oficială a acestui principiu, o adunare clericală din aceeași țară i-a cerut împăratului Grațian să rezerve judecarea unui episcop al Romei autorității sale imediate sau a unui consiliu ecleziastic.(15)Dar în secolul al șaselea, episcopii, chiar și cei din Italia, au fost într-o oarecare măsură alarmați de îndrăzneala pontifului delincvent Symmachus, care, făcând apel la Jus Divinum al suveranității sale, și-a afirmat scutirea de autoritatea conciliilor și a regilor, declarându-se supus numai lui Dumnezeu.(16)Cu toate acestea, era imposibil ca prietenii puterii în ascensiune să fi fost altfel decât conștienți de importanța noului fundament pe care se bazau pretențiile sale. Roma trebuia să înceteze în curând să mai fie regina orașelor și chiar și decretele monarhilor sau ale consiliilor puteau fi anulate. În perspectiva unor astfel de evenimente, o doctrină care îl prezenta pe Sfântul Petru ca fiind superiorul fraților săi, iar supremația sa ca o moștenire acordată în mod divin episcopilor Romei, era una care oferea promisiunea unui imperiu, care cu greu putea fi limitat; în timp ce părea să excludă influența obișnuită a acelor schimbări politice prin care puterea oricărei alte puteri a fost atât de sigur și atât de repede demolată. De aceea, atunci când pontifii se declară mai puțin preocupați de păstrarea existenței, decât de menținerea a ceea ce ei descriu ca fiind prerogativele Sfântului Petru, sinceritatea limbajului lor nu este întotdeauna de pus la îndoială.

La această pretenție de superioritate se asocia uneori o alta, mult mai puțin reprobabilă. Inocențiu, în timp ce o promova pe prima, în speranța de a obține un omagiu reticent în favoarea scaunului său, face apel la Italia, Galia, Spania, Africa, Sicilia și insulele adiacente să își amintească faptul că ei datorează numele de creștinism Sfântului Petru sau oamenilor pe care succesorii săi i-au învrednicit de episcopie. De aceea, el se plânge de neglijența, care se pare că a fost generală, în ceea ce privește obiceiurile specifice ale bisericii-mamă. În multe cazuri, faptul unei astfel de obligații nu era de contestat. În același timp, afirmațiile sobre ale antichității nu au arătat că ele sunt atât de extinse încât să justifice limbajul retoric al diferiților scriitori de mai târziu pe această temă. Cu toate acestea, pretenția ar fi fost uneori simțită și recunoscută;și, în astfel de cazuri, dreptul la un fel de superintendență generală ar fi fost invocat cu încredere.Dar mitropoliții erau încăpățânați în puterea lor; și a rămas ca Grigore cel Mare să facă ca autoritatea ecleziastică a Romei să fie cu adevărat formidabilă, dincolo de limitele Italiei; și în parte din greșeală, și uneori din intenție, să contribuie mai mult decât orice alt om la viitoarea sa ascensiune.

Grigore a fost chemat pe scaunul papal sub domnia lui Maurice în anul 590.(17)Era o înălțime care fusese recent ocupată de unul dintre strămoșii săi, în persoana lui Felix al doilea. Părinții apropiați ai lui Grigore erau de un rang distins și erau venerați ca fiind devotați. La moartea tatălui său, el a renunțat la

funcția de prefect al orașului în favoarea claustrului; și, exprimându-și dorința de a fi uitat printre oameni, și-a folosit vasta sa avere pentru a întemeia șapte mănăstiri, șase în Sicilia și a șaptea la Roma, stabilindu-și reședința în aceasta din urmă. Dar existau elemente în caracterul lui Grigore care se opuneau puternic inacțiunii mănăstirii. Din mâna lui Pelagius al doilea a primit devreme funcția de diacon ; și a fost determinatde către acest pontif să devină rezident la curtea bizantină, ca nunțiu al scaunului apostolic. La moartea lui Tiberius și după patru ani de absență, s-a întors la Roma, a ocupat funcția de secretar al lui Pelagius și, la moartea stăpânului său, a fost ales în unanimitate pentru a susține demnitatea papală. După multe ezitări, a căror sinceritate a fost în mod diferit apreciată, onoarea a fost acceptată; iar pontificatul lui Grigore cel Mare a devenit una dintre cele mai pline de evenimente din istoria bisericii.

Caracterul acestui om extraordinar a fost, nu în puține privințe, deosebit de potrivit pentru poziția sa și pentru vremurile sale. Dacă din cauza faptului că era el însuși deficitar în învățătură, a căzut în greșeala obișnuită de a o subestima la alții, iar vârsta lui nu era una care să-l ajute să aprecieze rafinamentele literaturii.(18)Patria era atunci redusă de influența unită a războiului, a ciumei și a foametei, la cel mai de jos stadiu al depresiunii sale; și a existat o adaptare în acea elocvență mai grosolană cu care pontiful aplica adesea mângâierile religiei la durerile și pasiunile dezordonate ale cetățenilor săi. De asemenea, mutarea reședinței imperiale în Bizanț l-a ridicat pe episcopul Romei de la rangul de secund la cel de prim om în orașul cel mai vechi; în timp ce, din necesitatea vremurilor, Grigore cel Mare a devenit corespondentul frecvent al prinților pe tema războiului și a păcii și i s-a permis să exercite o influență princiară. În același timp, veniturile sale episcopale erau colectate cu o blândețe părintească; iar din economia rigidă a instituției sale a rezultat un mare surplus, care a fost distribuit în mod liber pentru a ușura suferința generală. Maximele propriei sale conduite și cele recomandate de el clerului, nu descoperă o cunoaștere obișnuită a inimii umane; și, spre onoarea sa, indolenții și vicioșii din acest ordin se temeau de inspecția sa. Nici nu există loc pentru a-l acuza că a înlocuit doctrinele lui Hristos cu morala lui Epictet, deoarece adevărurile specifice Evangheliei sunt expuse, fie în limbajul său propriu, fie în limbaj împrumutat, în majoritatea scrierilor sale.De asemenea, este demn de remarcat faptul că ritualul papal este datorat, în mare parte, ordinii și eficienței sale ulterioare, muncii neobosite a lui Grigore. Dar misiunea Sfântului Augustin și a călugărilor săi de a împărtăși strămoșilor noștri Saxoni cunoașterea creștinismului s-a ridicat, de asemenea, din zelul său și constituie cea mai vrednică faptă a pontificatului său. Circumstanțele din vechea capitală, în timpul ridicării lui Grigore, au facilitat mult introducerea suveranității temporale, care a devenit în scurt timp inseparabilă de papalitate; și în timp ce caracterul său trebuie să fi imprimat un impuls nu prea mic acestei tendințe a evenimentelor, el a fost la fel de bine adaptat pentru a da un aspect plauzibil numeroaselor sale acte de invadare spirituală. În ce măsură această influență a virtuților sale puteau să diminueze pretențiile lor reale, în cazul unor istorici protestanți și sceptici, nu este ușor de determinat; dar este sigur faptul că puțini oameni au fost expuși la aceeași aplicare nediscriminatorie a cenzurii și a aplauzelor. Jurămintele sale monahale pot părea de o sinceritate îndoielnică, pentru că au fost însoțite de o astfel de manifestare a celor mai populare virtuți ale epocii, care au format cea mai bună siguranță împotriva coborârii neobservate în mormânt. Limbajul umilinței, de asemenea, care a trecut cu atâta ușurință din

pana lui, a fost asociatul unor acțiuni care de multe ori trădau mult mai puțin acest sentiment decât opusul lui; și în timp ce comportamentul său general și sfaturile sale se disting prin prudența lor, el este găsit în unele ocazii aproape depășind epoca în care a trăit, în slăbiciunile superstiției și credulității.(19)Zelul său privind cauza a ceea ce se considera a fi prerogativele scaunului său, sau, în limbajul lui, cele ale Sfântului Petru, a fost declarat în mod clar ca depășind orice altă preocupare. Nici nu a avut nevoie să fie instruit în politica de împărțire a puterii care se opunea pretențiilor sale. Prin urmare, această influență a fost folosită cu succes pentru a controla temperamentul aspirant al rivalului său, patriarhul capitalei orientale; și pentru a supune independența provinciilor din Grecia, Spania și Galia. Chiar și misiunea în Britania anglo-saxonă este remarcabilă în principal, de-a lungul mai multor veacuri, ca fiind aservită uzurpării crescânde, în măsura în care motivul pe care l-a furnizat pentru a interveni în disciplina bisericii engleze, a devenit un precedent formidabil în lupte similare pentru dominație. Până la moartea lui Grigore, într-adevăr, hirotonirea episcopilor de către papă a fost limitată la cei care erau chemați la bisericile care depindeau atunci imediat de scaunul Romei și, prin urmare, erau numite suburbicare; la fel ca și exercitarea diferitelor funcții papale. Dar la sfârșitul acestei perioade, vicarii sau legații patriarhului apusean erau ferm stabiliți în mai multe națiuni, ca în Iliricum, Spania, Galia și Portugalia; iar acordarea palliumului, un obicei recent, a devenit mai frecventă și a fost legată de doctrine mai ostile independenței bisericilor naționale.(20)Este adevărat, autoritatea pontifilor a fost descrisă chiar de Grigore, ca primind limitele sale din canoanele și obiceiurile bisericii; dar el trebuie să fi știut că acestea nu permiteau unui episcop roman să confere pallium unui prelat din Antiohia, nici să se amestece în disputele ecleziastice din Constantinopol sau Calcedon. Admirația sa pentru relicve și credința sa în miracole pot fi regretate ca o slăbiciune a epocii sau ca un artificiu politic nedemn de poziția sa; și chiar dragostea sa evidentă pentru putere poate fi oarecum tolerată cât timp ascensiunea sa era folosită în folosul omenirii; dar atunci când spre sfârșitul vieții, atât recunoștința, cât și sinceritatea sunt prea evidente, sacrificate, în vederea păstrării influenței sale oficiale, o suspiciune puternică este în mod necesar aruncată asupra unei mari părți din istoria sa anterioară.

Împăratul Mauriciu confirmase alegerea lui Grigore, îi acordase multe dovezi de prietenie și era un prinț mai puțin nedemn de încrederea episcopală decât mulți dintre cei care erau atunci ridicați la tronul imperial. De asemenea, de către suveranul pontif, caracterul său fusese frecvent lăudat ca posedând orice excelență morală și religioasă.(21)Probabil din indiferență față de motivul disputei, împăratul a refuzat să intervină în controversa care a apărut între prelații din Roma și Constantinopol, cu privire la titlul de episcop universal - o denumire pe care cel din urmă și-a asumat-o de curând și pe care primul s-a străduit să o suprime prin orice artă a elocvenței și politicii. Totuși, aceasta a fost singura circumstanță care se poate presupune în mod corect că a modificat judecata pontifului, în ceea ce privește caracterul suveranului său - când o insurecție militară a pus sceptrul imperiului în mâna lui Phocas - un centurion și un nenorocit care pare să fi adăugat senzualitățile brutei la pasiunile trădătoare și răzbunătoare care îl caracterizează pe diavolul. Cinci dintre copiii născuți de Maurice au fost asigurați de uzurpator; aceștia au fost măcelăriți succesiv sub ochii părintelui lor;(22) iar asasinarea lui a fost urmată de cea a fratelui său, a

singurului său fiu rămas și a atâtor oameni, patricieni sau plebei, suspectați de atașament față de interesele sale.Ar fi ușor să selectăm numeroase maxime din scrierile lui Grigore, plasând în fața noastră, profund șocat de aceste atrocități și insistând cu o îndrăzneală apostolică asupra necesității pocăinței, ca fiind singura perspectivă de binecuvântare a cerului pentru o domnie începută prin astfel de fapte, Dar în scrisoarea sa de felicitare către rebelul care a reușit, orice subiect de acest gen este trecut cu vederea, iar în locul fidelității pe care o impusese atât de des altora, se află descrierile sale liniștitoare ale mizeriei, ca fiind rezultatul slăbiciunii sau turpitudinii fostului suveran; și a unei prosperități neobișnuite, ca fiind rezultatul pietății și bunăvoinței prințului domnitor; cu multe despre brațul Domnului, așa cum s-a arătat în favoarea servitorului său Phocas. Acest apel declamator a fost împrumutat în principal din limbajul profeților atunci când descriu venirea lui Mesia și fericirile domniei sale; și era în concordanță cu o astfel de aplicație a scrierilor sfinte, să se ureze o carieră lungă și prosperă augustei personalități care deținea tronul.(23) Comportamentul acestui "prim pastor al religiei împăraților"(24) a fost suficient de mult timp în dezacord cu profesiile sale pentru a provoca o îndoială frecventă cu privire la sinceritatea sa; și din partea la care se face acum referire, suntem obligați să concluzionăm că puterea a fost mult timp urmărită a acestui celebru pontif sau, cel puțin, că în această perioadă, posesia puterii a creat acea idolatrie față de ea însăși, care este capabilă, în momentul ispitei, să aducă orice principiu și sentiment ca pe o ofrandă la altarul ei.

Ne-am oprit cu atât mai mult asupra caracterului și pontificatului primului Grigore, cu cât maximele conduitei sale au inclus substanța aproape a tuturor pretențiilor preferate de succesorii săi; în timp ce reputația sa, pe care a devenit important să o păstreze, le-a conferit aproape toată autoritatea inspirației. Doctrina autorității legatului papei, jurisdicția sa apelantă, dispensa sa de jurăminte și contracte, suveranitatea sa temporală, toate au fost, mai mult sau mai puțin, asumate de acest pontif. Pentru a produce schema lui Hildebrand, nu era nevoie de nimic altceva decât de ajutorul epistolelor decretare și de confirmarea obiceiurilor care prevalau la sfârșitul secolului al șaselea, printr-o adoptare neîntreruptă a acestora, până în a doua jumătate a secolului al unsprezecelea.

Nu a fost imediat, că consecințele care rezultă din recunoașterea supremației papei ca fiind derivată de la Sfântul Petru vor fi percepute pe deplin, deși, atunci când a fost recunoscută în general, aceasta a fost de a da aparențe foarte plauzibile celor mai inechitabile invazii ale libertății umane. Pentru că suveranitatea asumată pe baza acestei teorii era una care se extindea la fiecare parte a sistemului ecleziastic; și odată ce a fost recunoscută chiar și în forma cea mai modificată, a devenit coerent ca adjuncții pontifului să aibă locul și influența lor în diferitele instituții naționale aliate autorității sale. Acești ecleziastici, fie că erau cunoscuți sub numele de vicari sau legați, erau scutiți prin funcția lor de orice cunoaștere a confraților lor; erau luați sub protecția imediată a papilor; și, astfel asigurați de interesele unei curți străine, deveneau adesea simpli spioni ai țării în care erau admiși și împiedicau orice mișcare care favoriza independența religioasă a acesteia.(25)De aici, vigoarea cu care puterea lor obtuză a fost uneori combătută; și de aici, fermitatea invariabilă cu care serviciile lor particulare au fost justificate și lăudate de către pontifi și adepții lor. Apariția acestui aranjament important în uzurparea generală, poate fi urmărită până la sfârșitul secolului al patrulea; dar a rămas ca Grigore I să extindă practica și să-i asigure stabilitatea

prin furnizarea către succesorii săi în funcție de cele mai formidabile precedente.(26)Obiceiul referitor la pallium a fost mai recent decât autoritatea legatului; dar de către același pontif această distincție este conferită cu o frecvență mai mare și învestită cu o importanță sporită. Insigna în sine consta într-un ornament banal purtat pe umăr și atașat la costumul episcopal, și a fost acordată la început doar unora dintre cei mai distinși membri ai acestui ordin.(27)După un interval de timp considerabil, a fost declarată ca fiind necesară pentru exercitarea canonică a oricărei funcții episcopale. S-a cerut apoi ca episcopul, pentru a obține acest semn al consacrării sale complete, să se prezinte la curtea suveranului său ecleziastic; și la această expresie bine cunoscută de omagiu feudal, s-au adăugat în cele din urmă toate formalitățile unui jurământ de fidelitate față de scaunul Sfântului Petru.(28)

Este suficient să aruncăm o privire asupra acestor trăsături și a altora similare ale politicii papale, pentru a înțelege că, la curtea Romei, creșterea puterii politice era obiectivul căruia i se supunea prea des orice problemă de echitate sau morală. Maximele atât de pernicioase aduceau uneori cu ele pedeapsa; dar în general ambiția care le dădea o asemenea importanță era însoțită de suficient discernământ pentru a asigura aplicarea lor numai în formele sau în măsura în care se putea aștepta ca ignoranța sau superstiția dominantă să le admită. În consecință, influența lor a fost foarte favorabilă scopului propus. Faptele care dezvăluie aceste scopuri de mărire aparțin, desigur, întregii perioade a istoriei papale și fiecărui departament al jurisdicției sale finale. Disputele au apărut continuu în legătură, fie cu doctrina, fie cu disciplina bisericii; și nu puține au fost cele care, în disprețul oricărei alte considerații, au fost puse sub o contribuție strictă la această creștere a dominației. Dreptul patriarhului apusean de a primi apeluri, și de a decide asupra tuturor controverselor dintre părțile implicate în litigii ecleziastice în cele zece provincii care compuneau patriarhatul roman, fusese stabilit încă din zilele lui Constantin.Dar s-a dovedit că, de la conciliul de la Sardica, a devenit obiectul constant al ambiției papale de a extinde aceeași jurisdicție asupra tuturor bisericilor din Italia și în tot imperiul de vest. În consecință, fiecare apel din partea comunităților îndepărtate a fost primit cu un interes marcat, ca favorizând supremația proiectată. De aceea, de asemenea, pentru a prezice rezultatul unei dispute supuse unei decizii papale, este în general suficient să se cunoască partea care a fost prima și care a oferit acel respect față de puterea scaunului apostolic, care era implicită în actul de a face apel la autoritatea sa care era finală. Este adevărat, limba și geniul latinilor erau mai puțin apropiate de controversă decât cele ale grecilor; și în lupta dintre aceste mari diviziuni ale bisericii, primii, chiar dacă erau mai puțin numeroși, aveau în general avantajul de a opune forța unirii la slăbiciunea diviziunii. În vest, totuși, disputele privind politica bisericii erau mai puțin frecvente decât în est; iar credința sa era suficient de mult subiect de dezbatere pentru a le oferi papilor un motiv de intervenție frecventă. De asemenea, Grigore, deși pretindea că respectă drepturile mitropoliților, nu a întârziat să folosească greutatea caracterului său pentru a le invada. În timpul ascensiunii sale, cazurile de apelanți au devenit numeroase și, dacă autoritatea sa exclusivă nu era exercitată pentru a confirma sentința pronunțată, revizuirea acesteia revenea de obicei unui adjunct papal împreună cu episcopii unei provincii învecinate.Cu toate acestea, în această perioadă au existat excepții de la acest ultim mod de soluționare a controverselor; și astfel de excepții au ajutat la aducerea revizuirii, precum și a confirmării

decretelor sinodale, la tribunalul imediat al papilor.(29)Din instituirea acestui obicei și a celor legate de pallium a rezultat o relație constantă între demnitarii bisericești ai creștinătății și curtea Romei. La afluxul de apelanți și de candidați care au reușiți să obțină onorurile episcopale, cât și ale abatelui, s-au adăugat, ca o consecință, cei mai desăvârșiți reprezentanți ai suveranilor europeni, fie ca apărători ai drepturilor lor, fie ca organe ale plăcerii lor; iar atunci când papii doreau să confere creaturilor lor beneficiile celor mai îndepărtate și opulente instituții, rândurile însoțitorilor lor se umflau într-un număr alarmant.

Din puterea de a lega și de a dezlega pe care pontifii au derivat-o din doctrina suveranității Sfântului Petru, a apărut obiceiul lor de a renunța la tratate și jurăminte. Această practică a favorizat adesea influența lor și a clerului lor, dar a oferit și alte dovezi ale disprețului lor față de obligațiile morale, atunci când acestea erau incompatibile cu progresul puterii politice. Astfel, a fi aplaudat ca fiind pios și binevoitor de omul căruia Mântuitorul îi încredințase cheile regatului ceresc trebuie să fi fost, în opinia lui Phocus, o asigurare sigură a eliberării de vina trădării și a faptelor sale sângeroase.Și este demn de o observație atentă faptul că, printr-un act similar de perfidie, Pepin al Franței a urcat pe tronul stăpânului său Childeric al treilea; și că sancțiunea acestui act din partea lui Zaharia, pontiful contemporan, și a lui Ștefan, succesorul său, a fost cea care a anexat exarhatul de Ravenna, Pentapolis și diverse orașe și teritorii din ducaturile romane, la scaunul vechii capitale. Din această perioadă, episcopul său, care de multe ori exercitase influența unui suveran, și uneori cu multe avantaje pentru cetățenii Romei, este stăpânit/posedat de numele și de întreaga autoritate a unui prinț temporal.(30)Concesiunea lui Pepin a fost confirmată și extinsă de Carol cel Mare, căruia i-a revenit sceptrul. Dar acest monarh, printre binefacerile pe care le-a acordat miniștrilor religiei, a descoperit o sagacitate politică care îi era proprie. În calitate de împărat al Occidentului, el a rezervat coroanei sale dreptul de a confirma fiecare alegere cu privire la papalitate; a menținut independența strictă a jurisdicției sale civile, extinzându-și autoritatea asupra persoanelor clerului în toate cazurile penale și supunând proprietățile oamenilor bisericii la tributul cerut proprietarilor laici.Dar geniul său nu era ereditar. În secolul al IX-lea, posteritatea sa a fost implicată în războaie distructive; iar pontifii, împreună cu adepții lor din Italia, au profitat de această perioadă de slăbiciune pentru a scăpa de dependența lor de confirmarea imperială; și, într-adevăr, pentru a-și asigura practic alegerea împăratului. Este evident că o putere în cadrul instituției religioase suficientă pentru a crea astfel principala autoritate în ierarhia seculară, era inseparabilă de cele mai serioase incursiuni ale superstiției și ale tiraniei preoțești. Dispunerea altor coroane urma cu ușurință pe cea a Cezarului ; iar influența care decurgea dintr-o ameliorare politică a evenimentelor trecătoare ar fi fost curând considerată ca o funcție legitimă. Nici nu era obișnuit ca biserica Romei să renunțe în mod oficial la orice pretenție pe care o afirmase cândva.

Profesorul, într-adevăr, care ar refuza laudele infailibilității, ar putea totuși să se simtă preocupat să ascundă, pe cât posibil, posibilitatea de a greși atunci când este angajat în propriul său domeniu de instruire. Doctrina papală a infailibilității poate fi atribuită în parte acestei neliniști foarte naturale. Cu mult timp înainte însă ca orice pretenție la acest atribut să fi fost instigată în mod clar, vanitatea sau dragostea de putere din care provenea, a făcut ca reiterarea neînfricată, chiar și a celor mai disputate pretenții, să fie o trăsătură proeminentă în politica romană; și pentru progresele despotismului său spiritual, această practică, după cum am

observat, a fost de cea mai mare importanță.Suspendarea exercitării unui drept nu însemna renunțarea la dreptul însuși; și, deși pentru a păstra această distincție ar putea uneori să nu fie nevoie de o îndemânare obișnuită, este sigur că, în general, repetarea neîncetată a cererii a asigurat în cele din urmă admiterea ei. Prin fiecare astfel de admitere, caracterul general al pretențiilor pontificale ca fiind drept și sacru era presupus a fi păstrat. Faptul că Grigore I nu era străin de sentimentul de la care își avea originea această particularitate și că era pe deplin conștient de influența sa asupra fiecărei ramuri a jurisdicției papale, este evident din comportamentul său, dar mai ales din perseverența cu care s-a opus titlului ambițios asumat de rivalul său din Constantinopol și din exercitarea aceleiași perseverențe față de Maxentius, episcopul refractar din Salona.(31)Cu această aderență rigidă la deciziile sale publice, infailibilitatea revendicată de curtea papală a fost în mod natural legată; nici nu era de presupus că papii ar fi încercat să se plaseze deasupra conciliilor, fără a-și asuma în mod clar acea autoritate inspirată care a fost revendicată de astfel de adunări. Prin astfel de pași au procedat oamenii, până când s-a afirmat, "că toate decretele pontificale ar trebui să fie respectate pentru totdeauna de către toți oamenii, ca și cuvântul lui Dumnezeu, să fie primite ca și cum ar fi venit din gura Sfântului Petru însuși, și să fie ținute ca și cum ar fi scripturile canonice. Nici credința catolică, nici cei patru evangheliști nu puteau fi de folos celor care le respingeau, acesta fiind un păcat care nu putea fi niciodată iertat. Hristos îi acordase papei, atunci când vorbea ca atare, aceeași infailibilitate care rezidă în el însuși."Da, mai mult, "el putea schimba natura lucrurilor și putea face ca nedreptatea să devină dreptate. Nici nu era posibil ca el să se supună vreunei puteri seculare, pentru că fusese numit Dumnezeu de Constantin, iar Dumnezeu nu trebuia să fie judecat de om; sub Dumnezeu, mântuirea tuturor credincioșilor depindea de el, iar comentatorii i-au dat chiar apelativul blasfemiator de Domnul nostru Dumnezeu Papa!"(32)Începuturile acestor extravaganțe au fost combătute în multe feluri de cei care cunoșteau constituțiile antice ale bisericii; dar opoziția lor a fost în cele din urmă anulată, și prin mijloace care arătau obișnuita subordonare a integrității față de putere. În secolele al optulea și al nouălea au apărut anumite documente, care au devenit de atunci notorii sub numele de epistole decretare. Scopul lor principal era de a reduce influența mitropoliților, ca cel mai bun mijloc de a promova papalitatea. În acest scop, fiecare episcop reclamant a fost împuternicit să facă primul apel la scaunul apostolic ; iar papii au coborât pentru a se folosi de ajutorul care putea fi obținut din aceste documente ingenioase.Ele au fost descrise ca incluzând decretele pontifilor precedenți și ale consiliilor antice și și-au făcut apariția în două compilații. Prima a extins puterile extraordinare revendicate acum de succesorii Sfântului Petru, până în timpul lui Siricius; și atât de mare a fost succesul impusturii, încât cea de-a doua a conferit acelorași pretenții o vechime atât de îndepărtată ca pe vremea lui Sylvester. Faptul că aceste colecții au fost fabricate de oameni cu intenții, a fost de mult timp recunoscut de catolici. Influența lor, totuși, asupra viitoarelor uzurpări ale papalității este vizibilă peste tot; și a dezvăluit nu numai acel dispreț față de adevăr și echitate, care avea să caracterizeze atât de profund politica ulterioară a curții Romei, dar și acea ignoranță prosternată atât în rândul clerului cât și al laicilor, care avea să constituie atât de mult timp ocara națiunilor occidentale.(33)

Analele curții papale din secolul al zecelea sunt recunoscute de către prietenii săi ca fiind doarcele ale crimei - și adesea ale unei crime aproape fără

egal. Cu toate acestea, chiar și în acea epocă, influența sa a fost progresivă și nu lipseau nici lingăii care să justifice și să aplaude cele mai insultătoare dintre cererile sale. Cu toate acestea, abia în secolul următor acest mister al nelegiuirii apare complet. Ocuparea scaunului Sfântului Petru, care anterior revenise clerului și nobilimii, precum și burghezilor și poporului Romei, a fost atunci limitată la colegiul cardinalilor nou instituit.(34)În același timp, a fost descoperită cea mai mare ingeniozitate și ardoare astfel încât voința pontifilor să devină autoritatea prezidențială, nu numai în fiecare biserică, ci și în fiecare națiune a creștinătății. În această perioadă nu era suficient să își afirme supremația ca legiuitori în relația cu biserica, ci au pretins, și în virtutea unei însărcinări divine în acest scop, întreaga distribuire a onorurilor și emolumentelor ecleziastice, și "și-au dus pretențiile insolente atât de departe, încât s-au dat drept stăpânii universului, arbitri ai soartei regatelor și imperiilor, și conducători supremi peste regii și prinții pământului".(35)

Aceasta era natura monarhiei la care aspira geniul arogant al lui Hildebrand; un despotism extins asupra tuturor rangurilor, fie că era vorba de preoți sau de laici, și impus prin alternativa înspăimântătoare a supunerii imediate sau a răzbunării viitoare a focului etern. Se afirmă că planul său a fost "de a angaja în legăturile de fidelitate și supunere față de Sfântul Petru, adică față de pontiful roman, pe toți regii și prinții pământului, și de a stabili la Roma o adunare anuală a episcopilor, prin care să se hotărască disputele care ar putea apărea între regate și state suverane, să se examineze drepturile și pretențiile prinților și să se stabilească soarta națiunilor și imperiilor."(36)Era un plan care întruchipa toată măreția sumbră a acelui ascendent druidic care se obținuse în trecut în Galia și Britania; și pentru stabilirea lui, călugărul din Clugni și-a îndreptat activitățile naturii sale arzătoare, când a fost ridicat la tronul papal, ca Grigore al șaptelea. Dar această supunere a tuturor prinților față de suveranitatea pontifului și a fiecărei convenții de stat față de un parlament de preoți, avea să existe doar în teorie. Clerul diferitelor națiuni a luptat pentru a păstra autoritatea consiliilor lor locale ; iar prinții, în unele cazuri, și-au exercitat atât înțelepciunea, cât și vitejia pentru a-și proteja dominația civilă de invazie. Cu toate acestea, este evident că independența adunărilor clericale la care se face referire fusese deja mult subjugată ; în parte prin influența epistolelor decretale, iar în parte prin prezența obișnuită a pontifului în persoana legaților săi. Valoarea prinților, de asemenea, deseori nu a folosit decât foarte puțin, în comparație cu puterea unor oameni care aveau la îndemână toate ororile superstiției și care, prin aceste arme, puteau răspândi o slăbiciune și o dezamăgire asupra minții aproape oricărui popor.

Scrisorile lui Hildebrand dovedesc pe deplin faptul că eșecul proiectului său nu trebuie atribuit vreunei deficiențe, fie de îndrăzneală, fie de decizie, din partea autorului său. Celor mai puternici prinți li s-a cerut, și cu multă solemnitate, să își supună teritoriile respective jurisdicției Sfântului Petru, făcându-le fiefuri ale scaunului apostolic. Dar era imposibil să dăm acestei supremații, așa cum a fost investită de un preot creștin, farmecul unei antichități îndepărtate.Cadrul societății la care un despotism similar a indus cândva, printr-o mare diviziune a Europei păgâne, nu mai exista decât în urme foarte slabe. De aceea, admirația noastră față de isprava care a putut proiecta introducerea sa, nu este lipsită de un amestec de milă pentru slăbiciunea care a putut anticipa admiterea sa pe un câmp atât de întins precum națiunile creștinătății. Au existat suverani, într-adevăr, care, înrobiți de o superstiție abjectă sau preferând superioritatea feudală a pontifului

celei a vreunei puteri vecine, s-au conformat acestei cereri. Autoritatea lui Hildebrand a fost cea care a dizolvat toate relațiile politice ale Poloniei, i-a detronat prințul și a pus în posesia demnității sale o creatură a curții papale. Monarhia Poloniei s-a adăugat astfel la cea a Rusiei, la principatele Croației și Dalmației și la mai multe regate spaniole, care au devenit, cu toate formalitățile, feudatarii reprezentantului Sfântului Petru.(37)În alte cazuri, aceste cereri insolente au fost combătute cu severitate și eficacitate; dar se cuvine să remarcăm, atunci când ne referim la originea doctrinei pe care se întemeiau, că îndrăzneala cu care a fost susținută a apărut în principal din sancțiunea care i-a fost conferită, mai mult sau mai puțin, imediat, atât de prinț, cât și de popor, prin statele Europei. Astfel, cruciadele în Țara Sfântă, în care papii au fost lăsați să mânuiască energiile militare ale creștinătății, au fost întemeiate pe presupusul drept al stăpânului său religios de a conferi solul unei națiuni îndepărtate adepților săi particulari. Aceste mișcări generale, totuși, nu sunt atât de evident legate de progresul acestui principiu pernicios ca și politica locală și egoistă a monarhilor individuali.Primul nostru William a refuzat să recunoască un superior civil chiar și în înaltul Hildebrand;(38) dar el a recunoscut anterior o astfel de superioritate, ca aparținând scaunului pontifical, solicitând posesorului acestuia sancțiunea pentru proiectul său de întreprinzător în Anglia.(39)Aceeași autoritate, în ceea ce privește dispunerea regatelor, a fost recunoscută și mai clar de către Henric al II-lea, atunci când a coborât pentru a obține insula soră ca o donație de la Adrian al IV-lea.(40)Dar Henric face parte, de asemenea, din acea clasă de suverani care au trăit pentru a simți nepotrivirea de a supune astfel sabia temporală sabiei spirituale, de dragul unui câștig imediat și trecător.

Printre tulburările pe care Grigore s-a străduit să le corecteze se numărau răspândirea simoniei și disprețul față de disciplină și morală, care se datorau celibatului prescris clerului. Din încercarea sa de a expulza practica simoniei a luat naștere disputa privind învestirile - o discuție care a implicat imperiul și curtea papală într-un război lung și calamitos. S-a arătat că, în biserica primară, slujitorii religiei erau aleși de popor pentru relația pastorală; și este incontestabil că, după instaurarea civilă a creștinismului, acest drept a continuat să fie împărțit între popor și cler - aparținând, totuși, după un interval, celor din urmă într-o măsură mai mare decât celor dintâi. De asemenea, trebuie amintit faptul că, în aranjamentele sistemului feudal stabilit prin imperiul de vest, fiecare locatar direct al coroanei își primea posesiunile cu condiția de a se prezenta în fața suveranului și de a depune acolo jurământul de fidelitate. Pe măsură ce averile bisericii au crescut, episcopii și abatele au devenit o parte importantă a aristocrației naționale; și introduși de prinți în jurisdicțiile lor particulare prin aceleași formalități, monarhii au început să considere investirea candidaților cu aceste onoruri ca fiind provincia lor legitimă. Cu toate acestea, clerul, care se străduise să retragă întreaga afacere a acestor alegeri de la popor la el însuși, s-a plâns cu voce tare; și nu de puține ori a înfruntat nemulțumirea suveranului ascunzând decesul episcopului sau abatelui lor până când succesorul său ar fi trebuit să fie ales și consacrat. Prin această stratagemă, planurile monarhului, fie ele bune sau rele, erau zădărnicite; și pentru a preveni repetarea acestui artificiu, a fost introdusă o lege care îl împuternicea pe magistratul din vecinătatea catedralei sau a mănăstirii să asigure, la moartea demnitarului său și în numele regelui, inelul și crucea. Acestea, ca embleme cunoscute ale spiritualităților aparținând funcțiilor episcopale și abatelui, au fost transmise la curte; iar conferirea acestora

candidatului de către mitropolitul său, care până atunci constituise investirea, trebuia acum să fie precedată de o formalitate similară din partea suveranului.

Acestei inovații i s-a obiectat în principal și cu tărie că ea privea clerul de vechiul privilegiu de alegere, în ceea ce privește locurile mai importante ale ierarhiei; că preluarea inelului și a crosei de către puterea seculară nu era nimic mai puțin decât un act de sacrilegiu și că utilizările la care erau aplicate erau în ultimul grad îndepărtate de acele mistere sfinte pe care le semnificau. Dreptul suveranilor de a cere un jurământ de fidelitate din partea aristocrației clericale nu a fost contestat; dar în timp ce averea oamenilor bisericii a fost obținută în principal de la laici și în timp ce se aștepta ca sabia laicilor să o apere de orice atac al rapaciei necredincioase, alegerea oamenilor de care să se bucure cele mai mari venituri ale instituției religioase trebuia să fie rezervată cu scrupulozitate ordinului sacru.În consecință, în anul 1075, Hildebrand a convocat un consiliu în orașul Roma; și a fost pronunțată o sentință de excomunicare împotriva fiecărui ecleziast care ar fi acceptat să fie învestit din mâinile unui laic și împotriva fiecărui laic care ar fi îndrăznit să atingă chivotul sanctuarului. Împăratul Henric al IV-lea, împotriva căruia a fost îndreptată imediat această anatemă, a recunoscut că practica învestiturilor regale devenise punctul de intrare a unei mărfuri dintre cele mai rușinoase, dar s-a angajat să reformeze obiceiul în toate domeniile sale. Cu toate acestea, pontiful a insistat asupra abolirii sale totale și astfel s-a declanșat un război, care este descris de scriitorii contemporani ca fiind cel dintre imperiu și biserică. Timp de aproape o jumătate de secol, cele mai cultivate provincii ale Europei au devenit scene de tumult și dezolare. Un împărat și-a pierdut sceptrul și viața în urma acestei confruntări, fiind mai întâi supus unei stări de prosternare în fața rivalului său preoțesc, ceea ce ar fi trebuit să stârnească indignarea oricărui monarh. Dar, pe de altă parte, papii înșiși au fost adesea reduși la necesitatea umilitoare de a-și asigura siguranța prin fugă și ascundere. Lupta însoțită de aceste succese diverse s-a încheiat în cele din urmă prin concesii reciproce.Alegerea episcopilor și a abților a fost rezervată, prima pentru canonici, iar a doua pentru călugări, conform vechilor uzanțe; iar prințul nu mai trebuia să fie considerat ca investind persoanele astfel alese cu ceva dincolo de temporalitatea demnității lor și, în consecință, trebuia să renunțe la folosirea inelului și a crosei. Dar, din partea puterii seculare, s-a prevăzut de asemenea ca fiecare astfel de alegere să fie făcută în prezența împăratului sau a reprezentantului său; ca ecleziasticul ales să depună jurământul de loialitate față de suveranul său;(41) și ca orice dispută între părțile sufragane să fie supusă deciziei sale ca fiind definitivă.(42)

Prevederile acestui tratat sunt în continuare legea curții papale, dar limbajul în care sunt formulate a fost interpretat în mod diferit. Un pontif slab sau un suveran slab ar putea admite o interpretare puțin favorabilă pretențiilor sale particulare; dar conștiința puterii a conferit invariabil o latitudine de sens termenilor acestui pact reticent. Într-adevăr, istoria papalității, din secolul al XI-lea până în epoca lui Wycliffe, este dezvoltarea unui efort continuu de a realiza acel imperiu nelimitat, care și-a primit perfecțiunea ideală de la geniul lui Grigore al VII-lea.(43)Era un plan care se opunea drepturilor suveranilor și ale clerului provincial; dar opoziția lor era doar locală și întotdeauna divizată, și de aceea era de obicei ineficientă. Regii sunt încă detronați, supușii sunt absolviți de supunere, națiunile sunt puse sub interdicție, iar supunerea lor feudală față de scaunul Sfântului Petru este adesea cerută. Un preot, care ar putea dispune astfel de orice

siguranță, presupusă a fi inerentă legilor națiunilor, nu ar da dovadă decât de puțină delicatețe în încercările sale de a modela instituțiile lor religioase după bunul său plac. În consecință, sub numele de păstor universal, papii descriu orice formă de putere în biserică, ca fiind emanată de ei înșiși; și consideră că dispunerea veniturilor și onorurilor sale este supusă în orice caz sancțiunii lor.De la aceste noțiuni ambițioase au pornit obiceiurile de provizorat, comenzi, anateme, cu numeroasele modalități de obținere a bogăției, care s-au extins în toate provinciile Europei, ale căror efecte sunt greu de egalat în analele rapaciei. În paginile următoare, această afirmație generală va fi confirmată de detalii din propria noastră istorie ecleziastică ; iar cea a altor state, dacă ar fi consultată doar parțial, ar furniza o mare parte din aceleași dovezi. Dar cititorul este probabil obosit de aceste recitaluri monotone ale fragilității și corupției umane. Prin urmare, ar putea fi plăcut pentru el, precum și datorat subiectului nostru, înainte de a încheia acest capitol introductiv, să remarcăm unele dintre beneficiile care au rezultat cu siguranță pentru statele Europei, din creștinismul Evului Mediu ; considerându-l totuși, în același timp, în deficiențele și viciile sale pozitive, în comparație cu acel sistem mai pur, al cărui nume a continuat să și-l asume.

NOTE

(1) În cuvintele adresate lui Petru, el vede o "putere și o onoare" ca fiind conferite în mod special acelui apostol. Dar era ceva ce trebuia să îi revină doar pentru o perioadă de timp. Se presupune că aceeași autoritate a fost acordată ulterior fraților săi, în special prin cuvintele adresate în comun după înviere. Episcopul pare mulțumit de această teorie, ca păstrând unitatea episcopatului, izvorând dintr-o singură sursă, în timp ce dacă a lăsat vreo precedență prelatului roman, aceasta a fost doar cea a numelui sau a curtoaziei. - Dupin, cent. iii. 137.

(2) Într-adevăr, după instaurarea creștinismului, convocarea unui consiliu general a fost cu siguranță de competența împăraților, jurisdicția patriarhilor fiind limitată cu gelozie de granițele patriarhatelor lor respective. (Gibbon, iii. 301.) Prin urmare, dacă Mosheim are dreptate când recunoaște puterea, pe care am menționat-o în text, ca fiind cea a prelaților romani în secolul al treilea, este evident că instaurarea creștinismului a fost un eveniment care, pentru o vreme, a limitat mai degrabă decât a extins influența lor.

(3) Mosheim, i. 264. Autoritățile sale sunt epistolele lui Ciprian, cât și Unitate Ecclesiae. Clement, menționat de Sfântul Pavel, (Phil. iv. 3.) este numit de Eusebiu ca fiind al treilea episcop al Romei; și o epistolă scrisă de el către biserica din Corint este descrisă de același istoric ca fiind "excelentă" și "admirabilă" și primită prin "consimțământul general" al bisericii creștine. Cu toate acestea, este nefericit pentru pretențiile papalității, faptul că nimic nu poate fi conceput mai direct și opus noțiunilor de precedență de orice fel episcopului Romei, decât acest document admirabil, autentic și, putem adăuga, extins. În el, numele lui Clement este asociat cu cel al celor mai umili membri ai comunității, iar titlul său cu adevărat primitiv este "biserica lui Dumnezeu care este la Roma, către biserica lui Dumnezeu care este la Corint"; nici un moment limbajul de expunere sau de implorare nu cedează în fața celui de autoritate. - Eusebiu Hist. iii. c. 15, 16. Fleury, i. 122, 127. Wake s Epist.

(4) Gibbon, ii. 333.

(5) Aproape de sfârșitul secolului al doilea, Victor, episcop al Romei, a refuzat să comunice cu creștinii orientali, din cauza neconformității lor cu obiceiurile romane în celebrarea Paștelui; și această petulanță copilărească a fost prezentată, în focul zelului de partid, ca o excomunicare autoritară a celor două părți. Comportamentul său, totuși, a stârnit mila atât a oponenților, cât și a prietenilor; nici faptele din compilațiile laborioase ale lui Fleury și Dupin nu dovedesc vreo precedență autoritară acordată episcopilor Romei, chiar și în vest, înainte de sfârșitul secolului al patrulea.

(6) Epist. lib. i p. 288.

(7) Faptul că aceasta este deficiența sa surprinzătoare a fost adesea recunoscut, și cu un regret evident. Fleury și Dupin, ubi supra.

(8) Doar biserica din Ierusalim și-a obținut onorurile din considerații spirituale, dar acestea, oricât de sacre ar fi fost, nu au putut să o ridice decât pe locul cinci în demnitate, Flenry și Dupin, ubi supra.

(9) FIeury consemnează afirmația lui Atanasie, că decretele de la Sardica au primit în total trei sute de semnături episcopale, (ii. 109.) Adversarii acestor canoane, "în special a celui referitor la apeluri", au tratat conciliul ca pe o adunare de arieni, și atât de îndoielnică era autoritatea sa, încât legile sale rareori au avut succes, cu excepția cazului în care au fost prezentate bisericii ca decizii ale conciliului de la Nisa, (ibidem, 172, Dupin, cent, iv.) Prelații răsăriteni au fost atât de indignați când au aflat comportamentul adunării din Sardica, atât în ceea ce privește doctrinele cât și disciplina, încât, imediat după întoarcerea lor, s-au alăturat, în număr de optzeci, pentru a pronunța o sentință de excomunicare împotriva pontifului însuși, a lui Hosius, prietenul său, și a multor altora.

(10) Astfel, Grigore al II-lea îi scrie împăratului Leon: "Ignori că papii sunt liantul unirii, mediatorii păcii între est și vest?" Gibbon, ix. 138.

(11) Întinderea patriarhiei romane, așa cum reiese din frazeologia locală a unor canoane antice, a fost subiectul unor discuții savante și pasionale. - Vezi Bingham, hook ix. c. i. sect. 9, și Hallam, ii, 220, 227.

(12) Fleury, iii. 192. În acest secol, Sfântul Prosper, un cunoscut lingușitor al papilor, dezvăluie astfel anticiparea sa cu privire la monarhia lor apropiată : - Sedes Roma petri ; quae pastoralis honoris, Facta caput mundo, quicquid non possidet armis, Religione tenet.

(13) Viața lui Bower. La mijlocul secolului al VII-lea, pontiful Ștefan și-a asumat atât numele, cât și puterea Sf. Petru, iar într-o scrisoare, care a fost numită a treia epistolă a acelui apostol, pescarul galileean îi asigură pe rege, pe nobilii și pe clerul Franței că îi vor aștepta cele mai mari recompense dacă vor veni în ajutorul bisericii sale împotriva rapacilor lombarzi, și că Fecioara, îngerii și întreaga adunare de sfinți și martiri se alătură lui, din locul lor de odihnă, în acest demers al său către puterile pământului. Dacă acestea ar permite ca mormântul și templul său să fie jefuite de invadatorii perfizi, răul trebuie să le fie sortit până la capăt. Codex. Carolinus. Ep. iii. 92.

(14) Prelegerile lui Campbell despre istoria ecleziastică, ii. p. 95.

(15) Ibid,97.

(16) Mosheim, ii. Ill, 115. Flairy, ii. 089 093. Viața lui Bower, Symmachus.

(17) Faptele prezentate în text pentru a ilustra caracterul și pontificatul lui Grigore sunt selectate din mențiunile abundente ale lui Fleury și Dupin, cu excepția cazurilor în care sunt citate ca fiind din epistolele sale.

(18) Domnul Gibbon a cenzurat gustul pontifului de a interzice unui preot să predea clasicii, deoarece era nevoie de aceleași buze pentru a rosti laudele lui Jupiter și ale lui Hristos. Domnul Eustace apără comportamentul sfântului făcând referire la cel al unui prelat modern, care a renunțat la studiul său favorit de

chimie atunci când a fost chemat pe scaunul de judecător, pentru că era o ocupație de prea mică importanță pentru a fi asociată cu obligații atât de serioase. Din nefericire, însă, în altă epistolă a sa, Grigore a descris o astfel de ocupație ca fiind incompatibilă cu un sentiment adecvat de pietate, fie la preot, fie la laic, lib. ix. ep. 48. citat de Dupin.

(19) Pastorația sa, pe care Alfred al nostru a onorat-o prin traducere, pare a fi lucrarea cea mai credibilă pentru sentimentele și discernământul lui Grigore. Totuși, la fel ca majoritatea lucrărilor din acea perioadă, este puțin mai mult decât o compilațieCititorul care este sceptic față de credulitatea și superstiția acestui pontif, trebuie doar să consulte Dialogurile sale sau Viața Sfântului Benedict.Într-adevăr, trebuie să fi prețuit foarte mult piliturile din lanțul Sfântului Petru, din moment ce aproape douăzeci dintre scrisorile sale se referă la diferitele sale distribuiri ale acestora!

(20) Acești vicari, așa cum le spune și numele, erau reprezentanții ponfililor și fie hotărau chestiunile legate în vreun fel de jurisdicția papală, fie le trimiteau la judecata Sfântului Scaun.

(21) Epist.lib. v. ep. 63, vi. ep. 30,viii. ep. 2.

(22) "La fiecare lovitură pe care o simțea în inima sa", observă domnul Gibbon, "el găsea puterea de a repeta o exclamație pioasă: "Tu ești drept, Doamne, și judecățile Tale sunt drepte"." De asemenea, atât de mare era atașamentul său față de adevăr și dreptate, încât "în ultimele sale clipe, el a dezvăluit soldaților falsitatea pioasă a unei doici care și-a prezentat propriul copil în locul unui prunc regal". Hist. viii. 210 214.

(23) Epist. lib. ii. ep. 36. 43.

(24) Eustace. Este perfect natural ca Baronius să încerce să salveze reputația lui Grigore, punând-o sub semnul întrebării pe cea a lui Maurice; dar epistolele citate mai sus nu sunt singurele documente care se opun succesului său. Un efort similar a fost făcut mai recent de un istoric de-al nostru. Dar perplexitățile peste care Lingard și Eustace au trecut cu disperare, cu greu se vor găsi să cedeze în fața geniului sau magnitudinii istoricului nostru bine intenționat Joseph Milner.

(25) Matt. Paris, Hist. C37. Boulay, Hist. Acatl. Paris, iii, 659.

(26) În 379, Illyricum de est a fost separat de Grațian de Imperiul de Est și atașat la cel de Vest, iar evenimentul a fost urmat de numirea lui Acholius, episcop de Tesalonic, în funcția de vicar papal. Papa Damasius, prin a cărui autoritate vigilentă a fost astfel introdusă această ramură a politicii, a fost succedat de Siricius, care s-a străduit să facă alegerea episcopilor prin acea parte a lllyricumului prin care să depindă de aprobarea reprezentantului papal. Autoritatea acordată acestor legați, în principal din cauza rangului lor episcopal, a fost revendicată după un timp ca fiind apanajul legitim al acestei demnități suprapuse. De aici, disputele din istoria noastră cu privire la puterea legatului, ca fiind cea care, potrivit partidului patriotic, nu ar trebui recunoscută decât atunci când este susținută de arhiepiscopul de Canterbury.

(27) Palliumul pare să fi fost conferit doar în două cazuri înainte de pontificatul lui Grigore, o dată de către predecesorul său imediat și o dată de către papa Vigilius. Cu toate acestea, Grigore nu numai că a conferit acest însemn al cavaleriei spirituale mai frecvent, dar a învățat că acesta ar trebui să fie semnul unei virtuți superioare și că ar trebui să depindă de plăcerea sa în ceea ce privește timpul, locul și modul de a-l purta. Dupin, 49. 59.79. În secolul al zecelea a început să se extindă de la arhiepiscopi la episcopi, iar mitropoliții din Anglia și Germania au vizitat Roma pentru a o primi. Prima practică a fost cenzurată în epocă ca o inovație nepotrivită, iar de către prelații galici ultima a fost evitată cu grijă. Nu înainte de mijlocul secolului al XIII-lea au fost făcute încercări de a-l obliga pe abatele ales al bisericii engleze să se prezinte în fața pontifilor în acest scop. - Malț. Paris, Hist. 951.

(28) Compatriotul nostru, Bonifaciu, apostolul Germaniei, a fost primul ecleziast care a cedat acest ultim articol al omagiului feudal pontifilor. Cu toate acestea, abia după ce oamenii bisericii au trădat de mult timp atașamentul lor mai puternic față de cauza papilor decât față de pretențiile suveranilor lor, căpetenia ecleziastică a considerat faptul că jurământul de supunere față de el însuși este incompatibil cu același angajament față de prinți. - Mosheim,ii. 542.

(29) Dupiii, cent. vi. 78.

(30) Mosheim, ii. 229 233. Gibbon, ix. 143 155. Ultimul scriitor pare să-l considere pe succesorul lui Childeric și pe unii dintre papi caaparținând aceleiași perioade, nefiind cu totul nedemni de onoarea civică obținută prin mijloace atât de discutabile.

(31) În această privință, păstorul principal și magistratul principal al imperiului au fost divizați, dar după o luptă de opt ani, voința primului a prevalat. -Dupin, cent. vi. 90.

(32) Cartea Bisericii, i. 326, 329.

(33) Lingard's Hist. in. 299,300.Mosheim, ii. 305 307. A se vedea povestea acestor decrete și a donației lui Constantin, în Gibbon, ix, 161- 164.

(34) Acest lucru a fost realizat de Grigore al VII-lea. La scurt timp după aceea, s-a convenit ca votul a două treimi din colegiul sacru să determine alegerea; și aceasta este legea actuală a bisericii catolice.

(35) Mosheim, ii. 409. Substanța acestei afirmații a fost risipită înainte de sfârșitul secolului al zecelea. - Histoire Littcraire de la France, tom, vi 98.

(36) Mosheim, ii. 493.

(37) Mosheim, 492, 521.

(38) Collier's Hist. Records, xii.

(39) Pict. 100, 107. - Malms. 56.

(40) Matt. Paris, 95. Barouius,1159.

(41) Acest lucru fusese interzis cu aproape treizeci de ani înainte, de către Urban al doilea, în consiliul de la Clermont. "Se promulgă că niciun episcop sau preot nu va promite sub jurământ supunere loială vreunui rege sau laic." - Mosheim, ii. 525

(42) În descrierea de mai sus a acestei controverse memorabile m-am ghidat în principal după Mosheim, ii. 506, 524, iii. 43, 49. Întrebarea este una dintre cele la care acest istoric a adus întreaga sa erudiție.

(43) Ibid, iii. 165-187.

SECȚIUNEA IV

RELIGIA NECESARĂ PENTRU SECURITATEA POLITICĂ. - PĂGÂNISMUL GRECILOR ȘI AL ROMANILOR. - ȘI AL NAȚIUNILOR NORDICE. -INFLUENȚA FAVORABILĂ A CREȘTINISMULUI ASUPRA STATELOR DIN IMPERIUL DE VEST. - DESCOPERIRILE ȘI TENDINȚELE SPECIFICE EVANGHELIEI. - ACESTEA AU FOST ÎN MOD CIUDAT TRECUTE CU VEDEREA DE CĂTRE CLERUL DIN EVUL MEDIU. - GENERALUL LOR. SISTEMUL GENERAL DEFECTUOS, ȘI ÎN MULTE PRIVINȚE DEGRADANT ȘI RUINĂTOR.

Legile oamenilor se împărtășesc din imperfecțiunile inseparabile de natura umană. Dacă sunt lipsite de eroare și de nedreptate, ele nu se pot aplica decât la istoria noastră vizibilă, lăsând pasiunile, aceste mari izvoare ale binelui și răului, complet necontrolate. De asemenea, orice vinovat își va îngădui speranța de a scăpa de sancțiunile omenești: dar adevărata religie prezintă o normă a datoriei infailibilă și completă, întărită de doctrina unei anumite retribuții, și a unei retribuții pe care premiile unui judecător pământean nu o pot înfățișa decât vag. Istoria națiunilor a demonstrat, în consecință, că, fără o anumită măsură de credință religioasă, securitatea politică este un vis; și că impresiile despre viitor, în funcție de adevărul lor, constituie izvorul și salvgardarea bunăstării publice și private. Atenianul poate să zâmbească la solemnitatea unui jurământ, în timp ce romanul îl privește cu respect; dar efectul este repede dezvăluit în ascensiunea puterii romane.(1)Romanul, de asemenea, poate, la rândul său, să se îmbogățească cu scepticismul grecului mai speculativ; dar să copieze viciile Atenei însemna să participe la căderea ei. Codul foarte imperfect de obligații pe care superstiția populară îl furnizase ar putea fi abandonat; dar ateismul nu avea nimic atât de sănătos de oferit în locul său; și de aici tirania și dezastrul care au format declinul celui mai puternic imperiu pe care l-a cunoscut lumea.(2)

Este adevărat, politica care a ridicat un templu al fidelității și a sugerat ridicarea altora pentru afecțiunea socială nu a putut împiedica cedarea unor onoruri similare libertinajului și disprețului. Și nici nu va stârni nicio surpriză, dacă ne amintim că, în timp ce Bacchus se delectează în cupele sale, Saturn își ucide odraslele; că Venus este descrisă ca o prostituată, că Mercur este degradat prin furt și că Jupiter însuși apare ca model al dezmățului filial, pătat de vina perfidiei, a curviei și a adulterului! Totuși, atunci când Platon a hotărât să-i excludă pe discipolii lui Hesiod și Homer din comunitatea sa imaginară, deoarece sunt autorii acestor povești demoralizatoare, filozoful trebuie să fi anticipat o stare a societății, capabilă să facă distincția între neghina sistemului popular și produsele sale mai bune.(3)Doctrina nemuririi, deși în multe puncte legate de ea cei mai grijulii oameni erau foarte tulburați de incertitudine, era principiul său fundamental. Foarte puțin, într-adevăr, din puritate era asociat în mintea păgânului antic cu noțiunea unei existențe viitoare; iar ocupația trivială, și adesea mai mult decât trivială, atribuită obiectelor cultului său, conferea aspectului cel mai favorabil al ființei sale viitoare o ciudată insignifianță.Cu toate acestea, istoria a arătat că și o astfel de credință poate fi liantul unui stat, în timp ce abandonarea ei în favoarea scepticismului trebuie să însemne introducerea oricărui element de ruină politică.

Diferența dintre superstițiile Greciei și ale Romei și cele ale triburilor prin care a fost supus imperiul roman trebuie căutată în principal în caracterul opus al învingătorilor și al învinșilor. Popoarele nordice au dezaprobat incontinența și indulgențele mai blânde, care au apărut din cauza climei sau a luxului dușmanilor lor, și pe care se presupune că zeitățile lor le tolerau. Dar ele nu țineau cont sau, poate, ignorau faptul că propria lor mitologie nu fusese mai puțin adaptată la înclinațiile care îi caracterizau pe votanții săi. Chiar dacă nu era atât de impură ca cea a Romei, era mai mult legată de pasiunea feroce; iar disprețul pe care îl acorda artei industriale tindea să producă nefericire, nu mai puțin decât viciile care au grăbit declinul măreției romane.Crezurile lor antice proveneau din aceeași sursă, dar derivaseră multe particularități din asemănarea sau cultura lor, din temperamentul marțial sau din ocupația mai variată sau inofensivă a națiunilor în care fuseseră păstrate. Încurajând multe erori și multe vicii, ele continuau totuși să arunce câteva raze de lumină patriarhală peste întunericul pe care timpul și distanța îl creaseră.(4)Dar în perioada venirii Mântuitorului, acele concepții sublime despre unitatea și perfecțiunile Divinității, care îi fermecaseră atât de mult pe contemporanii lui Thales și Pitagora, erau întunecate sau pierdute; epoca rațiunii trecuse, iar lumea, în loc să devină mai evlavioasă, pe măsură ce devenea mai luminată, cobora rapid, în cunoașterea sa religioasă, ca într-o a doua copilărie.

Dar dacă acel grad de adevăr patriarhal, care a fost împletit cu politica națiunilor gentilice, a continuat, de-a lungul unei perioade atât de lungi, să răspândească o influență conservatoare asupra celor mai importante instituții și sentimente care leagă societățile între ele, se poate presupune cu siguranță că nici o corupere a creștinismului nu a fost de așa natură încât să distrugă în întregime tendințele sale mai fericite.(5)Efectul său, într-adevăr, în ceea ce privește destinele spirituale ale omului, de la epoca lui Grigore I până la cea a lui Wycliffe, este o chestiune de o importanță teribilă și cu multe dificultăți; dar este evident că a acordat multe avantaje prezente discipolilor săi declarați, chiar și în acea perioadă. O mare parte din ceea ce a produs ar fi putut urma ca rezultat al civilizației ; dar în statele Europei moderne, civilizația a fost pretutindeni urmașa creștinismului. Este în zadar, prin urmare, să conchidem care ar fi fost starea societății europene în afara influenței credinței creștine, deoarece ea a devenit ceea ce este în pagina de istorie, în principal din această sursă; o stare în care bunurile obișnuite ale vieții civilizate sunt uneori legate de o generozitate a sentimentelor și o egalitate a beneficiilor, pe care păgânismul civilizat nu le-a conferit niciodată. Acea industrie și acea sete onorabilă de independență, pe care Evanghelia o impune fiecărui discipol;(6) disprețul față de măreția lumească, atât de evident în descrierile sale despre datoria prezentă și despre onoarea viitoare ; împreună cu virtuțile domestice, spiritul public, ura față de certuri și venerația față de magistratură, pe care le cere în mod atât de divers și atât de puternic, toate acestea se unesc pentru a face din Evanghelie cel mai eficient plan de îmbunătățire umană anunțat vreodată lumii.(7) Aceasta este cel puțin concesia care a fost adesea obținută de la dușmanii ei.(8)În Evul Mediu, aspectul său primitiv dispăruse, într-adevăr, dar ceva din spiritul său a fost păstrat. Opoziția sa față de practica divorțului fără lege și față de orice fel de impuritate era prea izbitoare pentru a putea fi evitată și a fost adesea invocată cu succes.(9)Ori de câte ori a fost publicată, a fost chemată să se lupte cu obiceiul sacrificiilor umane sau cu practica la fel de crudă a infanticidului, și pe care le-a abolit

invariabil.(10)Dreptul presupus al autodistrugerii, indiferent de pretextul invocat, a fost denunțat în mod solemn și,(11) prin zelul bunăvoinței creștine, națiunile din est și vest au fost în cele din urmă ferite de influența brutalizantă a expozițiilor de gladiatori.(12)Practica de a soluționa problemele legate de proprietate sau de morală prin luptă civilă și probe era comună națiunilor nordice, dar era adesea combătută de preoțimea creștină, ale cărei tribunale invitau justițiabilii la un proces de cercetare mai favorabil echității, prezentând în barbaria vremurilor modelul, în multe privințe, al jurisprudenței noastre ulterioare.(13)"În acele vremuri, puterea civilă era atât de ineficientă pentru păstrarea liniștii publice, încât atunci când o țară era în pace cu toți vecinii săi, era posibil să fie tulburată de războaie private; indivizii își luau asupra lor dreptul de a-și decide propriile certuri și de a-și răzbuna propriile greșeli. Acolo unde nu exista o dușmănie mortală, oamenii turbulenți și rapace găseau cu ușurință pretexte pentru a se angaja în astfel de lupte; și nu erau scrupuloși cu cine să prindă și să întemnițeze în scopul de a obține o răscumpărare. Prin urmare, nicio lege nu a fost vreodată primită cu mai multă recunoștință decât atunci când consiliul din Clermont a decretat că, de la apusul soarelui miercuri până la răsăritul soarelui luni, în fiecare săptămână, armistițiul lui Dumnezeu trebuie respectat sub pedeapsa excomunicării. Bine ar fi putut partea inofensivă și pașnică a comunității, (întotdeauna cea mai mare, dar în vremuri rele cea inertă și, prin urmare, cea care suferă) să privească cu devotament recunoscător o putere sub a cărei protecție dormeau în pace patru nopți din săptămână, când altfel ar fi fost în pericol în fiecare oră."(14)O comparație laborioasă între viețile suveranilor păgâni și cele ale suveranilor creștini a demonstrat în continuare că păgânismul nu oferă o siguranță împotriva violenței și a facțiunilor, precum cea derivată din creștinism;(15) și un volum ar putea fi ocupat cu descrierea propensiunilor rele ale monarhilor, controlate de geniul mai uman al oamenilor bisericii.(16)Ospitalitatea, virtutea proverbială a credincioșilor primari, a fost răspândită în Europa odată cu credința evanghelică;(17) în timp ce recipientele permanente pentru bolnavi și infirmi, care au apărut din zelul binevoitor al lui Hrisostom în capitala orientală, au fost primele edificii pe care orașele le-au dedicat unui astfel de scop.(18)Dar soarta prizonierului și a sclavului a fost întotdeauna un obiect de preocupare deosebită pentru cei mai virtuoși dintre clerici. Ar putea fi selectate cazuri de manumisiune de către ei înșiși, sau prin influența lor, din aproape fiecare epocă și țară; acolo unde răul nu a fost distrus, rigorile sale au fost deseori mult atenuate; și în cele mai multe cazuri văduva, sau cei lipsiți de apărare în general, nu puteau să-și consulte interesele mai bine decât apelând la echitatea sau compasiunea pastorilor lor.(19)

Creștinismul, care a transmis astfel o moralitate îmbunătățită și multe beneficii politice barbarilor convertiți, a fost, de asemenea, părintele învățăturii lor. Soldații din Scythia au cruțat bibliotecile ateniene, pentru ca cărțile să continue să-i învrăjbească pe greci, presupunând, împreună cu Teodoric Goticul, că băiatul care tremura în fața toiagului, se va retrage când va fi bărbat de la sabie sau de la suliță.(20)Acesta era spiritul care pătrundea în hoardele între care erau împărțite provinciile romane. Dar instaurarea creștinismului printre aceste triburi neștiutoare a fost succesul unei întreprinderi care a asigurat continuitatea limbilor latină, greacă și ebraică. Faptul că aceste limbi erau depozitarii înțelepciunii cerești, fie că au fost învățate de oameni inspirați, fie de discipolii lor imediați, ar fi indus o oarecare atenție față de ele, cel puțin din partea preoților. De aici și

studiile care erau uneori considerate cel mai important obiect al vietii colegiale sau monahale și care au contribuit atât de mult la răspândirea civilizației și a cunoașterii. Poate fi regretabil că numărul celor care au participat la cea mai mică tentă de învățătură, în timpul intervalului sumbru menționat, a fost atât de mic; și mai mult, faptul că ecleziasticii, care ar fi trebuit să fie conducătorii ei, sunt găsiți uneori privindu-i cu indiferență, cu invidie și chiar luptându-se pentru a-i împiedica progresul; dar altor naturi din același ordin de oameni le datorăm aproape în întregime literatura care leagă căderea imperiului de renașterea literelor.

Totuși, pentru a înțelege obligațiile pe care le avem față de oamenii bisericii din Evul Mediu, ar trebui să trecem de la analiza a ceea ce au realizat cu siguranță, la o analiză a ceea ce ar fi putut realiza. Dacă zelul lor pentru cauza libertății populare și a tot ceea ce servește la înfrumusețarea vieții ar fi fost de natură să confere fiecărui stat cele mai de invidiat distincții ale Atenei sau ale Romei, este evident că acest lucru ar fi putut consta într-o corupere a creștinismului, până la nivelul acelei iluzii, absurdități și vicii, atât de proeminente în mitologia venerată în acele orașe atunci când se aflau în zenitul splendoarei lor.Prin urmare, nu aveam nevoie de o revelație din cer pentru a ne ajuta să păstrăm artele frumoase sau formele de libertate politică. Este suficient, într-adevăr, pentru a justifica suspiciunea că scopul mai nobil pentru care a fost transmis creștinismul a fost în mod ciudat neglijat, atunci când se acordă o mare importanță influenței sale favorabile asupra îmbunătățirilor care au înflorit în independență față de el, ca în republicile antice, sau în dispreț față de el, ca printre discipolii lui Mahomed.Dacă se amintește de acea influență morală care a distins în mod atât de fericit ascensiunea credinței creștine, de cea a idolatriei antice sau a islamismului modern, faptul poate fi admis în măsura în care a fost deja explicat; dar încă se pune întrebarea - este aceasta tot ceea ce propune aceste descoperiri minunate incluse în doctrina Evangheliei? Scopul propus de creștinism este acela de a readuce omul, prin exercitarea compasiunii divine, în starea din care a căzut; și, prin iluminarea minții sale și crearea în el a simpatiilor spirituale care îl pot califica pentru o adorare inteligentă și sinceră a Creatorului său, de a-l pregăti pentru perfecțiunea și fericirea lumii cerești.Mijloacele care sunt folosite în acest scop sunt dezvăluite în întruparea și sacrificiul lui Hristos și în darul Duhului divin; primul îi asigură infractorului penitent aprobarea pierdută a Atotputernicului; cel de-al doilea produce în spiritul său liniile unei imagini divine ca garanție a destinului său final. Nici nu ar părea să existe vreo certitudine în limbaj, dacă nu ar fi o doctrină a Noului Testament, că persoanele cărora le sunt transmise aceste vești pot scăpa de ruina viitoare, dacă nu cumva se încred cu adevărat în ispășirea Mântuitorului; și de depravarea prezentă, dacă nu cumva leagă folosirea mijloacelor raționale de dependența de ajutorul care este promis de sus. În același timp, la această credință și activitate sunt anexate cu siguranță toate lucrurile incluse în mântuirea creștină. Creștinismul este, așadar, un sistem de adevăr, în care omul este contemplat ca un călător pe pământ și în care pregătirea pentru o altă lume, unde adevărul și puritatea își dețin dominația nesfârșită și netulburată, este considerată ca fiind marele scop al existenței prezente.În consecință, instruirea omului în articolele doctrinei creștine, emanciparea sa de pofte, fie că acestea țin de carne sau de minte, și atașamentul său tot mai mare față de tot ceea ce este adevărat, sfânt și binevoitor, formează rezultatul important la care orice aranjament ecleziastic, în proporție cu caracterul

său creștin, va fi strict subordonat. Prevăzând într-un grad specific ei însăși, pentru fericirile prezente ale discipolilor săi, este asupra alocărilor lor apropiate faptul că Evanghelia și-a revărsat cele mai sublime puteri de descriere și din care se fac cele mai elocvente apeluri.

Acesta este creștinismul așa cum apare în scrierile sacre și în compozițiile primilor săi discipoli. Dar dacă acesta a fost caracterul său, cauzele care au acționat atât de nociv asupra politicii bisericii au avut o influență similară asupra doctrinei sale. Euharistia și unele adevăruri de exprimare cu privire la ispășirea a cărei comemorare este, au fost păstrate. Totuși, în Evul Mediu, doctrina însăși a fost fie pierdută în lupta generală pentru puterea lumească, fie lipsită de eficacitatea ei prin diversele noțiuni ale meritului personal (21) și prin dependența de virtuțile de prisos sau de ajutorul prietenos al unor gardieni invizibili, care au fost asociați, în credința credinciosului, cu "unicul Mijlocitor" ca fiind cel care îi asigura mântuirea.(22)Ritul botezului a fost păstrat și el și a fost descris ca fiind semnul regenerării. Dar se presupunea că schimbarea intenționată prin acest termen avea loc în copilul inconștient de la izvor; și de aceea se presupunea că violența depravării adulților, dacă cerea mustrare și penitență, trebuia să cedeze în fața puterii mistice a absolvirii preoțești, și astfel era rareori în contradicție cu speranța unei binecuvântări viitoare. Sfintele Scripturi, proprietatea comună a credincioșilor primari, au fost o sursă de instruire pe care milioane de oameni botezați din generațiile următoare nu au văzut-o niciodată; și pe care, dacă ar fi existat chiar și în limbile vernaculare și ar fi fost accesibile laicilor, abia dacă un om dintr-o provincie ar fi fost capabil să o descifreze.Se spunea că acele declarații de doctrină care erau conținute în decretele consiliilor, sau adoptate în ritualul stabilit, erau derivate în principal din acel volum; și, în acordarea acestui ajutor, se considera că a făcut tot ceea ce se putea aștepta în mod rezonabil de la el, în relația imediată cu poporul.Este clar, de asemenea, că o astfel de ignoranță a minții populare era atât de mare, încât declarațiile care au fost astfel lăsate să înlocuiască înregistrarea inspirată, s-au dovedit a fi susceptibile de aproape orice interpretare pe care slăbiciunea sau artificiul preotului individual ar putea considera că este oportun să o sugereze.

Chiar și în cele mai întunecate veacuri, oamenii pot fi descoperiți atribuind doctrinei ispășirii Mântuitorului ceva din importanța care îi aparține; și tratând nu mai puțin importantul principiu al regenerării cu o măsură de perspicacitate și nădejde. Dar în secolele anterioare epocii lui Wycliffe, căutăm în zadar, în sistemul stabilit sau în influența sa generală, cele mai îndepărtate indicii ale unei religii scripturale. Majoritatea consiliilor, în diferitele națiuni, sunt în întregime ocupate cu afacerile seculare ale ierarhiilor lor; cei mai luminați își extind rareori solicitudinea dincolo de mustrarea infracțiunilor scandaloase, insistând poate, și cu toată gravitatea, asupra unui asemenea grad de cultură la candidații pentru vocația clericală, încât să le permită să repete corect formularele zilnice.Aceste formulare erau, de asemenea, mormăielile unei limbi adesea necunoscute preotului și întotdeauna un secret pentru popor; și de aceea, "oamenii de slujbă" conventuali sau parohiali contribuiau la instruirea unei adunări religioase prin serviciile lor obișnuite, cu greu mai mult decât predecesorii lor, care au îndeplinit aceeași slujbă lipsită de sens pentru o generație trecută și care au dormit mult timp în mormintele mucegăite din jurul lor. Ar trebui remarcat, de asemenea, că, inspirat pe deplin de geniul superstiției, sistemul papal a apelat mai puțin la speranțele decât la temerile victimelor sale. Doctrina predominantă cu privire la

starea cerească nu conținea aproape nicio idee mai mult decât cea a unei simple odihne sau a unei ocupații, care, dacă nu era complet nedefinită, nu era în niciun caz de natură să necesite o disciplină specială a capacităților noastre actuale.În consecință, interferența trivială în afacerile umane și geloziile mărunte în legătură cu puterea sau posesiunile, care au fost manifestate de orice sfânt popular în timpul șederii sale de jos, i-au fost invariabil atribuite atunci când a fost avansat la demnitatea sa celestă. Aceste reprezentări slabe și eronate ale stării cerești presupun un grad de ignoranță în ceea ce privește amploarea depravării umane, care este cu adevărat prevestitoare, deoarece este incompatibilă cu cultivarea acelor spiritualități ale gândirii și sentimentelor care singure constituie religia sau, în limbajul Sfântului Pavel, o pregătire pentru moștenirea sfinților în lumină. Dar nu există aceeași indistincție, deși poate exista o eroare egală, în anunțarea pedepselor prin care era impusă ascultarea.Dimpotrivă, scenele purgatoriului și ale regiunii disperării, așa cum sunt expuse în producțiile devoționale din această perioadă, includ toate ororile tangibile care au înmagazinat mitologia sălbatică a lui Odin. Prin aceste grozăvii, inima celui mai neînfricat era adesea zguduită, iar violența pasiunii nu de puține ori era controlată; dar cea mai mare solicitudine era în general limitată la speranța de a scăpa de pedeapsa păcatului, iar aceasta era de obicei anticipată fără nici un atribut care să califice spiritul pentru locuința cerească - o stare în care rectitudinea desăvârșită a fiecărui gând și emoție, va fi simțită pentru totdeauna ca fiind supremă și deosebită.Ierarhia romană a găsit națiunile din Europa pierdute în fața oricărei viziuni despre nemurire și, desigur, ignorante în ceea ce privește mijloacele prin care oamenii pot fi pregătiți pentru a se bucura de ea; și așa cum a găsit masa populației europene în aceste privințe, așa a părăsit-o după o fugă de mai multe secole. Nici această cantitate alarmantă de neglijență spirituală nu va admite vreo explicație favorabilă caracterului clerului. Bogăția pe care aceștia o obțineau atât de divers de la suveran și de la fiecare clasă a poporului ar fi putut furniza națiunilor, chiar și atunci, biblii, sau cel puțin unele părți importante din acest volum, și ar fi putut extinde mai departe mijloacele de cunoaștere deloc obișnuite fiecarei gradații ale societății. Nici nu este mai puțin evident că, acolo unde nu era permisă încurajarea iluziei pentru a se încolți pe ei înșiși ca victime ale acesteia, clerul conducător trebuie să fi știut că, cel puțin, încercarea de a încerca această revoluție morală era obligația lor specifică.

Totuși, în locul acestor eforturi, a fost zelul care a marcat orice inițiativă generoasă cu numele de erezie, care a afirmat că Scripturile sunt proprietatea exclusivă a preoției și care a sugerat diferitele moduri de persecuție care formează o pată de neșters în analele puterii papale. Maximele nedreptății și cruzimii, care au fost atât de mult timp aplicate de biserica Romei față de fiecare clasă de disidenți din comuniunea ei, au fost adoptate cu prea mare ușurință de ecleziasticii din adunările lor provinciale, dând întregului ordin un aspect de ostilitate hotărâtă față de orice încercare care ar putea favoriza revenirea la un creștinism mai pur. Astfel, influența Romei nu a fost pur și simplu reținută de la cauza pentru care ar fi trebuit să îi fie dedicată, ci a fost folosită, atât imediat, cât și la distanță, pentru a-i opri progresul și, de fapt, pentru a-i finaliza extirparea. Nu a fost o delicvență banală, să abandonezi tendințele lenețe ale naturii umane la acele observanțe mecanice, în care a fost întotdeauna dispusă să se încreadă; refuzând aproape orice efort de a realiza acea disciplină a capacităților sale mai bune, care formează scopul atât de clar propus în Evanghelie. Dar să adaugi la

aceasta, o interdicție pozitivă a oricărei măsuri care conduce la acest rezultat fericit, a fost o asumare a celor mai puțin echivoce semne de impietate și rătăcire.Nici nu este suficient să atribuim violența folosită în această suprimare a anchetei unei particularități de nezdruncinat a vremurilor, în măsura în care au existat și alte cazuri mai dificile, în care laicii au fost găsiți suficient de ascultători față de voința bisericii.Pe măsură ce agenți ai persecuției, prinții și supușii lor au fost ceea ce clerul, în laxismul său criminal, le permisese să rămână din perioada convertirii lor nominale; sau altfel, ceea ce, într-adevăr, se întâmpla mai frecvent, ceea ce acel ordin de oameni se străduise să le facă.Această teamă de inspecție trăda o conștiință a greșelii; și pentru a suplini locul acelor obiecte mai sublime de venerație sau atașament pe care Scripturile le prezentaseră, au fost introduse imagini și tablouri, în fața cărora oamenii trebuiau să se plece; de asemenea, cele mai copilărești vise, cum ar fi autoritatea mamei fecioare, mijlocirea sfinților și mulțimea de minuni săvârșite prin agenția lor spirituală, sau prin oasele lor descompuse și veșmintele lor putrede.Mintea a căzut astfel asupra lucrurilor create și asupra celor mai de jos dintre acestea; și asupra lor s-a fixat o excludere a lui Dumnezeu cu greu și mai puțin sigură și prevestitoare decât sub influența idolatriei antice. Și în timp ce credulitățile ignoranței și superstiției erau astfel abuzate fără cruțare, conștiința însăși era atacată și practic anihilată de obiceiul mărturisirii auriculare - o practică a cărei abolire s-a dovedit a fi singurul remediu pentru depravarea morală pe care o produce.

Putem presupune, totuși, că amploarea acestei mari apostazii a fost departe de a fi percepută în general, în măsura în care această adoptare a întregii forme și a temperamentului unei împărății lumești în presupusa biserică a lui Hristos, a apărut, așa cum am văzut, dintr-o multitudine de cauze și dintr-o ingeniozitate pervertită, care a acționat în mod diferit de-a lungul multor generații. Numai printr-un efort constant de a scăpa de influențele prejudecăților și prin anihilarea unui interval considerabil de timp, devenim în mod just sensibili la amploarea schimbării care, în decursul secolelor, a trecut asupra profesiei creștine."Dacă apostolii creștini, Sfântul Petru sau Sfântul Pavel", observă domnul Gibbon, "ar putea să se întoarcă la Vatican, ar putea eventual să se intereseze de numele divinității care este venerată cu ritualuri atât de misterioase în acel templu magnific; la Oxford sau la Geneva ar fi mai puțin surprinși, dar tot trebuie să le revină sarcina de a parcurge catehismul bisericii și de a studia comentatorii ortodocși asupra propriilor lor scrieri și asupra cuvintelor maestrului lor."(23)Acestea sunt sentimentele care pot fi descrise ca fiind inseparabile de o comparație ingenuă a creștinismului primar cu cel care a fost obținut în epocile ulterioare; și nu există nimic în argumentele de obicei invocate în sprijinul acestor aparențe modificate care să împiedice ca ele să devină obiectul celui mai dureros regret al minții care a fost astfel folosit. Este posibil ca formularele latine să fi ajutat la păstrarea producțiilor clasice ale acestei limbi; dar acest lucru a fost mai mult rezultatul unui accident decât al unui proiect. Din perioada în care latina a încetat să mai fie o limbă vorbită, nu a existat prea mult, nici în gustul natural, nici în cel dobândit al clerului, pentru a-i face să se îngrijoreze de soarta unor oameni precum Virgiliu sau Liviu. Cert este că motivele pentru păstrarea limbii Romei antice în liturghia bisericii au fost în general destul de diferite de dragostea pentru literatura sa specifică. Dacă nu ar fi fost așa, creștinul ar fi trebuit să perceapă, ca o consecință a acestei adeziuni la o limbă necunoscută, o pierdere de instruire religioasă, de sentimente devoționale și de bunuri viitoare,

prea mare pentru a fi pe deplin determinată înainte de sosirea unei zile, când cea mai mică dintre aceste privațiuni va fi mai mult deplânsă decât distrugerea totală a tot ceea ce a produs geniul roman.Prin urmare, pentru mintea afectată în mod corespunzător de descoperirile revelației, nu există nimic în splendoarea vreunei structuri pe care această tiranie de succes ne-a lăsat-o, nici în frumusețea tăcută a celor mai frumoase ruine ale sale, care să ofere o plăcere neasemuită. Gustul moral este, în astfel de cazuri, prea profund ofensat pentru a permite naturalului să fie pe deplin îngăduit. Această neglijență a templului mai bun și mai viu, deși atât de distrus și de degradat, din care își trag originea aceste impunătoare grămezi, nu trebuie uitată; și dacă îndoiala sau întunericul viitorului în care a intrat o strămoșie nepăsătoare este costul cu care au fost ridicate aceste monumente, faptul este suficient pentru a transforma însuși efortul care le-a ridicat într-o ofensă de cea mai mare gravitate. De asemenea, este evident că aceste edificii impunătoare nu numai că au fost ridicate cu mijloace care ar fi putut fi aplicate mai caritabil, mai înțelept și mai corect; dar au fost concepute pentru a ocupa un loc important printre cauzele care au conferit iluziei generale o putere atât de permanentă.(24)

Atât de mari erau, într-adevăr, abuzurile sistemului papal și atât de mare era sistemul însuși, încât dacă ar fi devenit agentul de difuzare a instrucției creștine ar fi însemnat să grăbească răsturnarea lui ca fiind în mod evident o întruchipare a spiritului și a puterii apostaziei prezise. De asemenea, atât de puține lucruri cu adevărat valoroase au aparținut preoțimii timp de câteva veacuri înainte de apariția lui Wycliffe, încât să fi deposedat acest ordin de presupusa lor autoritate de a remite delictele și de a conferi mântuirea prin diferitele lor servicii sacramentale, ar fi însemnat în general să-i priveze de întreaga lor influență asupra minții și proprietăților poporului lor.

NOTE

(1) Polyb. vi. 34, unde istoricul patriot deplânge cu emoție această degenerare în rândul compatrioților săi.

(2) "Atâta timp cât a existat principiul religios, acesta a controlat moravurile și a împiedicat progresul luxului proporțional cu influența sa; dar când ateismul a corupt acest principiu, marea barieră a corupției a fost înlăturată, iar pasiunile au rămas fără control." - Montague. Despre ascensiunea și decăderea republicilor antice.

(3) De Nep. ii. G05, iii. 013. Cicero aplaudă decizia filozofului și pentru motivul atribuit. De Nat. Dcor. i. 12.

(4) Antichitățile nordice ale lui Mallet. Tacitus, De Moribus, Germ.

(5) Este demn de remarcat faptul că legiuitorii antici conferă în mod invariabil codurilor lor o origine divină și anticipează în mod clar eficiența lor doar ca fiind pusă în aplicare prin sancțiuni cerești.

(6) 2 Thess. iii. 7-15.

(7) Ephes. v. vi. Rom. vii. xiii.

(8) Analiza lui Bolingbroke, sect. xii. - Rousseau, Contractul social, iv. 8. Aceleași concesii fac parte din teoriile paradoxale ale lui Hume, Gibbon și Voltaire.

(9) Constantin a demolat templul lui Venus de la Heliopolis și de pe muntele Liban, interzicând ritualurile impure legate de cultul ei. Euseb. Vita. Constant, iii. 5. Iustinian și Teodosie cel tânăr și cel bătrân se numără printre prinții imperiului, ale căror legi au fost îndreptate spre extirparea curviei licențiate cu lieduri; și în epocile ulterioare nu sunt puține cazurile în care libertinajul suveranilor și al nobililor lor a fost controlat în mod lăudabil prin convingerile sau autoritatea oamenilor bisericii. - Thomas, ii. 745, 757, 758, 762, 775. Greg. Turen. Hist. iv. 26. Baronius, 632, 639. Epist. St. Boniface, apud Spelman. 225. Apologiile părinților dovedesc că castitatea primilor creștini a fost deopotrivă singulară și incontestabilă.

(10) Gibbon, ix. 248, 249. Citim, de asemenea, inveterarea acestui obicei, în urmele care au rămas în Europa până în secolul al III-lea și chiar până în secolul al VI-lea. Porphyry de Abstinentia, ii. Procopius. De Bell, Goth, ii, 25. Absența infanticidului la vechii germani a stârnit surprinderea lui Tacitus. De Moribus Germ. xix. Practica de a expune pruncii de sex feminin să piară prin violență sau prin operația lentă a foametei nu a încetat în imperiu înainte de sfârșitul secolului al IV-lea, o dată care ne împiedică să atribuim evenimentul unei creșteri a civilizației.

(11) Această crimă a avut multe reproșuri la începuturile Greciei și ale Romei, dar în scurt timp a dispărut cu desăvârșire.

(12) În cadrul acestor expoziții, oamenii erau condamnați să se angajeze în lupte mortale pentru amuzamentul populației și al conducătorilor lor. Sportul a fost introdus de Bruti, când combatanții erau șase persoane; de către Iulius Cezar, acest număr a fost mărit la trei sute douăzeci; iar de către Traian, se spune că zece mii de vieți au fost astfel sacrificate pentru distracția publică. Valer. Max. ii. 4, Plut. Dio. Cass. Ixvi. Ixviii. Tertullian, Ciprian, Lactanctius și mulți alți părinți, și-au folosit elocvența pentru a obține suprimarea acestor spectacole sălbatice. În epocile ulterioare, turneele au fost condamnate în mod repetat de către consiliile ecleziastice, ca fiind prea asemănătoare cu aceste sporturi ale Romei păgâne. Martene, vii. 76.

(13) Introducerea lui Robertson, Charles, V. sect. i. vi.

(14) Cartea Bisericii, i. 294, 295.

(15) Cincizeci de suverani au condus Franța timp de unsprezece sute de ani; în timp ce în statul păgân al imperiului, aceeași autoritate a trecut prin mâinile a aproape tot atâția, într-un sfert din interval. A se vedea multe ilustrații asemănătoare în Bozius, ii. 368. 474. 667.

(16) Faptul că englezii sunt îndatorați într-o măsură atât de mare unui prelat pentru Magna Charta poate sugera că influența oamenilor bisericii nu a fost întotdeauna potrivnică drepturilor populare. A fost un act de inumanitate care l-a exclus pe împăratul Teodosie de pe altarul bisericii; și un efort reușit de a preveni vărsarea de sânge, a fost printre ultimele acte ale arhiepiscopului nostru Teodor. În același timp, trebuie să recunoaștem că păcatele clerului, în ceea ce privește libertățile oamenilor, au fost mult mai numeroase decât virtuțile lor. Suveranii pontifi nu au fost singurele persoane din ordinul lor care ar fi vrut să anihileze magna charta noastră.

(17) Julian, ep. 49. Baronius, iii. 163. Absența caselor destinate în special pentru cazarea străinilor sau a călătorilor a fost suplinită în Evul Mediu, când aceste relații erau foarte limitate, prin prevalența acestei virtuți sau prin pedepsele care erau aplicate infractorilor. Muratori Antiq. ttal.iii. 589. Robertson s Introduction, nota xxlx. O lege a slavilor, citată de ultimul scriitor, condamna bunurile mobile ale unui om neospitalier la confiscare, iar casa sa la ardere, și chiar sancționa furtul, dacă era comis din cauza incapacității de a satisface nevoile unui străin.

(18) Atenienii au făcut o dispoziție permanentă pentru copiii soldaților căzuți în luptă, iar tebanii care creșteau copiii săracilor au fost încurajați prin faptul că li s-a permis să-i păstreze ca sclavi. Acestea, însă, erau mult mai puțin măsuri de caritate decât măsuri politice. Arist. Pol. ii. s. .Elian, ii.7. Într-o descriere a diverselor clădiri publice din Constantinopol, la sfârșitul secolului al IV-lea, nu există nici cea mai îndepărtată indicație că vreuna ar fi existat, ca rezultat al unei asociații caritabile. Scriptores Byzant, vol. I. lib. xxii. Pentru alterarea stării de lucruri sub influența unui creștinism foarte imperfect, vezi vol. xxi. lib. iv.

p. 113. din aceeași lucrare. La fel de izbitoare a fost schimbarea indusă în acest sens la națiunile occidentale; vezi Du Cange. Cenodochium, &c. și Lindenbrog. Capit.lib.ii. c.29.

(19) Aristotel (De Moribus, viii. 13) și Platon (De Legibus, iv. 858) se numără printre scriitorii antici care consideră că stăpânul și sclavul au o prăpastie de netrecut între simpatiile lor. Faptul că eliminarea acesteia în epocile ulterioare trebuie atribuită creștinismului este evident din numeroasele forme de manumisiune care au ajuns până la noi. În acestea, un motiv religios este aproape invariabil atribuit; și, în consecință, diverse legi cereau ca actul de eliberare să fie efectuat într-o biserică. Introducere, Robertson's, nota xx.

(20) Zonarac, Ann. xii. 26. Procop.De Bell. Goth. i. 2.

(21) Astfel, manumisiunea sclavilor și moștenirile către biserică sunt declarate în mod obișnuit ca fiind "pro redemptione animae" sau "de redemptione peccatorum". Du Cange. voc Manumissio,i v. 470. voc Servus, vi. 451. Muratori Antiq. Ital. v. 712. Sentimentul acestor dovezi mai costisitoare de devotament, ar pătrunde în mod natural în gradația performanțelor religioase și nu se potrivește decât foarte puțin cu cel pe care apostolii s-au preocupat să îl cultive în credincioși, în ceea ce privește influența desemnată a ispășirii Mântuitorului.

(22) Iată un catalog al relicvelor care formează cele mai valoroase posesiuni ale clerului din biserica catedrală din Sevilla: "Un dinte al Sfântului Cristofor; o cupă de agat folosită la slujbă de papa Clement, succesorul imediat al Sfântului Petru; un braț al Sfântului Bartolomeu; un cap al uneia dintre cele 11000 de fecioare; o parte din Sf. Petru ; idem al Sfântului Laurențiu ; idem al Sfântului Blaise ; oasele Sfântului Servandus și Germanus ; idem al Sfântului Florentius ; mesele alfonsine, lăsate catedralei de regele Alphonso cel înțelept, conținând trei sute de relicve ; un bust de argint al Sfântului Leander, cu oasele sale ; un spin din coroana Mântuitorului nostru ; un fragment din adevărata cruce." În zilele marilor sărbători, toate acestea sunt purtate în splendide procesiuni de un număr mare de clerici; și în fața unei populații care privește, această farsă din Evul Mediu se repetă cu prea mult succes. Scrisorile lui Blanco White, 272.

(23) Hist. ix. 351.

(24) Sir Joshua Reynolds a remarcat că "călătorii în Orient ne spun că atunci când locuitorii ignoranți ai acestor țări sunt întrebați cu privire la ruinele clădirilor mărețe care au mai rămas printre ei, monumente melancolice ale măreției lor de odinioară și ale științei pierdute de mult, ei răspund întotdeauna că au fost construite de magicieni. Mintea neînvățată găsește o prăpastie imensă între propriile puteri și acele opere de artă complicată, pe care este cu totul incapabilă să o pătrundă, și se presupune că un astfel de gol nu poate fi trecut decât prin mijloace supranaturale." - (Opere, i. Diss. vi.) Astfel, și Coranul atribuie ridicarea templului lui Solomon aceleiași influențe ; și cu monumente similare, legende similare au fost legate pretutindeni. Dar cum structurile magnifice ridicate de ecleziastici în timpul Evului Mediu nu trebuiau considerate ca fiind opera unor indivizi, ci a ordinului, operațiunile magice nu ar fi fost bănuite nici o clipă, dacă nu ar fi fost vorba de ceea ce este legal, în opoziție cu ceea ce este interzis, sau de o inspirație de sus, și nu de jos.

CAPITOLUL II

DESPRE STAREA DOCTRINEI PROTESTANTE ÎN EUROPA, PÂNĂ LA ÎNCEPUTUL SECOLUL AL XIV-LEA.

SECȚIUNEA I

STAREA PUTERII ECLEZIASTICE ÎN SECOLUL AL VI-LEA. - INEFICIENȚA PERSECUȚIILOR CATOLICE. - ORIGINEA PAULICIENILOR. - ATAȘAMENTUL LOR FAȚĂ DE SCRIERILE SACRE, DOCTRINA, PRACTICILE ȘI SUFERINȚELE LOR. - DISPERSAREA LOR ȘI GRADUL DE INFLUENȚĂ ASUPRA MIȘCĂRILOR DE REFORMĂ DIN BISERICA OCCIDENTALĂ.

A reieșit că jurisdicția episcopilor Romei, înainte de pontificatul primului Grigore, a fost limitată cu prudență și relativ inofensivă. Și dacă o autoritate ostilă libertății de cercetare a fost oarecum mai devreme asumată de sinoadele provinciale sau de conciliile generale, am văzut că dogmele lor au fost interpretate în mod diferit și recepționate doar parțial. Înainte de epoca lui Constantin, căutăm în zadar mai mult decât embrionul doctrinei papale sau al dominației papale; și nici nu este mai puțin evident că fiecare pas ulterior în progresul puterii pontificale a fost precedat de pătrunderea unei superstiții degradante. La sfârșitul secolului al șaselea, simplitatea credinței și a cultului primar aproape că dispăruse; dar abia după această perioadă, autoritatea ecleziastică a patriarhului occidental poate fi considerată ca fiind ascendentă.

Într-adevăr, este adevărat că, în epocile următoare, votanții luminați ai profesiei creștine compun doar o mică minoritate și că au fost în mod obișnuit renegați de un ordin de oameni interesați și de o mulțime barbară, care, în timp ce erau în armonie cu puțin dincolo de lucrarea de corupere a credinței și a manierelor impuse în Evanghelie, trebuiau respectați ca și cum ar constitui biserica creștină. Independența religioasă asumată de câteva frății împrăștiate nu puteau să nu provoace nemulțumirea înaltă a clerului; și mai ales în cazurile în care simplitatea manierelor lor și doctrina lor mai pură ar fi simțită ca și cum ar transmite un limbaj de mustrare.Istoria lor este, în consecință, cea a unei pietăți asaltate de persecuții în toate formele imaginabile și cu o perseverență necruțătoare. Ecleziasticii și suveranii au recurs la cele mai atroce măsuri, și asta de-a lungul mai multor secole, cu scopul de a anihila orice urmă de opoziție față de abuzurile stabilite. Faptul că un proces atât de extins și atât de nemilos a fost în acțiune aproape neîntreruptă atât de mult timp și că lucrarea sa de extirpare a fost incompletă, poate stârni o oarecare uimire. Judecând efectul său, mai degrabă după ceea ce a promis să realizeze, decât ca rezultat al cercetărilor cu privire la realizările sale reale, ar fi într-adevăr rezonabil să se concluzioneze cu romanistul, că o biserică creștină, distinctă de comuniunea papală, nu a putut avea o existență permanentă în epocile anterioare lui Luther. Dar faptul că credința atât de triumfător apărată de reformatorii din secolul al XVI-lea nu a încetat niciodată să influențeze mintea omului este un fapt care poate fi demonstrat.

Numeroasele secte care au contribuit atât de devreme la frumusețea sau la deformarea bisericii nominale au fost supuse unor vicisitudini constante; dar în timp ce majoritatea erorilor lor aveau să moară de moarte lentă, adevărurile pe

care le îmbrățișau au supraviețuit până la vârste mult mai târzii. În secolul al șaptelea, o rămășiță considerabilă a acestor disidenți a fost proscrisă sub numele odios de gnostici sau maniheeni; expulzând capitalele din est și vest ; dezbrăcați de bogăție, de putere și, în mare măsură, de învățătură, ei au fost răspândiți prin satele și munții care se învecinează cu malurile Eufratului. Tăcerea și obscuritatea lor au fost pentru o vreme protecția lor; dar în această perioadă a apărut un reformator, al cărui zel, deși a servit la răspândirea doctrinelor lor, a provocat din nou nemulțumirea dușmanilor lor. Constantin, un individ care împărtășea exilul și sărăcia fraților săi, a oferit locuința sa unui diacon care se întorcea din captivitatea siriană și, la plecarea oaspetelui său străin, a primit din mâna acestuia un exemplar al Noului Testament, ca răsplată a ospitalității. Clerul oriental ascunsese deja acest volum de inspecția poporului. Odată cu Constantin, a devenit în curând un studiu principal și a fost în cele din urmă venerat, ca fiind singurul standard sigur al adevărului religios. Scrierile care îi dăduseră o lumină atât de binevenită minții sale, îl vor informa de datoria sa de a căuta să o răspândească, iar el nu a fost nepăsător la îndemn, nici nu s-a străduit în zadar.(1)

Se presupune, și pe baza unor dovezi probabile, că numele de paulicieni, ulterior specific acestui popor, a apărut din preferința lor cunoscută pentru scrierile apostolului gentilic. Congregațiilor împrăștiate prin Armenia și Capadocia, ei au transmis numele bisericilor cărora le erau adresate epistolele Sfântului Pavel; și o pasiune persistentă pentru epocile mai pure ale Evangheliei, i-a determinat să descopere aceeași slăbiciune iertătoare, în conferirea numelor învățătorilor primari acelor frați ai lor care au fost desemnați pentru lucrarea de instruire. În evanghelii și în epistole, Constantin și adepții săi au studiat cu sârguință crezul primilor credincioși; și s-a remarcat pe bună dreptate că, "oricare ar fi succesul, un cititor protestant va aplauda spiritul cercetării".(2) Dacă dăm credit implicit dușmanilor paulicienilor, îi vom considera ca fiind profund infectați de erezia manichee și în consecință, ca respingând cu aversiune Vechiul Testament.(3)Totuși, cititorul care este familiarizat cu istoria disputelor religioase va fi conștient de faptul că inferențele deductibile, sau presupuse a fi deductibile, din orice principiu, au fost în mod obișnuit susținute de polemici ca doctrină oficială a oponenților lor. Va fi evident, de asemenea, că cea mai mică apropiere a unui crez considerat eronat de un alt crez de o impietate mai recunoscută, a fost adesea suficientă pentru a aduce întregul caracter al celui din urmă asupra adepților primului; în timp ce, în alte cazuri, reprosul pe care câțiva îl meritau, a fost aruncat cu cea mai mare nesinceritate asupra întregului popor. Deoarece Noul Testament nu putea fi făcut să sancționeze acea dominație seculară pe care miniștrii săi acreditați reușiseră să o stabilească, era obiceiul lor să apeleze, în sprijinul unor astfel de inovații, la economia mai puțin spirituală a lui Moise. Paulicienii, dimpotrivă, afirmau că obligațiile politicii iudaice au dispărut; dar așa era spiritul vremii, încât numai această afirmație ar fi fost suficientă pentru a aduce asupra lor acuzația de apartenență la școala lui Manes. Orice renunțare la legea levitică, ar putea fi ușor tratată ca o metodă mai ingenioasă de a se lepăda în întregime de Vechiul Testament;(4) și pe această particularitate a schemei manicheene ar putea fi grefate erorile sale rămase.Prin indivizi, s-ar putea oferi un pretext și mai plauzibil pentru această imputare; dar dacă respingem declarațiile evident parțiale și răuvoitoare ale dușmanilor, și adoptăm propriul lor protest, corpul de paulicienii vor fi considerați ca detestând principiile prin care au divinizat Principiul răului. Într-adevăr, la o adoptare a opiniilor exagerate la

care s-a făcut referire, un antagonist subtil ar fi putut să atribuie acel dispreț față de tot fastul lumesc, ca fiind legat de religie, pe care acești sectanți răniți nu au fost niciodată nerăbdători să-l ascundă.(5)

Cu toate acestea, este suficient de clar că studiul adevărului inspirat a fost cel care i-a învățat să respingă atâtea ficțiuni și mizerii ale timpului lor; și că speranța pe care acest adevăr le-a împărtășit le-a dovedit puterea în ceasul suferinței. A presupune în grabă că, deși cuvântul lui Dumnezeu, în timp ce este astfel onorat, s-ar găsi că îi lasă pe posesorii săi într-o gravă eroare asupra celor mai importante articole ale doctrinei creștine, trebuie să provină din slăbiciune sau din prejudecată. ”Obiectele care fuseseră transformate prin magia superstiției, au apărut ochilor paulicienilor în culorile lor autentice și goale. O imagine făcută fără mâini, era lucrarea obișnuită a unui artist muritor ; numai priceperii lui trebuie să i se datoreze meritul și valoarea lemnului și a pânzei. Relicvele miraculoase erau o grămadă de oase și cenușă, lipsite de orice legătură, poate, cu persoanele cărora le erau atribuite. Crucea adevărată și însuflețitoare era o bucată de lemn sănătos sau putred; trupul și sângele lui Hristos, o pâine și un pahar de vin, daruri ale naturii și simboluri ale harului.Maica lui Dumnezeu a fost degradată de la onorurile sale cerești și de la virginitatea sa imaculată, iar sfinții și îngerii nu au mai fost solicitați să își exercite slujba lor laborioasă de mediere în cer și de slujire pe pământ. În practica, sau cel puțin în teoria sacramentelor, paulicienii erau înclinați să abolească toate obiectele vizibile ale închinării, iar cuvintele Evangheliei erau, în judecata lor, botezul și comuniunea credincioșilor."(6)Faptul că crezul și cultul acelui popor se distingeau prin aceste particularități, este o parte a crimei lor, așa cum a fost înregistrată de dușmanii lor; și că sentimentele deduse cu atâta fidelitate din paginile inspirației, au fost asociate într-o măsură serioasă cu absurditățile manicheene, și că ar trebui să fie învățate cu candoare de la o autoritate incontestabilă înainte de a fi admise. Ca fiind decisiv în acest punct, ar trebui amintit, de asemenea, că Constantin, al cărui zel plin de succes s-a expus pe sine și pe adepții săi la nemulțumirea clerului și a imperiului, este descris de principalul său acuzator ca distrugându-și biblioteca maniheistă din perioada în care a acordat atenție Evangheliei, și ca producând în discipolii săi un dispreț pentru foștii lor instructori și chiar pentru Manes.(7)Din această observație importantă, pare probabil că anumite erori de origine manichee fuseseră îmbrățișate anterior de acest reformator și poate de unii dintre adepții săi; dar din aceeași declarație este evident că zelul care a provocat ostilitățile mai puternice ale ortodocșilor a fost rezultatul unei credințe mult mai pure. Cu toate acestea, deoarece schimbarea, indiferent de gradul experimentat, a fost doar de la o linie de separare vinovată la alta și la una, într-adevăr, care ar fi fost și mai greu de înlăturat, efectul trebuie să fi fost mai degrabă de a spori decât de a domoli resentimentele adversarilor lor.Și cum nici un oprobriu nu putea fi mai mare decât cel care fusese adus de dogmele care se obținuseră parțial printre ei din scrierile de Manes, era în concordanță cu epoca, că ar trebui să fie în continuare legată de opiniile și cultul lor, indiferent de schimbările pe care le suferiseră.

Într-un corp de instructori, al căror rang abia dacă admitea o distincție între păstor și turma sa, o întâietate în onoare i-a fost atribuită lui Constantin, care din perioada convertirii sale este numit Sylvanus. Nici până când grâul doctrinei sale nu a fost semănat cu neghina (oricare ar fi fost ea) în toate provinciile din Asia Mică, acest om devotat nu a pierit ca victimă a răzbunării ortodoxe. Își îndeplinise îndatoririle grele ale misiunii sale primejdioase douăzeci și șapte de

ani, când un decret regal a condamnat fiecare document paulician la flăcări, iar pe cei care ar fi ascuns scrierile lor interzise sau și-ar fi păstrat opiniile eterodoxe, la o moarte rușinoasă. Simeon, un grec, a apărut împreună cu soldații săi la Colonia, reședința lui Sylvanus; el a prins persoana arhi-ereticului, l-a așezat în mijlocul adepților săi adunați și, animat de cea mai violentă ură față de cauza lor, a anunțat masacrarea instantanee a șefului lor, ca singura faptă care ar putea demonstra sinceritatea întoarcerii lor în sânul bisericii.Inimile lor filiale au disprețuit această crudă deschidere. Doar unul singur din mulțime putea fi găsit pentru a accepta viața în condiții atât de odioase. De mâna acelui trădător a căzut Sylvanus; și actul, în urma căruia un alt Iuda ar fi putut plânge, a conferit autorului său o onoare care, în stima scriitorilor catolici, era abia a doua după cea a lui David la întoarcerea de la măcelul lui Goliat. Dar plăcerea stârnită de acest caz solitar de apostazie a fost curând tulburată de zvonurile care au început să circule acum cu privire la probabila convertire a lui Simeon însuși la credința celor persecutați. Răbdarea lor în suferință a produs o admirație pentru caracterul lor; și acel distins ofițer îmbrățișând credința pe care se străduise să o distrugă, a fost cunoscut multă vreme ca unul dintre cei mai eficienți dintre misionarii paulicieni, încheindu-și cariera printre onorurile martiriului. Din acest nobil atașament față de credința lor și față de pastorul lor, manifestat de discipolii lui Sylvanus; și din această convertire a principalului său persecutor, obținem o cantitate de dovezi, în ceea ce privește pietatea scripturală a acestui popor, care cu greu poate fi afectată de declarații mai puțin favorabile, care sunt adesea contradictorii și întotdeauna îmbibate cu virulența partidului.(8)

De la moartea lui Sylvanus până la mijlocul secolului al IX-lea, istoria acestor discipoli ai Sfântului Pavel este cea a unor eforturi variate de a-și păstra independența religioasă; și a unor încercări din partea autorităților stabilite de a transforma ceea ce s-ar fi putut dovedi un exemplu periculos într-un far, pentru a preveni orice aspirații viitoare după libertatea pe care o căutau. Dar învățătorii și bisericile s-au ridicat succesiv, ca din cenușa celor uciși ; și astfel încât uneori puteau să obțină un grad de laudă chiar și de la dușmanii lor. Iustinian al doilea și Leon Armeanul au fost cei mai de seamă în lucrarea de persecuție ; nici numele lui Mihail cel dintâi, nici măcar cel al umanului Nicefor, nu poate fi scutit de această pată. A rămas însă ca o femeie să îl întreacă pe cel mai feroce dintre împărați în aceste măsuri sângeroase.Inchizitorii împărătesei Teodora au explorat adâncurile Asiei inferioare și, după un interval de câțiva ani, se lăudau că "o sută de mii de paulicieni au fost uciși prin sabie, spânzurătoare sau flăcări".(9)Dar asuprirea poate înnebuni un înțelept, și nu există nici un delir atât de impetuos și de teribil ca acest delir al înțelepților. Masacrarea unui prelat și a unui magistrat, instrumentul voluntar al consiliilor sale intolerante, trădase deja dezacordul crescând, când persecuția începută de Teodora a creat un spirit de revoltă mai larg. Gărzile generalului din est erau atunci comandate de Corbeas, un soldat al cărui tată pierise sub tortura inchizitorilor catolici. El a dezertat de sub stindardul imperial, și astfel de ravagii impolitice ale bigotismului fuseseră, încât cinci mii dintre confrații săi sunt descriși ca împărtășind motivele sale în timp ce îi urmau exemplul.(10)Prudența le-a sugerat o alianță cu sarazinii, dar timp de mai bine de treizeci de ani trupele pauliciene au respins forțele imperiului; și când Mihail, fiul Teodorei, și-a condus legiunile în cetățile ereziei, înfrângerea sa în fața zidurilor din Samosata a adus o recoltă de bogăție învingătorilor, iar acoperind vulturii imperiali cu rușine, a pus bazele planurilor ambițioase ale lui Chrosyochier,

succesorul lui Corbeas. Noul general, ajutat de musulmanii săi, a străbătut provinciile Asiei, a jefuit Nisa, Nicomedia, Ancyra și Efes, transformând catedrala acestui din urmă oraș într-un receptacol pentru catâri și cai.(11)Împăratul Vasile a coborât să ceară clemența căpeteniei victorioase în numele supușilor săi și ar fi vrut să o cumpere cu aur - dar sectantul exaltat aspira la stăpânirea Orientului. Accidentul a realizat în cele din urmă ceea ce legiunile imperiale încercaseră în zadar. Întorcându-se dintr-o incursiune reușită, Chrosyochier a fost surprins și ucis ; și cum locul său nu a fost imediat ocupat, urmașii săi s-au întors treptat pe urmele lor, până când independența paulicienilor din est a fost limitată la garanțiile oferite de munte sau de deșert.

Progresul lor spre vest este un subiect de cercetare interesant; dar numărul emigranților și influența lor asupra pietății credincioșilor europeni sunt poate supraestimate. Pe la mijlocul secolului al VIII-lea, ei au fost introduși, și prin autoritate regală, în Constantinopol și Tracia. În aceasta din urmă, ei au suportat violența persecuțiilor, au păstrat o corespondență prietenoasă cu frații lor armeni și au avut o importanță civică considerabilă până în secolul al X-lea. În epoca următoare, împăratul Alexius Comnenus a făcut apel la rațiunea, temerile și cupiditatea lor, în speranța de a-i readuce în comuniunea credincioșilor; dar moartea sa a fost urmată de abandonarea tuturor schimbărilor pe care influența sa le realizase. Două sute de ani mai târziu, și în timp ce credința și obiceiurile lor păreau să fi degenerat în mod semnificativ, paulicienii, sau cel puțin comunitățile care prin disprețul lor față de obiceiurile stabilite au dobândit această denumire, se găsesc împrăștiați în Croația, Dalmația, Italia și sudul Franței; legați unii de alții prin diverse legături, dar separați deopotrivă de biserica greacă și de cea romană.(12)S-a observat că "trei drumuri diferite ar putea să-i introducă pe paulicieni în inima Europei. După convertirea Ungariei, pelerinii care vizitau Ierusalimul puteau urma în siguranță cursul Dunării; în călătorie și la întoarcere, ei treceau prin Philippopolis; iar sectanții care își disimulau numele și erezia puteau însoți caravanele franceze sau germane spre țările lor. Comerțul și stăpânirea Veneției străbăteau coasta Adriaticii; și ospitaliera republică își deschidea sânul străinului de orice climă și religie. Sub stindardul bizantin, paulicienii au fost adesea transportați în provinciile grecești din Italia și Sicilia; pe timp de pace și de război, ei discutau liber cu străinii și băștinașii, iar opiniile lor erau propagate în tăcere la Roma, Milano și în regatele de dincolo de Alpi."(13)Ar trebui să ne amintim, totuși, că acești sectanți emigranți nu erau un popor de mercenari și, prin urmare, nu este ușor de conceput motivele care i-ar fi determinat în mod frecvent să renunțe la siguranța din Philippopolis pentru pericolele unei reședințe din Germania sau Franța, pericole care sunt presupuse din necesitatea de a-și ascunde numele și erezia. Veneția, de asemenea, deși o localitate mai apropiată și mai generoasă, nu ar fi exercitat, din același motiv, decât o atracție parțială; iar contactul ocazional al soldaților greci cu populația occidentală ar fi putut să semene semințele reformei cu o abundență nu prea mare.

Faptul că paulicienii au fost împrăștiați prin astfel de mijloace în ținuturile care se întindeau de la regiunile din Armenia până la cele din Piemont, nu va fi pus la îndoială; și oriunde ar fi fost răspândiți, luptele împotriva corupției ecleziastice ar fi fost ajutate de zelul lor ereditar. (14)Dar a concluziona că apariția unei astfel de opoziții în rândul națiunilor din vest trebuie atribuită exclusiv sau chiar în principal emigrării sectanților din est, înseamnă să

respingem atât sugestiile rațiunii, cât și dovezile faptelor. Numele de paulicieni, și ca expresie a unei opinii eterodoxe, era cu siguranță familiar statelor Europei în timpul Evului Mediu. El este astfel folosit de către William al nostru de Newburgh, la începutul secolului al XIII-lea. Dar mâinile clerului fuseseră atât de adânc întipărite în sângele acelui popor, încât abuzul credinței lor a devenit un act de autoapărare; și de aceea numele lor a devenit, ceea ce a fost în fiecare epocă o comoditate nu mică pentru slăbiciune și bigotism, un termen de reproș care să fie aplicat credinței sau manierelor minorității, oricât de diversificate.Că această denumire a fost adesea conferită pe nedrept în vest este sigur; și nici nu poate fi necesar să se elaboreze expediente pentru a-i introduce pe paulicieni în Europa, ca principalii agenți în producerea revoltei sale împotriva superstiției, în timp ce acest eveniment poate fi explicat prin cauze care sunt mai apropiate și mai evidente. Corupțiile bisericii răsăritene, prin care pietatea lui Sylvanus și a adepților săi a fost atât de mult scandalizată, au fost cu mult depășite în diviziunea vestică a creștinătății.(15)În ambele, cuvântul lui Dumnezeu, marele dușman al delincvenței a fost retras de la popor; dar în niște mâini capabile să îmbunătățească darul, acel volum va trece, iar suspiciunile privind integritatea clericală pe care practicile existente trebuie să le fi stârnit adesea în cei mai disprețuitori și mai ingenioși, vor fi astfel maturizate într-o clasă de opinii nivelate până la cea mai umilă capacitate, și aranjate într-o ostilitate necruțătoare împotriva sistemului stabilit și a detaliilor abuzurilor sale. Cum toate cauzele care au produs dezinteresul religios sub ierarhiile orientale existau chiar cu mai multă vigoare în vest, se poate aștepta ca aceleași rezultate să decurgă din ele independent de orice influență străină. Ceea ce rațiunea ar anticipa în această privință, istoria confirmă. Admițând, prin urmare, importanța acelor servicii auxiliare care au fost, fără îndoială, prestate de învățătorii paulicieni pentru marele eveniment al reformei occidentale, este la fel de potrivit să ne amintim că doctrina inspirată căreia ei au fost în general devotați, nu a eșuat niciodată în a obține discipoli în ambele diviziuni ale bisericii nominale.(16)

NOTE

1. Pentru amănuntele de mai sus îi suntem îndatorați scriitorului catolic Petrus Siculus, care a locuit câteva săptămâni printre sectanții armeni în calitate de adjunct al împăratului. Într-o parte ulterioară a relatării sale, el a prezentat o femeie paulicianâ în vârstă, pe care o descrie ca fiind unealta lui Satana și ca un specimen corect al sectei sale. Ea abordează un tânăr cu câteva remarci măgulitoare despre realizările sale și cu unele expresii de surprindere că nu a citit evangheliile sacre. Răspunsul său imediat a fost: "Nu este permis pentru noi, profanii, ci numai pentru preoți". Ea a sugerat apoi dacă nu era evident din scripturile înseși că acestea au fost concepute de autorul lor pentru o lectură generală; a făcut aluzie la motivele suspecte ale preoților de a le ascunde; și, procedând la citirea anumitor porțiuni din Noul Testament, tânărul a devenit interesat, a citit volumul pentru el însuși și, ulterior, s-a numărat printre cei mai zeloși dintre misionarii paulicieni. Anecdota ilustrează spiritul istoricului, ascendența pe care preoțimea orientală o obținuse deja asupra poporului lor și caracterul mijloacelor folosite de către comunitățile de marcă din Armenia în vederea răspândirii unei pietăți mai scripturale, Mag .Pat. vol. xvi. 822, 823.

2. Gibbon, x. 168.

3. Istoricul imperiului roman a făcut o relatare interesantă despre paulicieni. El i-a lăsat, totuși, sub reprosul deplin al ereziei inanicheene, iar acest lucru a fost făcut pe baza autorității unui oponent, a cărui virulență a fost rareori întrecută, care este descris de domnul Turner ca fiind "dușmanul lor feroce" și de domnul Gibbon însuși, ca afirmând principiile acelui popor "cu multă prejudecată și pasiune". " Și ceea ce este și mai surprinzător, acest lucru se întâmplă după ce consemnează că "paulicienii au condamnat cu sinceritate memoria și opiniile sectei manicheilor și s-au plâns de nedreptatea care a imprimat acest nume invidios asupra simplilor votanți ai Sfântului Pavel și ai lui Hristos". (pp. 169, 170.) Cu toate acestea, așa a fost nefericita prejudecată a acestui scriitor de mare talent, încât nu este o încălcare a caritații să presupunem că caracterul paulicienilor i-ar fi fost mai puțin plăcut și mai puțin expus în splendida sa istorie, dacă s-ar fi simțit obligat să îl descrie ca efect al adevărului creștin și numai al acestuia. Efortul de a anihila pretențiile Evangheliei, care se împletește atât de dureros cu povestea Declinului și Căderii, constă în principal într-o încercare indirectă de a arăta că virtuțile despre care se spune că provin doar din creștinism pot exista fără ajutorul acestuia sau în disprețul lui și de a crea o îndoială cu privire la realitatea celor care par să izvorască din această sursă. Doctrina lui Manes, la care se va face frecvent referire în acest capitol, i-a învățat pe discipolii săi să privească sistemul vizibil și scrierile Vechiului Testament ca fiind producția unei Ființe maligne, care împarte imperiul universului cu o putere rivală, tatăl tuturor naturilor spirituale și sursa bunăvoinței. A-i prezenta pe adepții unei astfel de credințe ca fiind superiori în virtute față de ortodocși, nu însemna să recunoască nimic în favoarea creștinătății. El atribuie unui crez manicheean tăria de caracter a unui grup de martiri, care sunt menționați în același capitol ca fiind cei care au pierit la Orleans în 1017. Autoritatea citată este Mosheim; dar dacă cititorul se va referi la acel istoric (ii. 582.) va găsi consemnat despre aceștea faptul că "opiniile pentru care au fost pedepsiți diferă mult de sistemul manicheean". Doctorul, în timp ce era necruțător în cenzurile sale la adresa ierarhiei, era dispus să se certe cu aproape toți cei care se despărțeau de ea, și este clar că nu este prieten cu martirii din Orlean. Cu toate acestea, el este obligat să recunoască faptul că frontul ofensivei lor era o specie rafinată de misticism. - Vezi Allix despre Albigenzii, c. xi.

4. Vezi o ilustrare puternică a acestui lucru în relatarea din Hoveden (184, 186.) a conferinței dintre albigenzii și ortodocși de la Alby, unde principalul cleric este descris ca susținând cu înțelepciune faptul că renunțarea la orice parte a Vechiului Testament înseamnă respingerea întregului Testament.

5. Ar trebui observat aici că, de la apariția paulicienilor și până în epoca lui Luther, niciuna dintre numeroasele superstiții care au devenit legate de sacramente nu putea fi combătută fără a se expune reprosului de a se opune sacramentului însuși; iar abandonarea emblemelor sacramentale era o particularitate recunoscută a sectelor gnostice și maniheiste. Ar trebui, de asemenea, să se precizeze că astfel de consecințe au putut apărea în multe cazuri din acea ignoranță care, în timpul evului mediu, era atât de generală chiar și în rândul ordinului nativ. Mosheim, ii. 582, nota.

6. Gibbou, x, 170, 171.

7. Petrus Siculus, 820, 821.

8. Atât de mare a fost succesul lui Sergius, care timp de mai bine de treizeci de ani s-a străduit să răspândească doctrina Sfântului Pavel, încât mulți dintre contemporanii săi au început să-l considere conducătorul marii apostazii anticreștine prezise de apostol. Sub această impresie, sau ceva aproape asemănător cu ea, Petrus Siculus își manifestă aversiunea pioasă descriindu-l ca fiind dușmanul crucii lui Hristos, agentul răutății, gura impietății, cel care îl urăște pe Hristos, lupul în haine de oaie, marele campion al celui rău și ca pretendent viclean la toate virtuțile. Aceste epitete blânde apar toate într-un spațiu foarte restrâns, iar în limbajul domnului Turner ele au un singur înțeles, și anume că Sergius a predat cu mare efect. - Hist. v. 120. Sergius a fost tânărul a cărui convertire este dcscrisă în prima notă la acest capitol.

9. Gibbon, x. 176.

10. ibid. 177.

11. "Nu este neplăcut", remarcă domnul Gibbon, "să observi triumful rebeliunii asupra aceluiași despotism care a disprețuit rugăciunile unui popor rănit." La această observație putem adăuga remarca mai profundă a lui Montesqueiu : "Orice religie care este persecutată devine persecutoare, căci de îndată ce, din cauza unui accident, se ridică din persecuție, ea atacă religia care a persecutat-o, nu ca pe o religie, ci ca pe o tiranie." Spiritul legilor, xxv. c. 9. Până în această perioadă a carierei lor, Pauliciaus nu a fost cunoscut de

istoricul și adversarul lor Petrus Siculus.Obiectivul său, în calitate de deputat al împăratului Vasile, era să negocieze o schimbare a prizonierilor. S-ar putea ca spiritualitatea sectanților să nu fi fost sporită de succesul întreprinderilor lor lumești; putem fi siguri că nu vor fi considerați mai puțin păcătoși din acest motiv de către dușmanii lor.

12. Zonaras, ii. lib. xvii. 209. Anna, Comnena. Alcxiad. lib. xiv. 1.10. Catharii, care a suferit moartea la Köln în prima parte a secolului al XII-lea, a descris secta lor ca fiind perpetuată din timpul persecuțiilor sub Roma păgână și ca existând de mult timp în Grecia și în alte țări. Observațiile lui Allix despre albigenzii. Mosheim, 1i. 578580. Ultimul scriitor îl remarcă pe Basnage și totodată îl aseamănă cu un obiect aproape disprețuit, fiind astfel prea mult preocupat de a adăuga la numărul de martori ai adevărului; și aceasta, trebuie să recunoaștem, este o slăbiciune de care doctorul însuși este departe de a fi acuzat, ii. 581, 582.

13. Gibbon, x. 184, 185.

14. Dintr-un pasaj din Mariana, (Bib.Mag. iv. partea 2, p. 581,) domnul Turner presupune, şi cu un grad de probabilitate, că unii dintre paulicieni i-au însoțit pe aliații lor musulmani în Spania sarazină, (Hist. v. notă.) Dar faptul că sectanții din Alby și-au derivat doctrinele de la paulicienii din Leon, este o ipoteză oarecum forțată. Mosheim afirmă, ca rezultat al cercetărilor sale asupra acestui subiect complicat, că persoane din această sectă s-au stabilit mai întâi în Sicilia, Lombardia, Liguria şi Milano, dar nu presupune că emigrările lor au inclus un număr considerabil de persoane până spre mijlocul secolului al XI-lea, (cent,xi. part. ii. c. v.) Este curios să observăm preocuparea catolicilor occidentali de a face din această rădăcină a amărăciunii, dezamăgirea religioasă, exotică, și încercările lor de a salva țările lor particulare de presupusa rușine de a fi fost primii care au adăpostit erezia pauliciană, presupusul părinte al atâtor rele. Gibbon, x. 184, 185.

15. Astfel, dl. Gibbon vorbește despre biserica latină în comparație cu cea greacă: "Aroganța ei era opresivă, despotismul ei era odios, poate mai puțin degenerat decât cel al grecilor; în cultul sfinților și al imaginilor, inovațiile ei erau mai rapide și mai scandaloase; ea a definit și impus cu vigoare doctrina transsubstanțierii; viața clerului latin era mai coruptă, iar episcopii din est ar putea trece drept succesorii apostolilor dacă ar fi comparați cu prelații domnești care mânuiau pe rând, crosa, sceptrul și sabia. " Hist x. 184.

16. Doctrina la modă, care face din orice lucru bun un efect al transmigrației, i-a influențat pe istoricii literaturii nu mai puțin decât pe cei ai religiilor. Această noțiune, așa cum a fost urmărită de prima clasă de scriitori, a fost puternic respinsă de un autor în viață. Referindu-se la originea geniului poetic manifestat de trubadurii germani din secolul al XII-lea, se remarcă: "M. Ginguene nu va permite nici măcar ca descrierile zâmbitoare ale frumuseților naturii, bucuria sau influența genială a primăverii, deliciile câmpurilor, ale florilor, ale stâncilor și ale crângurilor să fie ornamente naturale ale imaginației poetice, "tout cela est ORIENTAL", observă el. Cu siguranță, Gorres este mai filozofic în observația sa, că a fost mai ușor pentru strămoșii noștri să caute în propriul lor piept sentimentele care respiră în poezia lor, decât să exploreze stâncile inaccesibile ale manierelor și limbii străine." Lays of the Minnesingers, pp. 35 39. Privind religia Bibliei, cu totul în afara acelei puteri protectoare care este clar promisă pentru a-i conferi perpetuitate, renașterile sale sunt în general mai ușor de explicat pe baza acelui discernământ moral care nu este produsul climatului și a acelui grad de acces la sursele cunoașterii religioase care nu a eșuat niciodată în totalitate, decât pe oricare dintre acele teorii complexe care sunt inventate pentru a o flutura mereu de la distanță. Adevărurile științelor naturale pot fi transmise în mod obișnuit de la o comunitate la alta, dar percepțiile noastre morale și tot ceea ce ține de imaginație și de sentimente trebuie să depindă mai puțin de circumstanțe.

SECȚIUNEA II

SEMNE DE PIETATE PRIMARĂ PÂNĂ ÎN EPOCA LUI CAROL CEL MARE. – NOTIȚE DESPRE PAULINUS SI DESPRE CLAUDE DE TORINO. – URMAȘII LOR SUPRAVIEȚUIESC PERSECUȚIILOR ORTODOCȘILOR. – MARTIRII DIN KOLN, PRECUM ȘI NUMĂRUL ȘI CARACTERUL SEPARATIȘTILOR DIN BISERICA ROMANĂ ÎN SECOLUL AL XII-LEA. – DOCTRINELE LUI LA NOBLA LAYCZON. – NOTIȚE DESPRE PETER DE BRUYS, ȘI DESPRE HENRY. – ARNOLD DE BRESCIA. – PETER WALDO. – ALBIGENZII. – SFÂNTUL DOMINIC SI SFANTUL FRANCISC. – EDICTUL PERSECUTOR AL LUI LUCIAN AL III-LEA. – EȘECUL SĂU, INCHIZIȚIA ȘI CRUCIADELE ÎMPOTRIVA ALBIGENZILOR. – STAREA REDUSĂ A DOCTRINEI PROTESTANTE ÎN EUROPA, ÎNAINTE DE EPOCA LUI WYCLIFFE.

Din secolul I până în secolul al IV-lea, creștinismul a proclamat divinitatea originii sale prin triumfurile sale în mijlocul persecuțiilor succesive ale Romei păgâne. Istoria sa, de la convertirea lui Constantin, a dezvoltat în mare măsură binele sau răul rezultat din acel control secular la care a fost supus prin est și vest din acea perioadă. Înainte de sfârșitul secolului al șaptelea, corupția generală a doctrinei creștine nu este decât prea evidentă. Cu toate acestea, este un fapt, și unul susținut de dovezi pe care nicio ingeniozitate nu le poate eluda, că închinarea Atotputernicului după modelul din timpurile primare era încă menținută, și la intervale de timp de către o numeroasă sămânță. La acești slujitori ai "Dumnezeului din ceruri", jertfa unui mediator divin și harul Duhului Etern constituiau singurul temei al încrederii religioase.Uneori sunt descoperiți ca fiind despărțiți de biserica nominală, iar alteori, în ceea ce privește siguranța lor personală, ca urmare a aderării la anumite forme ale acesteia.(1)Dar încă din secolul al șaptelea, districtele sechestrate ale Piemontului par să fi fost considerate de acești discipoli ai credinței antice ca oferind un probabil azil împotriva opresiunii clericale. Trebuie amintit, de asemenea, că aceeași epocă s-a distins prin eforturile lui Sylvanus și prin renașterea consecventă a doctrinelor pauliciene în est. În provinciile galice au fost făcute încercări înainte ca această perioadă să afecteze simplitatea serviciilor euharistice, de a defini eficacitatea rugăciunilor pentru morți și de a deposeda scrierile sacre de acea autoritate supremă pe care Capul bisericii le-a atribuit-o. Aceste eforturi de a secretiza cheia cunoașterii și de a ajuta cauza uzurpării preoțești și a superstițiilor crescânde erau în concordanță una cu cealaltă și au izvorât din aceeași sursă; dar ele au fost combătute la fiecare pas al progresului lor și nu de puține ori cu cel mai încurajator succes.(2)

În timpul domniei lui Carol cel Mare, Paulinus, un favorit regal și episcop de Aquilia, și-a folosit vocea și stiloul pentru a opri progresul acestor corupții și al altora similare, prezentând doctrina Scripturii despre mântuire în simplitatea ei primară.(3) În anul 804, onorabila sa carieră s-a încheiat, iar câțiva ani mai târziu i-a revenit celebrului Claude de Torino, pentru a verifica același lucru, cât și abuzurile, să susțină același adevăr și să împrăștie mai mult semințele opoziției și reformei viitoare.Suveranitatea Răscumpărătorului în biserica sa a fost susținută de acest prelat în așa fel încât să anihileze practic pretențiile ambițioase ale scaunului roman. Adorarea imaginilor a fost denunțată de el ca fiind idolatrie grosolană; venerarea copilărească a relicvelor a fost expusă disprețului său

meritat; și respingând rugăciunea pentru morți ca fiind o invenție a omului, zelul său nu s-a înclinat în fața niciunei autorități în religie care să se opună sensului evident al scripturilor sacre. Explicând doctrina justificării numai prin credință, cu o forță și o perspicacitate care nu sunt nedemne de Luther, schema papală a meritului a fost în mare măsură distrusă și împiedicată de munca sa. Mai mult de douăzeci de ani din viața sa au fost dedicați acestei lupte împotriva superstițiilor dominante și cauzei adevărului creștin așa cum a fost îmbrățișat de primii săi discipoli. Rezultatul se vede în acea ostilitate care a apărut din slăbiciunea sau viciile contemporanilor, în măsura în care opiniile sale au fost răspândite și în influența lor asupra pietății chiar și a generațiilor îndepărtate.(4)Autoritatea episcopală din Torino se întindea peste văile Piemontului; și că credința apărată de Claude a fost păstrată în această localitate în secolele al IX-lea și al X-lea, este mărturia scriitorilor catolici.(5) Înainte de sfârșitul acestei perioade, focurile persecuției au fost aprinse în această dieceză favorizată, în speranța de a trimite atât numele cât și doctrina distinsului său reformator într-o uitare. Dar în ceasul încercării, discipolul s-a dovedit adesea a fi demn de maestrul său; în timp ce zelul celor care au fost expulzați din căminul lor a crescut printr-un proces natural odată cu creșterea suferinței, nereușind niciodată să transforme faptul dispersării lor în mijloace de a da o influență mai mare credinței lor odioase.(6)

O companie a acestor exilați, rătăcind pentru a scăpa de opresiune, și-a stabilit în cele din urmă reședința lângă Köln, în Germania. Ciudățeniile lor au atras curând atenția clerului; iar evenimentul a servit la dezvăluirea multor lucruri despre credința și caracterul acestui popor rănit, la începutul secolului al XII-lea. Evervinus, un ecleziast german, îi scrie astfel despre ei marelui Sfânt Bernard. "Anumiți eretici au fost descoperiți recent printre noi, lângă Köln, dintre care unii s-au întors cu satisfacție la biserică. Unul care era episcop printre ei, împreună cu asociații săi, s-a opus deschis în adunarea clerului și a laicilor, însuși arhiepiscopul domnitor fiind prezent cu mulți dintre nobili, susținând erezia lor din cuvintele lui Hristos și ale apostolilor săi. Dar constatând că nu au făcut nicio impresie, ei au dorit să se numească o zi în care să aducă în față oameni iscusiți în credința lor, promițând să se întoarcă în biserică dacă învățătorii lor nu vor putea să le răspundă oponenților lor, dar declarând că în caz contrar ar prefera moartea în locul renunțării la doctrina lor."Cu toate acestea, așa a fost temperamentul judecătorilor lor, încât echitatea acestui apel a fost complet pierdută pentru ei; și procedând la marcarea acuzatului ca făcând parte dintre acei eretici incorigibili, poporul este descris ca apucându-i pe cei acuzați ca fiind eretici incorigibili, iar oamenii sunt evidențiați ca apucându-și persoanele și încredințându-le flăcărilor cu un triumf înfuriat. Eroismul suferinzilor a aruncat mintea lui Evervinus în cea mai mare perplexitate și i-a sugerat să apeleze la înțelepciunea superioară a Sfântului Bernard pentru a fi instruit. Încercând o definiție a ereziei lor, el îi descrie ca susținând "că, în măsura în care sunt singurii care disprețuiesc orice mărire seculară, sunt singurii care merg pe urmele lui Hristos și ale apostolilor săi și că, în consecință, ei formează singura biserică adevărată de pe pământ". Oponenții lor, dimpotrivă, sunt acuzați că sunt mereu angajați în a adăuga casă la casă și câmp la câmp și că permit ca această infecție lumească să se extindă chiar și la călugări și canonici, cu prețul celor mai solemne jurăminte ale lor.Revendicând o moralitate imaculată, făcând apel la industria lor, la temperanța lor și la simplitatea devotamentului lor, se spune că ei își compară starea lor cu cea a martirilor antici care fugeau din oraș în oraș ca niște miei

printre lupi. Clericii sunt în același timp cenzurați ca iubitori ai lumii și, prin urmare, împăcați cu ea, ca falși apostoli care corup cuvântul lui Dumnezeu și, astfel, pierduți prin multe generații de sfințenia vocației lor. Primind opiniile în care au fost educați, ca fiind doctrina pură a apostolilor, ei tratează existența purgatoriului ca pe o iluzie, resping invocarea sfinților ca pe o impietate, și resping orice supunere față de pontif ca fiind strict pierdută prin natura seculară a jurisdicției sale actuale. Într-un cuvânt, toate lucrurile observate în biserică care nu au fost stabilite de Cristos însuși sau de apostolii săi, ei le descriu ca fiind superstițioase. Acesta este, în esență, caracterul dat suferinzilor de la Köln, de către un ecleziast care a fost părtaș la soarta lor și care, în consecință, nu a avut niciun motiv pentru a-i conferi cea mai mică parte de coloratură favorabilă. Pentru a stimula zelul Sfântului Bernard, corespondentul său raportează că secta "avea un număr mare de adepți împrăștiați aproape peste tot și că printre ei se aflau mulți dintre clerici și călugări."(7)

Acest apel al lui Evervinus nu a fost făcut în zadar; dar elocventul apărător al ortodoxiei a avut multe de învățat cu privire la sentimentele și caracterul noilor săi adversari. După unele acuzații de delincvență, preferate cu ezitarea care rezultă în mod natural din probe defectuoase, mărturisirile smulse din pana Sfântului Bernard i-au ridicat pe acești sectanți calomniați pe o poziție de frunte în ochii posterității. "Dacă îi întrebi de credința lor", scrie acest renumit controversist, "nimic nu poate fi mai creștin; dacă le observi conversația, nimic nu poate fi mai ireproșabil; iar sinceritatea limbajului lor o dovedesc prin consecvența faptelor lor. Ca mărturie a credinței sale, poți vedea un om de acest ordin frecventând biserica, onorându-i pe bătrânii ei, oferindu-și darul, mărturisindu-și păcatul și împărtășindu-se ; și ce poate fi mai expresiv pentru creștin?De asemenea, în viață și în maniere, el nu ocolește pe nimeni, nu înșală pe nimeni, nu este violent față de nimeni. Posturile sale sunt frecvente, pâinea lui nu este cea a trândăviei, munca sa îi procură sprijinul". Atât de inofensivă și atât de cu adevărat scripturală era tendința credinței îmbrățișate de acești disidenți, chiar și în aprecierea puternicului polemist, care era angajat să le anihileze trestia cu armele rațiunii și ale autorității.(8)

Egbert, care în secolul al XII-lea a fost stareț la Schonage, a adus o mărturie similară despre credința și obiceiurile acestor comunități. El afirmă, într-adevăr, că ele erau împărțite în mai multe secte, dar adaugă că fiecare își susținea opiniile prin autoritatea Scripturii; și că ele au crescut atât de mult, încât se găseau "în număr mare în toate țările".(9)La concesiile care au fost astfel făcute cu privire la doctrina și caracterul acestor vechi separatiști din comuniunea papală, și făcute de oameni care erau profund interesați în a se opune progresului lor, putem adăuga dovezile și mai decisive furnizate de propriile lor compoziții, LA NOBLA LEYCZON, sau "lecția nobilă" este un poem în limba trubadurilor, și o producție extrem de curioasă, deoarece poartă o dată atât de timpurie ca fiind ultimul an din secolul al XI-lea. Pentru istoricul literaturii este valoroasă, pentru istoricul religiilor este deosebit de valoroasă, deoarece indică cu certitudine arca pietății în mijlocul obscurităților din acea perioadă îndepărtată și sumbră. Ea este suficientă pentru a demonstra slăbiciunea ipotezei care mai întâi îi degradează pe paulicieni cu acuzația de maniheism, iar apoi îi face să dea existență catarilor și valdenzilor. Nici o urmă a acestei erezii nu poate fi descoperită în acest vechi document al credinței vaudoise. Dimpotrivă, este depozitarul unor opinii și o expresie a unor sentimente, deloc nedemne de profesorii Evangheliei din perioada cea mai

favorizată a istoriei sale. Incluzând nu o mică parte din istoria Scripturii, ea prezintă în special evenimentele principale din viața Mântuitorului; și insistând cu un interes deosebit asupra doctrinei căderii omului, precum și asupra slăbiciunii și ispitelor sale prezente, ea recomandă cu același adevăr harul Tatălui, al Fiului și al Duhului Sfânt, ca fiind cele mai puternice stimulente pentru a se încrede în clemența lor pentru iertare și în prezența lor constantă pentru orice ajutor spiritual.În timp ce recunoaște marea lege a naturii, ea semnează o precedență față de cea a lui Moise, dar declară că legea lui Hristos este completă, înlocuind înțelepciunea oficiosă a omului și toate comunicările viitoare din cer. Sentimentul devoțional pe care îl dezvăluie, este în același timp arzător și luminat, în general îmbrăcat în limbajul inspirației; și este cu emfază faptul că inculcă lecțiile Răscumpărătorului în predica sa de pe munte, care a abolit legea răzbunării, cerând tuturor celor care vor să onoreze preceptele sale, sau să-i urmeze exemplul, să întoarcă binecuvântare pentru blestem, bine pentru rău. Descrie virtuțile cunoscute ale Vaudois, ca constituind un contrast nobil, dar periculos, cu manierele epocii; și ca expunându-i la o severitate de tratament rar întâlnită în cazul unei practici deschise a viciilor pe care spiritul și comportamentul lor tindeau să le reproșeze. Totuși, în mijlocul acestor suferințe, ei par a fi calmi și resemnați față de voința cerului, anticipând disoluția rapidă a unei lumi care îi persecutase astfel pe martiri și mărturisitori înaintea lor, și încredințându-se în promisiunea unei intrări triumfale în regiunea mai bună pregătită din vechime pentru ucenicii lui Isus și pentru cei binecuvântați de Tatăl.(10)

În secolul care a început în anul următor celui în care a fost completat documentul de mai sus, Peter de Bruys s-a distins în Provence și Languedoc, ca avocat neînfricat al anumitor opinii reformate; iar zelul său, după douăzeci de ani de muncă, a fost supus încercării martirajului. La moartea sa, locul său a fost mai mult decât suplinit de învățătura și de ardoarea invincibilă a lui Henry, fondatorul sectei numite Henricieni. Dar dacă Henric a asimilat zelul predecesorului său, el a avut parte și de răsplata acestuia. Invectivele în care acești predicatori își dăduseră frâu liber la adresa manierelor epocii lor și, mai ales, la adresa viciilor clerului, nu trebuiau să fie îndurate cu răbdare.Aceasta a stârnit nemulțumirea pontifilor și a curții lor; și în numele lui Eugeniu al III-lea, persoana lui Henric a fost confiscată și trimisă în închisoare, unde, după un scurt interval, viața sa a fost sacrificată pentru integritatea sa neștirbită. Acestea sunt măsurile care au fost adoptate îndelung și pe scară largă pentru a-i zdrobi pe liderii reformei, iar experiența a arătat cât de puțin au fost potrivite pentru a diminua fie numărul, fie ardoarea susținătorilor ei. Despre doctrina religioasă promulgată de Peter de Bruys și de succesorul său, nu avem într-adevăr decât puține informații distincte. Dar din crezul și spiritul care au fost atât de puternic inculcate în "nobila lecție" și care par să fi fost, cu unele excepții ocazionale, comune mulțimii care se opunea cultului stabilit; și din declarațiile care ne-au fost transmise de dușmanii lor, putem concluziona cu siguranță că acești predicatori au îmbrățișat substanța doctrinei creștine și că erorile cu care era asociată nu erau de natură să îi împiedice să calce pe urmele apostolilor și evangheliștilor.Este sigur că ei au negat ceea ce de atunci a fost numit prezența reală în euharistie; că au afirmat ineficacitatea rugăciunii pentru morți; că au respins doctrina papală a meritului; și că, reproșând în mod constant licențiozitatea clerului, au tratat ceremoniile

obișnuite ale bisericii ca pe o mașinărie a superstiției, și obișnuiau să se întâlnească în adunări separate pentru instruire și închinare.(11)

Dar dacă petrobrusienii și henricienii erau suficient de numeroși pentru a stârni alarma bisericii, este sigur că erau puțini și slabi în comparație cu oponenții lor. Spre sfârșitul secolului, în prima jumătate aceștia au înflorit, iar urechea Europei s-a familiarizat cu numele lui Arnold de Brescia, ca fiind cel al unui adversar mai îndrăzneț al ambiției clericale. Acest om extraordinar se ridicase brusc de la cel mai de jos rang în biserică și există fapte incluse în istoria sa, care îi conferă un interes neobișnuit. Cu siguranță nu este de invidiat cititorul care poate refuza să admire geniul care, într-o astfel de epocă, a putut concepe un plan de reformă ecleziastică, mai complet, poate, decât a fost realizat până acum în orice națiune a creștinătății; și care a susținut un curs de activitate și suferință în cauza propriei sale teorii, demonstrând o răbdare a muncii și o neînfricare a opoziției, aparținând mai puțin caracterului întâmplărilor reale decât celui al fabulei sau al romanului.Cu toate acestea, așa era mintea și atât de ostile multor obiceiuri venerate erau doctrinele lui Arnold. El studiase cu faimosul Abelard și, probabil, adoptase unele dintre speculațiile care l-au expus pe iubitul Eloisei la încruntarea bisericii. Dar, la priceperea maestrului, discipolul a asociat o independență și o îndârjire specifice lui însuși. În haina de călugăr și cu o înfățișare care arăta decizia și capacitatea sa, dar care se marcase deja de multe griji, Arnold și-a început cariera furtunoasă, ca predicator pe străzile din Brescia. Împărăția lui Hristos a îndrăznit să o descrie ca nefiind din această lume; onorurile și bunurile seculare, a îndrăznit de asemenea să susțină, puteau aparține pe bună dreptate doar laicilor. Pe renunțarea totală la astfel de anexe anticreștine, de către fiecare gradație de ecleziastici, el a insistat cu voce tare ca fiind pretenția Evangheliei și ca fiind esențială pentru mântuirea lor, chiar și pentru cea a capului lor acreditat. Se susținea că, dacă ar mai fi rămas încă tirurile și donațiile voluntare, acestea ar fi fost suficiente peste tot pentru a asigura acea aprovizionare frugală care este doar la locul ei cu slujitorii lui Hristos.

Corupția bisericii provenea atât de clar din bogăția acumulată și din ocuparea funcțiilor lumești, încât a pregătit un număr de oameni din fiecare comunitate pentru a asculta aceste principii revoluționare; și, anunțate cu o elocvență demnă de o epocă mai cultivată și de un predicator a cărui puritate morală și dispreț față de câștig niciun dușman nu le putea contesta, ele au fost salutate în multe adunări ale populației cu aclamații în rafale. Diocezanul lui Arnold, părăsit de turma sa, a apelat de la raționamentele unui călugăr obscur, la autoritatea papei. În consecință, Inocențiu al II-lea a convocat un conciliu general la Lateran, în fața căruia acest inovator îndrăzneț a fost somat să se prezinte. Convocarea a fost ascultată. Dar dușmanii acuzatului au fost judecătorii săi: a fost condamnat la tăcere perpetuă; și, trecând Alpii, a găsit un azil la Zurich, unde se presupune că a lăsat semințele doctrinei sale să vegeteze până la venirea lui Zwingli.

Apariția lui Arnold în fața consiliului de la Lateran a fost în curând considerată de membrii acestuia ca fiind un eveniment dezastruos. Ea a contribuit la introducerea numelui și opiniilor sale în atenția și atașamentul poporului roman; și în acel oraș, degenerat cum era, discipolii exilatului se înmulțeau zilnic. Dar atât de amețitoare este posesia puterii, încât persecuția care l-a alungat pe infractor din țara sa, a fost lăsată să-l urmeze în retragerea sa; și se pare că, în cele din urmă, a fixat hotărârea disperată care l-a plasat brusc în mijlocul prietenilor

săi, în porțile capitalei. Să desfășori steagul revoltei, ca și cum ai fi sub umbra Vaticanului, era o întreprindere la fel de nouă și de periculoasă. Familiarizat deopotrivă cu istoria civilă și religioasă a Romei, Arnold s-a oprit cu o elocvență impunătoare asupra isprăvilor lui Bruti, Gracchi și Scipio și asupra caracterului sfânt al martirilor care au pierit pentru cauza creștinismului primar care era și mai bun.Cu o strălucire de patriotism, și trebuie să presupunem că și de pietate, el a îndemnat la restaurarea legilor uitate ale republicii, și a cerut ca măsură strict esențială pentru a produce o revenire a purității și triumfurilor religiei, ca toată autoritatea pontifilor și a clerului să fie limitată la guvernarea spirituală a comunității creștine. O revoluție atât de importantă nu putea fi anticipată într-o măsură considerabilă fără unele izbucniri de violență populară, iar acestea ar fi putut fi privite cu un regret sincer de către discernământul celui care, deși nevinovat, ar fi fost acuzat ca autor al lor. Dar la Roma, și timp de aproape zece ani, influența călugărului din Brescia a prezidat, în timp ce mai mulți pontifi contemporani tremurau între zidurile sale, scufundați sub grijile imperiului lor șubrezit, sau se retrăgeau ca exilați în orașele adiacente. A trecut mult timp, totuși, de când vocea libertății nu mai răsunase printre cele șapte coline, iar autoritatea ei în cazul de față a fost precară și de scurtă durată.

Adrian, singurul englez care a ocupat scaunul Sfântului Petru, nu mai devreme de a-și asuma această demnitate, a dat dovadă de o fermitate și o politică adaptate la cerințele alarmante ale postului său. Un cardinal a fost fie ucis, fie rănit pe străzile Romei, iar noul pontif a pronunțat instantaneu un interdict asupra orașului vinovat, suspendând orice formalitate a cultului public timp de mai multe luni. A fost un expedient neexperimentat și îndrăzneț. Romanii, care se împotriviseră tuturor cererilor politice ale papilor, nu învățaseră să pună la îndoială atât de liber puterea lor spirituală; și majoritatea au fost determinați de această pedeapsă sumbră să accepte alungarea lui Arnold. Reformatorul a devenit din nou un exilat, dar în a doua sa retragere a fost adăpostit pentru o vreme de patronii săi, viconții de Campania. El a aflat însă curând că acest efort de succes al curții papale nu era decât o pregătire pentru măsuri și mai decisive.Frederic Barbarossa avea să primească în scurt timp coroana imperiului din mâna lui Adrian. Într-un interviu anterior ceremoniei, suveranul pontif s-a străduit să arate că erezia lui Arnold nu era mai puțin ostilă guvernării politice decât celei ecleziastice; iar împăratul a recunoscut, sau a pretins că recunoaște, adevărul doctrinei. Printr-o astfel de docilitate, serviciile oficiale ale pastorului principal nu puteau să nu fie asigurate. Sancțiunile religioase care erau atașate prin astfel de formalități la exercițiile puterii regale, nu erau de mică importanță în timpul domniei superstiției; și este prea bine cunoscut faptul că, pentru obiecte mult mai puțin importante, interesele și viețile indivizilor au fost considerate în toate timpurile un sacrificiu neînsemnat. Forțat să iasă din ascunzătoarea sa în numele Cezarului, Arnold a fost condus de o escortă puternică la Roma. Acolo a fost pus sub acuzare în fața prefectului orașului, a fost condamnat la moarte și, abandonat (poate din necesitate) de cei mai puternici adepți ai săi, pierind astfel pe rug în mijlocul privirii nepăsătoare a populației romane.

Cenușa sa a fost aruncată în Tibru, dar opiniile sale nu au fost atât de ușor date uitarii. Dacă nici o sectă nu a supraviețuit pentru a-l venera ca fondator al ei,(12) spiritul său de inițiativă și măsura succesului său; acea referință constantă la scripturile Noului Testament ca autoritate supremă; și acea atenție critică la caracteristicile creștinismului în stadiile sale timpurii, pe care întreaga

controversă le-a determinat atât de puternic, toate acestea trebuie să fi servit la răspândirea unei noi vigori în fiecare sectă și în fiecare luptă în favoarea adevărului și a evlaviei. Triumfurile sale, în măsura în care s-au extins, vor fi văzute ca fiind cele ale echității opuse uzurpării, și asta în timp ce aceasta din urmă stătea întărită de vechimea îndepărtată a nașterii sale și apărată de o altă barieră considerată de obicei invulnerabilă, obiceiul națiunilor. Dacă informațiile noastre referitoare la el au lăsat opiniile sale teologice într-o oarecare măsură îndoielnice, tăcerea dușmanilor săi poate fi lăsată să îl exonereze de orice delăsare foarte gravă în astfel de puncte. Este posibil, într-adevăr, și chiar probabil, că principiile sale religioase ar fi fost găsite într-o oarecare măsură ciudate și ar fi cerut reproșuri din partea clerului, dacă resentimentele acelui ordin nu ar fi fost atât de complet îndepărtate de astfel de chestiuni prin atacul său mai alarmant asupra politicii laice, pe care pasiunile rele și trecerea timpului o puseseră în alianță cu ierarhia.(13)El a considerat că aceasta este sursa tuturor corupțiilor sale, considerând orice speranță de renovare a sistemului ecleziastic ca fiind zadarnică, dacă nu se bazează pe presupunerea de a realiza această revoluție exterioară. A trata caracterul lui Arnold ca pe cel al unui simplu revendicator de cravate politice, înseamnă în mod evident a încălca legea carității și a dreptății. Nu se știe nimic despre el care să nu fie în contradicție cu o evlavie sinceră și luminată; nu există niciun principiu privind politica ecleziastică primită ca fiind al lui, care să nu fie susținut în prezent, și ca fiind de cea mai mare importanță pentru cauza creștinismului necorupt, de către miriade dintre cei mai devotați oameni. Nici nu există vreun lucru autentificat ca fiind o acțiune a vieții sale, care să nu poată fi comparat cu viețile multor oameni distinși, a căror bunăvoință și devotament neîndoielnic sunt rareori puse la îndoială.(14)

În disputele apărute între monarhi și pontifi cu privire la învestituri, și pentru care a fost nevoie de epoca lui Luther pentru a le stinge, doctrinele lui Arnold au fost de mare folos. Întrucât nu au eșuat în a întări acea dispoziție de a examina validitatea pretențiilor sacerdotale care a produs memorabila controversă descrisă, ele au adus în tăcere cel mai important serviciu cauzei libertății și religiei. În acest fel, lupta reformatorului brescian, oricât de politică ar părea, s-a dovedit a fi foarte utilă pentru progresul acelor adevăruri religioase, care în secolul al nouălea au fost apărate cu atâta pricepere de Claude, din Torino. Am văzut că, după un interval de aproape trei secole, doctrina acelui distins prelat a fost prețuită cu drag, și admirată cu o simplitate cu adevărat surprinzătoare, de către vaudoși: și că multe, dacă nu chiar toate opiniile sale particulare au fost larg răspândite prin eforturile itinerante ale lui Peter de Bruys și ale lui Henry, presupusul său discipol.În anul 1148, acesta din urmă a pierit ca victimă a persecuției. Dar abia trecuseră zece ani de la acea perioadă, când Peter Waldo, un negustor opulent din Lyon, a devenit cunoscut în acel oraș ca un oponent al superstiției romane și un susținător zelos a ceea ce a fost numită de atunci credința reformată.(15)

Waldo fusese martor la decesul subit al unui prieten la masa sa, iar o dispoziție deja favorabilă religiei a fost mult confirmată de acest incident emoționant. Adesea scandalizat de manierele clerului, educația sa superioară îi permisese să consulte versiunea latină a scripturilor. Din această sursă a preluat instrucțiunile care l-au învățat să se despartă de comuniunea cu biserica papală. Morala sa a sfidat întotdeauna suflarea calomniei; din această perioadă averea sa a contribuit în mare măsură la confortul săracilor; și dacă opoziția sa față de viciu

și eroare l-a expus la răutatea oamenilor interesați, aplicarea neînfricată a adevărurilor Evangheliei i-a adus aplauzele și atașamentul recunoscător al mulțimilor. Pentru o vreme, el și-a găsit protecția în rangul său, în influența relațiilor sale și în numărul adepților săi; dar incursiunile zelului său, care a eludat astfel orice intenție ostilă a autorităților locale, au fost în cele din urmă considerate o inovație atât de gravă încât au necesitat intervenția cea mai oficială a papalității.Într-un consiliu convocat de Alexandru al treilea, Peter Waldo și numeroșii săi discipoli au fost prezumați a fi condamnați pentru erezie; și până când nu se vor da semne de pocăință, au fost excluși din orice comuniune cu credincioșii. Probabil că această sentință ar fi fost puțin privită, dacă nu ar fi devenit, prin ferocitatea vremurilor, nu mai puțin distructivă pentru comuniunea civilă decât pentru cea religioasă. Câțiva dintre lyonezii care nu erau pregătiți să înfrunte mânia bisericii au fost constrânși să refuze sectanților urâți chiar și cele mai îndepărtate relații din viața socială.(16)Acest oraș înfloritor a fost, în consecință, părăsit de o mare parte din locuitorii săi și de cea mai valoroasă parte a lor; dar, la fel ca triburile evreiești, ei nu au fost pierduți în dispersia lor. Waldo a continuat să își publice doctrina, și cu mare succes, prin Daupheny, Picardia și diverse state germane, încheind munca de douăzeci de ani într-o provincie din Boemia. Discipolii săi, hărțuiți pretutindeni de mâna persecuției, sunt încă găsiți asociați cu aproape toate sectele continentale; și printr-o binevoitoare dispoziție a providenței, ei au fost păstrați ca martori ai adevărului până la vremea lui Luther.(17)

Conștient de ajutorul pe care îl primise din scripturi și de principiile care afirmă că acestea sunt proprietatea poporului nu mai puțin decât a preotului, Waldo a avut de timpuriu ca obiect de preocupare să le ofere discipolilor săi o traducere a volumului inspirat în limba lor.(18) Aceasta a fost o noutate în Europa modernă și a contribuit mult la succesul său fără precedent în opera de reformă."Nobila lecție" a oferit de mult timp devotaților un rezumat valoros al istoriei Scripturii, al doctrinelor și al îndatoririlor Evangheliei; dar atât de mult a fost impulsul dat minții mulțimilor de posesia Scripturilor, încât numeroșii sectanți, oricât de săraci și disprețuiți, erau în general capabili să își justifice particularitățile de obicei sau de opinie printr-un apel la această autoritate. Era chiar lauda lor, că nu exista aproape niciun bărbat sau femeie printre ei, care să nu fie mult mai bine pregatit în ale Scripturii decât doctorii bisericii. Nici acest lucru nu va fi pus la îndoială dacă ne amintim că este un dușman care afirmă că a discutat cu un rustic care putea repeta fiecare verset și termen din cartea lui Iov, și cu alții care nu erau cu mult mai puțin familiarizați cu întregul Nou Testament.(19)Ecleziastul care a consemnat aceste fapte, s-a înscris pe sine ca fiind "în trecut un eretic" și că era un om care ar fi fost pe deplin conștient de faptul că dacă s-ar fi permis orice remarcă prietenoasă asupra credinței sau caracterului foștilor săi asociați, ar fi fost, ca și în cazuri similare, pentru a crea o suspiciune asupra sincerității sale actuale. Acesta este unul dintre cele mai grave rele ale apostaziei. Acest scriitor intenționează în mod evident să îi degradeze pe valdenzi atunci când descrie pe unul dintre negustorii lor ambulanți ca expunându-și hainele și bibelourile în fața unei familii opulente, iar la vânzarea articolelor sale, răspunzând la întrebarea: "Nu aveți nimic mai mult?", lăudând virtuțile unei anumite bijuterii aflate în posesia sa, dar pe care nu îndrăznește să o descopere, dacă nu ar putea obține un angajament de protecție împotriva resentimentelor clerului.

Curiozitatea este stârnită, promisiunea este făcută de către conducere, iar străinul produce o evanghelie în limba vernaculară, o bijuterie, strălucitoare de la Dumnezeu; citește câteva dintre cele mai interesante părți ale sale și, dacă se observă că auditoriul se simte mulțumit de recitalurile sale, se aventurează în denunțuri împotriva cărturarilor și fariseilor, nu de puține ori arătându-le împotriva călugărilor și a clerului.(20) Nu este greu de presupus cu acest istoric, că prin astfel de mijloace se făcea adesea o impresie asupra celor bogați și puternici, defavorabilă pretențiilor oamenilor bisericii. Dar tonul moral care pătrundea în aceste comunități trebuie să nu fi avut un caracter obișnuit, din moment ce a putut smulge de la un astfel de scriitor, și într-o astfel de epocă, concesiile găsite în narațiunea sa. Același Reiner, cândva un valdensian, iar mai târziu un persecutor necruțător, este cel care îi descrie pe acești oameni ca fiind gravi și modești în manierele lor și simpli în îmbrăcămintea lor; ca și cum ar fi refuzat adesea capcanele comerțului din cauza aversiunii lor față de minciună, jurăminte și necinste; ca fiind nepăsători la acumularea de bogății, mulțumindu-se cu puțin; ca fiind casți și cumpătați, mai ales cei din Lyon; ca remarcabili prin placiditatea temperamentului lor; nu frecventează niciodată tavernele, nu se amestecă în dansuri sau în alte vanități; ci sunt mereu ocupați cu munca, cu cititul sau cu comunicarea cunoștințelor.(21)Dacă evlavia trebuie să fie determinată de roadele ei, aceste declarații ale unui contemporan și ale unui oponent trebuie să fie decisive pentru realitatea ei în cazul valdenzilor. Ar fi ușor, totuși, să adăugăm la forța lor prin citate copioase din multe documente antice referitoare la acest popor; unele dintre ele au coborât de la ei înșiși, iar altele au fost furnizate de adversarii lor. Va fi ușor de crezut că, într-o perioadă luminată doar de primul amurg al cunoașterii, unele absurdități de opinie ar fi observabile în crezul acestor fraternități și că diversitatea manierelor lor nu ar fi întotdeauna rezultatul înțelepciunii. Un astfel de efect era inseparabil de existența unor societăți atât de numeroase, atât de răspândite și care aderau cu atâta tenacitate la dreptul aproape uitat al judecății private.(22)

Faptul că catarii din Germania și frații lor, Vaudois, au fost liberi, în prima jumătate a secolului al XII-lea, de orice eroare serioasă în ceea ce privește credința sau obligațiile Evangheliei, a apărut pe baza dovezilor celor mai sigure autorități; și în aceleași puncte, în ceea ce îi privește pe valdenzi, mărturia lui Reiner nu este mai puțin decisivă. Dar albigenzii au suferit mai mult decât frații lor; și pentru a justifica pedeapsa lor deosebită, nu s-a precupețit nici un efort pentru a da presupuselor lor infracțiuni o enormitate specială. Este probabil ca numele de Albigenses să provină de la consiliul de la Albi, o adunare convocată într-o localitate care poartă acest nume și în care au fost condamnați anumiți sectanți în 1176. Este incontestabil că, din acea perioadă, a fost o denumire aplicată unui popor numeros, denunțat ca eretic și care locuia în acel oraș și în împrejurimile sale.De asemenea, este evident că partidele care au fost cenzurate în acea adunare, sub numele general de Albigenses, au inclus diferitele mulțimi care au fost confirmate în aversiunea lor față de superstițiile stabilite prin predicarea sau martiriul lui Henry și al lui Peter de Bruys. Împotriva acelor reformatori a fost folosit vechiul și convenabilul reproș al manicheismului, dar cu la fel de puțină aparență de adevăr ca în multe cazuri anterioare. Este evident că înregistrările inchiziției din Toulouse sunt o autoritate care trebuie adoptată cu precauție. Din această sursă, totuși, și din scrierile lui Alanus, un contemporan, s-ar părea că au existat persoane printre albigenzii, care au fost sincer considerate

ca fiind de origine paulicianã, și ca fiind infectate cu doctrina lui Manes.(23)În același timp, dintr-o comparație răbdătoare a dovezilor care ne-au fost păstrate, nu numai că este ușor de presupus, dar este în cel mai înalt grad de probabilitate, că acești oameni greșiți nu formau decât o mică minoritate în țara albigenzilor. Cu toate acestea, existența lor, oricât de puțin împrăștiată, ar fi suficientă pentru a oferi un pretext pentru a marca întregul, conform obiceiului antic, cu odiosul atașat doar opiniilor unei părți. Acestea au fost circumstanțele specifice disidenților albigenzieni; și au servit la a face din credința și obiceiurile lor subiectul unei aprobări mai modificate decât cea acordată în general celor de la Vaudois.Dar faptul că un număr mult mai mare de oameni, cuprinși sub ambele denumiri, erau, în ceea ce privește orice problemă importantă de pietate și morală, același popor, este fie mărturia implicită, fie cea directă a fiecărei epoci prin care au supraviețuit.(24)

Înfrângerea progresului unor opinii atât de ostile față de maximele papalității era un obiectiv prea important pentru a fi trecut cu vederea. Pentru a face față acestei cerințe a fost instituit ordinul de predicatori sau, așa cum sunt ei mai corect denumiți, de frați cerșetori. Se aștepta ca renunțarea nelimitată la proprietate, care constituia o trăsătură distinctivă a disciplinei acestor fraternități, să le protejeze de numeroasele corupții pe care opulența le introdusese în rândul clerului secular și cărora chiar și mănăstirea le rezistase atât de slab. Apelul lor promis, de asemenea, la rațiune sau la persuasiune, în sprijinul obiceiurilor și opiniilor stabilite, era o măsură ajustată de aceeași politică la spiritul de îmbunătățire al vremurilor. Dar am văzut, și vom vedea din nou, că votul de sărăcie, fie că a fost încadrat de severitatea Sfântului Dominic, fie de cea a Sfântului Francisc, nu era atât de strict încât să nu poată fi în nici un fel eludat ; și istoria ne-a informat că ereziile pe care nici argumentele, nici retorica mendicanților nu le puteau alunga, au fost ușor cedate unui proces de constrângere; și unul care, pentru că insulta orice dictatură a înțelegerii, era foarte prost adaptat pentru a îndepărta pretinsa înstrăinare a inimii.

În anul 1179, Peter Waldo și-a încheiat cariera prosperă; și doi ani mai târziu, pontiful Lucian al III-lea a emis memorabilul său decret, "condamnând orice fel de erezie, indiferent de numele pe care îl poartă". Această promulgare le cerea prelaților creștinătății să denunțe cenzurile bisericii împotriva ereticilor odată cu întoarcerea fiecărei solemnități publice ; și să își cerceteze dieceza cel puțin o dată pe an, pentru ca infractorii spirituali să poată fi depistați peste tot. În același timp, a condamnat pe fiecare episcop care va fi găsit "lent în această privință", la o suspendare de trei ani din exercitarea funcțiilor sale episcopale. Fiecare laic condamnat pentru erezie și care refuză să se abjure de la opiniile sale a fost lăsat prin același decret "la sentința judecătorului secular, pentru a primi o pedeapsă condamnabilă, în funcție de calitatea infracțiunii"; în timp ce autoritățile seculare, care se abțin "să execute statutele ecleziastice și imperiale atunci când sunt cerute", sunt excomunicate, puterea lor este transferată altora și bunurile lor sunt confiscate în folosul bisericii.(25)

Dar zelul clerului provincial a fost rece și inegal în comparație cu cel al curții papale. Ordinele mendicante, deși introduse doar pentru a dezbate chestiunile legate de erezie, au fost în curând văzute ca instrumente mai promițătoare ale puterii arbitrare; și cu puțină dificultate au fost plasate în fruntea unei mașinării politice, care fusese recent creată pentru a menține autoritatea despotică a

Romei.Din această perioadă, ori de câte ori influența pontifilor se putea extinde, cea a fraților a fost îndreptată cu grijă pentru a face inchiziție asupra ereziei și pentru a pune sechestru pe persoanele suspecte. În celulele caselor lor de închisoare, nefericitele victime ale intoleranței sufereau orice fel de tortură; și de acolo erau adesea conduse la rug, ignorând, deopotrivă, crima lor, pe acuzatorii lor și dovezile pe baza cărora erau condamnate. Se putea aștepta ca clerul diecezan să resimtă această inovație ca pe o diminuare a autorității lor locale; dar, în general, ei au fost liniștiți, fie de libertatea pe care le-o asigura o slujbă odioasă, fie de importanța nominală care le era acordată, ca asociați cu acest nou ordin de judecători spirituali. Este adevărat, de asemenea, că acest institut malign a invadat provincia magistratului nu mai puțin decât pe cea a preotului secular. Dar s-a dispus ca o treime din bunurile confiscate să treacă în vistieria civică: puterii civile îi revenea, de asemenea, sarcina de a numi agenții inferiori în această funcție sfântă; și i s-a rezervat onoarea îndoielnică de a aplica orice pedeapsă publică celor vinovați.(26)Cu toate acestea, este evident că nu prevalența sentimentelor favorabile libertății religioase sau științei în general, ci mai degrabă încălcarea de către acest tribunal a drepturilor civile ale oamenilor, trebuie să atribuim starea modificată a tribunalelor inchizitoriale în unele țări și excluderea lor totală din altele. Cititorul care dorește să afle cât de departe își poate înfige rădăcinile copacul despotismului în solul acestor regate occidentale și cât de extinsă este umbra otrăvitoare, pe care are puterea de a o răspândi, poate dobândi această lecție melancolică consultând istoriile Portugaliei sau Spaniei. În limitele Arragonului și ale Castiliei, au fost înființate optsprezece curți de inchiziție, fiecare cu închisorile sale și cu gradațiile sale de ofițeri; în timp ce, din întregul ansamblu, nu mai puțin de douăzeci de mii de familiști au ieșit ca spioni printre oameni, pentru a depista, prin toate mijloacele, semințele pravilei eretice. Națiunea care s-a supus cel mai liber acestui jug al lui Antihrist și-a avut răsplata. Faptul că mormântul libertății sale a fost cel al virtuții și energiei sale, este evident în acea ignoranță și cruzime, în acea superstiție și neîncredere, care au marcat atât de puternic caracterul spaniolului și i-au desfigurat atât de mult istoria atât în lumea veche, cât și în cea nouă.(27)

Dar semnele dezbinărilor religioase deveniseră atât de formidabile la începutul secolului al XIII-lea, încât un mod de procedură mai sumar decât cel compatibil cu formele unui tribunal inchizitorial a fost considerat important pentru siguranța bisericii. Optsprezece dintre cele mai importante orașe din sudul Franței sunt descrise ca fiind ocupate în principal în acea perioadă de valdenzi și albigenzi. În timp ce clerul era îndemnat să dezmintă doctrina ereticilor și să-i priveze pe cei obtuzi de comuniunea catolică, magistratul era instruit să-și dovedească fidelitatea religioasă prin pedepsirea lor cu exilul sau cu acea separare de orice legătură socială despre care se știa că poate fi mai greu de suportat. Totuși, cele mai severe dintre aceste mandate, fie că erau prea mult în contradicție cu umanitatea, fie că erau în mod evident rodul ambiției politice, erau departe de a fi respectate din punct de vedere religios. Asupra minții celor persecutați, cenzurile unei ierarhii, pe care fuseseră învățați să o deteste ca fiind coruptă în toate părțile, nu puteau avea nicio putere.Singura lor preocupare era să scape de consecințele civile ale opiniilor lor religioase; iar aceste opinii, oricât de heterodoxe ar fi fost, prin faptul că au contribuit la obiceiurile lor de industrie și de subordonare civilă, le-au conferit o asemenea importanță politică, încât apelul lor la nobilimea locală pentru protecție a fost adesea făcut cu succes.S-ar putea ca

acest comportament al superiorilor lor să fi apărut în unele cazuri din calculele unei politici lumești; dar în altele, apare ca o consecință a unui sentiment mai religios. În cele din urmă, însă, demonul persecuției este lăsat să-și prindă prada. De către arogantul Inocențiu al III-lea, toate motivele pe care superstiția le putea furniza au fost folosite pentru a înarma prinții și popoarele Europei împotriva discipolilor pașnici ai Evangheliei.(28)Extirparea lor prin foc și prin sabie a fost obiectivul propus în mod clar; și indulgențele atât de necuviincioase legate de cruciadele din Asia, au fost acum acordate cu aceeași ușurință celor care au devenit devotați acestei cauze criminale. Dar acest plan disperat era prea cuprinzător pentru a fi realizat brusc; și pentru a câștiga timp sau pentru a da o aparență de dreptate dezolărilor intenționate, a fost propusă o conferință cu învățătorii albigenzieni. Provocarea a fost acceptată; dar a fost cerut un angajament de conduită sigură; și s-a cerut în continuare ca numai Scripturile sacre să fie decisive pentru chestiunile în discuție. Aceste condiții admise, în anul 1206, delegații părților opuse s-au adunat în orașul Montreal.Acuzațiile contestatarilor catolici au fost prezentate în scris, iar divinii albigenzi le-au răspuns întrebărilor timp de patru zile succesiv, când adversarii lor au trădat slăbiciunea cauzei lor, anunțând apropierea armatei cruciaților și dizolvând brusc convenția. Această comunicare alarmantă nu era lipsită de adevăr. O sută de mii de purtători de cruce - căci așa erau desemnați cruciații - au înconjurat rapid zidurile din Toulouse. Acestora li s-au alăturat, se spune, de două ori mai mulți, iar comanda acestei forțe teribile a fost împărțită între o bandă de căpetenii feudale și anumiți demnitari ecleziastici.(29)

Cruciadele, care au dus atât de mult timp valul de război dinspre vest spre mormântul sfânt, au adus atât de puține avantaje și au fost însoțite de atât de multe pierderi și suferințe, încât, în această perioadă, nu aveau decât o influență slabă asupra pasiunilor populației europene. Onorurile unei lumi viitoare, care se presupunea că vor fi asigurate prin astfel de acte de devotament, puteau fi prețuite; dar șansele de pradă erau puține, iar perspectiva de a le duce la siguranța căminului atunci când le obținea era aproape fără speranță; în timp ce viața însăși era în pericol constant din cauza pericolelor climatice și a întâlnirilor cu un adversar comun. Dar în propunerea de invazie a orașului Toulouse, o altă scenă a fost deschisă pentru manifestarea acestui eroism fanatic; și una care, deși asigura toate scutirile prezente și dădea dreptul la toate bunurile viitoare, care fuseseră legate de exploatările anterioare, prezenta doar câteva dintre dificultățile și la fel de puține dintre pericolele care erau inseparabile de ele.(30)Printre conducătorii care conduceau mulțimile care au fost astfel animate de acest război de extirpare se numără Eudes al III-lea, duce de Burgundia, conții de Navar, de St. Paul, de Auxerre, de Geneve și de Forez, precum și Simon de Montfort, conte de Leicester. Acest din urmă nobil, care era stăpânul unui castel aflat la zece leghe de Paris, posedase condeiul de Evreaux, se distinsese în cea de-a patra cruciadă și de curând a succedat la condeiul de Leicester, prin decesul mamei sale, care era originară din Anglia. Distanța dintre scena acestei lupte și posesiunile sale englezești, precum și natura limitată a tuturor serviciilor feudale, fac improbabil ca mulți dintre strămoșii noștri să fi fost implicați în aceste răfuieli.(31) Dar deficiențele lui Montfort în această privință vor fi mai mult decât suplinite de priceperea și reputația sa militară, precum și de o combinație de calități care îl pregăteau pentru a deveni vizibil un agent al intoleranței. Obiectivul său era, în mod clar, să anexeze condeiul de Toulouse la celelalte posesiuni ale sale, și asta,

chiar dacă ar fi trebuit să fie cu prețul depopulării complete a acestuia.În cazul lui Leicester, într-adevăr, și al mulțimii, fanatismul a condus fără îndoială la această întreprindere; dar continuarea demonstrează că ea a izvorât într-o măsură mult mai mare din pofta barbară de jaf și devastare. Sub impulsul unor astfel de motive, orașele au fost cucerite succesiv, iar locuitorii lor au fost măcelăriți cu o atrocitate care nu a cruțat nici vârsta, nici sexul. Nobilimea locală s-a străduit să-i dezarmeze pe invadatori prin umilință și rugăminți,(32) dar scopul pontifului era să supună în întregime autoritățile civile și religioase din acele provincii eretice voinței sale, iar cruciada a avansat în consecință. Orașul Beziers a fost capturat mai întâi de insurgenți; iar locuitorii săi, în număr de mai multe mii, după câteva ore nu mai erau !(33) Asediul orașului Circassone a fost o întreprindere mult mai costisitoare pentru asaltanți, dar și apărătorii săi neînfricați, precum și mulțimea sa inofensivă, aveau să fie de asemenea împrăștiați sau distruși de către fanatici.(34)Căderea acestor orașe principale a fost, desigur, urmată de cea a numeroaselor castele, cât și retragerile mai puțin promițătoare ale acestei popor în suferință.Nici sistemul de ultraj, început cu acest sentiment de furie, nu a fost de scurtă durată. Extinzându-se în toate provinciile din sudul Franței, s-a perpetuat timp de peste douăzeci de ani, prezentând o combinație și o continuitate a crimei la care analele păgânismului civilizat ar putea cu greu să ofere o paralelă și care se presupune că a măturat cel puțin un milion de vieți.(35) Un volum ar putea fi ocupat cu detalierea acestor atrocități; dar trebuie să fie suficient să observăm, în limbajul domnului Gibbon, "că papa Inocențiu al treilea a depășit faima sângeroasă a Teodorei. Doar în cruzime soldații ei puteau egala eroii cruciadelor ; iar cruzimile preoților ei au fost cu mult depășite de fondatorii inchiziției, o funcție mai mult adaptată pentru a confirma decât pentru a infirma credința unui principiu rău".(36)

Dar prada acestei întreprinderi nu a reușit să-i îmbogățească pe posesorii ei. Din cauza invidiei reciproce și a dezinteresului extins pe care comportamentul lor l-a creat, s-a pierdut mai mult decât s-a câștigat prin asuprire; în timp ce cei care au suferit, conform relatării dușmanilor lor, și-au înfruntat în general soarta cu o constanță care nu este nedemnă de martirii primari. Cu toate acestea, atât de necruțătoare și atât de hotărâte au fost eforturile lui Simon de Montfort, ale lui Arnold, abate de Citeaux, apoi arhiepiscop de Narbonne, și ale numeroșilor lor adepți, pentru a concura la opera de extirpare, încât au existat anotimpuri în care scopul lor malefic părea să fie îndeplinit. Învățătorii albigenzieni pieriseră, și se pare că fără aproape nicio excepție;(37) iar slaba rămășiță a adepților lor, care scăpase de răzbunarea cruciaților, au fugit în țări îndepărtate, unde un văl aruncat peste istoria lor anterioară trebuie să fi oferit de obicei singura lor speranță de siguranță. În astfel de regiuni, separați de casa lor, de pastorii lor, de frații lor și de toate plăcerile sfinte ale cultului social, durerile lor, chiar și suspinele lor trebuiau să fie în secret!Este adevărat, scânteile independenței care fusese astfel subjugată erau adesea perceptibile în întunericul care a urmat. În cele două Sicilii, în Gasconia, în Italia, chiar și în Roma însăși, sectanții împrăștiați au fost descoperiți; dar descoperirea lor a fost peste tot preludiul întemnițării, confiscării și morții. (38)

Intervalul dintre prima jumătate a secolului al XIII-lea, de care sunt legate aceste cruciade, și mijlocul celui următor, în care a apărut Wycliffe, este unul neobișnuit de sumbru în istoria adevăratei religii. Efortul valdezilor și al albigenzilor de a-i restabili puritatea, și care nu a fost desemnat în mod nepotrivit

primei reformă, a apărut ca un eșec total; și de-a lungul a aproape trei sute de ani care au urmat, binele pe care era menit să-l confere națiunilor din imperiul de vest se opune cu eficacitate. Și nu numai atât, mașinăria despotismului pare să se fi maturizat pe zi ce trece, iar fiecare luptă a victimelor sale nu face decât să le așeze tot mai complet sub ea. Nici o doctrină opusă nebuniilor și viciilor pe care biserica le canonizase acum nu putea circula printre oameni fără a fi denunțată imediat ca fiind de origine eretică; și nici fără a aduce aminte de convulsiile îngrozitoare prin care cei care o susțineau au fost zdrobiți și distruși. Fanatismul sălbatic care l-a învățat pe cruciat să se considere sprijinul unei biserici în cădere, în timp ce vărsa sângele ereticilor sau îi conducea pe rug, se mai domolise într-o oarecare măsură;(39) dar mai ales pentru că presupușii dușmani ai acelei biserici nu mai erau văzuți în formație formidabilă. Prin urmare, maximele din perioada furtunoasă care trecuse au fost păstrate toate și au fost puse în aplicare ori de câte ori se găseau oameni care îndrăzneau să susțină credința, cultul sau morala, care constituiseră gloria comunităților creștine în vremuri mai bune. Putem îndrăzni, într-adevăr, să concluzionăm că indiferența comparativă cu care erau priviți acum puținii disidenți rămași față de ierarhie, descoperea o stare de lucruri chiar mai puțin plină de speranță decât cea dintâi. În această perioadă, căutăm în zadar, fie la clerici, fie la laici, cea mai îndepărtată idee de capacitate, achiziție sau sentiment, în vreun grad de reputație, ca fiind asociate cu crima de erezie.(40)De aceea, persoanele condamnate pentru această infracțiune vagă erau de obicei tratate ca și cum ar fi fost pierdute pentru orice lucru cu care se putea aștepta ca omenirea să simpatizeze. Calomniile referitoare la ei au circulat cu atâta sârguință și atât de mult a fost credibilitatea care le-a fost acordată, încât, în timp ce erau frecvent animați de cele mai devotate și generoase sentimente, ei păreau să fie văzuți ca fiind deosebiți de copii doar prin absența docilității lor și prin priceperea în trucurile de impietate specifice lor. În unele cazuri, chiar pedeapsa lor pare să fi fost evitată, din ideea că nu erau demni de efortul slab pe care îl cerea. Acesta a fost, în statele continentale, sentimentul monarhilor, al nobililor și al unui număr nu mic de membri ai clerului, de-a lungul secolului care a precedat apariția lui Wycliffe. Lupta trecuse, iar superstiția consacrată și-a reluat dominația cu o nouă conștiință a puterii. În ce măsură reformatorul englez a descoperit că sentimentul altor state era cel al compatrioților săi, sau în ce măsură împrejurările Angliei, în secolul al XIV-lea, au fost deosebit de favorabile formării caracterului său și încurajării eforturilor sale, va apărea din capitolul următor, care are ca scop prezentarea rapidă a instituțiilor strămoșilor noștri din acea perioadă.

NOTE

1. Chiar și la Roma, "sărmanii din Lyon" și sectanții asociați lor par să fi fost considerați pentru o vreme un ordin de devotați laici care, fără a-și propune să părăsească palatul bisericii, aspirau la posesia cerului pe o cale de sfințenie deosebită. Muratori, Antiq. Ital. Diss. 60, torn. v. 83. Aflăm, de asemenea, din predicile Sfântului Bernard, (Cântecele 65,66,) că valdenzii erau adesea punctuali în atenția lor față de serviciul bisericii. Reiner, care a scris câțiva ani mai târziu, afirmă că scopul lor era în general să critice formulele stabilite și în special predicatorul. Contra. Walil. c. vii. 765, 766.

2. Allix despre Albigenzi, c. i. vii.

3. Adorarea imaginilor și noțiunile confuze care au început să fie promulgate cu privire la euharistie, au fost combătute cu putere de Paulinus, la fel ca și pretențiile nejustificate ale episcopului Romei. Lucrările acestui prelat explică din abundență opiniile sale religioase. "Fiul lui Dumnezeu", remarcă el, "Domnul nostru Atotputernic, pentru că ne-a răscumpărat prin trupul și sângelui său, este numit în mod corespunzător adevăratul Răscumpărător, de către toți cei care prin el sunt răscumpărați. El, spun eu, nu a fost răscumpărat, pentru că nu a fost niciodată captiv; dar suntem răscumpărați noi, cei care am fost captivi, vânduți sub păcat și legați de manuscrisul (legea) care era împotriva noastră, pe care el l-a luat ștergându-l prin sângele său, ceea ce sângele niciunui alt răscumpărător nu putea face, și l-a fixat pe crucea sa, triumfând în mod deschis asupra lui în sine." Allix despre bisericile din Piemont. Fleury, v. 238. 241, 242. 271. Paulinus a fost celebru pentru învățătura sa, și a fost prietenul lui Alcuin;și a fost o recomandare suplimentară a doctrinei și realizărilor sale, faptul că una dintre compozițiile sale a trecut mult timp drept o producție a lui Augustin. Dupin, cent. viii. 124.

4. Allix despre Bisericile din Piemont, c, ix. unde afirmațiile din textul meu sunt pe deplin dovedite. Narațiunea lui Fleary este în același sens, v. 396-398. Claude a luat în derâdere utilizările superstițioase la care se folosea crucea materială și, în consecință, Dungal, un călugăr și principalul său protagonist, l-a acuzat că respinge "pasiunea și întruparea", în conformitate cu modul în care se desfășurau disputele în acea perioadă.Dl Turner (v. 116) vorbește despre lucrarea lui Dungal ca fiind "una dintre cele mai bune apărări ale închinării la imagini". Cu toate acestea, autorul s-a încrezut mult mai puțin în forța raționamentului său, decât în ansamblul autorităților sale, producția sa constând în puțin mai mult decât o serie de citate. Mag. Bib. Pat. vol. iv. pars iv. pp. 145-199.

5. Allix despre Albigenzii, c. xiii. "Oh! cât de dificil este", exclamă vechiul călugăr din Vaux Cernay, "să smulgi un obicei adânc înrădăcinat. Acest oraș perfid al lui Tholouse, încă de la înființarea sa, după cum se spune, a fost rareori sau niciodată curățat de această plagă detestabilă, de această otravă a pravilei eretice". Ibidem, p. 119. Leger, i. c. ii. Reiner numără vechimea Vaudois, ca fiind contemporană după unii cu papa Silvestru, iar după alții cu apostolii, printre principalele enormități ale acestei secte.

6. Leger. c. xx. xxii. xxviii. Perrin s Hist. Ultimul istoric ne informează că, într-una din persecuțiile anterioare la care se face referire în text, un vaudois pe nume Catalan Girard, a cerut, când se afla pe rug împreună cu tovarășii săi, să i se dea două cremene; când le-a primit, le-a aruncat pe jos, exclamând: "Mai repede mă voi hrăni cu aceste pietre decât veți avea puterea de a distruge prin persecuție religia pentru care mor" (partea a II-a, p. 2). lib. ii. c. iv.) Cititorul poate vedea această perioadă din istoria Vaudoisului tratată în mod eficient în cel de-al treilea volum al Istoriei Franței a doctorului Runkin.

7. Allix despre bisericile de tinichea din Piemont, 110&

8. Predicile lui Bernard despre Cântece, (65, 66.) Predicatorul se oprește în special asupra textului: "Ia-mi vulpile", &c. &c. &c. Acuzațiile de orgoliu, de inovație și de nesinceritate erau la locul lor din pana unui oponent ortodox. Dar când secretul adunărilor din Vaudois devine o crimă, sfântul ar fi trebuit să-și amintească faptul că acest lucru a apărut mult mai puțin din înclinația antagoniștilor săi decât din intoleranța propriului său ordin. El triumfă asupra recidivei unora, dar este perplex de constanța altora și reproșează cu severitate anumitor domni și doamne, și chiar prelați, ca oferind o sancțiune indirectă acestui popor greșit.

9. Cuvintele lui Egbert sunt: "Omnes terras multiplicati," (Mag. Bib. Pat. torn. ii. pp. 99 106,) iar semnele observate de abate, ca fiind cele ale unui popor eretic, sunt exact cele care arată creștinismul lor mai pur. Faptul că el le descrie ca fiind "cea mai rea dintre otrăvuri", nu este surprinzător; dar suntem mai interesați să aflăm că răul deplâns era universal (undique). Tot Egbert este cel care ne informează că acești separatiști recurgeau adesea la izolarea într-o fabrică, într-o pivniță sau într-o regiune subterană pentru a-și desfășura exercițiile religioase. De asemenea, el afirmă că a avut deseori dispute cu ei în apropiere de Köln. Mosheim a remarcat aceste secte sub numele de cathari sau puritani, în Istoria sa din secolele al XI-lea și al XII-lea; dar pare să admită mult prea ușor acuzațiile adversarilor lor. Aceste societăți lipsite de apărare au avut de susținut o persecuție la fel de necruțătoare și lipsită de principii ca cea cu care au fost atacați primii creștini de către Roma păgână. S-a afirmat că scopul pentru care credincioșii primari se adunau în locurile lor secrete era acela de a se ospăta cu un prunc sacrificat și de a-și satisface poftele nefirești; iar aceste acuzații se spunea că sunt confirmate de mărturisirile celor torturați. Aceleași crime au fost imputate acestui popor de către Roma papală, și se spunea că sunt dovedite prin aceeași specie de dovezi : și nici nu este mai ușor să-i apărăm pe primii creștini de astfel de calomnii, decât corpul catolicilor.Fără a coborî la slăbiciunea de a concluziona că fiecare fraternitate imaculată care poate fi găsită protestând împotriva corupției papalității, justiția cere cu siguranță ca caracterul dat de dușmanii lor cunoscuți să fie primit cu cel mai mare grad de precauție. - Eusebiu, Hist. iv. c. 20. Allix despre Albigenzii, c. ii. 8, 9. Fleury despre manierele primilor creștini, purt. ii. c. xv.

10. Choix des poesies originates desTroubadours, torn. ii. La Nobla Leyczon. O copie a acestui poem a fost adusă în Anglia de Sir Samuel Moreland, ministrul lui Oliver Cromwell pe lângă ducele de Savoia, și a fost depusă la Cambridge. Acest manuscris vechi a fost colecționat cu un altul și păstrat în biblioteca din Geneva, de către M. Raynouard, editorul lucrării citate mai sus. În analiza dată de dl Turner, se află pasajul remarcabil care a fost de mult timp cunoscut de curioși"Dacă există cineva care este bun și se teme de Isus Hristos, care nu blestemă, nu minte, nu jură, nu este adulterin, nu ucide, nu se răzbună pe altul, nici nu se răzbună, ei spun că este un Vaudois și că este vrednic să fie pedepsit, și prin minciună sau înșelăciune găsesc acuzații împotriva lui și îi iau ceea ce are."Dar se spune că suferindul se consolează cu asigurarea că "va avea o mare glorie dacă a îndurat dezonoarea". Hist. v. 125 128. Istoria Vaudoisului de Bresse, c, ii.

11. Mosheim, ii. 116 118. Al paisprezecelea capitol din observațiile doctorului Allix despre bisericile vechi ale albigenzilor,este dedicat unei examinări a doctrinei promulgate de Peter de Bruys și Henry, și este o justificare suficientă a caracterului lor. Dacă Henric ar fi fost profitorul pe care îl descrie Baronius, Sfântul Bernard nu ar fi trebuit să deplângă cu atâta simțire mulțimea adepților săi; și nici nu este probabil, că sfântul ar fi avut atunci vina de a fi fost agentul principal în aducerea adversarului său teologic la ispășirea pe rug a opiniei sale eronate. Ibidem, pp. 128, 129.

12. Citim, într-adevăr, despre arnăuțiști în perioadele ulterioare ale istoriei ecleziastice, dar numele pare să fi fost aproape limitat, după un anumit interval, la cei care erau zeloși pentru înființarea senatului în capitală sau la adepții lui Arnold, un celebru predicator valdez.

13. Opiniile sale cu privire la euharistie și botez erau considerate eterodoxe. Allix despre bisericile din Piemont, 169. Dupin face aceeași afirmație, dar consemnează că, atunci când a fost alungat din oraș de către Adrian, toscanii l-au primit ca pe un profet și afirmă că motivul pentru care i-au ars rămășițele a fost ca nu cumva adepții săi să i se închine. (cent. xiii. 89.) Acestea sunt fapte care îl plasează în fața noastră ca un reformator religios, și nu politic.

14. Faptele de mai sus cu privire la Arnold au fost adoptate în principal pe baza autorității Dr. Allix, Gibbon și Mosheim. Faptul că Arnold nu a îmbrățișat nicio doctrină incompatibilă cu evlavia scripturală este fie afirmat, fie sugerat de fiecare dintre acești scriitori. Cu toate acestea, acele principii de acțiune, care au stârnit admirația domnului Gibbon, sunt ușor condamnate de Mosheim, nu într-adevăr ca fiind greșite în sine, ci ca fiind duse la un oarecare exces.

15. Viața lui Waldo este consemnată pe deplin de Perrin, Hist. c. i. Vezi și Leger, 1. i. Centurioni, Magdeburg. cent. xii. Basnage, toin. ii. Usher's de Successione. Catalogus Testium Veritatis. Limborch's, Istoria Inchiziției, lib. i. c. 8. Istoria acestui popor a fost tratată în mod variat și de Natalis Alexander, Hist. Eccles. Thuanus, Hist. 1. v. și în Histoire des Variations a lui Bossuet.

16. Aceasta a fost decizia conciliului de la Torino din 1163, Baronius, ubi supra.

17. Perrin, c. i.

18. Acest lucru este observat în mod special de Feiner, în lista sa de cauze care au contribuit la răspândirea ereziei valdene (c. iii.) Ar trebui spus, de asemenea, că el vorbește despre Vechiul și Noul Testament ca fiind astfel puse în mâinile poporului. Consecința pe care el o relatează a fost că "orice învață un doctor al bisericii, pe care nu îl dovedește din Noul Testament, ei îl consideră ca fiind în întregime fabulos și contrar autorității bisericii".

19. Reiner, c. vii. 747, 766. Acest Rhainerius Saccho, cum este numit frecvent, fusese ucenic acreditat al lui Waldo timp de șaptesprezece ani, când apostazia sa l-a ridicat la onorabila funcție de inchizitor. Catalogul său unde sunt evidențiate erorile valdeniane constă din treizeci și trei de articole și poate fi văzut în Allix on the Churches of Piedmont, 188 -191.

20. Reiner, c. vii. 766.

21. Ibid. 765.

22. Varietatea deconcertantă a numelor sub care sunt cunoscuți sectanții din Evul Mediu, va admite o anumită clasificare. Atunci când sunt numiți bulgari, lombarzi, lombardisti, toulousiaus, este evident că numele provine de la locuri, și nu de la persoane. Când sunt desemnați ca și cataristi (sau puritani), publicani (sau paulicieni), fratracelli (sau oameni ai frăției), sau sunt descriși ca săraci din Lyon, este clar că se referă la o particularitate a profesiei lor, sau a caracterului, sau a circumstanțelor. Urmașii lui Peter de Bruys au fost numiți Petrobrusians; cei ai lui Henry, Henriciaus; iar cei ai lui Arnold, Arnoldists. De aceea, numele Waldenses pare să provină în mod natural de la Peter Waldo, reformatorul din Lyon. Dar apariția cuvântului Vaudois în Nobla Leyczon, dovedește că utilizarea sa a fost mult mai veche decât epoca lui Waldo. Waldenses erau locuitori ai acelor localități vâlcene care mărginesc baza Alpilor și a Pirineilor. Din latină, VALLIS provine proveniența provensală VAUX sau VAUDOIS, iar din italiană VALDESI. De aici și denumirea de VALDENSES, UALDENSES sau WALDENSES. Am văzut că aceste valuri au fost, de-a lungul multor veacuri, azilul unor sectanți ai bisericii romane sau cel puțin al unor oameni care erau adesea dispuși să pună la îndoială multe dintre pretențiile acesteia. Aceștia se înmulțiseră atât de mult în perioada slujbei lui Waldo, încât un Waldensian sau un VALLEYMAN, a devenit doar un alt nume pentru un eretic. Edictele lui Frederic al doilea împotriva ereticilor, îi descriu ca existând sub o multitudine de denumiri diferite și ciudate.

23. Lucrarea lui Alanus se intitulează Contra Albigenses et Waldenses Paganos et Judaeos, opusquadri partitum. Primele treizeci și cinci de capitole ale acestei formidabile producții sunt ocupate cu respingerea dogmelor manichiene și gnostice, ca erori susținute de Albigenses; și se poate crede că este nerezonabil să presupunem că, după toate aceste formalități de atac, inamicul atacat era unul doar de imaginație. Ar trebui să ne amintim, totuși, că așa era spiritul de dispută al școlasticilor - și Alanus era

"doctorul universal", ca de multe ori să creeze oponenți, din pasiunea lor pentru exercițiul cavaleresc de a-i distruge; și însuși titlul lucrării publicate de acest contestatar, propunându-și ca atare să anihileze toate erorile cunoscute ale lumii, arată dragostea lui pentru conflict. În plus, trebuie amintit că Alanus era originar din Flandra și că în cea mai mare parte a vieții sale a fost rezident la universitatea din Paris; și că afirmațiile sale despre cele mai reprobabile dogme imputate albigenzilor sunt adesea date într-un mod care trădează informațiile sale imperfecte și conștiința sa că erorile atribuite unora au fost cu siguranță respinse de alții, Cititorul poate vedea câteva extrase curioase din această lucrare în Dr. Allix on the Albigenses, c. xvi. xvii.

24. Mosheim, ii. 580. În ceea ce privește creditul care trebuie acordat acuzației de manicheism, așa cum a fost preferată împotriva aproape a tuturor disidenților din Biserica Romană, în tot intervalul de la apariția paulicienilor până la epoca lui Wycliffe, se poate forma o judecată din comportamentul pontifului Bonifaciu, în 1302, cu privire la Filip cel Frumos. Monarhul francez și-a afirmat pretenția de a dispune de anumite beneficii în regatul său; acest lucru papa l-a contestat ca fiind dreptul său inalienabil, declarând în celebrul său decret unum sanctum, că există două săbii în biserică, cea spirituală și cea temporală - că cea temporală este supusă celei spirituale, că a nega acest lucru înseamnă a afirma doctrina a două principii distincte și independente, și astfel a cădea în erezia manicheilor ! (Dupin. cent. xv. 5, Collier, i. 497, 498.) Dacă acesta a fost motivul acestei acuzații odioase, așa cum a fost preferată de pontifi împotriva celor mai puternici suverani, un pretext mult mai puțin plauzibil, dacă ar fi fost posibil, ar fi fost suficient, în mâna inchizitorilor, pentru a aduce oprobriul și pedeapsa sa asupra albigenzilor lipsiți de apărare. Despre această sectă, un contemporan și dușman exclamă: "Astfel, spiritul minciunii, doar prin aparența unei vieți pure și fără pată, îndepărtează de la adevăr pe oamenii nechibzuiți". A admite că influența ereziei este cu mult mai bună decât cea a ortodoxiei, încât să întorci balanța împotriva ei, nu era întru totul politic. Guil. de Podio Laurentii, c. viii. 672. Cruciadele lui Sismondi, c. i. 14.

25. Spiritul acestei promisiuni este exprimat într-o decizie anterioară a conciliului de la Toulouse (1119) și este inclus, ca doctrină mai autoritară a bisericii, în cel de-al douăzeci și treilea canon al celui de-al doilea conciliu general din Lateran.

26. Sismondi atribuie acestor cauze o întârziere considerabilă în instituirea inchiziției. Cruciadele i.

27. Limborch's Hist. Voltaire's Istoria Europei, c. c. xviii. Sismondi.c.v.

28. Faptul că activitatea acestui suveran pontif a ținut pasul cu ambiția sa reiese din faptul că nu mai puțin de 2000 de scrisori ale sale au supraviețuit până în prezent, ajungând la două volume folio, (1682.) În 1208, un inchizitor, care l-a insultat grosolan pe Raymond al șaselea, conte de Toulouse, a fost ucis ulterior de un însoțitor al lui Rayinond care fusese martor al infracțiunii. Inocențiu a suspectat participarea lui Raymond la faptă, dar fără nici o umbră de dovadă, și a cerut instantaneu ca el să fie anatemizat public în toate bisericile; și predând-o ca o decizie canonică a sfinților părinți, "că nu trebuie să observăm credința față de cei care nu-și păstrează credința față de Dumnezeu", el îl eliberează pe fiecare om de orice jurământ fie de alianță, fie de fidelitate față de Raymond, dedicându-i bunurile înstrăinate, cât și persoana infamantă. - Petri Vallis Cern. c. viii. 564. Sismondi, i.

29. Numărul acestor jefuitori, așa cum este dat de diferiți autori, este de la cincizeci la cinci sute de mii. Petri Vallis, Cern. xvi.571. Hist, gen.de Languedoc, lib. xx. c. 53. pp. 107, 168. Penrrin, iii. c. ii. Sismondi, c. i. Ultimul scriitor remarcă faptul că, dacă adoptăm numărul mai mic, "nu trebuie să includem în acest calcul mulțimea ignorantă și fanatică care urmărea fiecare predicator înarmat cu coase și bâte și își promitea că, dacă nu erau în stare să lupte cu cavalerii din Languedoc, ar putea cel puțin să fie capabili să ucidă femeile și copiii ereticilor".

30. Călugării din Citeaux au fost deosebit de activi în recrutarea pentru această întreprindere; iar soldaților cufundați în superstiții și înrobiți de orice pasiune brutală, ei au anunțat că nu există "nici o crimă atât de întunecată, nici un viciu atât de adânc înrădăcinat în inimă, a cărui urmă să nu fie ștearsă de o campanie de patruzeci de zile în sudul Franței. Paradisul, cu toate gloriile sale, era deschis pentru ei, fără a fi nevoie să-l cumpere prin vreo reformă în comportamentul lor". - Hist. Languedoc, xxii. 84 Sismondi, ii. În 1214, Filip Augustus a considerat oportun să abolească scutirea acordată acestor cruciați de la cunoașterea instanțelor temporale, precum și privilegiile lor în calitate de infractori sau în ceea ce privește pledoaria pentru fieful sau conacul lor. - Ordonanțele lui Rois, i. 32.

31. Note B.

32. Acesta a fost în special cazul lui Raymond de Toulouse, iar Inocențiu a considerat că este bine să amâne pentru o vreme aplicarea războinării pe care și-a propus-o asupra acelui om rănit. Iată cum le scrie pontiful emisarilor săi sacri: "Vă sfătuim, împreună cu apostolul Pavel, să folosiți viclenia în ceea ce privește acest conte, căci în acest caz ar trebui să se numească prudență. Trebuie să-i atacăm separat pe cei care sunt despărțiți de unitate. Lăsați-l pentru o vreme pe contele de Toulouse, folosind față de el o disimulare înțeleaptă, pentru ca ceilalți eretici să fie mai ușor de învins, iar mai apoi să-l putem zdrobi când va fi lăsat singur." Astfel, acest ticălos arhicunoscut a hotărât în secret distrugerea unui om căruia îi dăduse gaj de favoare totală. Inocențiu, Epist. i. Ixi. ep. 232. Sismondi, c. i. Spiritul lui Inocențiu i-a pătruns pe agenții săi clericali. Petru, călugărul din Vaux Cernay, a fost un însoțitor al mișcărilor lui Simon de Moiitfort și, în timp ce înregistra cele mai revoltătoare atrocități comise de această căpetenie, îl preamărește ca model de cavalerism și devotament.În 1214, exista perspectiva ca ravagiile lui Montfort să ia sfârșit; dar un legatar și o altă armată de cruciați au sosit pe neașteptate - armistițiul a fost încălcat cu perfidie, iar ipocrizia și frauda desăvârșită de care a dat dovadă reprezentantul papal pentru a le oferi purtătorilor de cruce ocazia de a-și satisface pofta de măcel, sunt consemnate de același călugăr lipsit de principii cu cele mai înflăcărate aplauze.

33. Numărul celor uciși a fost stabilit în mod diferit de către scriitorii catolici, de la 10.000 la 60.000. Jumătate din acest din urmă număr este cel mai probabil, dacă este adevărat că populația declarată a orașului era de 15.000 de locuitori; pentru că dacă o rămășiță a scăpat, mulți dintre cei care au fugit la zidurile sale pentru protecție au fost fără îndoială numărați printre cei uciși. Orașul a fost luat aproape prin surprindere, iar când a fost întrebat cum ar trebui să se facă distincția între eretici și credincioși în opera de măcel, răspunsul memorabil al abatelui din Citeaux a fost: "Ucideți-i pe toți, Domnul îi va cunoaște bine pe cei care sunt ai Lui". Raynaldus Eccles. 1209. Hist.de Languedoc, lib. xxii. c. Ivii. 1G9. Bib. Cistercien. ii. 149.

34. Vicontele de Beziers, a cărui crimă a fost aceea de a nu fi ezitat să extirpeze erezia din domniile sale, s-a încredințat în tabăra asediatorilor, bazându-se, pentru a fi în siguranță, pe jurămintele conducătorilor ei și ale clerului care îi însoțea. Atât el însuși, cât și adepții săi au fost prinși sub pretextul că credința nu trebuie păstrată cu ereticii. Locuitorii din Circassone au scăpat în principal de răzbunarea dușmanilor lor, prin intermediul unui bulevard secret legat de oraș. Totuși, unii au fost prinși și, împreună cu vicontele și cavalerii săi, au oferit dușmanilor lor spectacolul festiv al celor 400 de eretici mistuiți pe rug și al celor cincizeci suspendați în spânzurătoare!

35. Autorul Cronicii belgiene de la Caesarius (1208 d.Hr.) descrie doctrina albigensiană ca fiind cea care a infectat o mie de orașe și care ar fi trebuit să corupă întreaga Europă dacă adepții ei nu ar fi fost distruși de săbiile credincioșilor.

36. Declinul și căderea, x. 186.

37. Ca dovadă a acestui lucru, putem remarca faptul că cea mai sârguincioasă cercetare a vastei armate care a intrat în teritoriile contelui de Toulouse, sub comanda lui Ludovic al VIII-lea, în anul 1226 d.Hr., nu a putut descoperi decât o singură persoană infectată cu erezia, care, în scopul politicii lumești, a fost reprezentată ca necesitând forța națiunii franceze pentru a o înlătura. Acea persoană era prea bătrână pentru a fugi sau pentru a-și schimba opiniile și a fost arsă cu multă ceremonie. Hist, de Languedoc, nbi supra.

38. Raynaldus, Ann. Eccles. A. D. 1231, sect. 18. 23. 13, 14. 1232 d. Hr. 1232, sect. 8. A. D. 1233, sect. 12, A. D. 1234, sect. 43. Dacă îi dăm crezare cardinalului Conrad, care, în 1223, a prezidat conciliul de la Sens, albigenzii își stabiliseră recent un papă, sau pastor principal, la granița Bulgariei și se formau cu greu într-o ierarhie rivală. (Labb. xi. 288. Matt. Paris, Hist. 267. Rayualdus, 1223 d.Hr., sect. 39.) Nu este improbabil ca țărmurile Adriaticii să fi oferit un azil albigenzilor fugari; dar povestea pontifului lor nu este demnă de luat în seamă. Cu toate acestea, până în 1235, Patarenii au fost depistați frecvent în diferite state din Italia. (Ibid. sect. 1519.) Nici provinciile galice nu au fost în întregime scutite de ciumă. Labb. xi. 287.

39. Despre disprețul cu care era privit tot ce era albigenzan de către masa noilor locuitori din Lauguedoc, pe care cruciadele îi introduseseră, putem judeca din tratamentul la care a fost supus Raymond al șaselea, conte de Toulouse, și cel mai ascultător rugător pentru mila preoției. "L-au persecutat", observă Sismondi, "pentru compasiunea sa, nu numai în timpul vieții sale, ci chiar și timp de veacuri după moartea sa. Fiul său nu a putut niciodată să obțină onorurile de înmormântare pentru trupul său; dar sicriul său a fost depus lângă cimitirul Sfântului Ioan din Toulouse, așteptând permisiunea bisericii pentru înhumare. Acesta se afla încă acolo în secolul al XIV-lea; dar, cum era doar din lemn și cum nimeni nu s-a îngrijit de conservarea lui, a fost spart, iar oasele sale s-au împrăștiat înainte de secolul al XVI-lea. Numai craniul lui Raymond al șaselea, a fost păstrat multă vreme în casa spitalierilor Sfântului Ioan din Toulouse."

40. Reiner a scris pe la mijlocul secolului al XIII-lea și percepem ceva din acest sentiment exprimat de el, atunci când pune în contrast pretențiile catolicismului, susținut de prinți și literați, cu cele ale ereziei, susținute de "pauperes et opifici, mulieres et idiotae." c. vii.747.

CAPITOLUL III

DESPRE INSTITUȚIA ECLEZIASTICĂ ȘI STAREA SOCIETĂȚII DIN ANGLIA, ÎNAINTE DE EPOCA LUI WYCLIFFE.

SECTIUNEA I

TENDINȚELE DESPOTICE ALE PUTERII PAPALE. -OBLIGAȚIILE SLABE ALE STRĂMOȘII NOȘTRI SAXONI FAȚĂ DE BISERICA ROMEI. - AUTORITATEA MONARHILOR ENGLEZI ÎN CEEA CE PRIVEȘTE BISERICA ANGLICANĂ DE LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XIX-LEA. - ADERAREA CUCERITORULUI. - AVARIȚIA EXCESIVĂ A PAPALITĂȚII. - INVADĂRILE SALE, LA CARE POPORUL, NOBILII ȘI CLERUL S-AU OPUS FRECVENT.- NOTA DESPRE GROSSTESTE. CONTROVERSA DINTRE HENRY AL II-LEA ȘI THOMAS A BECKET. - POLITICA VIGUROASĂ A LUI EDWARD I. - LIMITE ALE OPOZIȚIEI MANIFESTATE PÂNĂ ACUM DE ENGLEZI FAȚĂ DE PRETENȚIILE PAPALE. - IGNORANȚA LOR ÎN CEEA CE PRIVEȘTE CARACTERUL SECTANȚILOR CONTINENTALI. - POVESTEA LUI GERARD ȘI A ADEPȚILOR SĂI. -DEVOTAMENTUL SINCER OBSERVAT UNEORI ÎN RÂNDUL CLERULUI ENGLEZ DIN ACEASTĂ PERIOADĂ LANFRANC, ANSELM, ST. EDMUND, BRADWARDINE. - DEGRADAREA RELIGIOASĂ A STRĂMOȘILOR NOȘTRI LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XIV-LEA.

Reducerea autorității despotice la coroană, a fost frecvent numărată printre beneficiile sociale care rezultă din creștinismul adoptat în statele Europei moderne. Cu toate acestea, istoria a demonstrat că puterea astfel smulsă suveranului a fost mai frecvent atașată preoțimii decât conferită poporului. De aici, luptele care au apărut între monarhi și o parte considerabilă a supușilor lor, au fost parțiale și aproape ineficiente în comparație cu cele care s-au perpetuat pretutindeni între cererile coroanei și pretențiile mitrei. Sistemul feudal nu cunoștea nimic despre dreptul divin care să aparțină regilor mai mult decât nobililor lor sau căpeteniilor mai subordonate ale pământului. Dar ceremoniile legate de inaugurarea monarhilor de către oamenii bisericii au servit la crearea acestei distincții și, astfel, la producerea numeroaselor forme de suferință care sunt inseparabile de despotismul civil.Suveranilor li s-a imprimat astfel un caracter de sfințenie deosebită, menit să îi plaseze deasupra dependenței față de un subiect, oricât de înalt ar fi fost acesta. Pontifii, într-adevăr, puteau detrona prinți și le puteau da pământul străinilor; dar în fiecare astfel de transfer, poporul era eliminat odată cu teritoriul și nu era lăsat să se împotrivească deciziei pontificale decât cu riscul sufletelor sale. Prin urmare, în mijlocul oricărei revoluții imaginabile, singura alternativă care se ivea în fața mulțimii era această schimbare de tiranie. În timp ce docilitatea monarhului asigura aprobarea papei, orice teroare a superstiției a fost folosită în mod liber pentru a impune plăcerea regală; dar o dispută între rege și acest pastor principal al bisericii a format o criză favorabilă pentru revoltă. Totuși, chiar și atunci, omul care ar fi fost ridicat la tron printr-o convulsie, nu ar fi omis să i se reamintească de către consilierul spiritual al creștinătății soarta predecesorului său, și ar fi fost admonestat cu seriozitate asupra importanței de a profita de exemplu.(1)

În Anglia, diverse circumstanțe au facilitat supunerea timpurie a instituției ecleziastice față de autoritatea Romei. Doctrina creștinismului a fost introdusă în rândul strămoșilor noștri saxoni de către misionarii papali; și aceștia, deși au progresat lent, au obținut în cele din urmă expulzarea clerului scoțian din acea mare parte a octarhiei pe care zelul lor mai de succes o evanghelizase. Aceste evenimente, împreună cu numirea ulterioară a lui Theodore la scaunul de Canterbury, de către papa Vitalian; răspândirea rapidă a spiritului monastic; și apelurile frecvente ale lui Wilfred de York la tribunalul papal; au contribuit mult la inducerea acelui spirit de supunere față de o interferență străină atât de observabilă în istoria bisericii anglo-saxone.(2) Totuși, este demn de remarcat faptul că, atunci când ducele de Normandia a meditat la întreprinderea sa de a obține sceptrul Britaniei anglo-saxone, această ascultare a părinților nu a fost de niciun folos pentru succesorul Sfântului Petru în numele copiilor. Un stindard consacrat a fost cadoul semnificativ al lui Alexandru al III-lea pentru invadatorul Angliei; și de către William și armata sa a fost salutată ca fiind o aprobare a obiectivului lor din partea capului bisericii.(3)

Dar triumfurile conducătorului normand au fost potrivnice progresului influenței papale. În țara pe care armele sale o supuseseră, voința sa a devenit supremă. Cei mai distinși ofițeri ai bisericii au fost înlăturați după bunul său plac, iar locurile lor au fost suplinite de adepții săi. Decretele sinoadelor și toate cenzurile mai importante ale clerului erau, de asemenea, făcute să depindă de sancțiunea sa.(4) Și dacă printre ultimele acte ale vieții sale a fost acela de a asigura anumite terenuri ale bisericii pentru scopurile pentru care au fost lăsate moștenire, William a fost primul dintre prinții noștri care a cerut de pe aceste domenii diversele ajutoare ale proprietății civile sau ale serviciului cavaleresc.(5) În timpul schismei din papalitate, cuceritorul și-a asumat, de asemenea, dreptul de a decide în numele bisericii engleze, în ceea ce privește persoana care să fie recunoscută ca superior spiritual al acesteia; și, deși legaților papali li s-a permis să prezideze consiliile naționale, este evident că aceste formalități s-au desfășurat întotdeauna în deplină supunere față de voința suveranului.(6)Prin autoritatea sa, relațiile dintre prelații englezi și scaunul Romei au fost reglementate cu prudență; nici amenințarea lui Hildebrand, provocată de această politică, nu a afectat în vreun fel continuarea acesteia.(7) Revendicarea tributului, cunoscut sub numele de Peter’s pence, a avut mai mult succes ; dar cea a omagiului adus scaunului Sfântului Petru pentru coroana Angliei a fost respinsă cu o hotărâre, pe care cei mai aspiranți dintre pontifi au considerat că este important să o respecte.(8)Cu toate acestea, politica lui William în ceea ce privește biserica a devenit cea mai remarcabilă pentru noii săi supuși în ceea ce privește introducerea "creștinului de curte". La poporul anglo-saxon, clerul și magistratul ocupaseră aceeași bancă și, cu câteva excepții banale, fuseseră obișnuiți să hotărască aceleași cauze. Dar decizia asupra chestiunilor considerate a fi în întregime civile era acum rezervată jurisdicției separate a tribunalului secular; în timp ce clerului, în curțile sale spirituale, îi revenea judecarea infracțiunilor imputate persoanelor din ordinul lor și a diferitelor delicte care intrau în sfera de cunoaștere a canoanelor ecleziastice.(9)Limitele acestor judecăți separate, dacă au fost vreodată definite cu exactitate, nu au fost niciodată respectate cu atenție; prin urmare, istoria lor în imperiul de vest a fost una a disensiunilor; și dacă cuceritorul nu știa decât foarte puțin despre relele care decurgeau de obicei din ciocnirile lor, fericirea sa în

această privință a fost mai puțin rezultatul capacității sale neobișnuite decât al circumstanțelor sale favorabile.

Guvernarea lui William Rufus, în ceea ce privește biserica, nu se deosebea de cea a tatălui său în nimic, cu excepția incursiunilor sale mai nelegiuite față de proprietatea ecleziastică.(10) Henric I, care a urcat pe tron excluzându-l pe Robert, fratele său mai mare, era conștient de riscurile la care un titlu defectuos îi expunea coroana și s-a străduit să își asigure atașamentul poporului său prin liberalitatea măsurilor și profesiilor sale. În cazul său, totuși, s-a considerat că este suficient să promită, în ceea ce privește biserica, că imunitățile ei anterioare vor fi păstrate și că bugetul său nu va fi îmbogățit ilegal din veniturile ei, ca în timpul domniei precedente.(11) Anselm, care a ocupat scaunul de Canterbury, a profitat de o criză favorabilă pentru a cere regelui să renunțe la dreptul de învestitură.Henry s-a eschivat mai întâi, iar în cele din urmă s-a împotrivit în mod deschis și eficient acestei pretenții inedite.(12) O soartă similară au avut încercările care au fost făcute în aceeași perioadă de a investi legații scaunului papal cu o autoritate în națiune, independentă de coroană.(13) În timpul tulburărilor care s-au prelungit pe durata domniei lui Ștefan, fratele suveranului a exercitat autoritatea legatului în biserica engleză; iar clerul, alternativ flatat sau asuprit, a fost lăsat în rangul care îi fusese atribuit sub guvernarea primului William și a fiilor săi. Dar în timpul domniei succesorului lui Ștefan, puterea comparativă a puterilor civile și ecleziastice ale Angliei avea să fie determinată de o serie de evenimente, care au atras atenția și au implicat unele dintre cele mai importante interese ale creștinătății. Cu toate acestea, disputa care a amărât domnia lui Henric al II-lea, nu a fost atât cu pontiful, cât cu cei mai aspiranți dintre clericii fiecărei națiuni; o clasă de oameni a căror temperament general a fost reflectat prea fidel în cel al avocatului lor, Thomas a Becket.Domnia lui Richard I nu oferă decât puține materiale pentru istoricul ecleziastic. Cu toate acestea, este cert că cel mai neînfricat dintre monarhii noștri a avut grijă să exercite acea autoritate în ceea ce privește biserica, pentru care tatăl său a luptat; și că clerul englez din vremea sa a considerat că este mai degrabă oportun să pună la îndoială măsurile papei decât pe cele ale regelui. Dar domnia succesorului său avea să arate ascensiunea completă a ambiției preoțești. Ioan a pretins ca drept al său, numirea unor persoane în episcopatele vacante. Călugării din Canterbury s-au opus cu tărie acestei cereri, considerând-o ca pe o încălcare a vechii autorități a mănăstirii lor. În sprijinul pretențiilor lor, ei au apelat la tribunalul papei; și prin șicanele lor, regele a fost implicat în conflictul dezastruos cu sediul de la Roma. Revendicarea monarhului englez fusese sancționată de practica tuturor predecesorilor săi; dar temperamentul său violent și nesigur și-a expus regatul la sentința unui interdict, iar persoana sa la cea a excomunicării. Încă neclintit, el a fost apoi declarat de suveranul pontif că nu mai este rege; supușii săi au fost absolviți de loialitate; și toți prinții creștini au fost îndemnați să ajute la smulgerea suveranității Angliei și Irlandei din mâna unui om sperjur.Filip al Franței s-a supus somației și, adunând forțele regatului său, s-a pregătit să preia sceptrul englez ca fiind al său. Ioan a analizat forțele inamicului, a reflectat asupra dezinteresului general pe care numeroasele sale vicii îl creaseră și, în cele din urmă, s-a conformat cererii unui legat papal, care a cerut ca preț al protecției împotriva trădării interne și a invaziei străine ca monarhul abandonat să restituie bisericii toate privilegiile, cât și pe cele anterioare și ca, renunțând la regatul său în favoarea pontifului, să consimtă să îl păstreze pentru totdeauna, ca fief al

Sfântului Scaun. Ca o insignă a acestei odioase servituți, o mie de mărci urmau să fie transmise anual la trezoreria Sfântului Petru.(14)

Influența papală a Sfântului Scaun, în ceea ce privește această țară, nu a mai putut primi nici o creștere mai mare; și din această perioadă, ingeniozitatea Vaticanului pare să fi fost aplicată cu vigoare pentru a face ca supunerea Angliei la supremația feudală și spirituală a pontifilor să fie cât mai productivă posibil. Această supunere a iubirii de putere față de pasiunea mai josnică a avariției, a devenit evidentă cam din această perioadă în politica generală a Romei. Modestia, care odată limitase intervenția pontificală în alegerile episcopale față de cazurile privind succesiunile din sediile arhiepiscopale, am văzut că a fost urmată de o intruziune similară în ceea ce privește prelațiile sufragane; și, admis în aceste departamente mai ambițioase ale ierarhiei, spiritul de intruziune a fost cu mai puțină dificultate extins la toate sursele subordonate de emolumente și putere.(15)Am văzut, de asemenea, că această invadare a drepturilor de patronaj, care afecta deopotrivă prințul și supusul, nu era specifică Angliei. A fost o inovație care, desigur, a întâmpinat diferite tipuri de rezistență. Dar diviziunile politice ale creștinătății se opuneau oricărui efort general, chiar și pentru înlăturarea unor rele resimțite în general; și, prin priceperea pontifilor, ele erau de obicei încurajate sau controlate în așa fel încât, pentru fiecare stat, alianța unei puteri, intronizată în mijlocul superstițiilor epocii, era întotdeauna importantă. De asemenea, acea împărțire a forțelor, pe care rivalitatea națională sau politica curții romane nu reușea să o producă, a fost prea des realizată prin fațiuni și intrigi interne.(16)

Un patronaj exclusiv al posturilor ecleziastice vacante care aveau o fundație regală se număra printre pretențiile disputate ale lui Henric al II-lea. Acesta a format o ramură a autorității păstrată cu prudență de Richard, fiul și succesorul său; și am văzut că Ioan, căruia i-a revenit sceptrul, a devenit violent în afirmarea aceleiași pretenții. Dar cedarea ulterioară a acestui drept, împreună cu coroana sa, în mâinile papei, a expus națiunea, în timpul domniei următoare, la cel mai opresiv sistem de impozitare din toate analele sale. Sumele extorcate de către curtea de la Roma sub numele de "taxe" au atras oprobriul creștinătății. Pontiful menționează că acest oprobiu l-a determinat pe Henric al III-lea să ceară lui Henric al III-lea ca două prebende în fiecare catedrală, cu o sumă anuală egală cu întreținerea a doi călugări pentru fiecare mănăstire, să fie transferate la curtea papală, în schimbul acelor recunoașteri pe care obiceiul străvechi le acordase echității sale, dar care deveniseră recent atât de mult un motiv de plângere. A fost imediat perceput faptul că comutarea propusă ar fi fost astfel doar cu numele și, descrisă ca o noutate, a fost eludată cu succes de Henric și de baronii săi.(17)

În unele încercări ulterioare de a goli țara de bogățiile sale, domnul pontif al Angliei a fost mai norocos. Multe necesități au fost invocate succesiv ca justificând cererile sale pecuniare; cum ar fi recuperarea pământului sfânt de la profanarea necredincioșilor; cheltuielile unui război purtat împotriva împăratului, care, apărându-și dreptul de învestitură, devenise nu mai puțin un dușman al bisericii; și, mai presus de toate, importanța unor venituri ample, pentru ca demnitatea seculară a curții papale să fie menținută, demnitate descrisă ca fiind esențială pentru influența sa și, în consecință, pentru perpetuarea adevăratei religii și a mijloacelor de mântuire a lumii. Pentru a plasa proprietatea națiunii engleze sub o contribuție regulată pentru aceste scopuri și altele similare, a

devenit necesar să se stabilească întinderea acesteia și, în vederea acestui scop, au fost adoptate cele mai ofensatoare măsuri.(18) În anul 1229, o zecime din bunurile mobile ale Angliei a fost cerută și obținută pentru a-l ajuta pe succesorul Sfântului Petru într-un război care avea ca scop reducerea puterii temporale a imperiului la subjugarea completă a celei spirituale. Prin legatul Rubee, câțiva ani mai târziu, a fost cerută o cincime pentru același scop din veniturile clerului; în timp ce transferul de beneficii în biserica engleză către clerici italieni devenise de așa natură încât să provoace plângeri zgomotoase și chiar violențe deschise.(19)Cheltuielile proprietății ecleziastice pentru această categorie de străini, după cum a constatat Grossteste, nu erau mai mici de 70.000 de mărci pe an, un venit declarat de un alt scriitor contemporan, care îl depășea pe cel al coroanei cu două treimi.(20) Nici nu a fost considerat suficient să se disprețuiască astfel legile antice ale patronajului. În aceasta, ca și în alte țări, beneficiile erau conferite pe scară largă favoriților papalității, cu titlu de provizii și commendam. Prin obiceiul proviziilor, ecleziasticii erau considerați ca persoane prevăzute cu anumite trăiri în perspectiva următoarei vacanțe; prin cel al commendamului, ei erau introduși în mod declarat doar pentru a ocupa locul vacant până când un titular permanent putea fi ales în mod regulat. Acest din urmă aranjament a devenit curând la fel de criticabil ca și primul, în măsura în care perioada de ocupare era adesea proporțională cu durata de viață a persoanelor astfel numite. Prin astfel de măsuri, relația dintre papalitate și biserica engleză, a luat pretutindeni caracterul unui adevarat sacrilegiu cu privire la mărfuri. Din aceste cereri frecvente și bruște de bani, a apărut acea clasă de persoane descrise de istoricii noștri ca fiind bancherii italieni; oameni bogați care, profitând de nevoile altora, au reușit să-și extindă influența în fiecare departament al sistemului ecleziastic. Roger, episcopul Londrei, le-a cenzurat politica incorectă; dar ei au transformat nemulțumirea sa oficială în veselie. În continuare, el i-a pronunțat ca fiind excomunicați și a insistat asupra mutării lor la distanță de oraș ; dar ei au făcut apel de la decizia lui la cea a papei, conștienți că adversarul lor cu greu s-ar fi supus părintelui răului ca judecător.(21)

Abuzurile de acest gen care au prevalat în timpul domniei primului Eduard și a fiului său au fost cu greu mai mici decât cele care au dezonorat epoca lui Henric al III-lea. O zecime, din veniturile aproape epuizate ale clerului englez, a fost trimisă anual în vistieria papei, timp de șase ani succesivi de la venirea pe lume a primului dintre acești prinți.(22) Cu o singură ocazie, Edward a coborât să devină el însuși colector al acestui tribut odios; dar pontiful, suspectând motivele acestei munci voluntare, a cerut ca afacerea să revină agenților săi corespunzători, iar regele a considerat important să refuze serviciile sale.(23) Din înregistrările unui parlament convocat în anul decesului lui Eduard, reiese că toate sursele de bogăție aflate sub controlul papilor în timpul domniei precedente au fost în continuare reținute de aceștia.Agenții lor sunt, de asemenea, acuzați mai departe de faptul că pun interpretări frauduloase pe testamente, pentru a-și mări prada; de a-și asuma autoritatea magistraților civili, pentru a efectua recuperarea datoriilor; și de a depăși cu mult comisionul lor în colectarea vechiului tribut al pencei lui Petru. De asemenea, s-a afirmat că proprietățile caselor religioase au fost în mare măsură transferate în mâinile străinilor, fie în urma pretențiilor preferate de șefii ordinelor lor respective, fie în urma celor avansate de papi în favoarea cardinalilor lor; în timp ce cererea pontifilor privind primele fructe, adică veniturile din primul an de la fiecare beneficiu vacant, a fost descrisă ca o noutate

și ca fiind foarte dăunătoare intereselor regelui, bisericii și națiunii. Astfel, Anglia a coborât la slaba guvernare a lui Eduard al II-lea, împovărată de nemulțumiri ecleziastice; și cum neliniștea care era pe măsura domniei acelui monarh era incompatibilă chiar și cu efortul de îndreptare - asprimea pe care superstiția o impusese națiunii a apărut neîntreruptă la venirea suveranului, sub auspiciile căruia John de Wycliffe a devenit cunoscut ca reformator.

Dar monarhul nu a fost singurul și nici măcar principalul adversar al avariției și al invadării papale. Rușinea pe care slăbiciunea și viciile lui Ioan au adus-o asupra națiunii, cu greu putea fi privită de succesorii săi fără să roșească; rușinea, totuși, pare să fi fost mai profund resimțită de aristocrație și de popor decât de suveran. În ultimul an al domniei acelui prinț a fost pronunțat un interdict în numele pontifului asupra orașului Londra, ca pedeapsă pentru rebeliune. Dar cetățenii sunt descriși ca făcând o distincție foarte precisă între puterea temporală și cea spirituală a papilor și ca tratând sentința bisericii cu dispreț, deoarece a fost publicată sub false impresii și menită să impună o pretenție seculară."Papa", observă ei, "nu are nicio autoritate pentru a se ocupa de probleme lumești, în măsura în care a fost pur și simplu o jurisdicție spirituală pe care Mântuitorul a transmis-o Sfântului Petru și succesorilor săi. De unde vine această ambiție a Romei care se extinde chiar și în insula noastră? Ce au de a face acești prelați apostolici cu conducerea armatelor? Cu siguranță că pretenția lor derivă de la Constantin, și nu de la Sfântul Petru. Puțin, într-adevăr, din apostol se regăsește în ei înșiși sau în faptele lor; dar, deși sunt mai versați în artele ambiției și ale șantajului decât în cele ale războiului și ale păcii, ei trebuie să se străduiască, prin autoritatea lor spirituală, să se facă absoluți și, împrăștiind mereu anatemele lor, trebuie să aspire la supunerea lumii." Aceste sentimente nu pot să nu-i amintească cititorului de Arnold de Brescia; și astfel stimulați, londonezii au bătut clopotele orașului pe tot parcursul zilei în care a fost anunțat interdictul, alungând de pe zidurile lor toate semnele de căință obișnuite în astfel de momente.

Sentimentul manifestat astfel de locuitorii metropolei a fost frecvent exprimat și de membrii mai opulenți ai comunității, în special de baroni. Acesta a fost cel care i-a determinat pe aceștia din urmă, în cadrul unei adunări din 1229, să refuze cu indignare o subvenție pecuniară care fusese solicitată de Grigore al IX-lea.(25) Din aceleași cauze, și câțiva ani mai târziu, s-a format în secret o asociație cu scopul de a corecta prin violență anumite abuzuri ecleziastice care se dovedeau a sfida sancțiunile legii. Condusă de persoane de rang înalt, scopul ei era de a face ca beneficiile bisericii engleze să fie mai puțin atractive pentru creaturile papalității; și acest lucru a fost încercat prin amenințarea clerului italian cu distrugerea totală a proprietății lor; și prin punerea în aplicare a amenințărilor lor cu privire la unii dintre cei mai delăsători din această clasă de străini.(26) Într-adevăr, în timpul domniei lui Henric al III-lea și a lui Eduard I, nobilimea și comuniștii au descoperit frecvent un spirit de opoziție față de acest sistem de control străin, care ar fi trebuit să ducă la rezultate importante, dacă nu ar fi fost împiedicat continuu de slăbiciunea unui monarh și de politica greșită a celuilalt. Dacă Eduard ar fi dezvăluit măcar jumătate din energia de caracter în cauza independenței religioase în cadrul propriilor sale stăpâniri, care a fost evidentă în efortul său îndelungat de a supune coroana Scoției celei a Angliei, numele său ar fi putut ocupa un loc de invidiat în analele țării sale.Dar mărirea imediată era obiectivul general al lui; și este posibil să fi judecat corect când a presupus că

acest lucru ar fi fost cel mai bine promovat prin menținerea unei relații de prietenie cu curtea papală.(27)

Nici laicii nu au fost întotdeauna singurii care au prezentat această rezistență la opresiune. Aceste plângeri ale suveranului și aceste proteste mai puternice ale poporului au fost dublate în diferite cazuri de expuneri similare din partea clerului. Doctrinele lui Arnold, așa cum au fost proclamate de cetățenii Londrei în 1209, fuseseră susținute anterior de un om al bisericii favorit, în prezența regelui; și dacă predarea ulterioară a coroanei către pontif a fost urmată de măsuri care l-au redus pe învățătorul revoluționar la o stare de exil și sărăcie, este sigur că opiniile sale nu au fost uitate în totalitate.(28) Găsim numele unui singur cleric englez atașat la actul care avea ca scop transformarea acestei țări în fief al papalității.(29) De asemenea, un arhiepiscop, agentul principal în obținerea magna charta, a fost primul din ordinul nobilimii care a denunțat această înțelegere odioasă ca fiind invalidă și ca fiind o rușine națională.(30) Printr-o adunare de prelați și abați, s-a opus cu succes primei solicitări privind averea ierarhiei sub al treilea Henric.(31) O pretenție a fost apoi preferată asupra unei zecimi din bunurile mobile ale bisericii de către papa Grigore; dar justețea pretenției papale a fost dezbătută timp de mai multe zile, iar acordul cedat cu atâta reticență a fost însoțit de un protest împotriva transformării unei oferte voluntare într-un precedent pentru uzurpări viitoare.(32)Totuși, acest avertisment prudent a fost puțin luat în considerare. În 1238, o cincime din veniturile clericilor a fost cerută pentru a acoperi cheltuielile unui război condus de papă împotriva împăratului. Prelații englezi i-au reamintit suveranului pontif de prudența pe care o legaseră de subvenția lor anterioară: ei au îndrăznit, de asemenea, să descrie ostilitățile pe care li se cerea să le susțină ca fiind întemeiate pe nedreptate; și s-au plâns într-un limbaj și mai puternic de tirania dezvăluită în amenințarea cu excomunicarea, ca pedeapsă pe care o vor suporta cei din ordinul lor care se vor opune acestei cereri pecuniare. Din aceste motive și altele, ei îl informează pe reprezentantul pastorului principal, că apelul său actual la resursele lor lumești trebuie să fie lăsate deoparte. Respins astfel de către prelați, legatul a atacat în continuare clerul inferior. Dar ecleziasticii din Berkshire și-au exprimat sentimentele care deveniseră considerabil răspândite în rândul ordinului lor, când au descris împăratul ca neputând să fie condamnat pentru erezie, decât prin judecata bisericii ; și persecuția ereticilor prin forță militară, ca un obicei necunoscut în primele veacuri ale creștinismului. Puterea papei, în ceea ce privește proprietatea ecleziastică, ei au declarat, de asemenea, ca fiind paralelă cu cea deținută de suveran în ceea ce privește proprietățile supușilor; susținând, ca o consecință, că restricțiile impuse asupra prerogativei regilor trebuiau, în mod egal, să fie puse asupra celei a pontifilor.(33) În 1245, aceeași clasă de oameni, în colaborare cu nobilii și comuniștii, a luat o poziție nu mai puțin viguroasă și unită; eșecul său, ca un efort nobil de a proteja independența și proprietatea regatului, este atribuit pusilinității regelui.(34)

Dar în ceea ce privește opoziția clerului englez față de rapacitatea suveranului lor ecleziastic, numele lui Grossteste merită o atenție deosebită. În anul 1253, Innocent al IV-lea a adresat un mandat acestui prelat, care ocupa atunci scaunul de Lincoln, cerându-i să recruteze un băiat italian pentru un post vacant în dieceza sa. Acest venerabil ecleziast, a cărui învățătură și sfințenie câștigaseră aplauzele compatrioților săi, s-a ferit cu indignare de acest serviciu odios. Într-o scrisoare adresată curții papale, după obișnuitele profesiuni de

reverență, el își declară cu libertate hotărârea de a urma deciziile acesteia doar în măsura în care s-ar putea găsi că sunt în acord cu doctrina lui Hristos și cu cea a apostolilor săi. El se plânge de clauza *non obstante*, inserată de obicei în bula papală, ca un exemplu de duplicitate care, dacă ar fi imitat în general, ar fi fatal pentru orice credință religioasă și ar submina orice ordine socială. Practica de a conferi leacuri unor persoane incompetente pentru îndatoririle funcției pastorale, el o numără printre cele mai periculoase erezii; și, atribuind cea mai mare vină a obiceiului autorităților superioare, care îi sancționau zilnic principiul - el îndrăznește să afirme că cea mai îndepărtată încurajare acordată unor astfel de măsuri la Roma trebuie să fie de a transforma scaunul Sfântului Petru în scaunul ciumei, și de a face din sfinția sa una care să semene cu Antihrist și Satana.Innocent, citind acest document inedit, a descoperit spiritul care a dovedit în mod obișnuit asociatul funcției sale. El a vorbit despre regele Angliei ca despre vasalul său; și a amenințat că va arunca asupra capului acestui "bătrân absurd" o pedeapsă care ar trebui să facă din el o minune a neamului său. Dar în sugestiile mai prudente ale cardinalilor săi percepem prudența indusă de starea mai puțin pasivă a societății. S-a observat că reputația episcopului de Lincoln nu ceda în fața nici unui prelat din creștinătate; că relele de care se plângea nu puteau fi considerate imaginare; și că plângerea sa era susținută în continuare de fapte și raționamente, care trebuiau să facă din orice mișcare ostilă față de el o chestiune de politică îndoielnică. Dar Grossteste a devenit și mai mult dușmanul corupției pe care o denunțase; și dacă zelul tinereții sale ar fi fost la fel de luminat ca cel al bătrâneții sale, ar fi putut fi înscris printre cei mai distinși binefăcători ai țării sale. Pe patul de moarte, se spune că l-a denunțat pe papă ca eretic și anticrist; iar popularitatea numelui său a dat curs unei povești despre reapariția sa, ca o viziune nocturnă, pentru a zgudui inima pontifului prin anunțarea vinovăției sale.(35)

La sosirea lui Eduard I, spiritul clerului era încă favorabil unei diminuări a influenței papale, în special în ceea ce privește proprietatea lor și vechea disciplină a bisericii engleze. Atâta timp cât relațiile regelui cu curtea Romei contribuiau la protejarea averii lor, ei erau partizanii precauți, dar siguri, ai coroanei. Totuși, atunci când necesitățile coroanei i-au expus la același tip de extorcare din altă parte, ei s-au aruncat din nou sub despotismul papalității; și este suficient să remarcăm aici că, în cele două secole care au precedat reforma, ecleziasticii englezi par să fi fost mai geloși pe superiorul lor național decât pe cel străin.(36)

Scopul pentru care ne referim la aceste exemple de opoziție față de uzurpările pontifilor, va necesita aceeași remarcă trecătoare a luptelor atât de mult timp perpetuate în sânul națiunii între monarh și cler. Am văzut că, în analele acestei țări, separarea puterii civile de cea ecleziastică trebuie atribuită politicii Cuceritorului; nici până la domnia lui Henric al II-lea, relele acestei măsuri nu par să fi fost de o amploare serioasă. La monarhul numit în ultimul rând, influența politică a fost un obiect adesea urmărit cu o ardoare incompatibilă cu o justă discriminare în ceea ce privește cele mai bune mijloace de a o obține. Pentru a atașa clerul de persoana sa, Henric a devenit primul dintre prinții noștri care și-a pătat mâna cu sângele persecuției: (37) pentru a anexa provinciile Irlandei la vastele sale posesiuni, el a coborât să le solicite ca o concesie de la papă: (38) și pentru a facilita supunerea persoanelor ecleziastice, în toate cazurile penale, judecății unui tribunal laic, a fost motivul principal pentru care l-a numit

pe cel mai extravagant om al bisericii din epocă pe scaunul vacant de la Canterbury.Dar Henric a fost destinat să sufere mult din cauza resentimentelor clericale pe care imprudența sa le favorizase; de asemenea, a trăit pentru a regreta concesia făcută prin comportamentul său în în favoarea celei mai detestabile pretenții a papalității: Iar în persoana lui Thomas a Becket, favoritul regal și noul mitropolit, a descoperit în scurt timp un adversar hotărât al măsurilor sale în ceea ce privește biserica engleză. Acest om extraordinar trecuse rapid prin diferite funcții civile și ecleziastice până la rangul de cancelar.(39) Învestit cu prelația Angliei, el s-a distins imediat ca și campion al independenței politice a preoțimii creștine, pe care anterior îl ajutase pe monarh să o invadeze și pe care știa că Henry o considera ca fiind cea mai pernicioasă atingere a drepturilor sale de suveran.(40) Dar un nou teatru era acum deschis ambiției lui Becket; și el s-a pregătit pentru conflictul care se apropia printr-un apel măgulitor la superstițiile epocii. Renunțând la o opulență a suitei care stârnise mirarea celor din țara sa și din alte țări, (41) el a pretins aplauzele unei convertiri religioase, recurgând brusc la practici care erau până la ultimul grad ascetice, dar care, pentru ochiul său perspicace, trebuie să fi avut aspectul unei copilării. Este evident, în același timp, că această politică neașteptată a arhiepiscopului nu a făcut decât să confirme scopul anterior al regelui.(42)

Practica hirotonirii clericilor, deși lipsită de leacuri, a crescut numărul clerului dincolo de cerințele țării; și, împreună cu scutirea lor totală de jurisdicția civilă, a contribuit atât de mult la degenerarea lor, încât o clasă de oameni mai criminală a fost cu greu cunoscută de națiune în această perioadă decât erau învățătorii acreditați ai credinței sale.(43) În bine-cunoscutele constituții de la Clarendon, Henric a cerut ca în procesele civile sau penale, în care una dintre părți era un cleric, să revină judecătorilor regelui să stabilească dacă cauza aparținea curții seculare sau celei spirituale; și ca ecleziasticii condamnați pentru acțiuni penale în fața oricăruia dintre cele două tribunale să sufere pedeapsa aferentă unor astfel de infracțiuni, indiferent de ordinul lor. Trebuie să recunoaștem că această cerere, împreună cu altele referitoare la aceeași controversă, dar de mai mică importanță, se înscrie mai degrabă în spiritul jurisprudenței anglo-saxone decât al celei anglo-normande.Cu toate acestea, restul articolelor ar putea fi numite, cu mai puțină nepotrivire, "obiceiurile" regatului. În acestea s-a decretat că veniturile episcopatelor, abațiilor și mănăstirilor vacante ar trebui să aparțină bugetului național; și că numirea fiecărui nou titular ar trebui să provină din ordinul regelui și să fie confirmată de către clerul principal adunat în capela regală; că sentința de excomunicare sau de interdicție ar trebui pronunțată asupra persoanei sau proprietății unui locțiitor șef al regelui sau asupra unui funcționar al casei sau al domeniului său, dar cu acordul regal; și că apelurile de la curtea metropolitană ar trebui să fie făcute la cea a monarhului și să fie extinse dincolo de autoritatea națională, dar cu permisiunea suveranului.(44)

Becket, care se angajase de două ori să respecte aceste obiceiuri, s-a pocăit de comportamentul său; și invocând circumstanțele care îl determinaseră să se conformeze cu reticență, a obținut iertarea de la suveranul pontif. Pentru a scăpa de resentimentele regelui, el a fugit pe continent și, protejat de rivalul politic al lui Henric, Ludovic al Franței, și de întreaga putere papală, arhiepiscopul a fost pus în situația de a perpetua o luptă dezastruoasă cu prințul său.(45) După ce aproape șase ani au fost astfel angajați, primatul s-a întors, cu permisiunea regală,

la Canterbury. Sosirea sa a fost însă anunțată de tunete de excomunicare îndreptate împotriva mai multor prelați și nobili, adepți cunoscuți ai regelui.(46) Era acum imposibil de ascuns faptul că Becket se hotărâse să nu admită niciun superior în națiunea engleză.(47) Orice speranță de liniște a dispărut; și pentru a asigura statul de această proiectată dominație a bisericii, s-a hotărât în secret, de către anumiți însoțitori ai regelui, să se realizeze prin violență ceea ce fusese îndelung solicitat în zadar de la lăudata echitate a legii.(48) Legate printr-un jurământ, pe care o iritare deloc dezonorantă pare să o fi sugerat, părțile au ajuns la Canterbury și, găsindu-l pe primat încă inflexibil, actul de sânge a fost executat. A fost un act pe care nicio circumstanță nu-l putea justifica.

Dar Becket a murit așa cum a trăit, mândru, neînfricat și încăpățânat; adăugând, probabil, spre sfârșitul vieții, ceva din fanatismul sincer la elementele anterioare ale caracterului său.(49) Moartea sa i-a asigurat rapid onorurile de sfânt și martir; în timp ce peste capul lui Henric părea să se abată cel mai greu blestem al superstiției. Dar regele și-a declarat sus și tare, și probabil cu dreptate, nevinovăția în ceea ce privește crima; și, eludând cenzurile mai grave ale bisericii, a reușit în final să păstreze substanța puterii care a provocat această dispută prelungită și răuvoitoare.(50)

În ceea ce privește chestiunile pe care le implica această controversă, domnia lui Richard Coeur de Leon s-a desfășurat în acea liniște aparentă care urmează adesea unui interval de agitație neobișnuită. Dar domnia lui Ioan este alcătuită de ostilitate, pe care a îndreptat-o pe rând împotriva bisericii, statului și papalității. În timp ce sceptrul se află în mâna lui Henric al III-lea, clerul este în cea mai mare parte aliatul baronilor și episcopilor (coadjutor) în eforturile lor generale de a diminua aservirea regelui și a națiunii. Dar a fost lăsată în seama politicii mai energice a lui Eduard I, pentru a impune cele mai importante restricții asupra averii și autorității preoțimii naționale. Una dintre primele măsuri ale acestui monarh a ilustrat moderația și discernământul său.Acesta a rezervat judecata finală a fiecărui cleric criminal autorității ecleziastice; dar a prevăzut, de asemenea, că această decizie ar trebui să fie în orice caz precedată de o anchetă în fața tribunalului laic, în care condamnarea acuzatului ar trebui să fie urmată de confiscarea întregii sale proprietăți în favoarea regelui, cu excepția cazurilor în care sentința tribunalului temporal nu ar fi confirmată de cea a tribunalului spiritual. Această ajustare a pretențiilor, din care au apărut atâtea discuții acerbe, a continuat ca lege a acestor autorități rivale din al treilea an al lui Eduard I până la venirea lui Elisabeta.(51) În secolul al treisprezecelea, taxele cavalerilor legate de proprietatea funciară a acestei țări se ridicau la ceva mai mult de cincizeci și trei de mii; dintre acestea, douăzeci și opt de mii au trecut în mâinile clerului.(52)Pentru a preveni creșterea acestei preponderențe nefirești, Edward a elaborat celebrul său statut de Mortmain, o lege care a lăsat nestingherite proprietățile de atunci ale ordinului sacru, dar care a împiedicat creșterea lor ulterioară, consemnând orice donație viitoare de astfel de proprietăți pentru utilizări seculare.(53) Beneficiul pe care l-a adus națiunii această lege nu poate fi estimat. Cu toate acestea, era o reglementare care reflecta atât de mult caracterului clerului și intra atât de mult în contradicție cu acele tendințe nepământești atribuite cu atâta îndrăzneală legii celibatului și vieții monahale, încât nimic altceva decât opulența periculoasă pe care aceste ordine o dobândiseră deja nu poate explica evenimentul acceptării lor tăcute.

Cu toate acestea, în al douăzeci și cincilea an al domniei lui Edward, a devenit evidentă puterea comparativă a influenței civice și clericale în această națiune. Regele a cerut o aprovizionare din resursele bisericii: clerul s-a împărțit în patru clase, începând cu prelații, cu scopul de a dezbate în mod separat dreptatea cererii; și ei au fost unanimi în a afirma că bunurile lor nu puteau fi puse la contribuție pentru nevoile suveranului, fără consimțământul papei; și în a pleda pentru o scutire sacră de la această cerere, ca fiind asigurată de anumite scrisori primite de la superiorii lor ecleziastici, care le interziceau să se conformeze.Conduita lui Edward în această criză a fost sumară și eficientă. Deoarece oamenii bisericii declaraseră astfel că proprietatea lor era la dispoziția exclusivă a pontifului, iar monarhul a hotărât ca aceasta să fie lăsată la dispoziția securității pe care ar putea-o acorda celui mai bun gardian. Proprietățile și bunurile mobile ale ecleziasticilor au fost supuse unei impozitări riguroase, iar refractarii, fără excepție, au fost plasați, în ceea ce privește persoanele și bunurile lor, în afara protecției legilor. Ofițerii regali judecau toate cauzele în care clerul era pârât, dar le respingeau pe toate în care era reclamant. Prin astfel de mijloace, această clasă favorizată de persoane a devenit dureros de sensibilă față de obligația lor anterioară cu privire la autoritățile ale căror pretenții le nesocotiseră atât de deliberat. Mantia lui Becket căzuse la pământ: nici un al doilea om nu părea să prelungească conflictul sau să-l facă în vreun fel costisitor pentru suveran.(54) Este probabil, de asemenea, ca succesul acestei măsuri, să fi sugerat parlamentului din Carlisle, importantul lor statut de provizorat; un act legislativ cu un aspect și mai îndrăzneț, dar îndreptat în principal împotriva avariției Romei. Aceasta a fost rezultatul luptei dintre coroană și cler la venirea lui Eduard al II-lea; și aceste limite ale autorității au continuat nestingherite până când frâiele guvernării au trecut din mâinile acestui monarh în ale fiului său.

Astfel, se pare că, înainte de epoca lui Wycliffe, ambiția și avariția curții papale au fost combătute în diferite moduri, nu numai de suveranii noștri și de nobilime, ci și de cler și de popor; și că s-a depus un efort continuu pentru a păstra în stat o putere care să o prezideze pe cea a bisericii. Se poate presupune că influența acestor evenimente asupra spiritului de reformă, manifestat înainte cu atâta putere în națiune, a fost foarte considerabilă. Cu toate acestea, acest spirit a fost abia perceptibil, până când s-a manifestat în caracterul pe care îl vom dezvălui în capitolele următoare. Nimic nu poate depăși descrierile revoltătoare care sunt date în mod repetat de Matthew Paris, despre curtea Romei și în special despre măsurile sale lipsite de principii în legătură cu acest regat vasal.(55)Cu toate acestea, nimic nu era mai departe de inima călugărului din St. Albans decât să pună la îndoială chiar și puterea temporală a papilor.(56)Într-adevăr, această ramură a imperiului papal a fost contestată de mai multe ori de către laici; dar ei nu erau cu mult mai puțin îndepărtați decât instructorii lor de neființa alarmantă de a se opune jurisdicției spirituale acordate atât de mult timp episcopului Romei. În general, se păstra o distincție frumoasă între trăsăturile mai puțin reprobabile ale sistemului și abuzurile sale mai evidente. De aceea, peste tot se găseau oameni care aveau în ură multe din ceea ce era practicat cu toată libertatea și constanța obișnuinței de către papi, cardinali și ierarhii; și care în același timp aplaudau violența îndreptată pentru a-i zdrobi pe cei câțiva care au mers atât de departe încât să se despartă de o comuniune descrisă ca fiind atât de impură. Această inconsecvență, atât de observabilă în istoria bisericii în timpul evului mediu, era deosebit de răspândită printre strămoșii noștri înainte de apariția lui

Wycliffe.A crede că beneficiile religioase ar putea fi obținute în orice mod, în afara sacramentelor stabilite; sau că astfel de ritualuri ar putea fi eficiente, chiar dacă sunt efectuate de oameni care disprețuiesc consacrarea presupusă a fi conferită clerului de către reprezentantul Sfântului Petru; cerea o metodă de cercetare și un grad de îndrăzneală mentală, pe care le căutăm în zadar printre englezi, înainte de a doua jumătate a secolului al XIV-lea.(57)Totuși, domnia mândriei și a luxului, care au constituit atât de mult timp istoria preoției creștine, trebuie să fi diminuat influența lor asupra celor mai atenți și mai dezinteresați; și în astfel de minți trebuie să fi condus uneori la primirea unor doctrine care subminează vraja pe care o impusese vârsta. Disputa dintre primul Eduard și ierarhia engleză, în comparație cu disputa similară a lui Henric al II-lea, nu prezintă un mic declin al acestui omagiu deosebit.Atât de puține legături existau, fie de teamă, fie de atașament, între păstori și turma lor, încât clerul a fost aruncat de sub protecția regelui, încât s-a trezit fără prieteni, expus la orice insultă asupra persoanelor și la orice depredare a proprietății.Însuși primatul, care a condus opoziția față de coroană, a fugit pentru siguranță într-o căsuță obscură, cu un singur servitor; și a plâns în secret pentru politica severă și pentru vremurile schimbate, care au distrus până acum nelegiuirea sacrilegiului și au expus un ordin, desemnat sacru, resentimentelor și disprețului vulgar. Dacă ascensiunea parțială a lui Becket a fost prea scump cumpărată pentru a face ca exemplul său să fie periculos, acest eșec total al ierarhiei unite trebuie să fi operat și mai mult pentru a suprima orice scop mai înalt al ambiției sacerdotale.Până în această perioadă, totuși, doctrina bisericii, așa coruptă cum era, a format o cetate pe care puțini oameni au îndrăznit, chiar și de la distanță, să o atace; și atât de parțiale au fost ostilitățile pe care le-am observat ca fiind îndreptate împotriva disciplinei sale, încât nu a apărut nicio minte singuratică, care să aibă suficientă îndrăzneală pentru a pune la îndoială validitatea pretențiilor clericale cu privire la o putere exclusivă de a comunica darurile spirituale. Numeroasele secte împrăștiate prin statele continentului, simțiseră în general vasalitatea pe care astfel de doctrine o implicau asupra lor. Dar ele au învățat să considere că dovezile de religie personală, atunci când sunt legate de înzestrările naturale, constituie cele mai bune acreditări ale eficienței ministeriale; și, ca urmare, au refuzat chiar și aparența acelui omagiu care se cuvine pastorului legitim, acolo unde caracterul spiritual pe care îl cere această funcție nu putea fi descoperit.

Dar în Anglia, principiile acestui popor erau aproape necunoscute. Scriitorii autohtoni le menționau frecvent, dar, în mod evident, erau în ignoranță în ceea ce privește opiniile oamenilor pe care încercau să-i descrie. Narațiunile lor includ puține lucruri în afară de o detaliere a celor mai grave calomnii care circulau cu privire la sectele albigenziene; și, pe baza credinței unor astfel de afirmații, cei mai populari și mai luminați dintre istoricii noștri relatează perfidia și crimele cruciaților catolici, nu numai fără cenzură, ci cu o aprobare marcantă.(58) Faima lui Simon de Montfort a fost atât de mult promovată, prin acel dispreț atât față de justiție, cât și față de milă, care a caracterizat războaiele din Languedoc, încât se spunea că la mormântul său s-au făcut miracole, iar în această națiune povestea a fost creditată. Un fiu al acelui nobil, care împărtășise faptele tatălui său și care spera să moștenească acea recompensă pământească pe care bătrânul conducător o râvnise în zadar, a venit în Anglia în 1238; nici nu era nimic în istoria sa anterioară care să împiedice ca el să fie cunoscut succesiv ca favorit al regelui și al poporului.(59)Autoritatea suveranului englez asupra mai multor provincii

franceze, prin care erau împrăștiați sectanții existenți, ar fi putut deschide o legătură ușoară între ei și această insulă. Dar, în timpul secolului al XIII-lea, numele de Montfort era legat de Anglia și era, în rândul acelui popor nefericit, sinonim cu Principiul răului. De asemenea, soarta unora dintre frații lor, care într-o perioadă anterioară au vizitat țărmurile acestei țări, poate contribui la explicarea faptului că sectanții emigranți au dispărut total din analele noastre ulterioare; de asemenea, circumstanțele care au lăsat energiile reformatoare ale Angliei să se nască aproape în întregime din interiorul ei.

În anul 1159 a apărut în Anglia o bandă de străini, formată din aproximativ treizeci de persoane de ambele sexe. Limba lor era cea din Germania, iar scopul lor declarat era ocupația seculară. Dar neglijarea unor obiceiuri religioase a atras în curând atenția poporului și a clerului, iar ei au fost închiși în închisoare în vederea unei anchete mai amănunțite cu privire la opiniile lor. La Oxford, un sinod a fost convocat prin autoritatea regelui pentru a afla care sunt principiile fugarilor. Morala lor nu a fost contestată, credința lor a fost recunoscută ca fiind ortodoxă, iar Gerard, pastorul lor, este recunoscut ca fiind un om de învățătură. În prezența consiliului, el a vorbit în numele său și al adepților săi, declarând, ca răspuns la diferite întrebări, că erau creștini și că erau atașați de doctrina apostolilor. Dar se spune că toți au fost condamnați pentru respingerea botezului și a euharistiei, a căsătoriei și a comuniunii catolice. Poate că au învățat să renunțe la principiul pernicios al regenerării prin botez, sau poate că au refuzat complet această rânduială față de copii.Se știe, de asemenea, că euharistia, dacă nu ar avea legătură cu doctrina transsubstanțierii; și căsătoria, dacă ar fi abandonată ca sacrament; ar fi privită de către oamenii bisericii din secolul al XII-lea ca fiind în întregime disprețuită; și oamenii care se îndepărtează astfel de dogmele stabilite, ar trebui să se păzească cu precauție împotriva impurității spirituale inseparabile de comuniunea cu o biserică apostată. Faptul că opiniile lor odioase erau într-adevăr din această descriere inofensivă este singura concluzie pe care o poate adopta caritatea sau rațiunea. Ei au fost îndemnați să se pocăiască de erorile lor, dar aversiunea lor față de disimulare era mult mai puternică decât frica lor de om; și când au fost amenințați, răspunsul lor a fost, în limbajul Domnului lor, "Fericiți cei prigoniți pentru dreptate, pentru că a lor este împărăția cerurilor". O femeie obscură a fost singura lor proselită, iar ea a fost ușor de determinat să renunțe la noua ei profesie. Dar, pentru a preveni răspândirea contagiunii, Gerard și turma sa au fost condamnați ca eretici și au fost dați pe mâna brațului secular pentru corecție. Din cauza politicii sau a pasiunii lui Henric al II-lea, au fost condamnați să fie marcați pe frunte, să fie biciuiți în public prin oraș și să fie excluși de la cele mai mici acțiuni caritabile ale vieții sociale. Gerard a trecut în fruntea ucenicilor săi, care, sub torturile provocate de bici, i s-au alăturat în cântarea: "Fericiți veți fi voi, când oamenii vă vor ocărî și vă vor persecuta și vor spune tot felul de rele pe nedrept împotriva voastră, din cauza mea". Scăpați din mâinile persecutorilor lor, au fost expuși la furia intemperiilor, cu carnea sfâșiată, goi până la brâu, lipsiți deopotrivă de adăpost și de hrană.O sentință care i-ar fi condamnat la rug ar fi fost miloasă, în comparație cu această expunere gratuită a bărbaților și femeilor la toate ororile unei disoluții lente. Se crede că au pierit cu toții în mod mizerabil. Călugărul, căruia îi datorăm aceste amănunte, consemnează, ca pentru onoarea țării sale, că aceștia au fost primii eretici cunoscuți în Anglia, de la sosirea saxonilor; apoi, în spiritul care a coborât până la unii istorici moderni, îi abandonează pe suferinzi

fără nici un suspin la soarta lor.(60) O altă grupare de sectanți numiți albigenzi, despre care se spune că au ajuns în țara noastră în timpul domniei lui Ioan, se pare că au fost la fel de nefericiți în alegerea unui azil, deoarece, în limbajul elegant al canonului din Leicester, au fost "arși de vii".(61)

Aceste fapte de cruzime au fost menite să acționeze ca un avertisment pentru viitorii emigranți și se pare că au separat poporul englez, timp de trei secole, de relația cu sectele continentale care începuse astfel. Cu toate acestea, ar fi nedrept să presupunem că zelul clerului autohton, în timpul lungului interval de la cucerire până la epoca lui Wycliffe, nu a fost îndreptat în nici un caz spre obiective mai înalte decât acumularea de bogăție sau protejarea influenței lor politice. Deși acesta era caracterul mult prea răspândit al acestui ordin de oameni, este cert că el admitea câteva excepții importante. Lanfranc, care a ocupat scaunul de Canterbury sub Cuceritorul, nu se poate crede că a ajutat cauza evlaviei prin apărarea sa laborioasă a transsubstanțierii. Dar acest conducător al monahismului a fost un dușman sever al corupției monahale, iar spiritul care a pătruns în instrucțiunile sale generale nu a fost în întregime nedemn de poziția sa. El cunoștea depravarea inimii, putea deplânge subtilitatea și puterea ispitei și, în timp ce îi indica credinciosului adevăratele surse de ajutor religios, a oferit o dovadă plăcută a propriului său sentiment devoțional.(62) Anselm, care a ocupat apoi scaunul lui Augustin, a fost mai bine instruit în doctrinele specifice Evangheliei; și în mintea sa ele erau în mod evident asociate cu acel sentiment de prosternare spirituală și încredere, pe care ele tind atât de puternic să le producă atunci când sunt îmbrățișate cu adevărat.(63)

Dar dintre prelații care au fost ridicați la aceeași demnitate, de la moartea lui Anselm și până în secolul al XIII-lea, se pare că, în timp ce unii s-au ocupat în principal de afacerile de stat, alții au fost găsiți în tabăra cruciaților sau au fost acuzați, chiar și în acea perioadă, de incapacitate și neglijență. Faptul că cei mai de nădejde dintre ei au participat la sentimentul religios al lui Anselm, sau al distinsului său predecesor, nu este în mică măsură îndoielnic. În 1232, Edmund, un preot din Salisbury și un demnitar care dobândise reputația de om învățat și de o evlavie neobișnuită, a fost chemat la scaunul din Canterbury. A fost o înălțare, totuși, care nu avea să contribuie la confortul său.Judecând aparent după propria sa fire, noul mitropolit a îndrăznit să îl avertizeze pe suveranul său împotriva anumitor sfătuitori răi și să se plângă de comportamentul avar al papalității. Dar temperamentul lui Henric al III-lea și politica curții papale s-au dovedit mai puțin controlabile decât anticipase arhiepiscopul; iar moartea sa, după un interval de opt ani, este atribuită durerii provocate de tulburările civile și religioase din țara sa. Lucrarea sa, intitulată Speculum Ecclesiae, a fost păstrată și este o producție puternic impregnată de opiniile religioase și de aspirațiile devotate ale lui Augustin. Edmund cunoștea bine scrierile acelui părinte și nu mai puțin bine scrierile sacre; și nici nu ar fi putut să predea așa cum a scris, fără să condamne, cel puțin indirect, doctrinele false, obiceiurile degradante și, într-adevăr, aproape toate superstițiile atât de răspândite în vremea sa.Despre popularitatea pe care arhiepiscopul a dobândit-o prin scrierile sale nu știm nimic; dar este plăcut să observăm că memoria sa a fost atât de mult venerată de cler încât a determinat un apel serios pentru canonizarea sa, eveniment care a avut loc în al șaptelea an de la moartea sa.(64)

Totuși, trebuie adăugat că în analele Canterburyului, printre multe lucruri care nu pot să nu-l jignească pe istoricul religiei, există foarte puține lucruri care să merite atenția sa, de la moartea lui Edmund în 1240, până la alegerea lui Bradwardine în 1349. Ultimul prelat numit s-a născut în timpul domniei lui Edward I. El a fost student al colegiului Merton, Oxford; și în 1335, este cunoscut ca unul dintre prorectori. Viața sa a fost cea a unui erudit, nemarcată de niciun incident marcant. Dar printre numele celor mai distinși școlastici englezi se numără și cel al lui Bradwardine; iar diverși scriitori moderni l-au considerat ca nefiind cu totul nedemn de apelativul său specific de "Profundul". În calitate de capelan al lui Eduard al III-lea, el l-a însoțit pe acest monarh în campaniile sale din Franța, iar influența prudenței și umanității sale se presupune că a contribuit mult la reputația morală atât a regelui, cât și a armatei.În 1349, a fost ales pentru a doua oară în scaunul de Canterbury. Demnitatea refuzată anterior a fost apoi acceptată; dar moartea sa, care a survenit câteva săptămâni mai târziu, a lăsat onorurile noii sale funcții să fie acceptate de Simon de Islip. Se poate pune la îndoială dacă Bradwardine, care a excelat atât de mult ca divin, ar fi fost la fel de eficient ca mitropolit; dar în prima calitate se credea că priceperea sa era de neegalat.Prelegerile ținute de el în sala Merton, nu cu mulți ani înainte de șederea lui Wycliflfe ca student în acel seminar, au fost publicate într-un volum care se întinde pe aproape nouă sute de pagini folio, și a fost intitulat, "De Causa Dei", sau, Cauza lui Dumnezeu împotriva lui Pelagius. În această curioasă producție, în care cunoștințele diverse și gustul scolastic al autorului sunt deopotrivă vizibile, doctrinele esențiale ale Evangheliei sunt explicate și apărate cu o bucurie care a fost remarcată de către prelații (divini) dintr-o perioadă ulterioară cu aceeași plăcere și surpriză.Obiectul lucrării este de a demonstra depravarea actuală a naturii umane și, ca o consecință, dependența sa totală de ispășirea de pe cruce și de influența Duhului divin pentru mântuire. Este sigur că doctrina lui Bradwardine a fost cunoscută anterior de o parte, cel puțin, a clerului englez și că, în unele cazuri, a fost adoptată cu sinceritate. Totuși, în desfășurarea argumentării sale, scriitorul se plânge deseori că aceste principii scripturale erau rareori anunțate contemporanilor săi, erau chiar disprețuite. În timp ce unii sunt descriși ca respingând în totalitate influența Duhului, se spune că alții o privesc în lumina unei recompense, conferită ca urmare a unor servicii meritorii și susținute de sine. Comparând starea sa de susținător al unui crez mai puțin măgulitor, cu cea a lui Ilie atunci când a fost părăsit de preoțime și de întregul popor al țării sale, profesorul de la Oxford exclamă cu emfază: "Ce mulțimi îl susțin pe Pelagius, și cu strigăte, cu răutăți și cu batjocură - aproape toată lumea a intrat după Pelagius în eroare!"Zelul lui Bradwardine, îndreptat astfel viguros spre o reformă a doctrinei bisericii, a trecut peste relele flagrante din politica și disciplina sa. Dar în gestionarea acestui departament serios al controversei, el s-a folosit în mod liber de raționamentele aduse la aceleași întrebări de geniul lui Augustin; și este o dovadă certă a îmbunătățirii mentale, faptul că lucrarea sa, așa absconsă cum era în multe din părțile sale, a devenit imediat foarte populară. Succesul său de asemenea, poate fi considerat favorabil cauzei opiniilor teologice, care spre sfârșitul aceluiași secol, au fost publicate de Wycliffe și de coadjutorii săi cu o eficiență și mai mare.(65)

În timp ce astfel de oameni au fost ocazional ridicați la demnitatea arhiepiscopală, se poate spune despre numărul mult mai mare de oameni care ofereau mai puține dovezi de evlavie, că majoritatea erau conducători ai unei

moralități atât de puțin excepționale pe cât se cunoștea atunci și ai unei discipline în unele privințe favorabile devoțiunii. Istoria prelaziilor sufragane ar putea fi fără îndoială comparată în aceste particularități cu cea a primatului. Totuși, trebuie să fie suficient aici să remarcăm că "Sentințele" celebrului Petru Lombardus ilustrează condiția morală a omului și articolele mântuirii creștine nu mai puțin distincte decât scrierile lui Bradwardine; și această ingenioasă colecție de autorități antice în apărarea adevărului primar a fost atât de apreciată de cler încât a atras o succesiune de comentatori din anul 1170 până în timpul lui Wycliffe.(66)

Vom greși, totuși, foarte grav în a judeca starea religioasă a strămoșilor noștri din secolul al XIV-lea, dacă nu ținem cont de aspectele societății specifice acelei perioade și dacă nu respingem impresiile făcute de aparențele actuale. Aristocrația acestui regat nu era atunci ruptă în acele numeroase secțiuni care se observă în vremuri mai recente; iar distanța dintre cei slabi și cei puternici era, în consecință, considerabil mai mare. Comerțul nu intervenise încă atât de mult încât să transmită influențele sale de legătură și de sănătate părților extreme ale comunității. Și în categoria intelectualului prevala aceeași disparitate. Cei care erau cât de cât învățați îi erau în general devotați cu o ardoare greu de crezut acum, prezentând, în comparație cu marea majoritate din jurul lor, un contrast cu greu mai puțin izbitor decât cel dintre zi și noapte sau dintre cei vii și cei morți. Aceste afirmații vor fi suficient de bine ilustrate în cursul relatării noastre.(67)Ancheta care necesită în prezent atenția noastră principală se referă la prevederile făcute în disciplina bisericii anglicane, pentru iluminarea minții populare din această perioadă. Faptul că Scripturile erau necunoscute poporului, este cert; iar compozițiile laborioase ale celor mai aplaudați învățători demonstrează pe deplin, că ei nu se gândeau la nimic altceva decât să își adreseze producțiile lor capacităților vulgare. Acei cavaleri ai intelectului rareori coborau în arenă, iar atunci când o făceau erau cu cei egali lor. Clerul, într-adevăr, a fost anticipat ca studenții și campionii operelor lor; dar printre laici, cei mai puternici puteau fi înscriși ca fiind iluștri, deși străini de cele mai umile achiziții din literatură; în timp ce cauzele care au separat masa poporului de cea mai îndepărtată parte în împărțirea puterii politice, l-au fixat într-o stare la fel de îndepărtată de orice lucru care merită numele de cultură mentală. Vasalitatea trupului era emblema slabă a ceea ce fusese impus minții; nici nobilii și nici preoții nu par să fi bănuit serios că tirania lor reciprocă se opunea fie preceptelor, fie geniului religiei creștine.

Secolul al XIII-lea se apropia de sfârșit, când arhiepiscopul Peckham s-a plâns într-o adunare a clerului că datoria de a predica a fost atât de mult neglijată, încât a redus o mică parte a poporului englez la starea de "săraci și nevoiași, care caută apă și nu există, și a căror limbă nu mai poate vorbi din cauza setei".(68) Pentru a suplini această deficiență serioasă, primatul a prezentat consiliului, o declarație a subiectelor care în viitor ar trebui să constituie materia instruirii parohiale regulate. Acest rezumat include decalogul, cele paisprezece articole de credință, cele șapte păcate de moarte, cele șapte virtuți principale, cele șapte opere de milostenie și sacramentele obișnuite.Din cele paisprezece articole de credință, primele șapte se referă la misterele trinității, iar restul la persoana, suferințele și medierea generală a Mântuitorului. Cele șapte păcate de moarte includ mândria, mânia, ura, impietatea, lăcomia și intemperanța. Cele șapte fapte de milostenie sunt compătimirea celor flămânzi, însetați și goi, îngroparea celor

fără prieteni și ajutorarea celor bolnavi, neglijați și săraci. Dintre principalele virtuți, credința, speranța și caritatea sunt descrise ca fiind legate de Dumnezeu; în timp ce dreptatea, tăria, cumpătarea și prudența sunt considerate ca fiind legate de oameni. Aceste epitete de instrucție religioasă sunt astfel expuse în mod special, deoarece sunt frecvent menționate în istoria bisericii, de-a lungul mai multor secole care au precedat reforma.În cazul de față, ele au fost publicate cu explicații care, dacă ar fi fost într-adevăr necesare, ar fi sugerat că starea clerului inferior a fost de cea mai joasă barbarie. Prin urmare, amploarea îmbunătățirii propuse de acest reformator metropolitan, consta în a prevedea ca fiecare cleric să țină patru predici enoriașilor săi în decurs de un an. Aceste discursuri, de asemenea, trebuiau să fie pe unele dintre temele descrise mai sus, fiecare dintre ele fiind atât de bine explicată, încât să ceară predicatorului doar puțin mai mult decât efortul mecanic de transcriere.

Pentru a scăpa de cele mai dureroase temeri cu privire la starea religioasă a oamenilor supuși unor astfel de aranjamente defectuoase, nu numai că trebuie să presupunem că instrucțiunile transmise de fiecare învățător public au fost cele mai pure și adecvate pe care inspirația le putea sugera, dar trebuie să presupunem o aptitudine în mințile oamenilor, în timpul secolului al XIV-lea, de a îmbrățișa adevărurile revelației, care este complet necunoscută printre noi. În epoca actuală, capacitatea de a citi, arta tipăririi și posesia ușoară a cărților, toate acestea sunt anexate la anumite expuneri publice ale adevărului creștin care revin odată cu sabatul, sau dacă în unele cazuri cu mai puțină frecvență, în altele cu o frecvență mai mare. Totuși, cât de parțial informată, și cât de greu să perceapă frumusețea religiei, se găsește la cea mai mare parte a populației noastre actuale!Raționând de la cazul lor la cel al strămoșilor lor, ne dăm seama de ignoranța religioasă pe care trebuie să o fi manifestat o comunitate vastă, în care, cu foarte puține excepții, comunicarea orală era singura sursă de cunoaștere și în care aceasta consta într-o scurtă alocuțiune repetată la sfârșitul fiecărui trimestru al anului. Dar nu ne este permisă satisfacția parțială de a presupune că instrucțiunile transmise astfel cu moderație aveau un caracter superior sau chiar excepțional. Reglementările canonice puse în aplicare de primatul numit în ultimul rând, limitau mântuirea la palatul bisericii și o considerau ca fiind dependentă de îndeplinirea validă a serviciilor sacramentale.Tendința acestei doctrine stabilite a fost de a induce o mai mare încredere în ajutorul oficial al preotului decât în starea inimii sau în caracterul lui Dumnezeu. Iar a se opune acestei iluzii era o datorie la care clerul din Evul Mediu era foarte rar înclinat. Într-adevăr, în doctrina astfel interpretată, existau atât de multe lucruri care se recomandau minții degradate a populației din fiecare țară, încât atenționările solitare cu privire la aceasta, dacă nu erau îndemnate de circumstanțe deosebite, atunci cu siguranță erau slabe în rezultatul lor.

Cu aproximativ zece ani înainte de nașterea lui Wycliffe, Walter Reynolds a fost chemat la primatul bisericii engleze. La întoarcerea de la Roma, unde se spune că opulența sa l-a împrietenit foarte mult, mitropolitul a apărut împuternicit de către pontif să exercite prin fiecare episcopie întregul drept al eparhiei sale timp de trei ani;și să selecteze o preferință dintre cele ale fiecărei biserici centrale (Catedrale). De asemenea, el a fost autorizat să înlăture vina tuturor infracțiunilor comise în ultimele o sută de zile, dacă sunt mărturisite cu penitență; să restabilească o sută de persoane dezordonate; și să absolve două sute de oameni de păcatul de a pune mâna cu violență pe persoanele clerului. El a fost declarat a

fi mai departe competent, în numele papei, să califice o sută de tineri de vârstă necanonică, pentru a deține beneficii, și patruzeci de clerici pentru a deține mai mult de un beneficiu cu vindecarea sufletelor. (69)Astfel aprovizionat, arhiepiscopul și-a început vizitele. Dacă spiritul de trafic neprincipial era astfel vizibil între conducătorii bisericii, cititorul va judeca laxismul, erorile și viciile, care s-ar fi extins, aproape de voie de nevoie, în toate departamentele sale mai umile. Poporul încredințat unor astfel de pastori, trebuie să fi fost, într-o măsură alarmantă, "distrus din cauza lipsei de cunoaștere".

Dar, înainte de a trece la viața reformatorului nostru, este important să observăm influența comerțului asupra caracterului societății, înainte de epoca sa, precum și renașterea învățământului și a artelor, de unde își trag originea universitățile. Aceste evenimente, au contribuit mult la eforturile care au fost descrise ca tinzând să introducă în biserica engleză o politică mai puțin înrobitoare și o credință mai puțin coruptă. Dar perioada de influență mai mare a acestora era încă viitoare. Martirii albigenzieni poate că au îngăduit speranța de a purifica religia omenirii; dar cu "rămășița sângerândă" a acelui popor, orice astfel de anticipare trebuie să fi expirat de mult. Este adevărat că cauzele care în Anglia au pregătit calea pentru primirea principiilor reformei nu au fost specifice acesteia. Cu toate acestea, atât de mare era oroarea față de pravilele eretice pe care biserica, în revendicarea trecutului și din aprehensiunea viitorului, le-a imprimat cu multă muncă în mintea populară, încât nu se putea anticipa nicio reconstrucție cu adevărat religioasă, decât dacă era condusă de oameni cu cel mai pur caracter și care să unească reputația de erudit cu zelul de apostol.Campionii ortodoxiei se găseau în general în universitățile în ascensiune și, prin urmare, aceste locuri de învățătură au fost adesea aclamate drept bastioane ale bisericii. Astfel, în mijlocul masacrelor din Languedoc a luat naștere un seminar de acest tip, care trebuia să acționeze ca un coadjutor al sfântului oficiu. Dar numai ignoranța este favorabilă uzurpării mentale. Din astfel de stabilimente, religia avea să-i obțină pe unii dintre cei mai devotați și mai de succes discipoli ai ei, ca Wycliffe, Huss și Ieronim, și o mulțime de alți conducători care, pe măsură ce lumina răsărea, se trezeau pentru a o saluta!

NOTE

1. Istoria Magna Charta noastră oferă o dovadă suficientă a afirmațiilor de mai sus, iar soarta sa, ca document favorabil drepturilor populare, nu a fost singulară. Matthew Paris consemnează mânia lui Inocențiu al III-lea în legătură cu acest document, ca fiind degradant pentru vasalul său, regele Angliei, și ne informează că a fost anulat de papă și de conclavul său. (Hist. 266.) Suveranul pontif a coborât apoi să se înțeleagă cu baronii asupra oportunității de a renunța la comoara lor obținută în mod ilicit; promițând că supunerea lor față de voința sa ca domn nu ar trebui să fie în detrimentul lor: dar atât autoritatea, cât și condescendența sa au fost pierdute de părțile eficiente în afacerea Runnamecle, (ibid. 267.)Honorius, care i-a succedat lui Inocențiu, a aprobat politica sa în această privință, dar i-a sugerat lui Henric importanța alegerii unei crize favorabile pentru recuperarea acelei părți de autoritate care îi fusese smulsă în mod necorespunzător din mâna sa (ibid. 268.) Clement al V-lea a mers atât de departe încât l-a absolvit pe Eduard I de toate constrângerile pe care acest document detestabil i le impusese și de orice jurământ pe care l-ar fi depus pentru a respecta prevederile sale. Collier,i. 499.
2. A se vedea nota C.
3. Malm. 56.
4. Eadmer, 6.
5. Ibid. Matt. Paris, 7.
6. Eadmer, 6.
7. Collier, i. 252.
8. Seldeu Spicil. ad. Eadmer, 104. Cuvintele cuceritorului au fost: "Nu am vrut și nu vreau să aduc omagiu, căci nici nu l-am promis și nici nu am aflat că predecesorii mei l-au adus pe al vostru".
9. Eadrner, 6. Wilkins. i. 368. Pentru a eluda răul acestui aranjament, atât de roditor de perplexitate pentru succesorii săi, William a fost nevoit, cu o ocazie, să-și pună la încercare ingeniozitatea. Fratele său, Odo, în timp ce deținea episcopia de Baieux, a fost făcut conte de Kent; și când era pe cale să părăsească regatul în speranța de a succeda la papalitate, cuceritorului i s-a părut că plecarea nobililor din suita fratelui său și a comorii lor unite din regat era un rău care trebuia prevenit. În consecință, Odo a fost arestat sub pretextul unei gestionări defectuoase a funcției sale civile în timpul unei absențe recente a suveranului său în Normandia. Prelatul s-a plâns de arestarea sa și a apelat la tribunalul clerical, dar regele i-a răspuns că nu a fost reținut în calitate de episcop de Baieux, ci de conte de Kent.
10. Este vorba de declarația credinciosului Eadmer, potrivit căreia suveranul său privea influența papală în Anglia ca depinzând în toate privințele de voința prințului, i. 28, ii. 54.
11. Ibid, iii.55.
12. Eadmer, iii. 57 91. Regele, într-adevăr, a consimțit să renunțe la practica de a conferi inelul și cruciulița ; dar acestea au fost predate, considerate doar ca emblemă a jurisdicției spirituale. Prin urmare, pierderea suveranului a fost doar cea a unei ceremonii.
13. Eadmer susține, deși cu mai mult patriotism decât adevăr, că o astfel de autoritate nu a fost niciodată cunoscută în Anglia, cu excepția celei legate de scaunul de Canterbury, (vi. 58.) Totuși, aceasta a fost dispoziția funcției sub Henric I. (Anglia Sacra, i. 792.) Admiterea puterii sub orice formă implica un grad de supunere față de o autoritate străină.
14. Matthew Paris a fost contemporan cu aceste evenimente și îl descrie pe legatul papal ca reiterând doctrina lui Hildebrand în prezența regelui, 229-337.
15. Abia în anul 1257, abatele acestui regat a fost obligat să urmeze exemplul prelaților săi și să viziteze Roma înainte de a-și exercita noile funcții. Am observat că Matei Paris s-a plâns de această inovație. El a văzut că ea aducea în mănăstiri aceleași dispute cu privire la alegeri care deveniseră ereditare în capitole; și a mai văzut că absența abatelui ales, va fi adesea un anotimp în care averea monahală va fi invadată de laici, și când disciplina monahală nu va fi atât de riguros respectată, Hist. 951.
16. Bonifaciu al VIII-lea, care l-ar fi tratat pe Filip cel Frumos ca pe vasalul său și ar fi secat biserica galileeană de comorile ei, a fost ceva mai precaut în comportamentul său față de ierarhia engleză. În anul 1302, un episcop de Worcester a invocat autoritatea unei bule papale care afecta punerea în posesie a vremelniciei acelui sediu; dar neloialitatea sa a fost urmată de o amendă de o mie de mărci și de recunoașterea în fața regelui și a consiliului său că acele anexe ale funcției sale erau deținute exclusiv de rege, iar pontiful nu a considerat înțelept să protesteze. Spelman, ii. 435.
17. Spelman, ii. 328-331.
18. Spelman, 361. În cazul în care contribuția percepută asupra proprietății stabilite a subiectului era refuzată, părțile urmau să fie excomunicate, iar proprietățile lor erau puse sub interdicție.
19. Collier, i. 434.
20. Matt. Paris, 859. În aducerea bisericii engleze în această stare, se spune că zelul pontifului domnitor, Inocențiu al IV-lea, a fost mai eficient decât cel al tuturor predecesorilor săi.
21. Matt. Paris, 419. Numele Caursini, prin care se distingeau acești negustori economi, arată originea lor.
22. Knighton de Eventibus, 2461.
23. Papa s-a plâns foarte tare de această intruziune, amenințând că, în cazul în care va continua, va vizita persoana și stăpânirile monarhului cu pedepse proporționale "cu păcatul comis astfel împotriva Maiestății Sale divine și cu disprețul arătat astfel față de scaunul apostolic". - Collier, i. 484.
24. Matt. Paris, 278.

25. Ibid. 361.
26. Collier, i. 434.
27. Nu cu mult timp înainte de moartea sa, a fost absolvit de către pontif de jurământul de a respecta prevederile magna charta; și într-un parlament ulterior au fost adoptate unele reglementări importante pentru a preveni imposturile nerușinate ale curții papale; dar regele, în disprețul promisiunii sale de a acționa împreună cu lorzii și comuniștii, a încurajat în secret nemulțumirea, iar aceasta a continuat până la moartea sa. (Collier, 500 503.) Printre ultimele acte ale vieții sale se numără prezentarea unui serviciu de farfurii pentru a aproviziona masa pontifului și predarea veniturilor din Canterbury, în mâinile papei, la degradarea de la Winchelsea. Acestea, însă, sunt fleacuri în comparație cu reaua credință a faptei anterioare. – Ibid.
28. Westminster Ann. 1209. Matt.Paris, 229.
29. Ibid. 337
30. ibid. 370, 371.
31. Ibid. 331.
32. Ibid. 361.
33. Matt. Paris, 532-535.
34. ibid. 694708. Annal. Burton. 306.
35. Matt. Paris, 870, 883. Annal. Burton, 326, 328.
36. Pentru această afirmație, cel de-al doilea volum al lui Wilkins ar oferi o ilustrare amplă. Cititorul poate consulta, ca exemplu, paginile 226-233.
37. William of Newberry, ii. 13.Spelman, ii. 59.
38. Baronius, Ann. 1154, 1155.
39. În timp ce era arhidiacon de Canterbury, Becket și-a însoțit suveranul în războiul de la Toulouse. Acolo a cucerit trei castele considerate inexpugnabile, s-a înclinat triumfător cu un cavaler desăvârșit al Franței, iar apoi a traversat Normandia în fruntea a 1200 de cavaleri și 4000 de călărești, întreținuți pe cheltuiala sa. Totuși, așa era creștinismul vremurilor, încât acest aventurier militar era deja anticipat ca primat al bisericii engleze. - Stephan. 22, 23.
40. Cancelarul, cu care Henric își permitea de mult timp cea mai intimă familiaritate, nu putea să nu cunoască sentimentele și planurile stăpânului său, iar dacă a făcut aluzie la un probabil dezacord ca o consecință a ridicării sale în rang, a făcut-o cu un zâmbet și a fost adaptat doar pentru a-l provoca. - Qnadril. l.i. c.ll.
41. Stephan. 20, 21. Littleton, iii. 24.
42. "Cea mai aspră pânză de sac, invadată de paraziți, era haina lui aleasă, hrana lui era dieta mortificării, iar băutura lui era apă în care fusese fiert intenționat feniculul, pentru a-i da greață. Își expunea frecvent spatele gol la lovituri". (Turner, i. 241.) Această afirmație, care este cea a lui Fitzstephen, (24, 25), biograful și admiratorul lui Becket, este îndulcită și aproape negată în notele care ne sunt date cu privire la acest erou clerical de către catolicii moderni. Domnul Berrington se ferește cu groază de vina de a suprima dovezi, dar aceste detalii sunt o specie importantă de indicii, deoarece la un astfel de om ele trebuie să fi provenit din fraudă sau nebunie. (Hen. ii. 650.) Dr.Lingard cu greu ar putea să nu reușească să gestioneze mai bine aceste lucruri, dar nu din narațiunea sa poate fi cunoscut adevăratul caracter al lui Becket.
43. William de Newberry, un contemporan, ne informează că regele a fost asigurat de judecătorii săi că ordinea publică era frecvent încălcată de "furturile, violurile și omuciderile" clericilor care, invocând privilegiul lor de funcționari, se sustrăgeau oricărei pedepse. Același istoric afirmă că i s-a afirmat în audiență că peste o sută de omucideri au fost comise de această clasă de oameni de la venirea actualului monarh. Este clar că istoricul a considerat acest raport ca fiind adevărat; și când ne amintim că domnia lui Henric nu se extinsese încă la zece ani, nu suntem surprinși că o preocupare pentru justiția publică ar trebui să fie recunoscută de acest scriitor ca fiind principalul motiv al suveranului său în susținerea conflictului care a urmat; și nici că el ar trebui să-i cenzureze pe frații săi ca fiind mai preocupați să păstreze "libertățile și rangul ordinului lor, decât să înlăture delincvențele acestuia". (ii. c. 16.) Viciile a nu puțini dintre clerici, trebuie să fi fost de cea mai nerușinată descriere pentru a fi stârnit de la admiratorii lui Becket, și la o astfel de perioadă, apelativul de "lucrător al diavolului" și "demoni tonsurați". Herib. c.22. Turner, i. 246.
44. Matt. Paris, 100. Wilkins, 321, 324. Această dispută memorabilă a început prin faptul că Henry a cerut ca un cleric din Worcester, care a violat o femeie și i-a ucis tatăl, să fie lăsat la judecata unui tribunal laic. Becket a coborât să-l protejeze pe licențiosul horaicid, invocând scutirea sa ca preot creștin de orice autoritate laică, și l-a dat în custodia unui episcop. Stephan. 33. Trebuie remarcat, de asemenea, că, înainte de acest eveniment, primatul probabil că își nemulțumise suveranul prin tonul de autoritate cu care reluase o pretenție aproape uitată asupra unor pământuri, despre care se spune că ar fi aparținut scaunului de Canterbury. - Quadril. l.i. c.25, 26.
45. Rolul jucat de Becket în această controversă este povestit cu nu puțină admirație de către cei mai populari scriitori catolici. Trebuie să înțelegem prin aceasta că sunt maximele lui Becket pe care acești domni le-ar vrea în ascensiune printre noi?
46. Ar trebui remarcat faptul că lupta în care arhiepiscopul a fost angajat, a fost una în care se pare că a fost părăsit de corpul clerului englez încă de la început. Acest lucru poate că a fost determinat de politică sau de principiu. Adresa lor, pe care a primit-o în timpul exilului său, din cauza caracterului său admonitoriu și a deferenței față de pretențiile regelui, trebuie să fi fost plăcută pentru el. - Epist.c. i. Ep. 126.
47. "Unii cred", observă prietenul său, episcopul de Lisieux, "că lupta ta nu provine din virtute, ci din mândrie. Că, tot cancelar în spirit, te străduiești ca nimeni să nu se împotrivească voinței tale. Că doriți să ridicați o putere independentă de voința regelui. Că atârnați atât de mult de diadema însăși încât căutați să o

subordonați bisericii și speranți că, dacă regalitatea va eșua în această luptă, nimeni altcineva nu va îndrăzni să vi se opună." - L. i. ep. 85. Turner, i. 262. Orice suspiciune de acest fel trebuie să fi fost întărită de comportamentul său la revederea scaunului său. Printre prelații care au fost atunci excomunicați de el, se afla celebrul Ioan de Salisbury. Acest ecleziast nu se ridicase, probabil, în stima mitropolitului său, sugerându-i în exilul său, că studiul dreptului canonic era mai puțin legat de îmbunătățirea devoțiunii decât cel al evangheliilor sau al psalmilor. (c.i. ep.31.) Dr. Lingard afirmă că arhiepiscopul a hotărât să suprime excomunicarea prelaților, dar că scopul său s-a schimbat când a aflat că o gardă de soldați a fost trimisă pentru a pune mâna pe persoana sa și a-l priva de document înainte de a debarca, (ii.338.) Inversul, totuși, ar părea evident, din grija sa cunoscută înainte de a părăsi continentul pentru a intra în posesia puterilor care, cu "lanțuri", ar putea "lega și reprima" dușmanii săi. (Turner, i. 270.) Aplicarea lor, putem presupune, urma să fie într-o oarecare măsură condiționată.

48. Regele a rostit într-un limbaj pasional, care a fost relatat în diverse moduri, dar care, probabil, se rezuma la regretul că nici o mână nu l-a putut scăpa de insultele acestui antagonist turbulent. Însoțitorii săi au dat propria lor interpretare expresiilor sale. Locul întâlnirii lor era în apropierea casei lui Rannlf și Robert de Broc, domni asupra cărora arhiepiscopul pronunțase recent anatema sa. - Ștefan. 77.

49. După întâlnirea de la Northampton, el a susținut că Mântuitorul a fost rejudecat acolo în persoana sa; și din acea perioadă, cauza sa a fost mereu identificată cu cea a religiei. Relatarea ultimelor sale clipe, care a ajuns până la noi, poate fi corectă în esență; dar trebuie reamintit că a fost primită pe baza autenticității unor oameni care "au făcut ca fiecare parte a Europei să răsune de raportul miracolelor făcute la altarul său". - Ep.40, Lingard, ubi supra.

50. Penitențele voluntare ale lui Henry, deși bine cunoscute, nu ar trebui să fie trecute cu vederea. În decembrie 1170, Becket a pierit; în iulie 1174, Henric a apărut ca penitent la altarul primatului. Protestul său de nevinovăție în ceea ce privește crima, a fost acceptat de aproximativ optzeci de ecleziastici, care au fost invitați să-l biciuiască. Ceremonia revoltătoare fiind îndeplinită, afacerile regelui au căpătat din acea zi un aspect mai bun, și, desigur, ca urmare a mijlocirii lui Becket.

51. Collier, i. 478.

52. Turner, iii. 104.

53. Stat. Mortmain, 7 Edw. 1. and 13Edw. I. c. 32.

54. Wals. 68, 69. Heminford, i. 107. Matt. West, 429.

55. Hist. 438, 715, 802. - Vezi și Malms. 338, 312 ; și Eadmer, 312.

56. Se admite că era ceva plauzibil în raționamentele predicatorului, care, în prezența regelui Ioan și pe baza temeiului asumat de Arnold de Brescia, a negat pretenția pontifului la orice dominație temporală; dar el dezvăluie suficient în acest caz și într-un caz ulterior că nu era deloc pregătit să afirme adevărul doctrinei astfel susținute, 228, 229, 608. - A se vedea aceeași deferență față de aceeași pretenție absurdă în Matthew de Westminster, Ann. 1209.

57. Lanfrauc a mers atât de departe încât a lăsat să se înțeleagă că muribunzii nu pot fi excluși de la fericirile celor drepți, chiar dacă ar pleca fără să primească elementele euharistice. Totuși, acest principiu liberal a fost aplicat doar celor care au primit un botez canonic. - Dacherius. Spicel.iv.227.

58. Această prejudecată nu este specifică lui Gervase, (1441,) lui Hoveden, (117C d.Hr.), nici scriitorului din Analele lui Waverly, (173 ;) ci este observabilă la mai candidul William de Newberry, (ii. 13,) și nu este mai intolerantă decât la severul Matthew Paris, 322, 324.

59. Ar trebui observat, totuși, că popularitatea contelui de Leicester în Anglia s-a datorat aderării sale la cauza poporului, în opoziție cu cererile pontifilor și ale curții. Pegge's Grossteste, ubi supra.

60. Gul. Newbrig.ii. 13. Într-un conciliu de la Tours, aproximativ doi ani mai târziu, arhiepiscopul de Canterbury, împreună cu unii dintre sufraganii săi, au devenit părtași la promulgarea unei legi care impunea această pedeapsă tuturor celor care ar fi fost condamnați pentru erezia albigensiană. Filozofia acelei părți a acestui decret pastoral care îi separa pe infractori de toate actele de caritate ale umanității, este afirmată cu gravitate de Collier, ca fiind "că, fiind aruncați în afara avantajelor societății civile, ei ar putea fi aduși la reculegere și pocăință." (319.) Legea a fost repetată în cel de-al treilea conciliu de la Lateran. (Hoveden, 332.) Singura parte a rușinoasei povești relatate mai sus, care se leagă de simpatiile doctorului Lingard, este exercițiul obositor pe care o astfel de examinare trebuie să îl fi dovedit membrilor sinodului! Hist. iii. 420.

61. Următoarea este declarația integrală a lui Knighton: "Albigenses heretici venerunt in Angliam, quorum aliqui coraburebantur vivi." (2418.) Faptul că acest fapt a trecut neobservat de vreun istoric mai vechi poate trezi suspiciuni asupra corectitudinii lui Knighton; dar acest scriitor, la fel ca majoritatea istoricilor noștri monahali, pare să fi avut acces la surse de informații care s-au pierdut pentru noi; și este sigur că, încă din timpul domniei lui Ioan, rugul, ca pedeapsă pentru delicvența religioasă, nu era strict necunoscut în această țară. Se spune că un funcționar care, pentru a stăpâni persoana unei evreice, ar fi renunțat în secret la creștinismul său, a fost condamnat la această moarte de către un sinod din Oxford, în 1222. Chron. Wikes, 39. Collier, 428. Cu opt ani înainte de acest eveniment, primatul bisericii engleze și alți membri ai clerului au fost prezenți la cel de-al patrulea conciliu de la Lateran, în cadrul căruia au fost convenite cele mai violente măsuri, în speranța de a finaliza răsturnarea ereziei. Este posibil ca acest zel al pontifului și al aliaților săi continentali să-i fi determinat pe membrii bisericii noastre să anticipeze statutul. - De Heretico Comburendo.

62. Dacherius Spicel. iv. 227.

63. "Meditațiile" sale sunt o dovadă suficientă în ceea ce privește punctele menționate.

64. Matt. Paris, 375, 376, 442,443, 544, 545, 627. Din "Speculum Ecclesiae", există mai multe exemplare printre manuscrisele Muzeului Britanic. Domnul Turner a făcut o analiză a lucrării în al cincilea volum al Istoriei sale.

65. O schiță a vieții lui Bradwardine poate fi văzută în prefixul ediției operelor sale publicate de Sir Henry Seville. Nu se va presupune că scrierile lui Bradwardine sunt complet neatinse de superstițiile epocii. Atât de încrezător era acest profund teolog în eficacitatea atingerii regale pentru a îndepărta scrofuloza, încât așa scrie el despre acest subiect: "O, creștinule, oricine neagă minunile, vino și cu ochii tăi privește, vino în Anglia, apropie-te de prezența regelui și adu cu tine pe creștinul afectat de această boală și, chiar dacă este foarte urâtă, adâncă și inveterată, în numele lui Isus Hristos, prin rugăciune, binecuvântare, vederea crucii și impunerea mâinilor, îl va vindeca". De Causa Dei, lib. i. c. i. 39.

66. Despre slujba Duhului Sfânt,"Maestrul sentințelor" scrie astfel : "Fiind el însuși iubire, așa cum unește prin aceasta pe Tatăl divin și pe Fiul, tot așa ne leagă pe noi de amândoi. Prin influența sa sacră îl iubim pe Dumnezeu și iubim oamenii ; iar cel care prețuiește afecțiunea prin care este atașat de semenii săi, îl iubește pe Dumnezeu în el însuși, pentru că această afecțiune este divină, întrucât Dumnezeu este iubire." .....Nu există nimic în om prin care să-L poată iubi pe Dumnezeu, decât ceea ce vine de la Dumnezeu: nimic nu este mai excelent decât acest dar. Există și alte particularități ale Duhului, dar fără acest rezultat nimic nu ne va fi de folos. Numai acest sentiment sacru, singur, desparte cele două regate viitoare". Urmându-l pe Sfântul Augustin, el învață: "că predestinarea este pregătirea harului, dar nu poate fi fără presimțire. Deși poate exista presimțire fără predestinare, deoarece Divinitatea prevede răul, dar nu îl produce El i-a predestinat pe cei pe care îi alege, pe restul i-a respins. Numărul celor aleși este precis". Liberul arbitru este definit ca fiind "acea facultate a rațiunii și a voinței prin care, cu ajutorul harului ajutător, se alege binele": și se spune că acest har ajutător este necesar pentru a pregăti inima omului să dorească binele, precum și pentru a-l obține. "Mintea nu are o aptitudine naturală pentru a crede și a iubi, ci are nevoie de harul ceresc pentru a-i da direcția corectă și pentru a face ca puterile și efectele ei să fie disponibile pentru scopul lor".El insistă că Mântuitorul nostru "a murit pentru eliberarea și beatificarea noastră". El a devenit jertfă pentru noi, iar prin moartea Sa am obținut accesul la paradis, răscumpărarea de păcat și adoptarea fiilor gloriei. Nimeni altcineva decât leul din semința lui Iuda nu ar fi putut realiza acest lucru. Toți ceilalți oameni sunt datornici". Se spune că credința acționează prin iubire. "Prin aceasta Hristos locuiește în inimă. Credința fără dragoste este zadarnică. Credința cu această afecțiune este credința unui creștin; fără ea, a unui demon." Prin credința care este aliată cu iubirea, "sunt îndreptățiți cei nepocăiți". Următorii sunt câțiva dintre comentatorii acestei lucrări menționați în Bale (Scriptores) Adamus, (1170.) Brixius, (1222.) Castriconens, (12TO.) Borstal, (12UO.) Blunt, (129C.) Beverly, (1294.) Brinkelacus, (1310.) Acton, (1320.) Adam Hibern. (1320.) Buckingham, (1324.) Cardinalis, (1325.) Alienantius, (1340.) Catton, (1343.) Bedeucus, (1380). - Vezi Turner, v. 75-80.

67. Poemul Troubadour numit "Partenopex de Blois" pare să fi fost scris în secolul al XIII-lea. Într-o notă anexată la o traducere recentă a acestuia, traducătorul observă că churl, sau carle, și villain, erau cele mai joase caste ale societății, primii deținând pământ cu condiția de a îndeplini sarcini servile în agricultură, iar ultimii fiind atașați de pământ ca sclavi. De aceea, după cum observă domnul Ellis, aceste denumiri erau folosite "pentru a desemna orice lucru cu un caracter opus învățăturii, curtoaziei și cavalerismului". Dar același traducător a descris un alt trubadur ca pornind de la "prezicerea ca un adevăr recunoscut, că ticăloșii nu pot fi admiși în rai" și ca încheind cu o lamentație asupra acelei clase de ființe nenorocite, "care, excluși din paradis, nu au nici măcar alternativa iadului" (Notes on Canto ii. of Partenopex). Poveștile murdare folosite pentru a ilustra acest principiu dovedesc că delicatețea cavalerilor și a doamnelor, pentru a căror distracție au fost inventate, este la fel de defectuoasă ca și teologia lor. Dacă ne amintim că porțiunea degradată a societății europene la care se face referire includea de departe cea mai mare parte a acesteia, starea de existență care putea asigura cea mai mică monedă de schimb pentru doctrina enunțată, trebuie să fi fost de o suferință de nedescris.

68. Spelman, ii. 302, &c. Găsesc aceste constituții prezentate de Collier ca prezentând cel mai favorabil specimen de vigilență episcopală din epoca analizată, Istoria Ecleziastică, i. 284.

69. Wilkin's Concilia, ii. 433-444.

SECȚIUNEA II

SISTEMUL FEUDAL. - PROGRESUL COMERȚULUI ENGLEZ. - INFLUENȚA SA ASUPRA CONSTITUȚIEI. - DECLINUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI. - APARIȚIA UNIVERSITĂȚILOR. - STAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI DIN ANGLIA ÎN SECOLUL AL XIV-LEA.- FILOZOFIA SCOLASTICĂ, INFLUENȚA EI BUNĂ ȘI REA. - DREPTUL CIVIL ȘI CANONIC. - UN REZUMAT AL CAPITOLE PRELIMINARE.

Elementele politicii feudale nu erau necunoscute triburilor anglo-saxone, dar maturitatea sistemului în Anglia trebuie să se numere printre efectele cuceririi. Noile posesiuni ale lui William și ale urmașilor săi au fost dobândite prin sabie; și urmau să fie păstrate, dar prin intermediul unei instituții militare, care să pătrundă în fiecare porțiune a teritoriului cucerit. Baronii și-au primit pământurile de la coroană și cu condiția de a apărea în apărarea regelui și a regatului în orice situație de urgență. În astfel de ocazii, adepții fiecărui domn erau determinați - în ceea ce privește numărul și echipamentul - de întinderea posesiunilor sale; și aceștia erau din nou oameni care își dețineau porțiunile lor din proprietatea baronală, în aceleași condiții față de baron, care fuseseră anterior cerute de suveran căpeteniei respective, în calitate de chiriaș imediat al întregului.De asemenea, jurisdicția acelor locatari principali ai coroanei era atât de mare, încât fiecare baronie devenea un mic regat; de asemenea, nici pretențiile monarhului din partea aristocrației nu erau atât de arbitrare ca cele care asupriau de obicei poporul și, în unele cazuri, chiar și vasalii militari, supuși voinței acestor prinți mai mici sau tributari. Oricât de tiranic ar fi fost superiorul său, soldatul cu greu își putea încălca jurământul de fidelitate fără a deveni odios;(1) în timp ce cea mai mare parte a comunității angajate în cultivarea pământului sau în acele arte mai rudimentare care erau practicate atunci, depindeau în întregime de mila acestui despotism local. Diverse circumstanțe, într-adevăr, și motive foarte diferite, acționau uneori pentru a atenua aspectul acestor tiranii militare și pentru a face din sistemul feudal un amestec "de libertate și opresiune, ordine și anarhie, stabilitate și revoluție."(2)Dar un sistem în care onoarea era asociată exclusiv cu profesia de armurier trebuie să fi fost neprielnic pentru cultivarea minții. De asemenea, comerțul trebuie să se fi luptat cu toate dificultățile, când dobândirea de bogății, oricât de onorabilă ar fi fost, de multe ori era doar o provocare pentru rapacitatea celor puternici. Nici nu putem concepe un obiect mai puțin susceptibil de a interesa mintea, profund impregnată de temperamentul feudal, decât religia Evangheliei.(3)

Cu toate acestea, comerțul era destinat să reînvie și să înflorească, chiar și în această atmosferă neconvenabilă. Numărul Poporului angajat în artele utile înainte de mijlocul secolului al XIV-lea trebuie să fi fost considerabil. Activitățile agricole, care se îmbunătățeau cu fiecare epocă, preferau să solicite în mod constant ingeniozitatea și munca meșteșugarilor.(4) Multitudinea de construcții ridicate în aceeași perioadă, atât în scopuri civile, cât și religioase, demonstrează măiestria care fusese dobândită în știința arhitecturii și în prelucrarea metalelor. Aceste aparențe justifică concluzia că multe mii de persoane din comunitate erau astfel ocupate.(5) Țesutul pânzelor de in și de lână fusese practicat cu un oarecare succes de către anglo-saxoni, dar a fost mult îmbunătățit sub conducerea prinților anglo-normani. Flamanzii, care au fost legați de Anglia prin cucerire, nu aveau rival în ceea ce privește producția acestor manufacturi; emigrarea lor a fost, în

consecință, încurajată și, începând cu domnia lui Ștefan, se constată că țesătorii există în bresle sau în corporații privilegiate. Comerțul intern al națiunii abia dacă va putea fi descris. Acesta se desfășura, desigur, în târguri și piețe.Dar Londra, Bristol și Ross din Pembrokeshire, împreună cu cele cinci porturi, formate din Hastings, Dover, Romney, Hythe și Sandwich, au fost deosebit de renumite ca piețe de desfacere pentru comerțul exterior. Comerțul din Bristol se făcea în principal cu Irlanda. Dar cel din Londra este descris de un contemporan din timpul domniei lui Henric al II-lea ca atrăgând pe țărmurile englezești negustorii din cele mai îndepărtate state.(6) Articolele exportate erau în principal cai, piele, lână, țesături și porumb; de asemenea, metale, în special staniu și plumb; iar până la sfârșitul secolului al XIV-lea, vânzarea de ticăloși autohtoni ca sclavi nu era complet necunoscută. În schimbul acestor obiecte de comerț, strămoșii noștri primeau vinurile, drogurile și mirodeniile din alte climate; și astfel au intrat în posesia aurului, a pietrelor prețioase și a mătăsii, cu diverse blănuri și lenjerii.

Comerțul intern era condus exclusiv de către indigeni, dar traficul extern era aproape exclusiv în mâinile străinilor, persoane care erau adesea privite cu multă gelozie de către popor, dar care, în general, erau protejate de către suveran. Conchistadorul era conștient că aproape anihilase comerțul infantil al anglo-saxonilor și s-a străduit să repare răul prin încurajarea artiștilor străini. Pentru a face coastele englezești mai atrăgătoare pentru străini, Henric al II-lea a publicat legile sale umane referitoare la epave. Percepția sa asupra avantajelor comerțului a sugerat, de asemenea, interzicerea emigrării marinarilor autohtoni sau a vânzării oricărei nave engleze către străini, sub sancțiunile cele mai severe. Singurele măsuri importante ale lui Richard I se refereau la acest obiect; iar Ioan, pe lângă pretenția sa de dominație asupra mărilor britanice, înființarea diverselor bresle sau corporații de meșteșugari și comercianți, a promis supunere față de clauza din Magna Charta, care plasa pe comerciantul străin sub protecția regelui, iar în caz de război, îi asigura tratamentul aplicat englezilor de către conaționalii săi.Multe dintre legile adoptate de monarhii care s-au succedat în ceea ce privește comerțul au avut o tendință dăunătoare, dar răul a apărut din cauza lipsei de experiență, și nu din cauza unui proiect. Cu toate acestea, se poate observa că importurile țării erau în principal articole de lux, în timp ce exporturile sale erau din cele mai utile producții ale artei sau ale naturii. Acest lucru va părea cu atât mai surprinzător, dacă ne amintim de numeroasele imposturi vexatorii la care era supus uneori negustorul; de cheltuielile imense suportate de războaiele noastre continentale; și de sumele uriașe de care țara era în mod constant privată, de către papi și de creaturile lor, clerul italian.(7)

Prin spiritul de inițiativă comercială, care, în timpul Evului Mediu, s-a răspândit treptat în statele Europei, o parte importantă a talentului și a activității a fost în mod fericit deturnată de la activitățile de război. Din bogăția astfel obținută a apărut și gustul pentru rafinament comparativ; de aceea, istoria orașelor comerciale, atât de memorabilă în analele Italiei și Germaniei, ale Țărilor de Jos și ale altor țări, este invariabil asociată cu renașterea literaturii și cu progresul libertății civile. În comparație, într-adevăr, cu cel al unor state contemporane, comerțul Angliei a fost multă vreme neînsemnat.(8) Dar a avansat cu puține întreruperi, iar diferitele sale beneficii, dobândite mai lent, aveau să fie păstrate mai mult timp. Baronii normanzi au fost pentru o vreme singurii reprezentanți ai poporului englez și aproape singurii gardieni ai proprietății naționale.Politica lor ar proteja comunitățile care depind imediat de ele împotriva

taxelor ilegale din partea suveranului. Dar bogăția populației comerciale nu putea fi complet scutită de pretențiile coroanei; și pentru a face această sursă de venit mai productivă, precum și pentru a diminua puterea marilor baroni, regii noștri nu numai că au încorporat numeroase fraternități mercantile, dar au și acordat cu ușurință drepturi de vot pentru diverse comune.(9) Prin astfel de măsuri, monarhul a facilitat foarte mult introducerea cavalerilor de comitat și a reprezentanților comunelor în adunarea națională, ca gardieni constituționali ai libertății și proprietății comunelor. Primul parlament englez cu acest caracter echitabil pare să fi fost cel convocat în al treizeci și nouălea an al lui Henric al III-lea. După această perioadă, este posibil ca anumite ajutoare să fi fost extorcate de la comuni fără consimțământul reprezentanților lor; dar este cert că, începând cu această epocă, astfel de măsuri au fost în general condamnate ca fiind opresive și ca o abatere de la bunele legi ale națiunii.Dependența de subiect, pe care necesitățile coroanei nu puteau să nu o inducă, va fi regretată frecvent de monarh. Cu toate acestea, el trebuie să fi știut că suveranul avea mai puțin de așteptat din partea maselor (comuniștilor) decât din partea nobililor și a bisericii. Este adevărat că subvențiile acordate de această parte a legislativului au fost la fel de rar acordate necondiționat ca și cele ale baronilor sau ale clerului; dar ajutorul comunilor era mai ușor de obținut, în măsura în care o mai bună administrare a justiției și o ridicare foarte parțială a poporului au format, de-a lungul mai multor secole, măsura pretențiilor lor. Încercările teoreticienilor de a separa puterea despotică de nedreptatea ei și de a o prezenta în această stare ca perfecțiune a acestei speculații zadarnice trebuie să rezulte dintr-o atenție foarte limitată la natura umană.Tot ceea ce contribuie la energia mentală în orice parte a unei comunități este un beneficiu politic. Legătura dintre înțelegerea și sentimentele oamenilor cu afacerile țării lor este importantă, nu numai pentru a asigura îmbunătățirea facultăților, care este consecința necesară a exercitării lor, ci și pentru a întări, în general, orice legătură de patriotism. În istoria Camerei Comunelor din Anglia, în special atunci când a fost separată de lordii și lăsată să își folosească nestingherită propriile resurse, putem observa stimulentul sănătos care este adesea transmis celor puțini, atunci când sunt chemați la deliberări responsabile în numele celor mulți. Această clasă de persoane și cei care erau reprezentați de ele au format corpul națiunii și, pe măsură ce protecția a fost extinsă la activitățile comerciale, obiceiurile de industrie și blândețe au înlocuit treptat pe cele de prădare și vărsare de sânge. Câștigurile unei astfel de ocupații ar fi produs în mod necesar o preocupare pentru legi echitabile și pentru executarea lor imparțială; și astfel, o activitate pe care nu era nevoie decât de puține sentimente generoase pentru a o trezi, s-a dovedit favorabilă progresului sentimentelor mai blânde de justiție, umanitate și religie.(10)

Renașterea învățării a fost inseparabilă de aceste semne de îmbunătățire. S-a dovedit că atunci când națiunile Europei au abandonat cultul idolilor și au adoptat profesiunea creștinismului, ele nu erau mai îndatorate clerului pentru noile lor practici religioase decât pentru acea parte de învățătură pe care au dobândit-o ulterior. Catedrala sau mănăstirea, la care cei nefericiți se îndreptau uneori pentru mângâierile pietății, erau deseori la fel de apreciate de cei studioși ca și când ar fi fost singura sursă de cunoaștere. Școlile legate de astfel de instituții erau destinate în principal să asigure o clasă de persoane instruite care să ocupe diversele funcții ecleziastice; dar avantajele lor nu se limitau întotdeauna la pregătirea pentru preoție.(11) Aceste instituții, precum și altele similare, au primit autoritate și

privilegii din partea lui Carol cel Mare și a lui Alfred. Într-adevăr, monarhul vest-saxon și-a exprimat dorința ca copilul fiecărui om liber, care nu se află în cele mai nevoiașe condiții, să fie învățat să citească; iar cei care aspiră la vreo demnitate oficială să fie instruiți în continuare în limba Romei antice.(12) Dar acești prinți au fost urmați de alții care nu au reușit să le moștenească nici geniul, nici filantropia, iar zelul lor pentru cauza literaturii a fost trăsătura de caracter pe care s-a considerat că este cel mai puțin important să o imite. Charles a fost înlăturat imediat după ce caracterul clerului occidental a început să decadă cu rapiditate; și, dacă exceptăm Anglia în timpul cât a fost sub sceptrul lui Alfred, analele ierarhiei, de la sfârșitul secolului al optulea până la cel de-al unsprezecelea, nu prea cuprind decât dovezi tot mai numeroase de incapacitate sau corupție din partea slujitorilor săi.(13)

Învățătura Angliei, de-a lungul multor secole, a provenit în întregime de la clerul său, și în principal de la instituțiile monastice. Acestea au fost introduse de Sf. Augustin, apostolul anglo-saxon. Trei secole mai târziu, ele au fost reînviate de Edgar și de Sfântul Dunstan, iar ulterior au decăzut și aproape au dispărut, în mijlocul ravagiilor danezilor.(14)Lanfranc, care a ocupat scaunul de Canterbury sub Cuceritorul, a fost venerat de mulți dintre contemporanii săi ca fiind ‘’părintele călugărilor;” iar zelul său a fost datorat națiunii pentru binele sau răul legat de restaurarea influenței lor. La venirea lui William I, abia dacă mai supraviețuise o fraternitate : dar înainte de domnia lui Ioan, cinci sute de clădiri monahale fuseseră ridicate și populate.(15) Prin înmulțirea cărților, aceste instituții au devenit foarte utile și, prin intermediul unor indivizi care se numărau printre votanții lor, au fost conferite societății unele beneficii importante. Există totuși vicii cărora sistemul monastic le-a dat întotdeauna, mai devreme sau mai târziu, un ascendent, iar acestea nu sunt mai evidente în istoria ecleziastică a altor națiuni, decât în istoria noastră.(16) Dar când mijloacele de instruire oferite de seminariile colegiale și conventuale aproape că au eșuat, opulența care l-a corupt pe învățător i-a inspirat elevului gustul pentru îmbunătățire, iar școlile, în loc să scadă, au devenit din ce în ce mai numeroase și mai eficiente. În secolul al XII-lea, ele erau mândria aproape a tuturor orașelor și castelelor și chiar a satelor. Este adevărat că pretențiile celor mai mulți se limitau la cele mai umile elemente de cunoaștere, dar alții aspirau să predea tot ceea ce se presupunea că ar fi trebuit să învețe savanții de la Oxford sau Cambridge. Primul seminar a fost scena principală a muncii lui Wycliffe, iar istoria Oxfordului, de la mijlocul secolului al XIV-lea până la epoca reformei, este intim legată de cea a opiniilor sale. Universitatea, care a dat acestui oraș vechi importanța sa, este atribuită, pe baza unor dovezi probabile, înțelepciunii lui Alfred. În timpul lui Eduard Mărturisitorul, a fost un loc de instruire, în care se spune că se predau logica lui Aristotel și retorica lui Tully; dar existența sa ca sediu de învățământ timp de aproape un secol după cucerire este îndoielnică.În 1086, era format din mai puțin de două sute cincizeci de locuințe; în 1141, a fost distrus în totalitate de un incendiu, iar în 1191, cea mai mare parte a fost redusă la cenușă de același element. Casele, care până atunci fuseseră ridicate din lemn și doar cu paie, erau acum construite din piatră și acoperite cu țigle sau plumb. În acest loc, Vicarius și-a început cursurile de drept civil în timpul domniei lui Ștefan, iar faima învățăturii sale a atras studenți din Paris. Câțiva ani mai târziu, elevii care se adunau în școlile din Oxford sunt descriși ca fiind în număr de patru mii. Dispersați de mult timp în rândul poporului și supuși la numeroase impuneri, în

1249, mulți dintre studenți au fost pentru prima dată reuniți și asigurați sub un singur acoperiș; și atât de mare a fost succesul acestui aranjament, încât principalele instituții incluse în acest seminar își trag originea la câțiva ani după această perioadă; în timp ce se spune că elevii săi au crescut până la un număr de treizeci de mii.(17)

Starea învățăturii în secolul al XIV-lea este un subiect interesant de cercetare și, întrucât Wycliffe a excelat în studiile care erau atunci populare, o trecere în revistă a acesteia este necesară pentru o prezentare completă a caracterului său. În școlile antice pe care le-am remarcat pe scurt, științele erau împărțite în două clase; trivium, care cuprindea gramatica, retorica și logica; și quadrivium, care includea muzica, aritmetica, geometria și astronomia. Dar aceste arte liberale, așa cum erau ele desemnate, erau de obicei predate din slabe rezumate și, cu excepția gramaticii și a logicii, erau în general doar imperfect înțelese. Cu toate acestea, se presupunea că tot ceea ce este puternic în limbaj sau secret în legile naturii trebuie să fie dezvăluit studentului care își va depăși semenii în acest cerc al științelor. Acesta a fost rezultatul acelor circumstanțe care i-au condamnat pe strămoșii noștri să se îmbogățească în copilăria învățăturii lor din dogoarea romanilor.Filozofia naturală a fost atât de des pervertită în favoarea ereziei sau ateismului, încât nu a devenit niciodată populară printre părinții bisericii.(18) De aceea, de-a lungul secolelor, sistemul naturii aproape că a încetat să mai fie obiectul studiului; și chiar și numărul mic de fapte care au fost adunate cu privire la el, în timpul Evului Mediu, proveneau în principal din stimulii furnizați de visele alchiristului sau de reveriile asemănătoare ale astrologului.(19) Venerabilul Bede, ale cărui scrieri au contribuit în principal la păstrarea cunoștințelor deținute de la căderea imperiului până la renașterea literelor, explică aparențele naturii prin materie și formă și prin cele patru elemente vulgare asupra cărora acționează cele patru presupuse calități de umezeală și uscăciune, cald și rece.Știa suficient de multe despre astronomie pentru a explica natura unei eclipse, dar nu suficient pentru a nu descrie luna ca fiind mai mare decât pământul.(20) În secolul al XIII-lea, o mai mare atenție a fost îndreptată către această ramură a cunoașterii, și cu cel mai încurajator succes. Ilustrul călugăr Bacon, nutrea speranța de a descoperi un elixir care să prelungească perioada de viață și să transmute orice metal în aur.(21) De aici a pornit zelul său în munca de experimentare și de aici a rezultat cunoașterea profundă și cuprinzătoare a legilor lumii materiale.(22) Totuși, el remarcă faptul că, în vremea sa, aritmetica era rareori înțeleasă dincolo de ceea ce era necesar pentru scopurile obișnuite ale vieții; și afirmă cu tristețe că în Europa nu existau mai mult de cinci sau șase savanți care să cunoască departamentele superioare ale matematicii.(23) Retorica era studiată cu mai multă atenție. Ea fusese lăudată cu multă elocvență de unii dintre cei mai populari scriitori din secolul al XII-lea ; și în epocile următoare, ea s-a dovedit a fi mult mai importantă pentru predicatorii mendicanți, decât cea mai critică cunoaștere a unor limbi în general necunoscute.(24)Un alt obiect căruia oamenii bisericii îi dedicau timpul, neglijând învățătura mai bună, era studiul muzicii. Încă de la pontificatul lui Grigore cel Mare, muzica a fost numărată printre cele mai importante dintre științe; și atât de mare era valoarea atașată acesteia ca fiind legată de cultul religios, încât onoruri rareori obținute prin erudiție erau adesea acordate în mod liber celor din cler care excelau în această realizare.(25)

Dar filologia, la care se face referire, a fost cu adevărat roaba științei, iar dificultățile acesteia din urmă au fost depășite doar în măsura în care cunoașterea

celei dintâi a fost considerată importantă. De către clerici, latina a fost studiată cu o ardoare necunoscută până atunci, iar în secolul următor nu numai că era scrisă cu o puritate și o eleganță care au fost adesea lăudate, dar a fost frecvent adoptată de ecleziastici, ca vehicul al relațiilor lor colocviale.(26) Istoria a arătat însă că instituțiile și dialectul strămoșilor noștri saxoni erau prea adânc fixate pentru a fi ușor de eradicat. În epoca lui Wycliffe, ambele își recăpătaseră o parte considerabilă din vechea lor autoritate. Vorbirea din Normandia se auzea mai rar, iar latina, deși era încă predată peste tot, decăzuse atât de mult, încât o încălcare a celor mai evidente reguli ale sale a fost de mai multe ori apărată cu gravitate de profesorii de la Oxford.(27)În timp ce această limbă era cultivată cu succes, au fost descoperite persoane care cunoșteau atât limba greacă, cât și pe cea ebraică;dar în secolul următor, cel mai erudit om al perioadei deplânge faptul că, cu nu mai mult de trei sau patru excepții, limba greacă și literatura orientală în general au devenit complet necunoscute în Occident.(28)Această stare joasă a filologiei poate fi atribuită în parte judecății greșite și gustului fals al celor care studiază, iar în parte tendințelor degradante ale superstiției populare, care a mers atât de departe încât a legat un scop mistic și interzis de folosirea unor caractere atât de ciudate și atât de puțin inteligibile. Dar o cauză mai puternică decât oricare dintre acestea este evidentă, în distincția și emolumentul care erau în general asigurate, printr-o cunoaștere abilă a divinității sau a dialecticii școlasticilor,(29) și a dreptului canonic și civil.(30)

Numele de "școlastici" provenea de la vechile seminarii conventuale deja menționate. Dar principiul înșelător cu privire la obscuritatea Scripturilor, care fusese atât de convenabil invocat de preoțime pentru a le smulge de la laici, era acum îndreptat cu aceeași libertate împotriva corpului clerului, dacă nu era instruit în tehnicile logicii păgâne. Oricâtă învățătură ar fi posedat, dacă dialectica lui Aristotel era necunoscută, s-a ajuns la concluzia că adevărata doctrină a Sfântului Pavel trebuie să continue să fie un secret. Această supremație a Stagiritului nu a fost admisă brusc; dar în secolul al XII-lea, scrierile sale au fost mai bine traduse și au devenit mai cunoscute; și înainte de a se încheia secolul al XIII-lea, găsim autoritatea sa fără rival. În universitatea din Paris, pe atunci cea mai distinsă din Europa, studenții erau obligați, chiar prin jurământ, să apere opiniile acestui ghid infailibil, precum și pe cele ale unor comentatori de-ai săi. În timp ce scolasticii din Franța se lăudau cu Abelardul lor, sau cu Maestrul Sentințelor, Italia era la fel de zgomotoasă în laudele sale la adresa lui Toma d'Aquino și Bonaventura, și se presupunea că o onoare egală era conferită universității din Oxford, prin numele lui Ockham, și Dun Scotus.(31)

Dacă ne gândim la aplauzele atât de larg conferite de-a lungul a aproape trei secole celor mai renumiți școlastici și la munca lor aproape de neegalat, așa cum reiese din multe rânduri de manuscris, al căror praf este rareori deranjat de generația noastră, o anchetă cu privire la natura unei științe care ar putea atrage o asemenea atenție și ar stimula o asemenea muncă nu va fi lipsită de interes. Scrierile lui Aristotel, la care au apelat în mod constant acești contestatari, au fost logica și metafizica sa. Producțiile sale despre prima știință au fost cunoscute mai devreme în Occident decât cele despre cea de-a doua și poate că au fost destinate, în general, să le preceadă. Armați cu aceste arme, a devenit un mare obiectiv al scolasticilor să stabilească ceea ce se numește principiile religiei naturale, prin forța disertației abstracte; și în acest scop se considera important să se anticipeze orice obiecție imaginabilă. De pe acest teren înșelător, ei au trecut adesea la

raționamente cu toată gravitatea asupra substanței, ordinii sau limbajului naturilor angelice, și asupra unei multitudini de teme și mai puțin promițătoare.Ocazional trădați într-o libertate similară de discuție asupra doctrinei formale a bisericii, cenzura de erezie a fost uneori atrasă; și un război polemic, în care disidenții principali erau susținuți de numeroșii lor adepți, a urmat în mod obișnuit. Nu exista nimic vizibil sau invizibil, nimic cunoscut sau presupus a exista, pe care votanții acestei științe să nu se străduiască să-l clasifice și să-l definească. Dar această gamă ambițioasă de subiecte și, mai ales, misterul de nepătruns al unora și nebunia nemijlocită a altora, trebuia să forțeze suspiciunea că ceva distinct de descoperirea sau aplicarea adevărului era obiectul frecvent urmărit.

Dacă trecem de la chestiunile discutate de ei la metoda lor de a disputa, va fi evident că preocuparea generală era de a dezbate în conformitate cu anumite reguli și de a folosi în mod liber tehnicalități nesfârșite; în timp ce victoria, indiferent de adevăr sau eroare, constituia marele punct de ambiție. Cele mai simple întrebări par să fi fost tratate cu scopul de a descoperi dificultăți acolo unde nu fuseseră niciodată bănuite; altele au devenit populare, în măsura în care subtilitatea lor a furnizat un teren pentru manifestarea ingeniozității. Nici pieptul cavalerului desemnat nu s-a umflat vreodată cu o mândrie mai conștientă pentru căderea unui antagonist, decât cea pe care o simțeau acești campioni ai logicii atunci când îndemânarea lor într-un conflict verbal le asigura onorurile unui triumf. Înainte de începutul secolului al XIV-lea, devenise o maximă faptul că o abilitate în aceste manevre intelectuale trebuie să preceadă orice sublimitate a concepției în teologie. Cei care au practicat această disciplină cu succes au fost onorați, în unele cazuri, cu apelative care implicau însușiri mai mult decât umane, și au fost adesea chemați să susțină cele mai înalte demnități ecleziastice.(32)

Ioan de Salisbury, un prelat din secolul al XII-lea și un erudit de o celebritate meritată, și-a dedicat tinerețea studiului lui Aristotel. Întorcându-se, după mulți ani de absență, la tovarășii din primele sale zile în universitatea din Paris, el a declarat că i-a găsit exact aceiași oameni, fără să fi avansat cu un singur pas spre rezolvarea vechilor lor întrebări sau să fi adăugat măcar cea mai mică propunere la suma cunoștințelor lor anterioare.(33) Faptul că o rasă de oameni, s-a mulțumit astfel să devină cenușie în activitatea mentală, fără a îmbunătăți câtuși de puțin fondul înțelepciunii lor, poate fi trecut în revistă cu surprindere; dar această iluzie s-a extins pe parcursul mai multor generații. Nici această risipă totală de energie nu a fost singurul rezultat de deplâns. Scolasticii erau în general ignoranți atât în ceea ce privește limba, cât și învățătura Greciei și, în consecință, principiile filozofiei aristotelice au fost deseori doar imperfect înțelese de oameni care îi lăudau cu glas tare. Judecând natura mai degrabă după abstracțiunile metafizice ale autorului lor, decât pe cale experimentală, erorile care au urmat au fost nesfârșite.(34)

Cu toate acestea, în ceea ce privește morala și religia, deficiențele acestei clase de oameni sunt cele mai evidente și mai de deplâns. Un amestec barbar de superstiție și misticism, pe care Grigore cel Mare l-a onorat cu numele de carte de morală, a fost timp de aproape patru secole cea mai populară producție din această știință; și când a fost înlocuită de lucrările unor oameni de școală, schimbarea nu a fost o îmbunătățire.(35) Nicio evidență a vreunui adevăr sau a vreunei îndatoriri nu ar putea să o ferească de perplexitate, dacă ar fi supusă analizei acestor controversiști sceptici.(36) Într-adevăr, sistemul lui Aristotel era

atât de departe de a ajuta cauza creștinismului, încât se știe că el a avut un aspect nefavorabil în ceea ce privește religia naturală; mai ales când era însoțit de comentariile celebrului Averroes. Disputele care nu admit nici o încheiere trebuie să provoace perplexitate ; și se afirmă de către autorii care par a fi cei mai demni de crezare în această privință, că raționamentele necredincioșilor moderni nu includ aproape nici un lucru care să nu poată fi selectat din lucrările școlasticilor.(37)Mintea și-ar epuiza, cu siguranță, răbdarea, contemplând exercitarea nechibzuită a puterii, dezvăluită în analele acestor harnici trișori, nu cumva liniștea mormântală a secolelor precedente face ca orice mișcare să fie binevenită, ca posibil simptom al revenirii vieții și a conștiinței; și nu cumva istoria nu a oferit o dovadă de beneficiu, ca rezultat chiar și din discuțiile scolastice.Se admite că logica atât de admirată de aceste fraternități de dezbateri nu cuprindea mai mult decât o colecție de termeni. Dar semnificația acestora a fost stabilită cu multă precizie și, aranjate într-un sistem, ele au fost concepute ca un ghid către adevărul universal; și nici nu ar fi rezonabil să presupunem că niciun avantaj, fie imediat, fie îndepărtat, nu ar putea rezulta din zelul manifestat atât de mult timp în munca de aplicare a lor. Printr-o astfel de ocupație, mai multă disciplină trebuie să fi fost introdusă în exercițiul facultăților superioare ; și este evident că acestea nu se mișcă cu eficiență decât ca fiind obișnuite cu acțiunea. O mai mare atenție a fost astfel indusă la semnificația cuvintelor, și de aici a rezultat o concepție mai justă a puterii limbajului. Ar trebui să remarcăm, de asemenea, că, dacă aceste reguli de judecată aplaudate au fost în unele cazuri folosite cu atâta răutate încât au servit cauza unei infidelități licențioase, din acest abuz a rezultat, în mod accidental, cel mai important serviciu pe care l-au adus lumii. De către alte minți, mai puțin degenerate și la fel de puternice, marșul infidelității a fost perceput cu alarmă. Prin urmare, comorile revelației divine și lucrările apărătorilor ei mai luminați au fost explorate cu un nou interes; și din această cauză a rezultat că viziunile asupra religiei, anume cele mai în armonie cu caracterul ei din primele veacuri ale bisericii, se găsesc în perioada menționată în scrierile oamenilor de școală.Odată cu studiul divinității școlare l-am remarcat pe cel al dreptului civil și canonic ca fiind în general asociat. Putem observa, de asemenea, că subtilitatea legată până acum de prima, se împletise aproape în aceeași măsură cu cea de-a doua;(38) și cum aceste științe vor fi numite frecvent în următoarele Memorii, răbdarea cititorului îmi va permite, poate, să explic în câteva cuvinte originea și caracterul fiecăreia dintre ele.

Iustinian a urcat pe tronul imperiului în anul 528 și a marcat primul an al domniei sale prin faptul că a cerut să se facă o colecție a celor mai utile legi romane. Din acest copios rezumat, extras în principal din codul lui Theodosius și din compilațiile anterioare ale lui Gregorius și Hermogenes, s-a format apoi un compendiu, cunoscut sub numele de Pandecte; iar publicarea acestora, care cuprinde cincizeci de cărți, a fost precedată de cea a unui tratat elementar numit Institutele. Ultimele două lucrări, împreună cu Romanele, sau edictele ulterioare ale aceluiași prinț, cuprindeau sistemul de jurisprudență care a devenit un obiect de studiu și de admirație atât de mult în secolul al XII-lea. De la căderea imperiului, clerul a păstrat o anumită cunoaștere a legilor sale seculare și a apelat adesea la ele; dar descoperirea accidentală a unei copii a Pandectelor, în 1135, a dat un nou impuls cercetării cu privire la principiile legislației romane. Din acea perioadă și până în epoca lui Wycliffe, în toate orașele principale se puteau găsi civili distinși; iar universitățile au început să considere că pretențiile lor față de

acest tip de învățătură reprezintă o ramură importantă a celebrității lor.În seminarul din Boulogne, unde se preda doar dreptul, elevii erau în 1262, în număr de zece mii. Statele Europei trecuseră acum de copilărie; instituțiile lor barbare se îndepărtau treptat; și nu mai erau incapabile să aprecieze un cod care își dobândise maturitatea în rândul unui popor civilizat și care cuprindea poate o parte de echitate la fel de mare ca oricare altul care existase până atunci. Un sistem despre care se spune că este reductibil la cele trei principii - să trăim cinstit, să nu facem rău nimănui și să plătim tuturor ceea ce li se cuvine; - care încă mai este în ascensiune, nu numai în Italia, ci și în state precum Germania și Scoția, și care este încorporat cu mai multă sau mai puțină libertate în politica aproape a tuturor națiunilor din Europa, nu va fi repede cenzurat ca având un merit foarte modest.(39)Acesta a aprobat utilizarea torturii și a pronunțat deciziile sale pe baza declarațiilor a doi martori aduși de reclamant. Acestea au fost cele mai reprobabile caracteristici ale sale și au fost suficiente pentru a justifica neîncrederea strămoșilor noștri în ceea ce privește infailibilitatea sa și au lăsat loc pentru un atașament mai puternic față de legile țării lor, în care nu erau prevăzute dispoziții pentru extorcarea de probe și care asigurau pârâtului un tratament mai puțin parțial și un proces cu jurați.(40)

Dreptul canonic este format din deciziile conciliilor și din sentințele părinților; din decretele pontifilor în sinoadele lor italiene și din decretele lor sau răspunsurile oficiale la întrebări legate de religie. Acestea sunt materialele celor trei mii de capitulari, publicate de Grațian, un călugăr, în 1150; și apreciate de-a lungul a opt secole ca fiind cel mai valoros depozitar al canoanelor bisericii. Scrierile sacre au fost desigur recunoscute ca fiind o sursă principală de înțelepciune legislativă. Acestea, însă, au fost prea des folosite de către canoniști decât pentru a perverti judecata și pentru a servi cauza unei ambiții seculare. Se susținea că, dacă Noul Testament a avut în vedere schimbările ulterioare în starea comunității creștine, cu siguranță nu le-a prevăzut. Acest principiu pernicios a devenit important, din cauza progresului erorii, la o perioadă timpurie, să fie menținut. Odată admisă, de asemenea, s-a argumentat, dar cu prea mult succes, că presupusele deficiențe ale acelui document au fost lăsate să fie suplinite de biserică, așa cum este reprezentată în suveranul ei și în curtea lui, sau în conciliile generale. În ceea ce privește decretul lui Grațian, va fi suficient să remarcăm că cele mai revoltătoare pretenții ale papilor au fost invocate pe această autoritate.(41)

Dar codul ierarhiei papale coboară rapid spre uitarea sa meritată; iar legile mai bune ale lui Iustinian sunt cunoscute acum doar ca înțelepciune scrisă sau ca fiind amestecate în mod diferit cu politica națiunilor moderne. În favoarea amândurora, influența ecleziastică a acestei țări a fost exercitată viguros de-a lungul mai multor secole. Dar în epoca lui Wycliffe, formele politicii feudale începuseră să dispară, iar principiile legislației noastre actuale deveneau din ce în ce mai sistematice și mai cimentate. Într-adevăr, înainte de domnia lui William și Maria, nu există nicio perioadă în analele constituției engleze care să se dovedească mai interesantă pentru iubitorul libertăților noastre raționale decât cea a lui Edward al treilea. Stabilirea tribunalului de drept comun de la Westminster, în timpul domniei celui de-al treilea Henric, a dus la înființarea hanurilor curții, unde legile noastre municipale, pe care universitățile hotărâseră să le excludă, au fost studiate cu succes timp îndelungat. De Sir Edward Coke, acest seminar este

desemnat ca fiind o a treia universitate, iar la începutul secolului al XIV-lea studenții săi se ridicau la două mii.(42)

Rezultatul faptelor prezentate în aceste capitole introductive este că sistemul papal prezintă o atât de mare corupție a cultului, a politicii și a doctrinei creștine, încât urmele purității lor originale, care pot fi descoperite în Europa în timpul Evului Mediu, nu sunt decât tot atâtea excepții de la credința și obiceiurile care prevalau pretutindeni. Se admite că este posibil ca ostilitățile îndreptate împotriva acestei vaste uzurpări să nu fi pornit întotdeauna din motive creștine și nici să fi fost întotdeauna susținute de sentimente creștine; dar este sigur că acesta a fost foarte adesea caracterul lor. De asemenea, s-a dovedit că mijloacele folosite pentru a zdrobi astfel de mișcări au fost, în general, cu adevărat demne de părțile cărora trebuie să le atribuim o pervertire atât de grosolană a celui mai mare bine conferit omului - fiind remarcabile în principal pentru disprețul lor față de justiție, onoare și umanitate!În Anglia, cele mai grave costuri și cea mai mare rușine, impuse națiunilor de către papalitate, e că au fost supuse prea mult timp; și dacă ororile masacrelor albigenziene nu au avut ecou în orașele ei, a fost, poate, mai ales pentru că, printre diferitele ei opoziții față de acea putere nelegiuită, nu a existat prea mult timp, până spre sfârșitul secolului al XIV-lea, ceva care să poată fi etichetat cu numele de erezie. Am văzut, de asemenea, că, timp de aproape două secole, înainte de apariția lui Wycliffe, crima de erezie devenise atât de legată de repulsia sau de teroarea minții populare, încât, în mijlocul întreprinderilor comerciale, a renașterii parțiale a literelor și a unor progrese în știința guvernării, semnele unei reforme religioase, care au luminat o parte a continentului până în zorii secolului al XII-lea, nu au mai fost percepute. Puterea bisericii fusese exercitată pentru a intimida; și, timp de aproape două sute de ani, scopul său malefic părea să fie aproape atins. Dar în mintea lui Wycliffe, opiniile pe care persecuția le aruncase în cel mai precaut secret erau îmbrățișate cu generozitate. Chiar și munca lui poate fi descrisă ca prematură; dar intervalul de umbră, între moartea lui și apariția marelui reformator german, trece, ca acele cețuri care deseori zăbovesc pentru o vreme la orizontul dimineții, ca și cum ar accentua contrastul dintre amurg și zi.

NOTE

1. Astfel, Cuceritorul s-a declarat șocat de depravarea lui Harold, care a îndrăznit să-l întâlnească pe câmpul de luptă în disprețul unui jurământ de credință, deși obținut pe nedrept; și chiar frații căpeteniei au încercat să-l descurajeze să se implice în luptă din același motiv. - Orderic, 176. Malms. 56.

2. Hume, Appendix ii.

3. Este curios să observăm caracterul științific pe care au început să îl aibă în curând diversele companii de meseriași și care, ca rezultat al aceluiași spirit de îmbunătățire, s-a îmbinat cu ușurință cu aproape orice formă de distracție. De aceea, meseriile sunt denumite "mistere" și chiar și vânătoarea și vânatul cu șoimii sunt numite misterele pădurilor și ale râurilor; nici nu era nevoie de mai puțină disciplină pentru a excela în acestea din urmă decât în primele. "Într-o epocă", observă Sir Walter Scott, "în care cunoștințele erau rare, predomina o dispoziție naturală de a atașa misterul la cele mai comune meserii și chiar la distracțiile din epocă. Artele, dar imperfect cunoscute de posesorii înșiși, erau făcute întunecate și impenetrabile pentru cei neinițiați, prin introducerea unor forme minuscule și folosirea unei frazeologii particulare. Învăluită în astfel de deghizări, ignoranța însăși a preluat limbajul și portul cunoașterii misterioase, iar ordinele mistice ale religiei și cavaleriei au fost imitate în asociațiile inferioare ale meșteșugarilor și ale colegilor de meserie. Prin urmare, nu este de mirare că vânătoarea, distracția exclusivă, sau mai degrabă singura îndeletnicire pașnică a celor mari, ar trebui să fie decorată cu o dicție adecvată și făcută solemnă de un cod de reglementări stabilit." - Note despre Sir Tristrem.

4. Este evident, după Ingulf, că însoțitorii Cuceritorului nu erau cu toții neglijenți față de agricultură, (77, 78). Iar biserica și-a pronunțat frecvent anatema împotriva tuturor celor care ar fi deranjat persoanele angajate în această importantă îndeletnicire, (Conciliul de la Lateran, 1179). De asemenea, este bine cunoscut faptul că o mare parte a clerului era foarte atașată atât de teoria cât și de practica acestei științe, (Gervase, 1400). A se vedea pe această temă, Viziunea completă a lui Strutt asupra manierelor din Anglia și capitolele despre arte ale doctorului Henry.

5. Orderic, x. 788. Afirmațiile acestui scriitor justifică pe deplin limbajul textului meu, iar cele ale lui Malmsbury sunt în același sens, Hist. 57. Cuceritorul era probabil conștient de faptul că lipsa fortificațiilor a facilitat mult subjugarea țării, și de aici și ardoarea lui de a le ridica, (Mat. Paris, 8). Castelele construite în Anglia în decurs de douăzeci de ani, în timpul domniei lui Ștefan, se spune că au fost mai mult de 1100, (Diceto, 528). Acest lucru a stârnit o nouă lamentație din partea scriitorilor cronicii saxoni, deoarece a impus multă muncă suplimentară populației deja chinuite a țării.

6. Descrierea Londrei de către Fitz-Stephen.

7. Aceste scurte notițe despre comerțul din Anglia, din secolul al XI-lea până în secolul al XIV-lea, au fost selectate parțial din Dr. Henry, vi. 255-311. viii 319-358, dar în principal din Istoria Comerțului a lui Anderson, i. Ill 365.

8. Introducere, de catre Robertson, note xxx

9. Brady on Boroughs. Robertson's Introduction, sect. i.

10. Pe această temă, capitolul extins și elocvent al domnului Hallarn, din lucrarea sa despre Evul Mediu, nu poate fi recomandat prea mult.

11. Celebrul Dunstan, după ce și-a terminat educația în abația din Glastonbury, și-a încercat norocul ca curtean; eșecul său în acest personaj a fost urmat de pasiunea sa ascetică. - Turner s Hist. ii. p. iv. c. 5.

12. Alfred s Praef. ad Past. 85. Asser, 46-49.

13. Bruckeri Hist. Philos. lib. vii. o. ii. Într-o lucrare intitulată "Oglinda vieții umane", compusă de Roderic, un episcop de Zaraora, scriitorul se plânge că clerul în grija căruia erau încredințate școlile conventuale a devenit atât de cunoscut pentru viciu și ignoranță, încât nu mai putea și nu mai voia să se achite de îndatoririle funcției lor, și că doar numele era păstrat de dragul emolumentelor (ibid. c. xvii.) De asemenea, unii scriitori catolici dintre noi recunosc că ignoranța și lenea clerului au fost printre cauzele principale ale degenerării care este atât de vizibilă în Evul Mediu și că speranța de a-și păstra mărirea seculară prin perpetuarea întunericului minții populare a fost un motiv de influență nu prea slabă asupra comportamentului lor. -Berrington's Literary History, cartea a III-a.

14. Bede, Hist. i. c. 29. Cressy's Church History, xvii. c. 2. Eadraer, 4 10. Lanf. Vita. 8. Turner s Hist. Anglo-Saxons, cartea v. c. v. vi.

15. Chron. Sax. 1089. Notitia Monastica, Prefață.

16. Epistola lui Bede către Egbert, (261.) Trebuie să fi fost dovada unei depravări comune printre călugării anglo-normanzi, ceea ce l-a determinat pe Grossteste să îi descrie ca aparținând mai degrabă morților decât celor vii, ca locatari ai unui mormânt care apar în haine de mormânt, și ca derivând toată vitalitatea lor dintr-o inspirație infernală. Vezi limbajul său în Wycliffe's Trial ogus, pp.258 260. O lucrare a lui Giraldus Cambriensis, numită, "Distinctionem Libri", în Biblioteca Cotton, (Tiberius, b. xiii.) include un șir de fapte care ilustrează corupția monastică, justificând pe deplin cenzura arzătoare a "marelui funcționar" din Lincoln.

17. Ingulf, 514. Brackeri Hist. Philos. lib. vii. c. iii. sect. i. Wood's History, i. Flcury, vi. 156158 ; riii. 252. Hullatn, ii. 571. Simultan cu aceste progrese ale societății din Anglia, au fost și cele ale celor mai considerabile state continentale.

18. Bruckeri Hist. Philos. lib. vi.c. ii. Matematica a fost atât de mult legată de astrologie încât, pentru a o suprima pe cea din urmă, studiul celei dintâi a fost interzis clerului înainte de sfârșitul secolului al IV-lea și într-un consiliu pe care Fleury îl descrie ca fiind "venerat de toată antichitatea", ii. 391.

19. De Rerum Natura, citat de Edmund Burke. Rezumat al istoriei engleze.
20. De Rerurn Natura.
21. Opns Majus, 472.
22. Fieury, viii. 192202.
23. Opus Majas, 57138. Wood'sHist. Oxford, i. 122.
24. Fleury, viii. 174, 175.
25. Bruokeri Hist. Philos. lib. viii.c. ii. Fleury, viii. 317.
26. Anglia Sacra, ii. 491, 497. P. Blesens. Opera, 262, de asemenea Epist. ep.92. Metal, lib. ii. c. xiii. p. 759. Bulasi Universitat. Paris, ii. 556.
27. Wood s Hist. Oxford, i. 125,127.
28. Opus Majus, 44-56.
29. Wood's Hist. Oxford, 127.
30. Matt. Paris. Aflăm de la acest istoric că, încă din anul 1251, cei mai buni studenți la drept civil erau recompensați cu demnitatea și toate privilegiile unei glugi de cavaler. Practica s-a extins până când s-a constatat că diferitele ramuri ale învățăturii confereau nu mai puțină reputație decât profesia de arme - un progres în umanitate de cea mai mare importanță.
31. Observând creșterea acestui spirit de dispută în rândul clerului, este curios să remarcăm că părinții, a căror autoritate era încă nealterată, se declarau în mod obișnuit dușmani ai logicii ca știință, respingând nu de puține ori metodele stabilite de raționament, ca fiind opuse simplității Evangheliei. Aristotel a fost obiectul special al aversiunii lor. Astfel, marele Sfânt Ambrozie recomandă folosirea cea mai limitată a discuției în religie, considerând că credința religioasă își derivă eficacitatea din legătura sa cu sentimentele și din ajutorul supranatural al Duhului, iar Sfântul Vasile merge atât de departe încât stilizează raționamentul ca fiind "lucrarea diavolului", iar pentru a respinge un oponent, consideră că este suficient să descrie argumentele sale ca fiind formulate după categoriile lui Aristotel, declarând că înțelepciunea lumii este o călăuză necredincioasă. De Fide, lib. i. c. v. Contra Eumon. 17.
32. Bruckeri Hist. Philos. lib. vii. cs, cs, iii. sect. 3. Hallam, ii. 572-580. Există ceva cu adevărat donquijotesc în temperamentul cavaleresc și în dicția marțială cu care celebrul Abelard își descrie realizările sale verbale. - Robertson's Introduction, nota.
33. Metal, lib. i. c. ii. 3.
34. Opus Majus, 45.
35. Bruckeri Hist. Philos. lib. vii.ci, ii. iii. sect. 2.
36. De exemplu, s-a stabilit ca axiomă faptul că tot ceea ce este plăcut lui Dumnezeu este legal. Apoi s-a făcut să apară ca fiind plăcut lui Dumnezeu ca un tânăr de familie să învețe științele; dar s-a presupus că acest lucru nu se poate face fără a se coborî la furt pentru a obține mijloacele necesare; și de aici s-a ajuns la concluzia că există cazuri în care necinstea poate deveni legală și plăcută lui Dumnezeu ! Când descoperim oameni care se amăgesc cu astfel de speculații mizerabile, nu suntem surprinși să aflăm că războiul cuvintelor a trecut uneori la cel al loviturilor, și nici că aceste întâlniri mai dure ar trebui să fie, în unele cazuri, de așa natură încât să ceară intervenția autorităților civir. - Bulaei Hist. Universitat. Paris, iv. 311. Cotton's Abridgment, 102.
37. Hallaui, iii. 533.
38. Blackstone, cartea a IV-a, c. xxxiii, p. 410. Sir William Jones descrie știința pledoariei ca fiind "întemeiată pe cea mai rafinată logică" (Jones on Bailments); și este cert că suveranitatea lui Aristotel a fost stăpânită în barou, nu mai puțin decât în amvon.
39. Horac Juridicae Suhsecivae, 82 - 106. Blackstone's Introduction, sect. 5.
40. Fortescue's De Laudibus, cu notele lui Selden, c. xix. xx. xxii. xiii.
41. Horae Juridicae Subsecivae, 156, 168 171. Dupin's Abridgment of Primitive Discipline, cent. iii. 105. Lucrarea lui Grațian este descrisă de Iortin ca fiind "plină de ignoranță și de greșeli" și ca "mărind autoritatea papei dincolo de orice limită". - Observații, iii. 316.
42. Blackstone's Introduction.

VIAȚA LUI WYCLIFFE

VIAȚA LUI WYCLIFFE

CAPITOLUL I

NAȘTEREA LUI WYCLIFFE; DATA ȘI LOCUL EI. – ISTORIA SA JUVENILĂ. – STUDII DESPRE TINEREȚE ÎN SECOLUL AL XIV-LEA. – LEGĂTURA SA CU EXFORD. – MUTAREA SA DE LA QUEEN'S COLLEGE LA MERTON. –CARACTERUL STUDIILOR SALE ÎN ACEASTĂ PERIOADĂ. – ATENȚIA SA FAȚĂ DE LEGILE CANONICE, CIVILE SI MUNICIPALE. – CUNOAȘTEREA FILOSOFIEI ȘI A EXERCIȚIILOR ȘCOLASTICILOR. – VENERAREA SA PENTRU SCRIERILE SACRE ȘI TITLUL SĂU DE DOCTOR AL EVANGHELIEI. – MULTE LUCRURI ÎN EPOCĂ S-AU OPUS FORMĂRII CARACTERULUI SĂU. – MAREA PESTILENȚĂ. – PRIMUL TRATAT AL LUI WYCLIFFE, INTITULAT: ULTIMA EPOCĂ A BISERICII. – DEZVĂLUIE CARACTERUL RELIGIOS AL MINȚII SALE ÎN CEL DE-AL TREIZECI ȘI DOILEA AN AL VÂRSTEI SALE.

Anul 1324 a fost numit în mod uniform de către biografii lui John de Wycliffe ca fiind perioada cea mai probabilă a nașterii sale.(1) Apariția sa la Oxford, ca student, în anul 1340, pare să excludă menționarea unei perioade mai târzii și se opune în egală măsură adoptării unei date mai timpurii.(2) Trecuseră șaptesprezece ani, de la urcarea lui Edward al doilea pe tronul Angliei. Intervalul de trei ani, care a încheiat domnia acestui nefericit prinț, a transferat sceptrul său în mâna fiului său mai mare și purtător al numelui său.Comitatul Durham, care, prin venerabilul Bede, a dat naștere părintelui învățăturii engleze, a fost considerat locul de naștere al omului căruia îi datorăm în mare măsură caracterul și eforturile pentru reforma engleză.(3) Dar, potrivit unor surse mai sigure, un sat umil dintr-un district nordic din Yorkshire are onoarea de a fi locul de naștere al lui Wycliffe.(4) Judecând după uzanțele moderne, am putea presupune cu ușurință că numele de familie al lui Wycliffe a fost primit de la părinții săi; dar strămoșii noștri, până la cucerirea normandă, dacă nu erau cu totul nefamiliști cu astfel de apelative, le adoptau foarte rar. După acest eveniment și până la începutul secolului al XIV-lea, ele au fost frecvent atașate familiilor și, în numeroase cazuri, au fost în mod evident derivate de la locul de reședință al acestora.În astfel de cazuri, părțile erau numite după numele lor de botez și se spunea în mod obișnuit că sunt din acel loc, a cărui denumire se găsește ulterior inseparabilă de semnăturile lor, cum ar fi Simon de Montfort și John de Wycliffe.(5) Numele de Wycliffe este cu siguranță unul local. Dar, în Anglia, singura localitate care a fost vreodată descrisă astfel este un sat situat la aproximativ șase mile de orașul Richmond, în Yorkshire ; și faptul că acest loc, care își păstrează încă vechea denumire, a fost casa strămoșilor lui Wycliffe, este o concluzie susținută de cele mai puternice dovezi probabile. De la cucerire și până în anul 1606, a fost reședința unei familii cu numele de Wycliffe, care a fost stăpânul conacului Wycliffe și patronul rectoratului acestuia.(6) În această ultimă perioadă, posesorul acestei vechi proprietăți și-a pierdut singurul fiu și, prin căsătoria fiicei sale, moștenirea a fost transferată unei familii cu alt nume, dar care a continuat să aibă importanță în vecinătate.În timpul vieții reformatorului nostru, au existat doi rectori din Wycliffe, care i-au purtat numele: Robert,

prezentat de Catherine, relicva lui Roger Wycliffe ; și William, prezentat de John de Wycliffe. Faptul că persoana care constituie subiectul principal al capitolelor care urmează făcea parte din această familie a fost întotdeauna o tradiție locală; nici nu a fost suficientă nici o investigație anticariană pentru a găsi cea mai îndepărtată indicație a unei a doua familii, cunoscută în acest district cu aceeași denumire.

Doctorul Zouch, în anunțul atașat la portretul lui Wycliffe, îl descrie, în mod pozitiv, ca fiind "un nativ al acestei parohii". La această respectabilă autoritate o putem adăuga pe cea a lui Birkbeck, autorul unei lucrări intitulate "The Protestant , Evidence", care a oficiat în biserica unei parohii învecinate în timpul domniei lui Carol I.(7) Dar cea mai decisivă dovadă de acest fel este furnizată de Leland. Trecuse aproximativ un secol și jumătate de la decesul lui Wycliffe, când acest distins anticar, notând parohia Wycliffe, o descrie ca fiind locul în care s-a născut ereticul Wycliffe.(8) Singura circumstanță care conferă cea mai mică nesiguranță acestei concluzii este faptul că Leland însuși a oferit în altă parte o relatare oarecum diferită. Totuși, acest fapt poate fi explicat, astfel încât locul de naștere al acestui om extraordinar să nu fie supus niciunei îndoieli rezonabile. Autorul "Itinerarului" a călătorit pentru a obține o mare parte din informațiile sale, dar erorile sale în ceea ce privește Richmondshire, fac să fie sigur că nu a putut vizita întregul comitat.Numele de Spreswell, pe care acest scriitor îl atribuie unui "sat sărac, la o milă bună de Richmond" și care ar fi locul presupus al nașterii lui Wycliffe, este un nume despre care nu există nici cea mai mică urmă în istoria vecinătății.(9) Este posibil ca acest nume, sau unul asemănător, să fi fost conferit unei case solitare, printre proprietățile lui Wycliffe, - ale cărui posesiuni este evident că erau extinse, - dar aplicat unui sat, sau cătun, nu a fost niciodată cunoscut în acea parte a regatului. Nici nu suntem obligați să considerăm casa astfel denumită, dacă a existat, ca fiind cu siguranță la "o milă bună de Richmond" și, în consecință, să recunoaștem că este incorect să îl descriem pe reformator ca fiind originar din parohia Wycliffe. O asemenea acurateță nu era de așteptat de la un scriitor care, în aceeași lucrare, afirmă că izvorul râului Tees se află pe o pajiște de lângă Caldwell, la cel puțin cincizeci de mile de izvorul său real. Este probabil ca informațiile lui Leland în cele două cazuri să fi fost obținute din surse diferite; una dintre afirmații se referă probabil la originea familială a reformatorului, iar cealaltă la locul precis al nașterii sale. Este posibil ca această din urmă circumstanță să fi fost determinată de un accident.Prin urmare, aluzia sa la Spreswell nu ar trebui să perturbe curentul tradiției în favoarea parohiei Wycliffe, sau propria sa observație mai hotărâtă în acest sens; și dacă se elimină această circumstanță, există puține detalii ale istoriei familiei, în timpuri îndepărtate, atât de sigure ca locul de naștere al lui John de Wycliffe.

De asemenea, tradiția locală spune că familia menționată ca fiind cea care posedă - și care se pare că a fost singura care a deținut numele reformatorului - este cea din care acesta a descins. Acestei opinii i se poate obiecta că numele de Wycliffe nu apare în documentele existente ale acelei familii. Dar această dificultate poate fi înlăturată, afirmând că membrii familiei Wycliffe au continuat să fie partizanii nealterați ai acelor superstiții degradante, pe care zelul lui John de Wycliffe s-a dedicat cu atâta rigurozitate să le anihileze.(10) Și judecăm acea epocă, prea mult prin impresii derivate din ale noastre, dacă nu vedem comportamentul unui astfel de om, ca fiind încărcat, în viziunea unor astfel de conexiuni, de cea mai mare infamie care ar putea păta analele rasei lor. Dacă

sângele unui trădător ar fi suficient pentru a distruge linia pură a strămoșilor, omul care se presupune că a primit din sânul bisericii toate virtuțile sacramentelor ei, și care este găsit ulterior negând autoritatea ei, afirmând că conducătorul ei spiritual este anticristul prezis, și că marele corp al slujitorilor ei sunt slujitorii prostituatei apocaliptice, cu greu ar putea să nu fie detestat ca cel mai necredincios dintre renegați.Este cert că, în multe cazuri, ștergerea acestui reproș al familiei ar face obiectul unei preocupări nu prea mici. După ce a mers atât de departe, îl găsim pe Wycliffe permițându-și să facă remarci care dezvăluie această stare de spirit contemporană; și care, de asemenea, admit o aplicare mai evidentă la el însuși decât la orice alt om pe care istoria epocii ni l-a făcut cunoscut. "Există trei defecte", observă el, care se întâmplă de multe ori la bărbații și femeile căsătorite. Primul este acela că ei se întristează pentru copiii lor, dacă sunt goi sau săraci ; dar ei socotesc ca nimic faptul că nu sunt îmbrăcați cu virtuți în suflet. De asemenea, cu multă trudă și cu costuri mari, ei obțin mari bogății, moșii și binefaceri pentru copiii lor, și de multe ori spre mai marea lor osândă ; dar înclină să nu obțină pentru copiii lor, bunurile harului și ale vieții virtuoase. Nici nu-i vor lăsa să rețină astfel de bunuri, așa cum le sunt oferite gratuit de Dumnezeu; ci îi împiedică cât pot de mult; spunând că, dacă un copil se supune blândeții și sărăciei, și fuge de lăcomie și mândrie, de frica păcatului și pentru a-I plăcea lui Dumnezeu, - că nu va deveni niciodată om, că nu-i va costa nici un ban; și îl blestemă, pentru că trăiește bine și îi va învăța pe alți oameni voia lui Dumnezeu să le salveze sufletele!Pentru că, procedând astfel, copilul își face mulți dușmani printre bătrânii săi și ei spun că îi defăimează pe toți cei din neamul lor nobil, care au fost întotdeauna considerați oameni adevărați și credincioși! (11) Astfel, putem îndrăzni să concluzionăm că acesta a fost limbajul rudelor, provocat de zelul pios al reformatorului englez.

Prin urmare, suma dovezilor noastre cu privire la aceste puncte poate fi plasată într-un cadru restrâns.Numele de familie Wycliffe este, fără îndoială, de origine locală; și nu există nici o localitate în regat din care ar fi putut fi derivat, în afară de cea care este încă desemnată astfel.(12) Prin urmare, singura concluzie care poate fi adoptată este că legătura reformatorului cu satul Wycliife a fost, cu siguranță, de așa natură încât l-a determinat pe el însuși și pe contemporanii săi să considere acest loc ca fiind locul nașterii sale.Tradiției, care l-a legat mai departe de familia căreia i s-a aplicat în mod special numele acelui sat, nu i se poate opune nimic, cu excepția omisiunii numelui său din arhivele la care s-a făcut referire. Dar această omisiune își primește explicația din prejudecățile religioase ale epocii; și mai mult, din faptul că în numeroasele manuscrise ale lui Wycliffe, care au ajuns până la noi, nu există nici cea mai mică aluzie la astfel de relații, ceea ce nu este în strictă concordanță cu presupunerea că cazul descris de reformator, în extrasul precedent, era al său.

Este deci foarte probabil că dificultatea de a pune dincolo de orice suspiciune posibilă consangvinitatea lui Wycliffe cu conducătorii rectoratului lui Wycliffe, a apărut în întregime din efortul rudelor sale de a-și salva urmașii de la a purta ocara uriașei sale erezii. Faptul că în scrierile sale, oricât de numeroase și variate ar fi ele, nu se găsesc urme de relații, între el și rudele sale, este o circumstanță care conferă cu siguranță o dovadă suplimentară acestei concluzii dureroase; și este, de asemenea, datorat memoriei sale, să remarcăm în mod distinct că, după perioada minorității sale, ajutorul pe care caracterul său și exercitarea corectă a talentelor sale l-ar fi cerut, pare să fi fost singura sa dependență.În această stare,

Providența a plasat frecvent cei mai înzestrați oameni; tentațiile lor au fost la fel de mari ca și capacitățile lor, și cât de puțini au trecut cu cinste peste această încercare!

Unul dintre privilegiile universităților noastre este acela de a conferi distincții adecvate achizițiilor mentale. Obiceiul de a conferi astfel de onoruri este mai vechi decât în zilele lui Wycliffe;(13) și, fiind destinat de părinții săi pentru biserică, aflăm că mintea sa a fost îndreptată de timpuriu spre studii considerate pregătitoare pentru obținerea unor rezultate mai înalte într-un seminar național.(14) Faptul că nu se știe nimic mai mult decât atât în legătură cu istoria tinereții sale nu va stârni prea mult surpriza, dacă ne amintim că aceasta este cantitatea de informații pe care o avem despre anii de tinerețe ai lui Knox, un avocat și patriot al pietății, care merită în egală măsură recunoștința țării sale și ale cărui vremuri mai puțin rele sunt cu două secole mai apropiate de ale noastre.(15) Viața timpurie a oamenilor distinși, ca și prima mișcare spre cele mai mari revoluții, este adesea neobservată de contemporani și, prin urmare, necunoscută posterității. Atunci când mai multe cauze au contribuit la o schimbare importantă, nu poate fi dificil să le enumerăm și să atribuim fiecăreia partea sa de influență. Dar pentru a observa evenimente similare în evoluția lor și pentru a le prezice rezultatul; sau pentru a marca deschiderile unei minți superioare și pentru a-i anticipa istoria; este nevoie de o putere de discernământ pe care o posedă rareori.Dacă discipolii lui Wycliffe și, în general, oamenii din epocile trecute ar fi bănuit că întâmplări atât de familiare pentru ei nu numai că duceau la evenimente importante, dar ar fi putut totuși să se piardă pentru urmașii lor, ar fi fost doar un amuzament să păstreze ceea ce strădaniile anticarilor nu pot restaura niciodată.

În timp ce, totuși, suntem lăsați să ne imaginăm succesul care a marcat atenția tânărului Wycliffe față de elementele obișnuite ale învățăturii, caracterul instrucțiunilor pe care le prezentau instituțiile din secolul al XIV-lea este suficient de bine stabilit. În această perioadă, îmbunătățirea stării societății a extins mijloacele de educație dincolo de incinta catedralei și a mănăstirii. Se spune că au fost înființate școli nu numai în marile orașe, ci și în fiecare burg și castel.(16) În aceste seminarii, limba latină era predată cu un zel oarecum proporțional cu importanța ei, ca singura cheie a cunoașterii. Astfel inițiat, elevul trecea la studiul anumitor lucrări aprobate de gramatică, retorică și logică; de asemenea, de muzică, aritmetică, geometrie și astronomie.Aceste științe, care, după cum se va observa, erau în număr de șapte, se credea că sunt explicate astfel încât să includă în cercul lor mistic tot ceea ce era considerat important sau chiar posibil de cunoscut. Dar cunoașterea gramaticii era, de obicei, măsura învățăturii dobândite în aceste instituții provinciale; studiul mai complet al retoricii și al logicii, precum și al diferitelor departamente ale filozofiei naturale, fiind în general rezervat pentru erudiția avansată a studenților universitari.

După ce a trecut prin această disciplină pregătitoare, a rămas ca Wycliffe, sau conexiunile sale, să decidă dacă Oxford sau Cambridge ar trebui să fie locul studiilor sale viitoare, iar prima variantă a fost preferată. În acea universitate, WyclifFe este cunoscut pentru prima dată ca membru al comunității în Queen's college, un seminar fondat în anul 1340 și care l-a numărat pe reformatorul nostru printre primii săi membri. Stabilimentul în care și-a început astfel studiile de maturitate, se ridicase, în parte, din generozitatea lui Philippa, regina lui Edward

al treilea; dar și mai mult din zelul lăudabil al lui Sir Robert Eglesfield, capelanul ei. Acest cleric era originar din Cumberland, iar colegiul format prin influența sa era destinat, în principal, studenților din comitatele nordice - o circumstanță care poate explica faptul că a fost ales de un tânăr de la granițele Westmoreland și Durham. Dar copilăria unor astfel de instituții este inseparabilă de multe dezavantaje, și care trebuie să fie profund resimțite de o minte arzătoare în căutarea cunoașterii.Wycliffe nu trecuse încă de al șaptesprezecelea an al vârstei sale,(17) dar este corect să presupunem că această trăsătură era deja vizibilă în caracterul său; iar nemulțumirea sa poate fi dedusă din mutarea sa rapidă la Merton, un colegiu din cadrul aceleiași universități, dar fondat în secolul precedent. În această perioadă, numele de Merton era cel mai distins din Oxford. Acesta a produs unii dintre cei mai mari savanți științifici ai epocii; a furnizat bisericii engleze trei mitropoliți; catedra sa de divinitate a fost ocupată recent de celebrul Bradwardine; iar între zidurile sale, Ockham și Duns Scotus au dezvăluit acel geniu, a cărui faimă era în acest moment pe măsura creștinătății și care era considerat nemuritor.(18)

În timp ce îl considerăm pe Wycliffe ca fiind angajat în acele studii gramaticale cărora le sunt dedicați de obicei anii copilăriei, Oxford apare ca fiind reședința a treizeci de mii de studenți. Înainte de apariția sa acolo ca stagiar al lui Merton, acest număr, din cauze care vor fi explicate, a fost mult redus. Cu toate acestea, legătura sa cu cei mai distinși savanți ai unui seminar care nu ceda în faima sa decât în fața universității din Paris, cu greu putea să nu difuzeze cea mai importantă influență asupra minții sale, remarcabilă cum pare să fi fost pentru setea sa de cunoaștere și capacitatea de a o dobândi. Fără a neglija în totalitate vreuna dintre cele mai importante ramuri ale științei, studiile lui Wycliffe au fost în mod evident reglementate de o conștiincioasă atenție față de calificările cerute de oficiul solemn pe care urma să și-l asume. În doctrinele primite despre filozofia naturală, el nu a simțit, în consecință, decât un interes parțial. A fost suficient, totuși, pentru a le induce acea atenție care l-a făcut, în unele cazuri, sceptic, acolo unde cercetători mai puțin atenți renunțaseră la suspiciune. Faptul că era perfect familiarizat cu regulile retoricii, pe atunci atât de seducător predate, este sigur, din cunoștințele sale cunoscute cu autorii care le-au tratat și cu alții în al căror stil ele erau exemplificate cu cea mai mare strădanie. Cu toate acestea, propriile sale scrieri trădează rareori aspectul de artă.Este clar că, atunci când aborda orice problemă legată de evlavie, mintea lui era în general prea ocupată cu eroarea care trebuia eradicată sau cu adevărul care trebuia stabilit, pentru a admite orice preocupare materială în ceea ce privește cadența sau finețurile limbajului. De aceea, majoritatea lucrărilor sale poartă semnele unei compoziții grăbite; dar se disting în același timp prin folosirea liberă a termenilor vernaculari, prin reiterarea unor sentimente importante, prin evidența și forța generală a expresiei, care le-au conferit farmecul noutății și eficiența de a zgudui credința și obiceiurile unei națiuni. Se poate afirma cu siguranță că scrierile sale au contribuit, mult mai mult decât cele ale oricărui alt om, la formarea și revigorarea dialectului țării sale.(19) Dar acest efect, deși important, a fost de interes secundar în mintea lui Wycliffe și s-a numărat printre alte beneficii care au apărut, în mod accidental, din acea ardoare față de cele mai bune interese ale compatrioților săi pe care opiniile sale religioase o stârniseră și care, după cum știa și el, nu se putea dovedi subordonată bunăstării populare decât prin intermediul limbii populare.Dacă reformatorul nostru ar fi scris într-o latină

elegantă sau dacă ar fi avut cunoștințe considerabile de greacă, ar fi depășit pe contemporanii săi în literatură, nu mai puțin decât în viziunea sa asupra religiei din Biblie. În Occident, în această perioadă, limba Greacă poate fi considerată ca fiind necunoscută; iar cea a Romei nu a fost scrisă nicăieri în puritatea ei.(20) Termenii și expresiile derivate din prima sunt frecvente în producțiile mai savante ale lui Wycliffe; pe cea din urmă a scris-o cu ușurință și cu atâta corectitudine și puritate cât gustul epocii a considerat că este important. O cunoaștere imperfectă a acestei limbi era singura realizare în filologie cerută în acea perioadă candidaților la funcția clericală.

Cu acest studiu, însă, au fost asociate de mult timp studiul dreptului civil și canonic, precum și cel al divinității, așa cum era predat de către școlastici. Prin Wycliffe, aceste ramuri ale cunoașterii au fost cercetate îndeaproape. Dar cu legile imperiului și ale bisericii, el le-a unit pe cele ale Angliei, ca fiind nu mai puțin vrednice de atenția sa;(21) iar informațiile sale referitoare la fiecare dintre ele, au fost curând folosite în mod eficient pentru cauza libertății naționale și a unui creștinism mai pur. Canoanele bisericii au fost culese, în principal, din decretele conciliilor și ale pontifilor; și au format o autoritate, nu pur ecleziastică, ci una prin care o multitudine de cauze, care altădată aparțineau doar magistratului, au fost în cele din urmă atașate jurisdicției exclusive a pastorului creștin. De aici a apărut un spirit de rivalitate între curțile prinților și cele ale episcopilor, astfel încât, în timp, a devenit un proverb faptul că, pentru a excela ca canonist, era nevoie de învățătura unui civil, acest din urmă cuvânt fiind înțeles ca desemnând legea seculară, distinsă de cea ecleziastică.Existau numeroase obiceiuri provinciale și naționale care se opuneau sistemului imperial de legislație, care dispăruse odată cu căderea imperiului, precum și dominației dreptului canonic pe care oamenii bisericii îl ridicaseră pe ruinele acestuia.(22) Acest lucru se întâmpla în mod considerabil în Anglia, și poate că nu ar trebui să stârnească surpriză faptul că ambiția, ajutată de pedanterie, a vremii, ar trebui să se lupte pentru a exclude jurisprudența autohtonă din clasa studiilor liberale.(23) Dar se pare că Wycliffe nu avea să fie astfel descurajat să constate meritele obiceiurilor care coborâseră odată cu generațiile din patria sa și nici să le prefere, în cele din urmă, în mod deschis, colecțiilor lui Grațian sau legilor Imperiului.

Conformându-se uzanțelor pe care practica de peste două secole a contribuit la stabilirea lor, el s-a dedicat de timpuriu studiului teologiei scolastice și, de asemenea, s-a distins curând prin cunoștințele și priceperea sa. Printre oamenii de școală, Aristotel era venerat ca singurul ghid sigur pentru înțelesul Sfântului Pavel. Ajutați de logica și metafizica maestrului lor, nu exista nimic cunoscut sau presupus a fi, pe care acești contestatari să nu încerce să îl descrie și să îl analizeze. Niciun adevăr nu era considerat a fi stabilit, până când erorile care i se opuneau nu erau atacate în mod oficial; iar dezbaterea extemporană asupra problemelor de natură și de drept, de morală și de religie, desfășurată cu formele și tehnicile prescrise de Stagiritul, era o îndeletnicire la care cele mai cultivate minți își focalizau întreaga capacitate, și în care a excela, însemna a oferi cea mai indubitabilă dovadă de geniu extraordinar.Aceste discuții deveneau pentru cei care locuiau în colegii ceea ce turneul fusese mult timp pentru cavaleri și baroni; și, prea adesea, aveau la fel de puține legături cu spiritul de devotament sau cu îmbunătățirea moralității. În același timp, trebuie să recunoaștem că aceste dezbateri nu au fost lipsite de utilitate; și faptul că Wycliffe și-a început cariera călcând pe urmele unor oameni care au fost onorați ca fiind luminile timpului lor,

nu prea poate stârni surpriză și nici nu merită reproșuri. Studiul lui Aristotel ca fiind singurul preceptor sigur al adevărului, în teologia revelată, în îndatoririle vieții și în sistemul naturii, era singurul demn de numele de filozofie; și faptul că reformatorul nostru nu a cunoscut un superior în dificultățile acestei științe este evident, atât din aplauzele partizanilor, cât și din concesiile oponenților, care erau deopotrivă contemporanii săi. Exercițiile scolastice, sau disputele publice deja remarcate, erau considerate, și nu fără motiv, ca supunând orice pretenție de superioritate mentală la cel mai neechivoc test. Aspectul mereu schimbător al acestor discuții cerea o promptitudine de percepție, o amploare a cunoștințelor și o ușurință de comunicare care nu lăsau loc pentru triumful celor slabi.A afirma că, în astfel de competiții, John de Wycliffe a fost fără rival, ar însemna să adoptăm un limbaj de laudă, dar un limbaj mai rece decât cel pe care geniul său l-a obținut de la unul dintre cei mai necruțători dușmani ai săi, care afirmă că puterile sale de dezbatere au fost aproape mai mult decât umane.(24) Această competență într-o știință care are în vedere o asemenea diversitate de obiecte și care este grevată de o nomenclatură atât de înspăimântătoare presupune o aplicare arzătoare și o convingere a utilității sale generale. Cu toate că, totuși, ar fi fost într-adevăr surprinzător dacă Wycliffe nu s-ar fi îmbibat de sentimentul epocii în ceea ce privește importanța acestei filozofii, era aproape imposibil ca o asemenea minte să fi devenit atât de complet versată în principiile ei, fără a avea unele îndoieli în ceea ce privește justețea vastelor sale pretenții.

În același timp, se cuvine să afirmăm că în scrierile oamenilor de școală, unde există atât de multe tendințe sceptice și atât de multe lucruri inutile sau puerile, adevărurile Evangheliei nu sunt rareori descoperite și că ele sunt uneori expuse cu un grad de corectitudine și marcate de o puritate a aplicării care ar fi făcut cinste oamenilor din orice perioadă ulterioară.(25) Că mintea lui Wycliffe a derivat o parte din lumina sa din această sursă, este sigur; și este la fel de evident că au existat cazuri în care alții au fost astfel pregătiți să primească doctrina sa mai deosebită.Din scrierile sale aflăm că nu a abandonat niciodată complet subiectele de discuție scolastice și nici metodele de raționament ale acestora.(26) Totuși, din aceeași sursă aflăm că, în arta de a separa cu înțelepciune ceea ce este prețios de ceea ce este josnic, i-a depășit cu mult pe cei mai luminați dintre compatrioții săi. Îndepărtarea erorilor, pe care trădarea sau ignoranța le-a întrepătruns de mult timp cu adevărul și păstrarea nevătămată a acestuia din urmă, trebuie să fie întotdeauna o lucrare dificilă. În epoca lui Wycliffe, când falsul dobândise un ascendent atât de complet asupra adevăratului, era o sarcină de un pericol iminent. Atașamentul său înflăcărat față de scripturile sacre, care i-a adus în cele din urmă denumirea de "Doctorul Evangheliei", nu ar fi putut fi dezvăluit fără un risc considerabil pentru reputația sa de erudit. Pentru că era atât de răspândit disprețul față de scrierile sacre sau față de greșelile oamenilor, induse de doctrina papală a infailibilității, în ceea ce privește utilizările la care ar trebui aplicate Scripturile, încât adeziunea la acel volum, chiar și ca manual, era suficientă pentru a determina principalele universități din Europa să excludă din zidurile lor astfel de infractori.Fratele Bacon și Grossteste, celebrul episcop de Lincoln, au onorat cauza acestor învățători persecutați cu pledoariile lor; dar argumentele și influența lor au fost prezentate în zadar.(27) În epoca reformatorului nostru, este posibil ca oamenii să fi început să descopere că instructorii lor "serafici", promițându-le înțelepciune, se angajaseră pentru mai mult decât s-a realizat. Dar totuși părea să fie nevoie de tot talentul recunoscut al

lui Wycliffe, pentru a da popularitate obiceiului stins de a ține prelegeri despre morală și divinitate din paginile scrierilor sfinte. Se știa că acuzația de ignoranță sau de incapacitate, așa cum i se aducea, era inutilă; în consecință, adversarii săi îl acuză invariabil de intenție mai degrabă decât de slăbiciune.Dr. Lowth l-a descris pe William de Wykeham, ca fiind capabil de a obține cele mai înalte onoruri ale scolasticii, dar presupune că atașamentul său față de astfel de studii, ca o consecință aproape inevitabilă a unei educații universitare, ar fi lipsit lumea de caracterul său de om de stat și de conducător al învățăturii.(28) Dacă această observație este întemeiată, este demn de remarcat faptul că, în calitate de rezident al unei universități în secolul al XIV-lea și în timp ce era atras cu forța de activități considerate atât de neprielnice unei vieți de activitate utilă, patriarhul nostru reformator devine mijlocul de a transmite țării sale și creștinătății beneficii de o valoare inegalabilă. Se va admite că, dacă s-ar fi găsit astfel de studii care să supună complet toate acele pasiuni mai puternice, care erau atât de esențiale pentru caracterul pe care era destinat să și-l asume, efectul ar fi fost lipsit de noutate: și când îi vedem facultățile astfel predate ocupației reci a cercetărilor juridice și acelei lumi de întrebări subtile care fusese creată de școlastici, poate stârni surprindere faptul că efectul anticipat în cazul lui William de Wykeham, nu a urmat în cazul lui John de Wycliffe.Dar o cunoaștere completă a terenului și a tacticii inamicului nu putea fi obținută cu un risc mai mic sau cu un cost mai mic; și cât de mult au contribuit astfel de căutări în istoria reformatorului nostru la unirea seninătății cu ardoarea și a unei precauții profunde cu o inițiativă îndrăzneață, faptele rămase din această relatare vor dezvălui.

Anii minorității sale abia se terminaseră, când națiunile Europei au devenit agitate de una dintre acele vizite dureroase, pe care conștiința omenirii le-a legat întotdeauna de neplăcerea specială a Atotputernicului. Cu greu ar fi putut să treacă prin fața ochilor lui Wycliffe, fără să-i afecteze simpatiile religioase; iar influența sa asupra sentimentului moral și religios al țării sale a fost extinsă și deplorabilă. În anul 1345, în Tartaria a apărut o ciumă, cea mai distrugătoare din analele lumii. După ce a devastat diferite regate din Asia, a planat în jurul Deltei și pe malurile Nilului; a fost purtată de acolo spre insulele Greciei; trecând de-a lungul țărmurilor Mediteranei, a umplut de ruină imparțială diferitele state ale Italiei; și, trecând Alpii, a pătruns în aproape fiecare colțișor al populației europene. Doi ani se petrecuseră în progresul său dezolant, când continentul a fost zguduit din centru până la granițe de o succesiune de cutremure.Din iunie până în decembrie, în același an, Anglia a fost inundată de ploi neîncetate: în august anul următor, ciuma a apărut la Dorchester: în scurt timp, a ajuns în metropolă și, în câteva luni, a făcut mii de victime în plus. Cei infectați au pierit în general în câteva ore: cei mai puternici au cedat după a doua sau a treia zi. Wycliffe se afla acum în al douăzeci și cincilea an al vârstei sale. El a văzut cum boala trecea de la oameni la creația brută, acoperind pământul cu carne putredă; muncile agricole erau suspendate; curțile de justiție erau închise; cei timizi recurgeau la toate mijloacele superstiției pentru a se asigura, iar în jurul lui pieriseră, uneori înfierbântați de iluzii, alteori înnebuniți de disperare. Fără îndoială că a renunțat la zvonul care afirma că doar o zecime din familia umană a fost cruțată. Dar poate că i-a ascultat pe cei mai puțin creduli, atunci când au afirmat că este probabil ca pământul să fi pierdut jumătate din populația sa. Este cert că el a văzut destule și a recunoscut, pe baza unor dovezi incontestabile, că această calamitate este cu adevărat alarmantă; iar din referirile sale frecvente la

ea, în viața de după, aflăm că impresia pe care a lăsat-o în mintea sa nu avea să fie ștearsă.

Probabil că a anticipat o răspândire a unei pietăți mai sincere, atât în rândul clerului, cât și al laicilor, ca rezultat al unei vizite atât de înfricoșătoare. Dar el a trăit pentru a vedea, și pe o scară îngrozitor de extinsă, că depravarea care nu este supusă prin suferințe neobișnuite, trebuie să dobândească o hărnicie mai fără speranță din procesul de rezistență prin care a trecut. În disprețul descoperit frecvent de medic și de preot, în ceea ce privește obligațiile lor respective; în jefuirea fără milă a locuințelor depopulate; în părăsirea soțului de către soție și chiar a copiilor de către părinții lor, el a fost chemat să fie martor, încă de timpuriu, la egoismul nevăzut al inimii umane. Infecția nu-i cruțase pe cei opulenți, ci se dezlănțuise cu o furie și mai distructivă printre cei săraci. Cu toate acestea, la niciunul dintre ei nu a produs semne de penitență. În timp ce aproape fiecare casă din metropolă era o casă de doliu, în timp ce multe dintre ele erau complet nepopulate, iar parlamentul, ca urmare a bolii, fusese în mod repetat prorogat, Eduard al III-lea a adunat toată veselia de la curtea sa pentru a asista la instituirea "Ordinului Jartierei".Imediat după ce boala s-a potolit, s-a simțit peste tot amploarea ravagiilor sale în rândul clasei muncitoare și ineficiența sa ca mijloc de corectare a exceselor pasiunilor pământești. Pentru îndeplinirea celor mai umile îndatoriri din agricultură se cereau cele mai exorbitante salarii, care în unele cazuri ajungeau la o creștere de zece ori mai mare; și în ciuda diferitelor măsuri și chiar a unor proclamații regale menite să oprească lăcomia crescândă, condițiile de muncă solicitate cu insistență erau în general asigurate. Clerul, îndepărtat de calamitatea care a dat o asemenea importanță acestor trăsături neplăcute ale naturii umane, a fost cel care, se poate presupune, a fost cel mai devotat intereselor turmei sale. Se știe că locul lor a fost ocupat de oameni care, în general, erau extrem de incompetenți pentru îndatoririle oricărei funcții spirituale; și că în societate, relele care rezultau întotdeauna dintr-o slujire vicioasă și defectuoasă au devenit din ce în ce mai evidente.(29)

Prin acest eveniment alarmant, privit ca o pedeapsă pentru o vină neobișnuită și urmat de aceste apariții prevestitoare, mintea lui Wycliffe a fost într-adevăr atât de profund afectată, încât a început să cedeze în fața temerilor populare cu privire la apropierea judecății finale. Această convingere, care i-a influențat foarte mult sentimentul devoțional, a produs prima sa publicație - un mic tratat intitulat "Ultima epocă a bisericii." A apărut în 1356, în al treizeci și doilea an al vârstei sale.(30) Nici reformatorul englez nu este singurul om distins în a cărui istorie s-a permis ca impresii eronate să faciliteze obținerea celor mai importante rezultate. Într-adevăr, atât de mare este amestecul de adevăr și eroare în lumea actuală și atât de binevoitoare sunt dispozițiile Providenței, încât nu ar fi ușor să se aleagă un personaj eminent, în care să nu existe vreo realizare valoroasă care să fie pusă pe seama operațiunilor unui adevăr foarte imperfect sau chiar într-o măsură foarte considerabilă a unor calcule înșelătoare.Când noua creație va fi finalizată, lumina, care acum este considerată bună, va fi în întregime separată de întuneric; dar în timpul acestei separări, erorile oamenilor vor fi atât de frecvent impregnate cu opusul lor, încât ambele vor părea a fi puse sub aceeași contribuție.

Acest lucru este izbitor de evident în istoria unei rase de vizionari, care s-au ridicat succesiv în timpul Evului Mediu, pretinzând darul inspirației; și care, în timp ce aderau la comuniunea bisericii, cenzurau cu voce tare corupția miniștrilor

săi, prezicând cu neînfricare fie reforma, fie distrugerea ierarhiei. Aceste persoane privilegiate, care erau de ambele sexe și de toate rangurile clerului, făceau în general obiectul celei mai mari venerații din partea populației; și cum se găsea de obicei că darul miracolelor îl însoțea pe cel al profeției, interesul sau credulitatea i-a determinat adesea pe cei mai demni oameni ai bisericii și chiar pe pontifi înșiși să devină complici ai iluziei populare. Calamitățile care au pustiit recent statele Europei au tulburat atât de mult sentimentele oamenilor, încât au îmbrăcat aceste vise despre viitor cu o nouă atracție. Din "Ultima epocă a bisericii", este evident că Wycliffe, deși tânăr, învățase deja să deplângă corupțiile grosolane ale sistemului ecleziastic; iar în cenzurile generale ale persoanelor menționate existau un adevăr și o îndrăzneală care trebuie să fi părut, pentru o astfel de minte, strict necesare pentru a opri torentul de abuzuri și pentru a restabili puritatea pierdută a religiei.În această școală de profeți, locul cel mai onorabil ar trebui poate să fie atribuit abatelui Joachim, un ecleziast italian, a cărui faimă a atras atenția favorabilă lui Richard Coeur de Leon, atunci când s-a îmbarcat în prima sa cruciadă; și ale cărui predicții cu privire la întronarea lui Antihrist, în vechea capitală a imperiului, ar fi putut foarte bine să stârnească alarma pontifilor contemporani.(31) Cu acest clarvăzător și cu alții, care se puteau lăuda cu viziuni similare, ca ghizi, Wycliffe ajunge la concluzia că sfârșitul secolului al XIV-lea va fi cel al lumii. El observă că, atunci când afirmă că patru mari necazuri vor veni asupra bisericii în intervalul dintre venirea lui Hristos și sfârșitul economiei creștine, profetul modern este susținut în mod sigur de regele David, de venerabilul Bede și de Sfântul Bernard. Primul dintre aceste necazuri este descris ca având loc atunci când biserica a fost asaltată de persecuția păgână; al doilea, când ostilităților păgânismului i-au succedat atracțiile ereziei.Dar se spune că ultima a fost "înlăturată de înțelepciunea sfinților, așa cum "prima a fost biruită de tăria martirilor". A treia și a patra dintre aceste calamități generale sunt văzute ca aparținând secolului al XIV-lea, una apărând "din erezia secretă "a simoniștilor," cealaltă incluzând triumfurile lui Antihrist, a cărui perioadă exactă de "apropiere numai Dumnezeu o știe".

Cititorul modern va zâmbi probabil la aceste speculații și nu este mai puțin probabil ca o rasă viitoare să privească cu aceeași autocompătimire multe dintre cele mai grave calcule ale sale cu privire la viitor. Este demn de remarcat faptul că, deși scriitorii care consemnează suferințele din perioada analizată le atribuie în principal vanității poporului, în special așa cum se manifestă în capriciul costisitor al îmbrăcămintei lor și în dispoziția generală de a se complace în lux; Wycliffe urmărește boala până la o sursă mai înaltă, descriind clerul ca fiind atât de dependent de lăcomie, senzualitate și fraudă, încât a infectat fiecare parte a comunității cu aceste vicii și ca fiind, în consecință, cauza principală a pedepsei sub care Europa a fost chemată să jelească. Ulterior, reformatorul face frecvent referire la comportamentul Mântuitorului, care și-a început faptele miraculoase la Ierusalim prin purificarea templului - remarcând faptul ca sugerând în mod clar că rădăcina defecțiunii lui Iuda trebuia căutată în caracterul preoției sale; și ca învățătură, faptul că mondenitatea preoților, care putea permite ca sanctuarul însuși să devină un loc de comerț, era sursa oricărei alte degenerări.(32)Este evident că, după părerea lui Wycliffe, deși timpul nu-i maturizase încă opiniile, oamenii bisericii deveniseră, în general, ceea ce era preoțimea iudaică la momentul apariției. În limbajul Sfântului Grigorie și al altor persoane venerate, el descrie "lovirea pestilențială a oamenilor și aruncarea laolaltă a regatelor și alte

pagube, care ar trebui să vină pe pământ, pentru că onorurile sfintei biserici sunt date unor oameni nevrednici; afirmând, de asemenea, că această nenorocire va fi atât de grea, încât bine va fi pentru acel om care nu va fi atunci în viață". Se spune că scriitorii pe care i-a consultat, ca tratând despre vremurile viitoare, sunt de acord să afirme: "că moartea, răzbunarea sabiei și nenorociri necunoscute până acum, prin care vor fi pedepsiți oamenii în acele zile, se vor abate asupra lor, din cauza păcatelor preoților. De aceea, oamenii vor cădea asupra lor, și îi vor alunga din binefacerile lor grase; și vor spune: El a intrat în binefacerea lui prin neamul său, și aceasta printr-un legământ făcut mai înainte; el, pentru slujirea sa lumească a intrat în biserica lui Dumnezeu, și aceasta;pentru bani. Atunci fiecare astfel de preot va striga: "Vai ! vai ! că nici un duh bun nu a locuit cu mine la venirea mea în biserica lui Dumnezeu!".Astfel, el afirmă din nou: "oamenii din sfânta biserică vor fi disprețuiți ca niște hoituri, ca niște câini vor fi aruncați în locuri deschise!". Cu toate acestea, cei evlavioși nu sunt lăsați fără adăpostul lor, în perspectiva acestor calamități. Isus Hristos, se remarcă, "a intrat în lucrurile sfinte, adică în sfânta biserică, printr-o viață sfântă și o învățătură sfântă; și cu sângele Său a eliberat firea omenească; după cum scrie Zaharia în capitolul al nouălea: "Tu, cu adevărat, cu sângele martorului sau al testamentului Tău, ai scos din groapă pe cei legați". Astfel, când eram păcătoși și copii ai mâniei, Fiul lui Dumnezeu a venit din ceruri și, rugându-Se Tatălui Său pentru vrăjmașii Săi, a murit pentru noi. Atunci cu atât mai mult vom fi mântuiți, acum suntem făcuți drepți prin sângele Lui. Sfântul Pavel le scrie romanilor că Isus trebuie să se roage pentru noi și că a mers în ceruri ca să se înfățișeze în fața lui Dumnezeu pentru noi. Același lucru îl scrie și evreilor, a cărui prezență să ne îngăduie să o vedem, El care trăiește și domnește fără de sfârșit ! Amin."

Opiniile și sentimentele dezvăluite în această producție, deși sunt dezvoltate în mod imperfect, sunt de natură să pregătească cititorul și să anticipeze în Wycliife un oponent devotat al corupțiilor pe care le descrie cu atâta solemnitate și patos. Este important de știut că, chiar și în această perioadă a istoriei sale, practicile nefaste legate de numirea clerului în sfera îndatoririlor sale, îi șocaseră atât de mult pietatea, încât îl predispusese să se aștepte la o manifestare rapidă și semnalată a neplăcerii Cerului. Și dacă trebuie să treacă câțiva ani înainte de a-l întâlni din nou pe reformator, ca autor, nu este decât corect să concluzionăm, din ceea ce avem în față, că o mare parte din acest interval a fost folosit în eforturile de a opri răul vremurilor și de a răspândi o mai bună cunoaștere a credinței și a obligațiilor Evangheliei. Este bine cunoscut faptul că, într-o perioadă ulterioară, acest obiectiv i-a absorbit întreaga energie. Și deja caracterul său ca expunător al scrierilor sfinte și opiniile sale despre natura religiei și despre datoria pastorală se distingeau prin multe dintre particularitățile care sunt atât de proeminente în compozițiile sale ulterioare. În al treizeci și doilea an al vârstei sale, percepem că mintea lui s-a ridicat atât de mult deasupra nivelului obișnuit, încât nu era potrivit pentru a accepta multe obiceiuri existente, deși sancționate de practica epocilor și națiunilor. Dar munca asiduă, relațiile cu oamenii, furtunile vieții umane, boala și bătrânețea, toate acestea au rămas încă să aibă influența lor în formarea acelor sentimente, care aveau să își reverse puterea lor înnobilatoare asupra naturii sale, înainte de a părăsi o lume, pe care el s-a străduit cu atâta generozitate să o îmbunătățească.

NOTE

1. Lewis, c. i. Baber, ii. Tanner,Bibliothec. Brit. 767.

2. Într-adevăr, printre tinerii care sunt descriși ca fiind savanți ai universităților în Evul Mediu, se aflau un număr considerabil de copii. Astfel, prințul de Wales, ulterior Edward al V-lea, și fratele său, ducele de York, sunt descriși ca studiind la Oxford, când cel mai mare abia ajunsese la al zecelea an ca și vârstă. Astfel de elevi minori erau primiți în școlile pe care Wood le-a numit "pepiniere de gramaticieni", până când erau capabili să se ridice la "artele superioare". Cu toate acestea, copiii nu erau adesea trimiși din zone îndepărtate ale regatului la Oxford, doar pentru a dobândi ceea ce putea fi obținut cu aceeași siguranță în vecinătatea lor. În special în comitatele nordice, se pare că s-au luat măsuri împotriva acestei dificultăți. Eduard I vorbește despre o instituție care exista pe vremea sa într-unul dintre districtele de graniță, unde erau educați două sute de tineri funcționari; și în unele astfel de instituții, studenții din nord ajungeau în general până la a se prezenta la universități calificați pentru a începe studiile mai specifice acelor locuri celebre de învățare. Pe lângă aceasta, Wycliffe a stat cu siguranță suficient de mult timp în nord pentru a dobândi o parte considerabilă din dialectul său ; și cum în istoria sa nu există urme că s-ar fi întors vreodată în acea parte a regatului după ce a venit la Oxford, acest fapt sugerează că copilăria sa a fost cu siguranță petrecută în apropierea locului său de naștere. - Analele lui Wood, i. 105-107.ii. 712-717.Collier's Istoria ecleziastică, i. 497. Lordul Littleton, Fuller și alți istorici au remarcat că termenul de școală era sinonim în Evul Mediu cu cel de universitate; și este sigur că diferite școli provinciale, atât religioase cât și laice, aspirau să predea ceea ce se preda în universități. Dar niciuna dintre ele nu a fost înființată și nu a devenit niciodată suficient de importantă pentru a fi considerată rivală fie la Oxford, fie la Cambridge.

3. Fuller’s Worthies, Durham.

4. Itinerariul lui Leland, v. 99. "Wiclif, un om de neam bătrân, locuia într-un mic sat numit Wiclif." Vezi Collectanea. torn. i. part ii. p. 329.

5. Rămășițele lui Camden, 109. Lowth's Life of Wykeham, c. i. Există, de asemenea, o lucrare interesantă pe această temă într-un volum timpuriu din Arheologia.

6. Pentru informațiile mele cu privire la parohia și familia Wycliffe, sunt îndatorat în principal actualului posesor al rectoratului, deși multe dintre detaliile sale pot fi văzute în Whitaker's Richmondshire, articolul Wycliffe.

7. Ed. quarto, cent. xiv. p. 71.

8. Collectanea, torn. i. partea a II-a. 329. In acest loc, știrea despre satul "Wigclif" este urmată de cuvintele: "unde Wigclif hereticus originem duxit".

9. "Nu există și nici nu a existat vreodată un loc cu acest nume în Richmondshire." Aceasta este afirmația doctorului Whitaker; și este confirmată de mărturia stimabilului meu corespondent, reverendul Raine - un domn a cărui judecată, într-un asemenea punct, este pentru mine decisivă. Anunțul din Leland este următorul: "(Ei) spun că John Wiclif Hereticus (a fost născut la Spreswel la o buna bucată de Richmont.) Itinerary, v. 99.

10. Prima lucrare, în anexa la acest volum, este copia unui testament, a unuia dintre membrii familiei Wycliffe. Acesta aparține anului 1423 și este decisiv în ceea ce privește punctul la care se face referire în text. Pentru acest document sunt, de asemenea, îndatorat amabilității domnului Raine, bibliotecar al bibliotecii Dean and Chapter Library, Durham.

11. MS. "Despre bărbații căsătoriți și soții, precum și despre copiii lor". C.C.C. Cambridge.

12. Dr. Whitaker, într-adevăr, (History of Richmondshire, articolul Wycliffe), în opoziție cu orice urmă de tradiție pe această temă, a încercat să emită probabil faptul că Wycliffe și-a derivat numele dintr-un loc numit Witteclіffe, care este ceva mai aproape de Richmond decât parohia Wycliffe; și și-a folosit ingeniozitatea pentru a descoperi o denumire din vecinătate care ar putea trece drept Spreswell din Leland. S-ar părea că elocventul nostru anticar nu văzuse afirmația lui Leland din Collectanea sa. Am examinat materialele sale subțiri pe această temă și, în limbajul actualului rector al lui Wycliffe, trebuie să adaug că nu pot vedea "nici cel mai mic temei" pentru "fantezia" doctorului Whitaker în legătură cu aceasta. Vezi vol. i. 197, 198. ii. 41, 42. Se poate remarca, de asemenea, că Witteclіffe, care nu este decât o suprafață de teren, denumită astfel din cauza unei stânci albe din apropiere, nu a fost niciodată cunoscută ca fiind numele vreunei persoane sau familii din vecinătate; și nici nu există nici cel mai mic motiv să presupunem că a fost reședința vreunei familii, în secolul al XIV-lea, suficient de importantă pentru a-și trimite membrii tineri la Oxford. Nici nu este mai puțin demn de remarcat faptul că, atunci când Leland și alții introduc numele reformatorului în latină, ei îl numesc Vico-clivus, ceea ce înseamnă strada sau satul de lângă o prăpastie sau o stâncă - o descriere care este corect aplicată parohiei Wycliffe, dar care nu ar fi putut fi sugerată de nimic din vecinătatea lui Witteclіffe.Nici nu este mai puțin demn de remarcat faptul că, atunci când Leland și alții introduc numele reformatorului în latină, ei îl numesc Vico-clivus, ceea ce înseamnă strada sau satul de lângă o prăpastie sau o stâncă - o descriere care este corectă aplicată parohiei Wycliffe, dar care nu ar fi putut fi sugerată de nimic din vecinătatea lui Witteclіffe.

Terra "Wic" vine de la un cuvânt saxon care înseamnă "a locui" și care, “în funcție de natura și starea diferită a locurilor, are o triplă semnificație, implicând fie un burg, fie un sat, fie un golf format de malurile sinuoase ale unui râu". Bailey, verb. În acest sens, cuvântul descrie cu cea mai mare acuratețe parohia Wycliffe, deoarece nu include doar o "stradă" sau un sat, ci și ape sinuoase care se rostogolesc la baza unei faleze. Niciuna dintre aceste aluzii, însă, nu ar fi corect aplicată la Witte cliffe.

Numele de Wycliffs este ortografiat cu aproape douăzeci de variante. De către domnul Lewis, astfel, "Wiclif"; iar domnul Baber, urmându-i exemplul, observă că apare sub această formă în cel mai vechi document în care se știe că apare numele, adică hârtia care se referă la ambasada lui Wycliffe din 1374. Dar documentele anterioare, referitoare la disputa cu privire la sala Canterbury, sunt de o autenticitate incontestabilă, iar în ele, numele lui Wycliffe apare adesea și, în aproape toate pozițiile, cu un "y" în prima silabă și un "ft" în a doua (vezi Apendice II.) Fie că este aplicată reformatorului, fie că este aplicată satului Wycliffe, ortografia pe care am adoptat-o are, cred, cele mai bune pretenții de vechime.

13. Dupin, cent. xiii. 155

14. Lewis, c. i.

15. M'Crie's Life of Knox, i. c. i.

16. Baconi Opus Majus, Prefat. Robertson's View of Society, sect. i. Henry's History of England, vi. 195-198. Hallam, ii. 2429. În afară de o școală în abația din St. Alban's, în care se preda toate ramurile cunoașterii cultivate atunci, mai era una în același oraș sub conducerea lui Matthew, un medic, și a lui Garinus, ruda sa; și această din urmă persoană era foarte renumită pentru cunoștințele sale de drept canonic și civil. Laudele aduse de Matei Paris acestei academii implică faptul că în regat existau multe astfel de academii. - Vit. Abbat. St. Alban. p. 62. col. i. A reieșit din cercetările lui Tanner, că cinci sute de case religioase s-au ridicat în Anglia în intervalul de la cucerire până la domnia lui Ioan. La aceste case erau în general anexate și școli. Și este evident că, încă din anul 1138, sistemul școlar, ca o chestiune distinctă de instituțiile monahale, se extinsese de la orașe la sate. -Notitia Monastica, Prefață. Cu toate acestea, nici o persoană nu putea acționa în calitate de director de școală, până când nu primea o autorizație de la un cleric desemnat; iar preoții, fie din gelozie, fie din avariție, erau adesea atât de nemiloși în exacțiunile lor, încât, în cele din urmă, au provocat intervenția autorității. - Brompton Chron. 1348. Henry, vi. 162-167. Într-un consiliu general ținut în biserica Lateran din Roma, în 1179, și într-un altul convocat la Paris, în 1212, au fost interzise toate exacțiunile pentru licențele de a preda ca maeștri de școală. Hoveden, 589. Dupin, cent. xiii.92.

17. Cititorul va observa că Queen's College a fost fondat în 1340; și dacă presupunem că Wycliffe s-a născut în 1324, nu putea avea mai puțin de șaisprezece ani în acel moment. Totuși, numele său apare în lista primilor studenți ai acelui seminar.

18. Hist. Oxford, lib. ii. 89. 113. Lewis, c. i. Ultimul scriitor l-a menționat pe Ockham, ca student al lui Merton. Brucker afirmă același lucru despre Duns Scotus. - Hist. Philos.iii. 826. Brucker a furnizat cititorilor săi un specimen al manierei pedepsite în care Scotus a fost elogiat de către discipolii săi, (828). Dacă geniul lui Aristotel ar fi fost necunoscut, Scotus, se spune, i-ar fi putut lua locul. Ajungerea sa la adevăr a fost mai degrabă cu promptitudinea și cu certitudinea intuiției, decât prin procesul îndoielnic comun altor minți. Atributele divine el le descrie ca pe unul care coboară iremediabil din prezența divinității ; iar natura îngerilor, ca și cum ar fi fost a lui. Misterele Providenței le-a explicat ca și cum ar fi fost informat de toate secretele ei, iar fericirile cerului ca și cum ar fi fost elementul ființei sale. Nu este surprinzător faptul că un astfel de om este descris ca fiind "Nemuritorul Scotus", și ca fiind cel mai ingenios și mai puternic dintre fiii oamenilor. Dar contemporanul său, Ockham, a trăit cu un scop mai bun. Soarta lui a fost să se îndoiască de infailibilitatea papei Ioan al douăzeci și doilea. Această împrejurare l-a obligat să caute protecția lui Lewis de Bavaria, împăratul Germaniei, iar publicațiile sale în apărarea puterii civile, ca fiind independentă de cea ecleziastică, dacă au fost potrivnice odihnei sale, nu au fost astfel pentru faima sa. Una dintre compozițiile sale este lăudată de Selden, ca fiind "cea mai bună performanță publicată cu privire la limitele puterilor spirituală și temporală". De Synedriis, lib. i. c. 10. p. 228.

19. Hallam, ii. 607.

20. Baconi Opus Majus, 44-50. History of Oxford, lib. i. 125.

21. Lewis, c. i.

22. Gibbon, iii. 293-298. Preliminary View, c. i. sect. i. c. iii. sect. i.

23. Blackstone's Commentaries, Introduction.

24. Leland de Script. Brit. 379. Henry Knighton, de Eveutibus Angliae, col. 2644. Knighton este un istoric al cărui nume va apărea frecvent în aceste pagini. El a fost un canonic din Leicester și contemporan cu Wycliffe. Lucrarea sa începe cu câteva scurte notițe despre istoria anglo-saxonă: povestea sa de la cucerire este o transcriere recunoscută a lui Ralph Higden, lăsând povestirea evenimentelor contemporane ca fiind singura valoroasă. Ura sa față de reformatorul nostru și față de adepții săi este în mod constant evidentă. Totuși, Knighton este cel care îi descrie pe discipolii lui Wycliffe ca fiind la fel de distinși prin hărnicia lor în dobândirea cunoștințelor scripturale și prin priceperea cu care le foloseau, și care este constrâns să vorbească în următorii termeni despre capacitatea și achizițiile maestrului lor. - "Doctor in Theologia eminentissimus in diebus illis. In philosophia nulli reputabatur secundus : in scholasticis disciplinis incomparabilis. Hie maxime nitebatur aliorum ingenia subtilitate scientiae et profunditate ingenii sui transcendere, et ab opinionihus eorum variare." Ibidem.

25. În această clasă, Bradwardine, deja remarcat ca "doctorul profund", ocupă un loc distins, la fel ca și Peter Lombard. Anselm a fost descris ca fiind părintele filozofiei scolastice ; și nu avem niciun scriitor care să-l depășească în cunoașterea scripturilor și doar câțiva care să se apropie de el în ceea ce privește căldura devotamentului înainte de epoca lui Wycliffe. A se vedea Prelim. View, c. iii, sect. i.

26. O privire aruncată asupra tabelului de conținut prefixat la Trialogul său este suficientă pentru a demonstra acest lucru; și va apărea în curând că lipsa de atenție față de acest fapt a condus la o judecată eronată în ceea ce privește unele părți din comportamentul lui WyclifFe. (Vezi capitolul despre scrierile sale). Suntem informați că există încă un colegiu bogat dotat la Sevilla, unde anumiți dominicani continuă să

ținã prelegeri despre Aristotel și Toma d'Aquino, dar elevii sunt puțini ; și chiar și în Spania această modalitate de instruire este descurajată de guvern.

27. Lewis, c. i. History of Oxford,lib. i. 53, 92, 94. Father Paul's Council of Trent, lib. ii. ubi supra.

28. Viața lui Wykeham, sect. i. În cele ce urmează, Mosheim face o prezentare a celor care studiază biblia din secolul al XIII-lea: "Metoda de investigare a adevărului divin prin rațiune și filozofie a prevalat atât de universal și a fost urmată cu atâta ardoare, încât numărul celor care, în conformitate cu exemplul doctorilor antici, își trăgeau sistemele lor de teologie din Sfintele Scripturi și din scrierile părinților și care au dobândit din acest motiv numele de bibliști, a scăzut de la o zi la alta. Este adevărat, într-adevăr, că mai multe persoane de eminentă pietate, și chiar unii dintre pontifii romani, au îndemnat cu mare seriozitate și căldură, pe divinii scolastici, și mai ales pe cei de la universitatea din Paris, să-și schimbe metoda de predare a teologiei, și lăsând la o parte abstracția și subtilitatea lor filosofică, să deducă știința sublimă a mântuirii din sfintele scripturi, cu acea puritate și simplitate cu care a fost livrată acolo de scriitorii inspirați. Dar aceste avertismente și îndemnuri au fost fără efect; răul devenise prea inveterat pentru a admite un remediu, iar pasiunea pentru logică și metafizică crescuse atât de universal și atât de violent, încât nici mustrările și nici argumentele nu puteau să-i oprească prezumția sau să-i potolească ardoarea." Hist. iii. 249, 250. La ultima afirmație o excepție materială este furnizată de lucrările lui Wycliffe, la Oxford.

29. Knighton, col. 2599. 2601. Walsinghara, Hist. 198. Rot. Parl ii. 234. Rymer, v. 655. 658. 693. Maitland s History of London, cartea i. c. 2. Same s Edward al III-lea, cartea a II-a. o. 8. Apendicele lui Ashmole. Walsingham menționează ca fiind o opinie răspândită, că nu mai mult de o zecime de persoane au supraviețuit, dar presupune el însuși că o jumătate a scăpat. Numărul de înmormântări care au avut loc în locul numit acum Charter House, așa cum este consemnat pe un monument care a stat mult timp acolo, justifică concluzia că o sută de mii din populația de atunci a Londrei a fost măturată. Spiritul de extorcare din clasele muncitoare, care a necesitat intervenția guvernului, s-a extins și la clerul inferior, iar în 1362 a provocat mustrarea arhiepiscopului Islep, care a cerut "ca niciun rector să nu dea și niciun curate să nu primească mai mult de un mark peste ceea ce se dădea anual pentru aceleași servicii înainte de ciumă." - Johnson s Canons, 1362 d.Hr. Pentru o relatare a acestei ciume, așa cum a afectat statele continentale, vezi Gio Villani Chron. lib. xii. cap. 83. Matteo Villani, lib. i. cap. 4. De asemenea, II Decamerone proemio.

30. Domnul Lewis nu a dat nici o relatare despre conținutul acestui MS sau despre circumstanțele care l-au făcut să apară, cu excepția faptului că era un tratat îndreptat împotriva "exacțiunilor lacome ale papilor:" și câteva rânduri sunt citate pentru a arăta răzbunarea pe care scriitorul se aștepta ca Dumnezeu să o aducă într-o zi asupra celor care erau vinovați de astfel de practici, (p. 3.) Dar documentul nu are nici pe departe caracterul pe care observația domnului Lewis l-ar putea face pe cititor să îl presupună. Nu conține nici o astfel de aluzie la papi. Se referă la corupția generală a sistemului ecleziastic, ca rezultat al simoniei și a altor cauze, și, după cum se va vedea, conține chestiuni care oferă o ilustrare curioasă și valoroasă a stării de spirit a reformatorului în această perioadă timpurie. Deficiențele predecesorului meu în acest caz se datorează, desigur, informațiilor defectuoase furnizate de corespondentul său din Dublin. Notă la a doua ediție. Domnul Lewis nu a reușit nici el să aducă vreun motiv pentru a atribui o dată atât de timpurie acestei producții. Acest punct, totuși, este incontestabil. "Treisprezece sute de ani și șase sute cincizeci (1365 de ani)" sunt precizați de scriitor ca fiind intervalul "de la Hristos până acum". Datarea acestui document este, în principal, cea care face ca informațiile sale să fie valoroase. Este una dintre piesele reformatorilor care se găsește doar în biblioteca Colegiului Trinity, Dublin. Clasa c. tab. 3. Nr. 12. Din cauza obscurității mai multor părți ale sale, înclin să cred că MS-ul existent a fost transcris dintr-o copie ilizibilă sau imperfectă.

31. Următorul este un extras din profețiile lui Joachim, care este anexat la Cronica lui Bale despre examinarea lui Sir John Oldcastle. "În zilele de pe urmă va apărea o lege a libertății. Evanghelia împărăției lui Hristos va fi învățată, iar biserica va fi curățată așa cum se curăță grâul de neghină. Atunci oamenii vor fi învățați cu mai multă voioșie. Împărăția cărnii va fi desființată și aceste lucruri se vor împlini spre sfârșitul lumii. Duhul Sfânt își va exercita mai desăvârșit stăpânirea sa în convertirea oamenilor prin predicatorii vremurilor din urmă, decât prin apostoli. Biserica Romei este sinagoga trupească a lui Satana. Biserica Romei va fi distrusă în cea de-a treia stare, așa cum sinagoga iudeilor a fost distrusă în cea de-a doua stare. Și o biserică spirituală va succeda, de atunci încolo, până la sfârșitul lumii. Părăsirea grecilor de către biserica Romei a fost dumnezeiască, pentru că a fost rânduită de Dumnezeu și săvârșită de Duhul Sfânt." Ceea ce urmează este titlul unei cărți pe care o am în posesie, al cărei conținut este adesea mai puțin coerent decât anticipațiile de mai sus ale lui Ioachim. "Admirabile și notabile profeții, rostite de douăzeci și patru de faimoși romano-catolici, cu privire la defecțiunea, tribulația și reforma Bisericii Romei, 1615". În această lucrare, un loc vizibil este alocat abatelui Joachim și profetesei Hildegrass. Aceasta din urmă nu numai că a fost ecoul prezicerilor generale ale lui Joachim, dar a devenit favorita lui Wycliffe, Huss și a multor reformatori timpurii, din cauza distincției cu care se presupunea că a prezis introducerea și faptele rele ale mendicanților. - Vezi Fox's Acts and Monuments, i. 600, 601.

32. MS.C. C. C. C. C. C. Despre prelați, c. i. iv. "Așa cum virtuțile din preoți însuflețesc biserica, păcatele și viciile din ei fac ca biserica să fie veninoasă". - MS. despre cele șapte păcate de moarte. Bibl. Bodl.

CAPITOLUL II

ORDINUL CĂLUGĂRILOR CERȘETORI. – IMPORTANȚA CONTROVERSEI LUI WYCLIFFE CU EI. – CAUZELE CARE AU FAVORIZAT POPULARITATEA LOR. – PRIMA LOR AȘEZARE ÎN ANGLIA. – COMPORTAMENTUL LOR DEZORDONAT EXPUS DE ARMACHANUS ȘI DE WYCLIFFE. – REZUMATUL OBIECȚIILOR LUI WYCLIFFE FAȚĂ DE PRACTICILE LOR. – PARTICULARITATEA ȘI COSTURILE PROBABILEALE OPOZIȚIEI SALE. – ESTE ALES MAESTRU LA BALIOL, IAR MAI APOI LA CANTERBURY HALL. – DISPUTA SA CU PRIVIRE LA CONDUCEREA ACESTEIA DIN URMĂ. – APELUL SĂU CĂTRE SUVERANUL PONTIF. – FERMITATEA ȘI INTEGRITATEA SA ÎN ACEASTĂ CRIZĂ. – SOLICITAREA LUI URBAN AL V-LEA DE A FACE RECENSĂMÂNTUL. – DECIZIA PARLAMENTULUI ENGLEZ. – WYCLIFFE ESTE PROVOCAT SĂ O APERE. – RĂSPUNSUL SĂU. – CONTROVERSA ORDINULUI CĂLUGĂRILOR CERȘETORI SUPUSĂ PARLAMENTULUI. – WYCLIFFE ESTE PROBABIL CUNOSCUT DE CURTE ÎN ACEASTĂ PERIOADĂ.

Am remarcat o proclamație emisă de rege în 1348, cu scopul de a controla pretențiile exorbitante ale claselor muncitoare, rezultate în urma ravagiilor provocate de ultima epidemie de ciumă. Printre altele, aceasta interzicea, printre altele, ajutorarea cerșetorilor care ar putea fi declarați capabili de servitute. Dar monarhul era conștient de faptul că exista o fraternitate numeroasă pe teritoriul său, care nu era afectată de această interdicție, deși nu era obișnuită să muncească și își asigura subzistența din bunăvoința și, adesea, din penuria altora. Călugării-mendicanți (Cerșetori) au fost o clasă de oameni care au ocupat un loc prea important în sistemul religios al secolului al XIV-lea și care au fost prea strâns legați în istoria lor de numele reformatorului nostru pentru a nu fi menționați frecvent în aceste pagini.În anul 1360, Wycliffe s-a distins la Oxford ca obiect al dușmăniei lor, prin publicarea cenzurii sale asupra numeroaselor lor erori și delincvențe.(1)O mare parte din decizia sa ulterioară în lucrarea de reformă trebuie să fie atribuită disputelor care au urmat. Controversa a fost una purtată împotriva unora dintre cele mai puternice minți ale acelei generații, implicând principii de cea mai mare importanță și ducând la rezultate dintre cele mai importante din istoria religiei, de la epoca învățătorilor inspirați încoace. Iritați de raționamentele adversarului lor, mendicanții s-au refugiat sub protecția papalității, iar în fața tribunalului pontifical plângerile auxiliarelor atât de devotate cauzei sale nu aveau să fie preferate în zadar. Favoarea, totuși, care a fost obținută de acolo, a dezvăluit o exercitare a puterii atât de palpabil ireligioasă și nedreaptă, încât a pregătit calea pentru o ușoară renunțare la diverse chestiuni, derivând întregul lor sprijin de la o autoritate atât de îndoielnică.

În primele veacuri ale bisericii, este posibil ca evlavia, care era scandalizată de viciile multora dintre cei care se numărau printre profesorii Evangheliei, să fi fost adesea edificată de exemplele opuse de severitate monastică. O clasă numeroasă, într-adevăr, în fiecare comunitate, dezgustată de secularitatea crescândă a clerului și a vremurilor, nu putea să nu privească cu o venerație deosebită recluziunea fraternităților, sub cele mai solemne jurăminte de separare de lume. Dar bogăția care făcuse din catedrală o scenă de lux, ambiție sau avariție, avea să-și extindă curând influența nefastă, și în egală măsură, asupra

mănăstirii. Viciile celor din urmă au fost mai puțin expuse observației grosolane a oamenilor decât cele ale celor dintâi; dar în secret, cele mai de rând producții s-au găsit să vegeteze; și pentru a da un slab frâu progresului corupției, a fost maximul atins de mult aplaudata muncă a Sfântului Benedict.În secolul al XII-lea au apărut universitățile, dar au apărut ca instituții separate de castelul episcopului și de celula călugărului; și, într-o măsură nu mică, ca rezultat al degenerării, care fusese observată de mult timp în ambele. Recuperarea întregului credit care, prin astfel de mijloace, fusese pierdut de biserică, a fost planul cuprinzător al noii discipline la care ordinele mendicante s-au angajat să se supună.Bogăția prin care clerul secular și adepții recluziunii deveniseră corupți deopotrivă, a fost abandonată în mod solemn pentru a depinde de simpla milostenie a poporului; și cu o îndeplinire itinerantă a îndatoririlor clericale, ei trebuiau să lege acea parte a învățăturii, care le-ar fi permis să promoveze cauza bisericii în seminariile naționale.(2) Dar mendicanții aveau să moștenească indiscrețiile predecesorilor lor, precum și faima lor; și, după un timp, aveau să contribuie, la rândul lor, în mare măsură, la răsturnarea unei structuri pe care aveau ambiția de a o susține.

Gilbert de Fresney și doisprezece dintre frații săi au apărut în Anglia în 1221, cu aprobarea fondatorului dominicanilor, stabilindu-și reședința la Oxford.(3) Cauzele generale, care au conferit o popularitate atât de rapidă noii discipline pe continent, au fost la fel de active și în această țară. Ca predicatori, aceste fraternități prospere au fost patronate cu cordialitate de celebrul Grossteste. Cu toate acestea, dreptatea pretențiilor lor particulare a devenit curând îndoielnică; și oamenii care au fost pentru o vreme favoriții acelui prelat, au devenit obiectul celei mai aspre cenzuri a acestuia înainte de moartea sa.(4) De asemenea, zelul lor de a face prozelitism printre tinerii din universități a provocat, într-o perioadă ulterioară, un sentiment general de nemulțumire și alarmă. Parisul a răsunat de plângeri împotriva lor, când Fitzralph, care fusese chemat, în 1333, la cancelaria de la Oxford și, în 1347, la arhiepiscopia de Armagh, a apărut ca un adversar viguros al erorilor și al intruziunilor lor.Manifestând cel mai mare respect pentru autoritatea bisericii și o oarecare stimă chiar și pentru aceste noi ordine, el a negat virtutea sărăciei lor voluntare; a cenzurat incursiunile lor în provincia clerului mai vechi; și a afirmat că, prin influența lor, studenții de la Oxford au fost reduși, în memoria sa, de la treizeci de mii, la nu mai mult de o cincime din acest număr. Aceste plângeri au fost înaintate fără teamă în fața suveranului pontif la Avignon, în anul 1357. Dar moartea arhiepiscopului, trei ani mai târziu, a lăsat nerealizată reforma propusă de el. Eșecul eforturilor sale și decesul său au fost considerate de către adversarii săi ca fiind triumful cauzei lor. Nu s-a observat că anul îndepărtării sale va fi cel în care Wycliffe va începe atacul său mai memorabil asupra aceluiași ordin de abuzuri.

"Concluziile" publicate la curtea papală de Ktzralph erau cunoscute de Wycliffe și au ajuns până la noi.(5) Și poate fi regretat faptul că nu avem nicio compoziție a reformatorului nostru, pe aceeași temă, care să poată fi atribuită unei perioade atât de timpurii precum anul 1360. Dar aproape toate scrierile sale sunt mai mult sau mai puțin legate de punctele acestei controverse; și comparându-le între ele și cu concluziile lui Armachanus, similitudinea raționamentelor și a ilustrațiilor folosite oferă motive suficiente pentru a concluziona că discuțiile din anul 1360 au cuprins aproape toate acele "Obiecții" a căror republicare se numără printre cele mai recente eforturi ale reformatorului. În ceea ce privește aceste "noi ordine", în compozițiile lui Wycliffe nu se poate

găsi decât o singură opinie. Dacă Dumnezeu le-a conferit într-adevăr bisericii, el era ferm convins că acest lucru a fost făcut ca o pedeapsă, în același mod în care un rege a fost dat lui Israel.Dar se presupunea că practicile ordinului erau sancționate de sărăcia lui Hristos și a apostolilor săi; iar această circumstanță a indus imperceptibil un obicei de a face apel la scrierile sacre, ca la o autoritate decisivă. Volumul adevărului înmiresmat a fost astfel scos din obscuritate și a fost învestit, deși în scopuri greșite, cu ceva din omagiul care i se cuvine, ca ghid al opiniei religioase. Aceia care erau nemulțumiți de serviciile deranjante ale fraților, au fost astfel direcționați în mod natural spre înregistrările Evangheliei, pentru ca dreptatea acestor pretenții noi să poată fi verificată sau infirmată de acolo; și argumentele opuse cu cel mai mare succes particularităților acestor inovatori, au fost derivate din sursa la care ei înșiși au fost primii care au apelat.Cu greu poate fi pus la îndoială faptul că acestor fapte le datorăm în mod considerabil atașamentul timpuriu al lui Wycliffe față de doctrina care afirmă suficiența Scripturilor în ceea ce privește toate scopurile credinței și ale datoriei - o doctrină în care dreptul la judecata privată era în mod evident implicat.Și se va arăta în continuare, că nici un teolog modern nu a fost mai conștient de importanța acestor maxime decât Wycliffe, sau nu a avut mai mult succes în apărarea lor. Este probabil, într-adevăr, că el era foarte departe de a anticipa ultimul rezultat al cercetărilor sale, atunci când a devenit cunoscut pentru prima dată ca oponent al noilor ordine; dar avem suficiente dovezi pentru a justifica concluzia că, chiar și atunci, aceste sentimente capitale deveniseră într-un grad de speranță familiare minții sale.Eșecul lui Fitzralph, în proiectul său mai limitat de reformă, nu a lăsat loc de speranță pentru o îmbunătățire, ca provenind de la papalitate; și probabil că i-a sugerat succesorului său în competiție, necesitatea unei expuneri mai complete a corupției ecleziastice și a unui apel mai viguros la bunul simț al fiecărei clase din popor.

Printre puținele scrieri ale lui Wycliffe care au fost tipărite, se numără lucrarea intitulată "Obiecție la frați."(6)Acest tratat este împărțit în cincizeci de capitole și prezintă un rezumat al argumentelor invocate de obicei de oponenții mendicanților. Multe dintre plângerile făcute și argumentele aduse în această lucrare sunt de așa natură încât poate că ar fi putut fi auzite frecvent, în secolul al XIV-lea, de pe buzele clerului secular și chiar și de la călugări. Pentru susținătorii reformei, toate acestea au fost în curând familiare și, publicate fără nici o oboseală sau teamă, au devenit foarte servitoare cauzei lor. Așa cum au fost transmise de pana lui Wycliffe, aceste obiecții îi acuză pe mendicanți că se opun progresului Evangheliei.Se pare că ei obișnuiau să laude o viață contemplativă, ca fiind preferabilă unei vieți active; că erau oameni cu moravuri defectuoase în îndeplinirea funcțiilor lor de mărturisitori;(7) că jurământul fraternității lor era strict inalterabil; că persoanele descoperite, deși nu făceau parte din ordinul lor, în "călătorie pentru a semăna cuvântul lui Dumnezeu printre oameni", erau adesea persecutate de ei, întemnițate și condamnate să piară pe rug; și că ei obișnuiau să învețe că, fără o licență din partea autorităților seculare, nimeni nu ar trebui să fie lăsat să predice Evanghelia poporului ; și aceasta, "chiar dacă predicatorul nu ar avea niciodată atâta cunoaștere a legii lui Dumnezeu, putere și voință pentru a lucra după această cunoaștere, iar suveranul nu ar fi niciodată atât de depravat de viață, ignorant față de legea lui Dumnezeu și un dușman al sufletelor oamenilor creștini." Acestea sunt unele dintre faptele prezentate pentru a susține acuzația că mendicanții erau ostili progresului unei religii scripturale.

Acești infractori, se spune mai departe că au intrat în turma bisericii în mod ilegal și că au invadat drepturile cunoscute ale clerului mai vechi; și exacțiunile lor nesfârșite sunt cenzurate, ca fiind deopotrivă crude și nedrepte, deoarece tendința lor a fost de a-i priva pe cei cu adevărat nevoiași de anumite ajutoare care au fost inițial concepute pentru ei, și pe care altfel ar fi continuat să le primească. Șiretlicurile lor, folosite pentru a-i determina pe copiii tineri să își asume "obiceiul putred"; corupția lor nerușinată a regulilor stabilite de fondatorii lor respectivi; și unirea, ca o consecință, mai mult decât splendorile unei domnii seculare,(8) cu cele mai grave profesii ale celei mai absolute sărăcii, sunt printre punctele sesizate, ca dovezi de ipocrizie desăvârșită. Împotriva practicii lor ca cerșetori, sunt citate câteva dintre cele mai potrivite scrieri, iar numele Sfântului Clement, Sfântului Ieronim, Sfântului Augustin, Sfântului Benedict, Sfântului Bernard și chiar cel al Sfântului Francisc, sunt invocate ca autorități.În timp ce sunt acuzați în mod direct de dispreț față de puterea civilă; de încurajarea simoniei, cu scopul de a lua parte la prada ei; și de preferarea dispensațiilor papei, față de poruncile cunoscute ale Răscumpărătorului; este mai mult decât insinuat că, prin influența lor, secretele statului au devenit frecvent cunoscute dușmanilor săi, iar bogăția regatului a trecut în mâinile străinilor, pentru a întări forțele războiului lor împotriva noastră. Dacă acuzația de blasfemie este, de asemenea, preferată, aceasta nu este lipsită de un anumit grad de dreptate. Puterea atribuită pontifului, în actul de iertare, de către acești împărțitori ai bunătății sale spirituale, a fost de așa natură încât, în adevăr, aparține doar divinității; și prin învestirea regulii ordinului lor cu o autoritate pe care nu învățaseră să o atașeze celei a Mântuitorului, este sigur că ei au reflectat asupra Autorului Evangheliei ca fiind inferior conducătorului lor "în spirit, în putere sau în caritate."

Aceasta este esența tratatului lui Wycliffe împotriva fraților cerșetori.(9) Erorile și viciile lor nu au fost niciodată atât de general și de puternic atacate. Ceea ce a distins eforturile reformatorului nostru de cele ale lui Armachanus și ale altora a fost expunerea acestor rele ca fiind consecința necesară a disciplinei mendicante. În timp ce alți contestatari căutau să reformeze anumite particularități, Wycliffe a văzut institutul în sine ca fiind necomandat și cu o tendință rea; și în loc să presupună, așa cum au făcut unii oameni buni, că introducerea unor astfel de agenți constituia cel mai eficient mijloc prin care să ridice caracterul preoției mai autorizate, el a inculcat cu tărie că nimic altceva decât îndepărtarea intrușilor nu putea readuce biserica la ordinea și prosperitatea ei de mult pierdută. În același timp, el remarcă, și cu un discernământ și o generozitate care cu greu aparțineau epocii, că deși oamenii ar trebui "să-și distrugă erorile", ei ar trebui "să-și salveze persoanele", aducerea lor "la acea trăire, pe care Hristos a rânduit-o pentru preoți" fiind măsura cererilor sale.Despre pedepsele suferite de autorul unor astfel de reproșuri, putem judeca, după spiritul și puterea părților acuzate și după puțina delicatețe simțită în Evul Mediu, în ceea ce privește mijloacele care ar putea fi folosite în mod onorabil pentru a zdrobi un adversar. Forța răutății stârnite de fapt, poate fi dedusă din afirmația că "un domn ar suporta cu mai multă răbdare o cenzură severă pentru cea mai mică ofensă a sa, decât mendicanții mustrarea blândă și ușoară a celor mai mari păcate ale lor". De-a lungul a aproape două secole, Inchiziția și-a desfășurat opera de tortură și distrugere pe continent. În această perioadă, odioasa sa activitate a revenit în principal ordinului Sfântului Dominic sau al Sfântului Francisc; și aceștia, deși apelează la greabăn și la rug ca arme finale de dezbatere, sunt descriși ca fiind

"mărturisitorii, predicatorii și conducătorii în comun ai tuturor oamenilor". Nu va folosi la nimic să insinuăm că "Obiecțiile" preferate astfel de Wycliffe au primit o colorare nejustificată din cauza căldurii pasiunilor sale.Disputatorii manifestă prea des o mai mare preocupare pentru a acoperi un antagonist cu ocară, decât pentru a ghida un cercetător spre adevăr. Este regretabil că un astfel de viciu ar trebui să se găsească vreodată în legătură cu controversele religioase. Dar este important să observăm că acuzațiile aduse de Wycliffe în acest caz se referă în principal la fapte, iar lauda discernământului atât de general acordată lui, ne obligă să presupunem că adevărul lor era de notorietate.

Anul 1360 a fost menționat ca fiind anul în care reformatorul nostru s-a distins prin zelul său în această luptă. În anul următor, societatea colegiului Baliol și-a descoperit judecata favorabilă asupra caracterului său și a serviciilor sale în favoarea cauzei universității, prezentându-l la locuința de Fillingham(10) - un beneficiu de valoare considerabilă și situat în dieceza de Lincoln. De către aceeași comunitate și în aceeași perioadă, John de Wycliffe a fost chemat la demnitatea de gardian.(11) Patru ani mai târziu, însă, îl găsim acceptând aceeași funcție, în legătură cu sala din Canterbury ; iar pentru această onoare a fost dator prieteniei luminate a lui Simon de Islep, pe atunci arhiepiscop de Canterbury. Acest primat ocupase unele dintre cele mai importante funcții în biserică și în guvern și, împreună cu atașamentul său față de învățătură, unea un dispreț față de lux și o aversiune față de delincvențele clericale, ceea ce îl făcea, pentru cei incompetenți și vicioși, un obiect de teroare. (12)Este posibil ca Wycliffe să se fi simțit măgulit de o numire care nu numai că provenea de la primul ecleziast al regatului, dar și de la unul atât de dispus să investigheze pretențiile de învățătură și pietate. Totuși, el nu a văzut dificultatea la care această promovare îl va expune în curând, altfel distincția oferită ar fi fost, poate, refuzată. Printr-un astfel de pas, el s-ar fi salvat de unele neplăceri și supărări, dar existau unele lecții cu privire la politica Romei, pe care, în acest caz, nu le-ar fi învățat, și care nu erau mai dureroase pentru el, decât importante pentru urmărirea corespunzătoare a scopului pentru care urma să trăiască.

Sala Canterbury a fost fondată de actualul arhiepiscop și a fost concepută în beneficiul a unsprezece bursieri, dintre care opt urmau să fie clerici sau clerici seculari; ceilalți trei, precum și gardianul, urmau să fie aleși dintre călugării din Christchurch, Canterbury. Funcția de director a fost conferită mai întâi lui Woodhall, un călugăr și doctor în divinitate, dar un om al cărui spirit neliniștit s-a dovedit a fi un prilej neîncetat de dezordine și care și-a aruncat toată violența temperamentului său în disputele care au divizat mult timp ecleziasticii religioși de cei seculari. Cu profund regret, Islep a văzut comunitatea, asupra căreia își revărsase patronajul și averea, remarcându-se mai degrabă prin disensiuni decât prin îmbunătățiri; și folosindu-se de o prevedere din fondarea instituției, l-a îndepărtat pe actualul director și pe cei trei călugări adepți ai săi; și suplinindu-i pe aceștia din urmă cu același număr de învățați seculari, l-a invitat pe John de Wycliffe la postul vacant de maestru. Aceste aranjamente erau doar recent încheiate, când decesul arhiepiscopului, a fost urmat de numirea lui Peter Langham ca succesor al său în funcție.Acest prelat, transferat de la scaunul de Ely, fusese anterior abate de Westminster și călugăr particular.(13) Atașamentul său cunoscut față de ordinele religioase și actuala sa înălțare, printr-un act de dispoziție papală, au dezvăluit lui Woodhall și asociaților săi expulzați o perspectivă de reintegrare prea atrăgătoare pentru a fi pierdută. Apelul lor a fost

ascultat cu respect și, sub pretextul că schimbările din ultima vreme din sala Canterbury au fost, prin anumite mijloace misterioase, impuse fondatorului său sau cel puțin au primit aprobarea sa într-un moment în care nu prea avea competența de a lua o decizie rațională, călugării au fost restaurați, iar Woodhall, după un interval de câteva săptămâni, a reluat funcția de gardian.Slăbiciunea și necinstea argumentului avansat în favoarea acestei schimbări sunt evidente, și trebuie să fi fost așa pentru autorii săi. Islep, atunci când îl investește pe Wycliffe cu autoritatea de maestru, îl descrie ca pe un om în a cărui fidelitate, circumspecție și competență se încredea foarte mult; și ca pe unul pe care îl chema acum la această funcție, datorită onestității vieții sale, conversației sale lăudabile și cunoștințelor sale de litere.Dar în curând a devenit evident că anticiparea armoniei din acel amestec religios și laic, pe care candoarea lui Islep îl prevăzuse, însemna să te aștepți la o putere de coeziune între fier și lut; și punctul care trebuia determinat, în consecință, era, la care dintre aceste clase ar trebui să se aplice exclusiv beneficiile instituției? Această chestiune fusese, într-adevăr, decisă, în mod explicit, prin actele fondatorului ; dar, opusă plăcerii sale cunoscute era cea a unor călugări intriganți. De asemenea, faptul că învățăceii seculari prevăzuți de primele aranjamente ale instituției, erau de două ori mai mulți decât cei religioși, era în sine suficient pentru a demonstra că, de la început, avantajele seminarului au fost destinate în principal acestei clase de persoane.(14)

Se va admite, că predarea unei cauze importante la judecata unui arbitru cunoscut a fi neprietenos, nu este o dovadă de integritate conștientă. Wycliffe era conștient de încurajarea pe care ordinele religioase o primiseră de la curtea papală, pentru a-și duce atacurile insidioase asupra drepturilor clerului și asupra imunităților revendicate de universități. Dar era, de asemenea, conștient de faptul că era sprijinit în procesul său actual de voința morților și de un grad de dreptate evidentă, pe care ar putea fi considerat impolitic să se sustragă. Prin urmare, s-a alăturat asociaților săi expulzați, făcând apel de la hotărârea mitropolitului la cea a papei. Suveranul pontif nu putea fi insensibil la dificultățile chestiunii și, în mod prudent, a transferat investigarea detaliilor sale la diligența unui cardinal. Aceeași politică a sugerat întârzierea unei sentințe definitive, și au trecut aproape patru ani până când aceasta a putut fi obținută.Dar faptul că Wycliffe ar fi trebuit să apeleze la Roma, chiar și în aceste circumstanțe, poate fi considerat ca o dovadă că el nu învățase încă să pună la îndoială nici pretențiile, nici integritatea pontifilor, ca în anii următori. Circumstanța este, în același timp, compatibilă cu opinii mult mai modificate despre pretențiile papale decât cele adoptate în general.

Dar dacă acest apel de la judecata mitropolitului său, la cea a papei, poate fi privit ca o dovadă a încrederii în dreptatea cauzei sale, - comportamentul său ulterior trebuie să fie lăsat să arate aceeași convingere și mai clar. El nu putea ignora faptul că cel mai mic indiciu de sentimente ostile față de pretențiile prelaților romani va fi marcat de adversarii săi și raportat la curtea papală, cu comentariile corespunzătoare și în cele mai negre culori.Din decembrie 1365 până în martie 1367, el a deținut funcția de gardian; și din cauza rolului său în apelul către pontif, trebuie să se presupună că s-a simțit oarecum preocupat să o păstreze. Dacă spiritul său ar fi fost capabil să se supună unei politici puțin calculate, el s-ar fi abținut, fără îndoială, cel puțin pentru o vreme, de la atacurile sale asupra unei categorii de oameni cunoscuți ca fiind cei mai eficienți agenți ai puterii papale. Cu toate acestea, în timp ce această cauză este pendinte, zelul lui

Wycliffe, ca dușman al corupției, fie în capul sau în membrii ierarhiei, a devenit atât de vizibil încât a atras atenția celor mai înalte autorități din regat. Penelul său a fost în continuare angajat și vocea sa a fost în continuare auzită, în apărarea universității, opunându-se acelei independențe a legilor sale pe care papii au încercat să o obțină în favoarea mendicanților; nici nu a fost mai puțin activ pentru cauza clerului parohial, ale cărui turme erau adesea îndepărtate de ei prin influența acelor slujitori mai devotați ai superstițiilor și ai autorității despotice a Romei.(15)

Tot în această perioadă de criză îi găsim numele asociat fără teamă cu o controversă care a apărut între Eduard al III-lea și pontiful Urban al V-lea. În 1365, scrisorile lui Urban cereau monarhului englez plata anuală a o mie de mărci, care urmau să fie transferate la trezoreria papală, ca o recunoaștere feudală pentru suveranitatea Angliei și Irlandei, aceste regate fiind, se spunea, deținute în drept de succesorii Sfântului Petru. Cititorul va fi conștient de faptul că această pretenție ofensatoare s-a bazat pe presupusa cedare a coroanei engleze de către regele Ioan lui Inocențiu al III-lea. Acest monarh a supraviețuit acestei odioase stipulații doar doi ani, iar prin fiul său jurământul de fidelitate a fost repetat. Prinții care i-au urmat au evitat cu prudență această formalitate, iar cererea de tribut a fost fie neglijată, fie onorată, în funcție de cât de importantă sau nu era simțită favoarea pontifului. Trecuseră treizeci și trei de ani de la plata ultimului tribut anual, atunci când Urban a cerut plata arieratelor pentru acest interval și supunerea feudală pe care suma trebuia să o exprime.În lipsa unei astfel de plăți, regele a fost avertizat că va fi citat în mod corespunzător să apară și să răspundă pentru o astfel de neglijență la curtea suveranului pontif, care devenise superiorul său civil, nu mai puțin decât religios.(16)

În anul următor, Edward a supus această chestiune parlamentului său. De la decesul lui Ioan, influența acestei adunări crescuse rapid, iar bunurile comune deveniseră o parte esențială și adesea eficientă a legislativului. În această perioadă, într-adevăr, legea și practica regatului prevedea că orice lege care afecta interesul general trebuia să depindă, pentru validitate, de aprobarea celor trei proprietăți și că proprietatea supușilor nu trebuia să fie impozitată fără consimțământul acestora. Domnia lui Eduard s-a întins pe o perioadă de cincizeci de ani, timp în care au fost convocate peste șaptezeci de parlamente care dețineau această înaltă autoritate; și de mai multe ori a fost promulgat în mod solemn ca cel puțin o astfel de adunare să fie convocată anual.(17) Revendicarea avansată acum era una în care era implicată onoarea națiunii. Prin urmare, regele, în persoana cancelarului său, a cerut sfatul parlamentului cu privire la răspunsul care ar trebui să fie dat papei. Prelații au solicitat o zi pentru deliberare privată; dar, reuniți a doua zi, lorzii spirituali și temporali și membrii comunelor au fost unanimi în a declara că nici regele Ioan, nici alt suveran nu avea puterea de a supune astfel regatul Angliei fără consimțământul parlamentului; că acest consimțământ nu a fost obținut; și că, trecând peste alte dificultăți, întreaga tranzacție, din partea regelui, încălca jurământul pe care îl depusese la primirea coroanei sale. Nobilimea temporală și reprezentanții populari au hotărât că, în cazul în care suveranul pontif va începe procesul prin care îl amenința pe monarhul Angliei, în calitate de vasal al său, forța națiunii va fi chemată imediat la rege.

Această falangă a opoziției nu ar fi putut fi anticipată de Urban, deși, cu siguranță, cererea ar fi trebuit să i se pară extrem de inoportună. Victoriile de la Cressy și Poictiers au răspândit recent faima militară a Angliei, iar pacea de la Bretigni i-a asigurat lui Edward tot ceea ce ar fi putut fi așteptat în mod rațional ca rod al incursiunilor sale din Franța. Dar Urban nu a simțit greutatea acestor circumstanțe decât atunci când a fost prea târziu pentru a profita de ele. Succesorii săi în funcție au devenit mai înțelepți pe seama lui. Din această perioadă, se pare că au renunțat la orice speranță de a avea o supremație seculară directă în Anglia. Înălțarea măgulitoare a fost fără îndoială abandonată cu regret, și cu siguranță că s-ar fi ridicat lingușitori, pentru a pleda chiar și pentru această pretenție arogantă ca fiind sacră, deși denunțată de legislatura țării lor, ca o uzurpare prea grosolană pentru a fi suportată.

Cititorul va ține cont de faptul că o supunere a puterii civile, în toate departamentele sale, față de autoritatea prezidențială a ierarhiei, a fost considerată de mulți, în epocile la care se face referire acum, ca fiind singurul aranjament compatibil cu relația dintre părți, aceasta din urmă fiind considerată ca fiind părintele celei dintâi. În favoarea acestei teorii, care făcea din biserică mama statului și care, ca o consecință, îi făcea pe episcopi părinții prinților, orice sentiment patriotic a fost adeseori predat, și oferit ca cea mai incontestabilă dovadă de pietate înălțătoare. Pentru mințile cu un astfel de caracter, decizia parlamentului englez cu privire la tributul cerut de pontif, trebuie să fi fost serios nedorită; și, în legătură cu diverse mișcări recente, care tindeau să reducă influența generală a clerului, trebuie să fi trezit cea mai puternică nemulțumire în multe părți. Acest efect îl vedem exemplificat în mod izbitor în comportamentul unui călugăr anonim, care, la scurt timp după ce hotărârea parlamentului a devenit cunoscută, a publicat o apărare a pretențiilor pontificale, intrând cu căldură în discuția problemelor atât de mult timp în discuție între puterea seculară și cea spirituală. În această perioadă, celebritatea lui Wycliffe a luat naștere, în principal, din disputa sa cu mendicanții; și dacă viciile lor erau doar cele ale unei anumite clase de infractori, am văzut că mustrarea acestora a creat un spirit de cercetare, care s-a extins, imperceptibil și aproape în mod necesar, la multe dintre decadențele prin care alte trăsături ale sistemului general erau la fel de desfigurate.

Un rezumat al tratatului, publicat de controversistul monastic la care s-a făcut referire, ne-a fost transmis de pana lui Wycliffe. Din acesta reiese că scriitorul vedea suveranitatea Angliei ca fiind pierdută în mod legal în favoarea papei, prin neplata tributului anual; și că în crezul său, clerul, fie că era considerat ca individ sau comunitate, era scutit în mod corect, atât în ceea ce privește persoana cât și proprietatea, de orice supunere față de magistrat.(18) Reformatorul nostru este chemat pe nume pentru a demonstra falsitatea acestor opinii. El nu era nici în ignoranță, în ceea ce privește motivele antagonistului său anonim, când l-a atacat cu această provocare. Chestiunile care urmau să fie discutate erau de așa natură încât nu puteau fi abordate fără riscuri; și Wycliffe afirmă, ca informație pe care o primise, că speranța adversarului său era, în primul rând, de a defăima persoana sa în fața pontifului, pentru ca, încărcat de cenzuri ecleziastice, să fie privat de prerogativele sale; în al doilea rând, de a cumpăra favoarea curții romane pentru el și pentru ordinul său; și, în sfârșit, pentru ca papa conducând acest regat cu mai puțin control, posesiunile seculare să poată fi acumulate mai mult de către cei religioși.Pentru a contracara, într-o

oarecare măsură, această tendință de calomniere, Wycliffe se descrie pe sine ca un fiu umil și ascultător al bisericii, propunându-și să nu afirme nimic care ar putea fi raportat în detrimentul ei, sau care ar putea jigni în mod rezonabil urechile oamenilor devotați.

Reformatorul împlinise de curând patruzeci de ani; și faptul că a fost provocat să respingă pozițiile asumate sugerează în mod clar că, înainte de această perioadă, trăsăturile principale ale caracterului său, așa cum a ajuns până la noi, erau nu numai formate, ci și cunoscute în general. Nu putea exista nici un sens într-un astfel de apel, decât pentru un om care devenise vizibil ca oponent al pretențiilor nejustificate, nu numai ca provenind de la mendicanți, ci de la orice parte a clerului, chiar și de la pontiful însuși. Dacă acest atac ar fi fost făcut de un discipol al Sfântului Dominic sau al Sfântului Francisc, disputa lui Wycliffe cu comunitățile care se lăudau cu astfel de nume ar fi ar fi fost suficientă pentru a-i explica originea.Ea provine însă din mănăstiri, unde ordinele mendicante au fost întotdeauna privite ca niște candidați rivali la aplauzele populare și unde orice expunere a erorilor lor era în general mai degrabă recunoscătoare decât odioasă. De asemenea, opiniile pe care antagonistul fraților a fost chemat astfel să le contrazică, implicau întreaga problemă a puterii temporale a papei; și întregul temei al acelor disensiuni, care s-au perpetuat între preot și magistrat, de la convertirea națiunilor occidentale.

În răspunsul său, el se descrie ca fiind funcționarul special al regelui, din care reiese că primise distincția onorifică de capelan regal. Dreptul regelui, în legătură cu parlamentul, nu numai de a refuza tributul pretins de papă, ci și de a-i supune pe toți clericii la judecata magistraților în toate cazurile civile și chiar de a înstrăina bunurile bisericii, este afirmat ca fiind o doctrină stabilită de lege și, de asemenea, de practica veche a regatului. El admite în mod tacit că astfel de măsuri pot fi în contradicție cu anumite canoane ecleziastice, dar susține că sunt în strictă concordanță cu pretențiile dreptului natural, cu maximele legii civile și cu cele ale scripturilor sacre. Apelând la aceste surse de autoritate, în sprijinul afirmațiilor sale, el se abține de la folosirea argumentelor pe care era foarte bine calificat să le aducă în apărarea lor - considerând că este o metodă mai eficientă de procedură, să prezinte cititorilor săi substanța mai multor discursuri, ținute de anumiți lorzi seculari, cu referire la pretenția recent invocată asupra monarhului englez de către suveranul pontif.Acest mod de răspuns, în timp ce a furnizat cea mai bună reprobare a personalităților în care adversarul său anonim își permisese, ar fi fost poate mai mult aprobat, deoarece a pus scutul autorității între umilul reformator și puterea dușmanilor săi. Discursurile care au fost astfel păstrate îl pot interesa pe cititorul curios, deoarece prezintă o mostră a modului în care senatorii noștri din secolul al XIV-lea puteau să trateze chestiuni care necesitau un bun grad de informare și discernământ. Ceea ce este relatat din ele în acest document, nu este, într-adevăr, o schiță completă a dezbaterii la care se face referire, ci mai degrabă extrase din acea discuție memorabilă; iar selecția făcută, este în mod evident menită să plaseze seria de dificultăți în care era implicată pretenția papală în cel mai mic perimetru și în forma lor cea mai consecutivă. Pentru noi, lucrarea este în principal valoroasă, deoarece conține argumente care, prin adoptare, sunt cele ale lui Wycliffe însuși; și care par să fi derivat unele particularități importante din vigoarea și intruziunea propriului său geniu.

Primul stăpân declară că orice supunere feudală se întemeiază pe subordonările necesare ale puterii politice. Această subordonare, susține el, nu ar fi putut fi la originea supunerii Angliei față de papalitate; și de aici se deduce că, pe baza principiilor justiției feudale, dependența introdusă nu ar trebui să fie privită ca un lucru care să poată fi continuat. În cazul în care pontiful ar încerca să suplinească această deficiență în fundamentul pretențiilor sale actuale, recurgând la forță, vorbitorul își declară disponibilitatea de a apela la aceleași arme. Următorul vorbitor extinde această linie de argumentare. Tributul feudal, observă el, poate fi datorat pe bună dreptate doar acolo unde ar putea fi oferită protecție feudală. Această protecție, papa nu o poate oferi celor pe care îi revendică acum ca vasali ai săi, și nici nu ar trebui să se amestece în astfel de moduri de protecție, chiar dacă ar fi într-adevăr la comanda sa, deoarece caracterul care îi distinge sfințenia sa ar trebui să fie acela de "conducător în urma lui Hristos"; iar Mântuitorul, neavând unde să-și pună capul, și-a învățat slujitorii, prin exemplu, disprețul cu care ar trebui să privească toate puterile și posesiunile pământești.Datoria momentului este, prin urmare, de a rezista acestei cereri de omagiu civil și de a limita cu grijă influența papei la aspectele spirituale ale funcției sale. În timp ce s-a arătat astfel că acest tribut feudal nu putea fi cerut pe baza unor beneficii feudale; cel de-al treilea vorbitor declară, cu aceeași claritate, că el nu putea fi întemeiat pe niciun avantaj religios, care se presupune că ar fi rezultat pentru națiune din această vasalitate față de curtea papală - în măsura în care influența pontifului și a cardinalilor săi nu era folosită decât pentru a priva țara de comorile sale și pentru a ajuta cauza dușmanilor săi.Acest nobil a fost urmat de un al patrulea, care afirma că o treime din proprietățile regatului deveniseră ale bisericii; că asupra acestor proprietăți papa pretindea de mult timp autoritatea de stăpân și, în consecință, își cerea primele roade din fiecare beneficiu vacant.Această intervenție în lucrurile temporale, se observă, trebuie să fie, fie ca vasal al regelui, fie ca superior al acestuia. Dacă prima doctrină ar fi respinsă de pontif, cea din urmă ar trebui să fie la fel de respinsă de națiune; și, prin urmare, se recomandă să se prezinte un anumit control forțat al progresului pretențiilor, care, într-un interval de slăbiciune politică, ar putea extinde despotismul deja impus bisericii, într-o măsură egală și asupra statului. Observațiile următorului vorbitor nu sunt mai puțin pertinente. El se declară curios să cunoască condiția expresă în care a fost acordat pentru prima dată tributul contestat. Dacă acesta a fost acordat pentru beneficiul absoluțiunii conferite regelui sau pentru înlăturarea interdicției care a trecut asupra regatului, întreaga tranzacție este declarată ca fiind o "necinste simoneană", cerând reprobarea deopotrivă a lorzilor și a oamenilor bisericii. Se invocă faptul că darurile preoției au fost în mod liber depozitate, pentru a putea fi la fel de liber administrate; dar papa, sub acest punct de vedere al comportamentului său, este auzit spunând: "Te voi absolvi, numai cu condiția să primesc atâția bani anual și pentru totdeauna".Dacă, într-adevăr, pretenția pontificală a fost făcută nu pe baza vreunui beneficiu spiritual conferit, ci pe principiul unei stricte supuneri feudale, se argumentează că o pretenție de a dispune de coroana însăși ar putea fi invocată la o anumită perioadă viitoare, la fel de corect ca și cererea actuală de recensământ. Un alt lord a observat că, dacă pământul ar fi fost vreodată posesia echitabilă a pontifului, dreptul său de a face troc cu bunurile bisericii, astfel încât să schimbe un regat opulent pentru banala rentă anuală de șapte sute de mărci, ar putea fi pus la îndoială pe bună dreptate. Cu siguranță că el, care a putut înstrăina astfel proprietatea ecleziastică, ar putea să dispună de ea în întregime și, în

consecință, nu trebuie să fie foarte râvnit în calitate de superior feudal. Același vorbitor continuă să afirme că "Hristos este Domnul suprem, în timp ce papa este un om, care poate păcătui și care, în timp ce se află în păcat de moarte, potrivit divinilor, nu este potrivit pentru domnie"; și încheie prin a observa că "este, prin urmare, suficient de clar pentru noi să ne ferim de păcatul de moarte, pentru a ne pune în slujba unui singur Domn al împărăției..."; să oferim din bunurile noastre în mod virtuos săracilor; și, ca și în vremurile trecute, să ținem împărăția noastră lângă Hristos, care, ca Domn principal, ne învață tot ceea ce este cel mai legal și mai perfect, în ceea ce privește autoritatea omului."Ultimul vorbitor a expus, și mai puternic, nedreptatea cererii papale, ca fiind o pedeapsă pentru păcatele monarhului asupra libertății și proprietății supușilor, și asta pentru generații îndepărtate. Pentru acest aranjament, în care toți sunt cu siguranță interesați, s-a argumentat că, în conformitate cu obiceiul regatului, ar fi trebuit să se obțină consimțământul tuturor; în locul acestuia, a fost considerat suficient sigiliul regelui și al câtorva lorzi apostați. Prin urmare, concesiunea, care nu a fost niciodată făcută de regat, este considerată ca fiind una pe care regatul nu ar trebui să o recunoască niciodată.(19)

Acestea au fost sentimentele și raționamentele care au dus la decizia parlamentului englez, prin care cererea de recensământ a fost redusă la tăcere pentru totdeauna ca problemă națională. Revendicarea fusese enunțată de către adversarul lui Wycliffe, într-o formă de logică, din care evadarea unui adversar era concepută ca fiind imposibilă. După ce a prezentat ca pe o axiomă faptul că orice stăpânire acordată sub condiție este dizolvată la eșecul acelei condiții, el continuă cu toată gravitatea să remarce că papa, ca domn suprem, i-a oferit regelui nostru regatul Angliei, cu condiția ca Anglia să plătească anual șapte sute de mărci curții romane. Această condiție, observă el, a fost trecută cu vederea în mod repetat, iar rezultatul este privit în consecință ca fiind inevitabil, și anume că regele a căzut de la adevărata stăpânire a Angliei. Wycliffe a coborât să răspundă, că acest proces de raționament, care i-a plăcut atât de mult adversarului său, trebuie să fie defectuos undeva, deoarece consecința sa era cu siguranță eronată; și acest defect el afirmă că constă în necinstea condiției asumate.Presupusul transfer al pământului și al poporului său de la rege la papă este tratat ca fiind visul unei ambiții frauduloase și se presupune că așa este prezentat în argumentele aduse de senatul englez. La acestea, recluzionistul certăreț este sfătuit să pregătească un răspuns ; iar Wycliffe încheie prin a observa: "dacă nu greșesc, va veni ziua în care toate exacțiunile vor înceta, înainte de a dovedi că o astfel de condiție este rezonabilă și onestă."

Parlamentul, căruia îi revenea onoarea de a anihila această servitute odioasă, trebuia de asemenea să intervină cu autoritatea sa în ceea ce privește lupta care continua încă între mendicanți și universități. Plângerile preferate de fiecare parte au fost ascultate cu răbdare; și, din decizia judecătorilor lor actuali, reiese că frații au continuat să fie acuzați de eforturi de seducție a tinerilor și de manifestarea unei adeziuni la pretențiile papalității, incompatibile cu pretențiile patriotismului. Cu toate acestea, a fost atât de mare agitația reciprocă, încât s-a considerat important să se insiste asupra părților în litigiu să aibă un comportament respectuos în relațiile lor obișnuite; și în armonie cu decizia anterioară privind tributul, s-a hotărât ca nici un învățăcel sub vârsta de optsprezece ani să nu fie primit în vreun ordin mendicant; că nici un document care tinde în vreun fel să aducă prejudicii seminariilor naționale nu va fi primit de la papă; și că orice

diferend viitor între părțile în cauză va fi decis la curtea regelui și fără alte apeluri.(20)Nu dispunem de informații directe cu privire la persoanele cărora le-a revenit sarcina de a apăra cauza universităților cu această ocazie. Cu toate acestea, există fapte care oferă cea mai puternică prezumție că apărarea Oxfordului nu a fost realizată fără ajutorul lui Wycliffe. Numele său devenise legat de această controversă mult mai mult decât cel al oricărui alt om în viață ; iar prevederile legale făcute acum, au dus la înlăturarea relelor împotriva cărora au fost îndreptate cele mai puternice plângeri ale sale. Mai mult, este evident că această cerere adresată înaltei curți a parlamentului a fost preferată cu o solicitudine precaută de ambele părți ; și este important să remarcăm că în dezbaterea care a precedat imediat discuția acestei chestiuni în senat, Wycliffe însuși a fost auditor.(21)De asemenea, Edward era atât de supărat pe această criză, încât nu numai că a refuzat insigna de omagiu feudal cerută de papă, dar a refuzat și vechiul și mai inofensivul tribut al banilor lui Petru; și sub acest sentiment se pare că i-a conferit reformatorului nostru titlul de capelan regal, o distincție pe care o găsim posedată imediat după aceea, și a cărei obținere ar fi dificil de explicat altfel.

Din toate aceste circumstanțe putem concluziona cu siguranță că persoana lui Wycliffe, pe atunci gardian al sălii din Canterbury, nu era necunoscută membrilor parlamentului convocat în 1366. Este evident că doctrinele al căror susținător a devenit ulterior atât de proeminent, au exercitat o influență puternică asupra acelei adunări. Interferența curții papale în chestiunile temporale a fost cenzurată acolo cu o deosebită libertate; în timp ce cele mai îndrăznețe comparații erau uneori riscate între păstorii primari și cei actuali ai bisericii. Concluziile care au urmat discuțiilor referitoare la recensământ și la mendicanți au fost exact cele care au fost ulterior cenzurate ca fiind emanate din mintea reformatorului nostru, sau care au găsit în el pe cel mai distins avocat al lor. Subordonarea completă a proprietății regatului și a tuturor persoanelor sale, în calitatea lor civilă, autorității magistratului, sunt principiile declarate în senat; și sunt publicate de Wycliffe, ca principii pe care este pregătit să le apere.Dar este foarte important să observăm că în adunarea în care aceste întrebări au fost investigate cu atâta abilitate, s-a afirmat, de asemenea, și aparent fără contradicție, că legea canonică, pe care se întemeia atâta pretenție, era în sine de o autoritate umilă, fiind făcută superfluă de Scripturile creștine, care, considerate singure, sunt descrise ca fiind suficiente pentru a determina orice punct de obligație morală sau religioasă. De asemenea, pontiful, în contrast cu capul invizibil al bisericii, nu este descris doar ca un simplu om și ca fiind pecetluit, ci și ca fiind pasibil de vina unei transgresiuni mortale; și, considerat în această ultimă stare, este declarat că și-a pierdut orice drept la dominația ecleziastică. Cititorul nu va avea nevoie să fie informat că astfel de opinii ar jigni pe mulți, și că de către mai mulți ar fi puse la îndoială ca fiind noi și periculoase. Este cert că în Anglia, doctrina astfel afirmată cu privire la suficiența Scripturilor și cu privire la presupusa consecință a păcatului mortal, a obținut în Wycliffe primul lor avocat.(22)

NOTE

1. Wood, 83, 96, 181, 150, 154, 155.
2. Warton's History of English Poetry, i. sect. ix. A se vedea, de asemenea, Preliminary View, c. i. sect. ii.
3. Wood, Ann.
4. Matthew Paris, 876. Objections to Friars, c.xxvi.
5. MS. De Blasphemia, Bibl. Bodl. Archi. 83. Vezi povestea lui Armachanus și a disputelor dintre mendicanți și studenții din Paris, Fox, i. 732 742.
6. Acest tratat, împreună cu cel adresat de reformator parlamentului lui Richard al doilea, a fost tipărit de Dr. James din manuscrise, "unul în colegiul Beimel, iar celălalt a rămas în biblioteca publică din Oxford", în 1608. O referire în documentul anterior (cap, xxiv.), cât și la războiul existent în Flandra, ca fiind un război cu costuri mari pentru țară și ca fiind menit doar "să-l facă pe vicarul lui Hristos cel mai bogat din lume", fixează data acestui manuscris în anul 1382, cu doar doi ani înainte de moartea lui Wycliffe. În această perioadă, Urban al șaselea și-a dat aprobarea pentru ca războinicul episcop de Norwich să mânuiască armele carnale ale unei armate engleze împotriva adepților rivalului său, Clement al șaptelea.
7. Cap. xiv. xix. xxiii. xxvL xxvii. xxxi. Acest păcat le-a fost imputat de Grossteste, și de atunci nu s-au mai îmbunătățit. - Paris 876. Iar declarația lui Fitzralph este următoarea. - "Am în dieceza mea de Armagh aproximativ două mii de persoane, care sunt condamnate de cenzurile bisericii și denunțate în fiecare an împotriva criminalilor, hoților și a altor răufăcători asemănători, din care număr abia paisprezece persoane care și-au cerut iertare de la mine sau la clerul meu. Cu toate acestea, toți aceștia primesc sacramentele ca și ceilalți, pentru că sunt absolviți sau pretind că sunt absolviți de frați." - Fox, ubi supra,
8. Trecuse ceva mai mult de o jumătate de secol de când franciscanii încercaseră să-l mituiască pe pontif , oferindu-i sfinției sale nu mai puțin de patruzeci de mii de ducați în aur pentru a sancționa încălcarea regulii lor cu privire la proprietate. Se spune că suveranul pontif a trimis după banii bancherul căruia îi fuseseră încredințați și, luându-i ca fiind rodul unei fărădelegi, i-a informat respectuos pe solicitanții uimiți că regula Sfântului Francisc nu trebuia încălcată. - Westminster, 1299. Se spune că actualul general al acelui ordin nu are un venit mai mic de douăzeci de mii pe an. Dacă acest lucru este adevărat, este evident că, pentru a salva clerul din capcanele bogăției, este necesar ceva mai mult decât interzicerea proprietăților sau a veniturilor fixe.
9. Documentul publicat de domnul Lewis, c. ii, deși este frecvent menționat ca fiind cel compus de Wyclifie, este abia o declarație a conținutului său; nu poate fi numit un rezumat. Domnul Lewis a dat și câteva pasaje pe această temă (pp.7, 8.) din lucrarea reformatorului, intitulată, "Despre funcționari, posesori", și din tratatul său, care conține disputa sa cu un mendicant, în prezența ducelui de Gloucester ; și acest lucru este făcut într-o manieră care sugerează că aceste piese trebuie considerate ca nefiind legate în mod real de anul 1360. Dar cititorul trebuie să fie conștient că prima dintre aceste producții nu a fost publicată decât la ceva mai mult de douăzeci de ani după această perioadă. Preoții itineranți ai reformatorului, erau o clasă de oameni care nu au existat până spre sfârșitul vieții sale. Acești oameni, totuși, sunt menționați în mod repetat în acest tratat, și ca suferind multe persecuții, din cauza hotărârii lor de a copia exemplul primilor învățători creștini, "trăind în sărăcie și dreptate, și mergând de colo-colo, învățând liber legea lui Dumnezeu".- MS. C. C. C. C. C. Cambridge, cap. xvi. Al doilea MS. constă doar din paisprezece pagini, prima jumătate se referă la unele opinii teologice implicate în discuție: cea de-a doua, incluzând unele dintre cele mai plauzibile lucruri care pot fi spuse în favoarea principiului cerșetoriei, și raționamentele obișnuite ale reformatorilor care li se opun. Această piesă nu conține nimic care să facă certă datarea ei; dar, impresia mea este că aparține unei perioade considerabil ulterioare anului 1360 MS. Trin. Coll. Dub. Notă la a doua ediție.
10. Magister Job. Wycliffe presbyter presenta. per Magist. et Scholares Aule de Baliol Oxon. ad Eccle. de Fylingham, vac. per mort. Job. Reyner, 11, Id. Mai, 1361. în Archi. Stow. - Tot astfel, numele lui Wycliffe apare într-o notă găsită în registrul diecezan, unde se referă la unirea bisericii din Abbodesle cu sala din Baliol: - "Mentor și. Quod nuper defuncto rectore ecclesiae parochialis de Abbodesle, Linco. dioc. in Archidiacon.Hunt.venit magister Joh.de Wyclif tune custosseu magister Aule de Balliol, Oxon. et exhibuit Venera. Patri Domino Johanni Lincol. Episcopoliteras Apostolicas,". - Reg. Gynwell MS. fol. 367, 368. În 1368, Wycliffe a renunțat la locuința din Fillingham pentru cea din Lutgersal, așa cum reiese din următoarea notă: - "Johannes de Wyclif, presbiter, presentatus per fratrem Johannera de Pavely priorem Hospitalis Johannis Jerusalem in Anglia ad ecclesiam de Lotegareshall Line. dioc. Arhidiacon. Bucks, per resignat. doinini uot;Johannis Wythornewyk, ex causa permutationis de ipsa cum ecclesia parochiali de Fylingham, dicte dioc. admissus Nov. 12, 1368. Reg. Bokingham". Lewis, iv. 5. 17.
11. Faptul că Wycliffe a fost director al colegiului Baliol în 1361, este afirmația generală a biografilor săi. Dar există o circumstanță care a părut să arunce o umbră de incertitudine asupra acestei concluzii. Cititorul trebuie să fie informat că, câțiva ani mai târziu, Wycliffe a apelat la pontif pentru a fi repus în funcția de director al sălii din Canterbury. Iar circumstanța la care se face referire este că Langham, pe atunci arhiepiscop de Canterbury, în încercarea de a-și justifica comportamentul față de apelant, a folosit un limbaj care implică faptul că Wycliffe a fost recent numărat printre învățații seculari ai fundației menționate. Este adevărat, indivizii și societățile erau supuse unor schimbări mai bruște și mai violente în acele vremuri decât în prezent, iar faptul că Wycliffe ar fi renunțat la mandatul de wardetiship la Baliol, pentru a prelua aceeași funcție într-o instituție tânără, poate fi explicat prin faptul că seminarul de curând înființat se ridica sub patronajul unui mitropolit în viață. Dar faptul că maestrul unei instituții mai vechi ar

trebui să coboare la rangul de erudit în cea mai tânără instituie, nu este deloc probabil. În consecință, dacă ceea ce este implicat în limbajul arhiepiscopului este corect, este greu de presupus că Wycliffe a fost vreodată maestru la Baliol. Se opun totuși concluziei negative următoarele fapte decisive. 1. Nu este de pus la îndoială faptul că funcția de director în colegiul Baliol a fost susținută în anul 1361, de către un John de Wycliffe.2. John de Wycliffe, din Baliol, a fost prezentat în același an la reședința din Fillingham; și, în cele din urmă, în 1368, reședința din Fillingham a fost ocupată cu siguranță de reformatorul nostru, fiind cedată de acesta în noiembrie acel an, în favoarea lui Lutgersal.În plus, Langham și-a păstrat demnitatea arhiepiscopală doar doi ani; s-a mutat la Avignon, reședința papei, în 1368. Cunoștințele sale despre cazul lui Wycliffe par să fi fost cel mult imperfecte; informațiile sale nu ar fi fost sporite prin mutarea sa la Avignon, și este de la curtea papală faptul că el face declarația la care s-a făcut referire. Prin urmare, deducția este că Wycliffe nu a fost niciodată luat în considerare printre savanții de la Canterbury Hall, dar că arhiepiscopul, dintr-o cauză necunoscută, a presupus că el ar fi fost unul dintre ei. Greșeala banală poate fi ușor de presupus, și atunci dovada directă a faptului că Wycliffe era maestru la Baliol, în 1361, rămâne în întregime netulburată. Dacă John Wycliffe, stăpânul din Baliol, este considerat ca fiind o altă persoană cu acest nume, trebuie să presupunem, din diverse fapte, că a fost membru al familiei cu care am considerat că reformatorul însuși a fost legat. Dar faptul că familia la care se face referire ar fi trebuit să includă două persoane cu acest nume și că în documentele sale nu apare nici o mențiune despre niciuna dintre ele, în timp ce altele mult mai puțin importante sunt inserate, este în ultimul grad improbabil.

12. Efectele disciplinei sale au fost de așa natură, încât Symnwell, episcop de Lincoln, i-a dat papei o sumă de bani pentru a fi eliberat de sub jurisdicția mitropolitului său și pentru a fi pus sub cea a sfinției sale. Dar primatul a demolat rapid această barieră dezordonată. - Collier i. 553.

13. În istoria ecleziastică, cei mai luxurianți și mai ambițioși oameni ai bisericii s-au dovedit adesea a fi cei mai zeloși conducători ai călugărilor. Ei par ca și cum ar fi preocupați să își ispășească propria idolatrie față de lume, încurajându-i pe alții în disprețul lor aparent față de aceasta. Din următoarele rânduri, scrise cu ocazia mutării lui Langham din Ely, reiese că ziua plecării sale nu a fost o zi de doliu. Exultant coeli, quia Simon, transit ab Ely Ad cujns adventum, flent in Kent millia centum. El a dezlegat cancelaria Angliei cu rangul de prelat; dar, apucându-se cu îndărătnicie de demnitatea princiară de cardinal, a căzut în dizgrația regală și, renunțând la preoția sa, s-a retras la Avignon. - Anglja Sacra.i.47,48, 120.

14. Toate documentele referitoare la această dispută pot fi consultate în anexa nr. II. IX.

15. Anthony Wood este foarte curajos în a afirma că zelul pentru inovație pe care Wycliffe îl descoperise anterior, și "nimic altceva", a dus la pierderea funcției sale de director. Hist, ubi supra. Fox face aceeași afirmație, Acts i. 557; la fel ca și Mosheim, iii. 332, și alții.

16. Cotton's Abridgment, 102. Barnes a pus la îndoială faptul că acest tribut a fost plătit de vreun suveran după Ioan. - Cartea a III-a, c. 12. Cu toate acestea, se pare, din anumite notițe din Rymer, că a fost plătit, deși nu fără întreruperi considerabile, până la sfârșitul minorității lui Edward. Tom. ii. 5 Edw. I. Dec. 18; 6 Edw. I. Feb. 23 ; 1G Edw. I. 28 aprilie ; 29 Edw. J. 18 martie ; Tom. iv. 4 Edw. III. 28 aprilie.

17. Lingard, iv. 160.

18. Acest tratat este păstrat printre manuscrisele lui Selden și a fost tipărit de domnul Lewis. Introducerea sa în apendicele acestui volum este considerată inutilă, deoarece toate elementele importante din el apar în text.

19. Un temperament foarte asemănător cu cel al nobilimii engleze se poate observa la multe persoane aparținând aceleiași clase cu mai mult de un secol mai devreme. - Westminster, Ann. 1244. Walsingham, Hypodrigma Neustr. Ann. 1245.

20. Cotton's Abridgment, 102, 103. Collier, i. 560.

21. Discursurile introduse (observă el) sunt cele "qaam aodivi in quodam Concilio a Dominis secularibus".

22. Ultimul sentiment se regăsește cu precădere în răspunsul său la o întrebare propusă câțiva ani mai târziu de un alt parlament (vezi cap. IV) și care avea să-l expună la multe denaturări și neplăceri.

CAPITOLUL III

INVAZIA LUI EDWARD ÎN FRANȚA. – ANIMOZITĂȚILE NAȚIONALE PRODUSE DE ACEASTA. – INFLUENȚA SA FAVORABILĂ CONSTITUȚIEI ENGLEZE ȘI ASUPRA DEPENDENȚEI ANGLICANE. – CARACTERUL LUI EDWARD AL III-LEA SI AL CURȚII SALE. – DEFECTELE CAVALERIEI. – IOAN DE GAUNT. – DESPRE ORIGINEA PROBABILĂ A LEGĂTURII SALE CU WYCLIFFE. – MĂSURA INEDITĂ ȘI LUMINATĂ A PARLAMENTULUI ENGLEZ. – CONFORMITATEA SA CU O DOCTRINĂ FAVORITĂ A LUI WYCLIFFE. - MOTIVUL OPOZIȚIEI REFORMATORULUI FAȚĂ DE SECULARITATEA ȘI VICIILE CLERULUI. – PĂREREA SA DESPRE OBLIGAȚIILE CLERICALE. – REZULTATUL DISPUTEI CU PRIVIRE LA CALITATEA SA DE PREOT PAROH. – DEVINE PROFESOR DE TEOLOGIE. – IMPORTANȚA ACESTUI EVENIMENT. – ANALIZA EXPUNERII SALE DESPRE DECALOG ȘI EXTRASE.

EDWARD al treilea ajunsese în al cincizecilea an al vârstei sale, când Wycliffe a devenit cunoscut la curtea engleză prin prima sa apărare a coroanei. Eșecurile, sau nenorocirile monarhului precedent, au implicat tinerețea fiului și succesorului său în serioase dificultăți. Dar tânărul prinț a descoperit curând acel geniu militar superior și acea parte a capacității de guvernare pe care starea dezmembrată a regatului o cerea imperios de la suveran. Cu toate acestea, în prima jumătate a lungii domnii a lui Edward, planurile sale de cucerire, pe care orice alt aranjament era menit să le servească, nu produseseră prea multe în afară de mortificări și jenă. Nici un avantaj real nu a rezultat din ostilitățile sale cu Scoția; iar proiectul de a obține coroana Franței, care i-a distras atenția atât de mult de la afacerile interne și de la interesele reale ale poporului său, îl expusese nu numai la disprețul unui antagonist puternic în străinătate, ci și la murmurele unei comunități neglijate și sărăcite de acasă.

Cu toate acestea, cititorul își va aminti că anul 1346 este marcat în istoria Angliei de bătălia de la Cressy. Strălucirea acelui eveniment a orbit atât de mult privirea strămoșilor noștri, încât curtea lui Edward a devenit în mod esențial războinică; și același spirit s-a extins rapid la toate categoriile de oameni. O victorie, care se pare că a fost determinată de îndemânarea câtorva comandanți și de spațiul unei singure ore, a imprimat sentimentelor și relațiilor politice ale creștinătății un caracter care este încă perceput. Pretenția prost susținută a lui Edward la coroana Franței trezise un sentiment de indignare în acest regat formidabil, iar dezastrele campaniilor sale anterioare, în teritoriile ostile, i-au rănit mândria și pe cea a urmașilor săi. În victoriile sale ulterioare, cavaleria Franței a fost pusă în întregime la picioarele celei din Anglia; dar astfel de evenimente nu puteau decât să contribuie la maturizarea dușmăniei care fusese astfel stârnită între cele două națiuni.Trecuseră zece ani de la bătălia de la Cressy, când victoria de la Poictiers a exasperat din nou mândria inamicului. Regele Scoției era deja prizonier în turnul Londrei, iar suveranul Franței se afla acum în fruntea numeroșilor prizonieri iluștri găsiți în urma lui Eduard al III-lea. Vanitatea marțială a strămoșilor noștri a fost astfel ridicată la cea mai înaltă stare de excitare, și orice speranță rațională de liniște politică a fost plasată la cea mai îndepărtată distanță posibilă.

Umanitatea trebuie să regrete profund animozitatea națională care a fost astfel produsă și semințele dezordinii inveterate care au fost astfel semănate în cea mai frumoasă dintre provinciile franceze. Dar dependența lui Edward de plăcerea parlamentului său pentru aprovizionarea cu provizii mari și înlăturarea antipatiilor care divizaseră atât de mult populația saxonă și normannă din această țară încă din perioada cuceririi au fost, de asemenea, printre consecințele acestei politici discutabile. Este bine cunoscut faptul că această influență sporită a parlamentului și această legare mai strânsă a comunității nu a intrat în rezultatele războiului francez, așa cum au fost anticipate atunci de prinț sau de popor. Dar acestea au fost evenimente destinate să contribuie, într-o măsură nu mică, la îmbunătățirea națională. A existat și un alt avantaj, și poate unul de o importanță chiar mai mare decât primul, care a rezultat din această competiție. În timpul domniei lui Eduard, pontifii locuiau la Avignon; aceștia și cardinalii lor erau atât de des francezi, încât se crease o alianță periculoasă între politica Franței și cea a curții papale; iar părtășia evidentă a acesteia din urmă față de interesele țării rivale era un subiect de notorietate generală și, adesea, de plângere zgomotoasă.(1)Posturile vacante din biserica engleză erau adesea atribuite străinilor și, adesea, celor mai demni ecleziastici din țara rivală. Dar s-a susținut că, în astfel de cazuri, proprietatea națiunii a fost transferată, printr-o politică incorectă, pentru a ajuta resursele inamicului. Aceste fapte vor explica, într-o oarecare măsură, originea invectivelor atât de des folosite de parlamentul englez, în această perioadă, atunci când expuneau avariția și încurcăturile papalității; și dacă Wycliffe este venerat pe bună dreptate ca fiind părintele Reformei engleze, aceste circumstanțe au fost cu siguranță printre cele mai importante pentru a conferi această eficiență muncii sale.(2)

Dar Eduard al III-lea nu s-a preocupat niciodată prea mult de preocupările literare și cu atât mai puțin de speculațiile religioase. Setea sa de ascensiune militară era de așa natură încât nu i-a lăsat prea mult timp sau dispoziție pentru ocupații mai bune. În prima jumătate a domniei sale, regele Angliei nu se afla în situația de a risca nemulțumirea serioasă a pontifilor; iar când pacea de la Bretigni i-a asigurat concesii care l-au transformat în cel mai puternic monarh din Europa, el ajunsese în acea perioadă a vieții în care cei mai speculativi oameni îmbrățișează rareori noutățile de opinie, fie în religie, fie în politică.Cu câțiva ani înainte de moartea sa, influența continentală a lui Edward a scăzut rapid, lăsând doar orașul Calais, în momentul decesului său, ca rod al victoriilor sale atât de celebre. Dar, în timpul intervalului de prosperitate, l-am văzut refuzând cu indignare recensământul cerut de Urban și, mai departe, reținând tributul mai vechi al lui Peter Spence. Pe Wycliffe l-a ridicat la demnitatea de capelan regal. Numirea ulterioară a reformatorului, ca unul dintre comisarii care să negocieze cu delegații pontifului, cu privire la limitele influenței papale în ceea ce privește patronajul și temporalitățile bisericii engleze, a fost de asemenea fapta lui Edward ; și o promovare și mai departe a lui John de Wycliffe a fost printre ultimele acte ale vieții sale. Prin urmare, se poate crede că Edward al treilea a mers atât de departe în cauza reformei, pe cât se putea anticipa pe bună dreptate - ținând cont de particularitățile caracterului său, de circumstanțele variate ale domniei sale, de vârsta sa înaintată în momentul apariției lui Wycliffe și de influența largă și până atunci aproape neîntreruptă a obiceiurilor antice.Dar dacă aceasta era măsura ajutorului care trebuia așteptat din partea monarhului, poate că ar fi potrivit să ne întrebăm ce alte încurajări ar fi putut fi date eforturilor unui reformator de către

familia suveranului sau de către curte. Dintre copiii lui Edward, cinci fii au ajuns la vârsta maturității. Dar moartea celui mai mare, cunoscut sub numele de Prințul Negru, a precedat-o pe cea a tatălui său, la fel ca și cea a lui Lionel, duce de Clarence. Acesta din urmă este descris de către contemporanii săi ca având toate calitățile de care se poate bucura; primul a fost mândria cavaleriei. Ardoarea cu care moștenitorul a căutat onorurile cavalerismului și celebritatea pe care a obținut-o nu puteau decât să facă din activitățile cavalerești obiectul unei devoțiuni deosebite la curtea engleză.

Este dificil să separăm binele conferit de acest sistem dispărut, de răul pe care l-a produs cu siguranță. Acesta este descris, și cu un anumit grad de adevăr, ca fiind urmașul sistemului feudal și ca fiind menit să repare, prin exercitarea unei vitejii generoase, nedreptățile care erau cauzate pretutindeni și care sfidau prea des prevederile slabe ale legii. În calitate de apostol al echității, fiecare cavaler se obliga, prin solemnitățile onoarei și ale religiei, să ia apărarea celui rănit cu orice risc personal și să nutrească o deferență deosebită față de caracterul feminin. Într-o stare a societății în care nu existau prea multe lucruri care să se deterioreze, un frâu suplimentar era astfel pus pe gâtul violenței. De asemenea, este evident că un anumit bine trebuie să fi rezultat dintr-o instituție care, într-o astfel de perioadă, a creat o reverență pentru justiția recunoscută și care a impus o generozitate a temperamentului și o curtoazie a manierelor, la fel de superioare spiritului vremii. Cu toate acestea, beneficiile conferite de cavalerism au fost limitate, aproape în întregime, la aristocrația națiunilor.(3)Umanitatea, în sensul ei mai nobil, a rămas fără cercul simpatiilor sale. Cu sentimentele sale de iubire și de onoare, rafinate chiar până la bolnăvicioșenie și copilărie, (4) ea unea frecvent o inimă, la fel de neîndurătoare în cruzimea ei, ca cea a tigrului sau a canibalului. Și dacă a impus cea mai devotată atenție față de legile dexterității fizice și cea mai răbdătoare rezistență la suferințele trupești, cu greu se poate spune că a luat cea mai mică măsură pentru cultivarea minții.De aceea, înainte de progresele literaturii, reveriile cavalerismului au dispărut pretutindeni. Poate că este adevărat că a îndulcit comportamentul războinicului în relațiile sale cu femeile, dar este la fel de sigur că nu a reușit să impună un control eficient asupra înclinațiilor sale licențioase.(5)Din perioada cruciadelor, atât superstiția, cât și galanteria - sau, în limbajul ciudat al acestui institut, "Dumnezeu și doamnele" - sunt invocate în fiecare națiune ca fiind cele mai sacre sancțiuni pentru profesia de cavaler. Ca rezultat, vedem că războiul primește singurul adaos care poate adăuga la turpitudinea sa generală, și anume un amestec de religie; în timp ce, în rândul femeilor, se stârnește o venerație pentru realizările marțiale, într-un grad necunoscut până acum. Influența femeii, care nu este niciodată atât de bine folosită pentru a preveni violența sau pentru a atenua suferința, a devenit, în acest fel, un stimulent principal pentru ambele.(6) În ritualurile mistice prin care a fost conferit acest ordin, preotul și stăpâna devotatului și-au îndeplinit rolul lor; și faptele de măcel urmau să fie onorate de acum înainte ca acte de devotament, iar întreaga atrocitate a războiului urma să fie metamorfozată într-un spectacol sau un joc. Amploarea mizeriei astfel produse poate fi presupusă, dar nu poate fi stabilită.(7)Istoria consemnează, de asemenea, că, dacă cavaleria a suplinit vreodată defectele administrației juridice, obiceiurile sale s-au dovedit curând cea mai încăpățânată barieră în calea oricărei îmbunătățiri judiciare; un efect, într-adevăr, care este poate inseparabil, mai devreme sau mai târziu, de cele mai multe instituții politice, ca și chestiuni adaptate la anumite stări ale societății și

care, în mod natural, păstrează ceva din vechea lor autoritate atunci când perioada lor de utilitate s-a încheiat.

În Prințul Negru, au fost expuse virtuțile cavalerismului, care sunt în mare parte îndoielnice, și defectele sale, care sunt suficient de evidente. Nu de la o minte formată într-un astfel de tipar, nici de la admiratorii săi foarte pasionați, era de așteptat un ajutor puternic, într-o chestiune atât de gravă precum restaurarea religiei creștine la puritatea ei primară. La curtea lui Eduard al III-lea, însă, și la prea mulți dintre englezi, atributele care îl caracterizau pe eroul din Cressy și Poictiers erau venerate ca fiind cele mai înălțătoare și aparținând umanității. Cu toate acestea, chiar și în acea curte, dar și în întreaga națiune, au existat oameni care s-au dedicat științei guvernării și care, din diverse motive de interes, de patriotism sau de religie, erau pregătiți să pună la îndoială politica generală a bisericii.

Printre aceste persoane, un loc important îi revine lui John de Gaunt, duce de Lancaster, singurul fiu al lui Eduard al III-lea, al cărui nume este legat de religia din acea perioadă și care este cunoscut ca fiind patronul lui Chaucer și al lui Wycliffe. Caracterul acestui ilustru personaj este descris în diverse moduri de către istoricii noștri antici; în prezenta relatare, vom permite ca comportamentul său să dezvăluie pretențiile sale. El s-a născut la Gand, în anul 1340, cu șaisprezece ani după nașterea reformatorului nostru. În calitate de conte de Richmond, la vârsta de douăzeci și doi de ani, a devenit succesorul titlului socrului său decedat, Henry, duce de Lancaster, și la proprietățile care l-au făcut cel mai opulent locatar al coroanei. O relație cu Chaucer, care se pare că a început odată cu copilăria sa, i-a inspirat gustul pentru literatură; dar spiritul neliniștit al vremii l-a grăbit să caute laurii cavaleriei, atât în Scoția, cât și în Franța. Geniul și curajul său au fost de necontestat; dar nici o realizare splendidă, precum cele atribuite fratelui său mai mare, nu avea să-i marcheze cariera.Această circumstanță a fost probabil avantajoasă pentru el însuși și pentru țara sa. Dacă ar fi dobândit celebritate în armată, întreaga sa capacitate ar fi fost probabil dedicată ocupațiilor de soldat; și acele probleme serioase de politică internă, atât în biserică, cât și în stat, la care talentele sale și influența sa au fost aplicate atât de eficient, ar fi putut fi complet ignorate.

Ar fi plăcut să aflăm cu exactitate perioada în care favorurile lui John de Gaunt i-au fost acordate pentru prima dată lui Wycliffe și să cunoaștem circumstanțele care au dus la o aconectare atât de importantă. Totuși, acesta este unul dintre acele puncte din istoria reformatorului, peste care timpul a aruncat un văl care mă tem că nu va fi înlăturat. Se spune că el a devenit cunoscut de duce prin apărarea sa și a coroanei, care a apărut cu ceva timp după anul 1366, și nu avem nimic în sursele noastre de informații care să se opună acestei afirmații. Într-adevăr, participarea sa la parlamentul din acel an și posesia ulterioară a titlului său de capelan regal sunt circumstanțe care deduc faptul că el a devenit cunoscut distinsului său patron, chiar înainte de publicarea opiniilor sale cu privire la problema recensământului.

Predecesorul meu, domnul Lewis, a declarat că este incontestabil faptul că Wycliffe a dedicat o colecție a lucrărilor sale Ducelui de Lancaster în 1368.(8) Această afirmație este făcută, presupun, pe baza unei note, prefixată pe un volum de manuscrise ale reformatorului păstrate în biblioteca Trinity College din

Dublin, și care, după cum am aflat, este atribuită arhiepiscopului Usher. Dar aproape toate piesele din acel volum conțin aluzii la fapte, ca să nu mai vorbim de dezvoltările de opinie, care dovedesc în mod clar că ele aparțin unei perioade mult mai târzii. O singură piesă din serie se poate spune că posedă dovezi ale unei date atât de timpurii precum anul 1368, și aceasta este documentul din care sunt date câteva extrase la sfârșitul primului capitol din prezenta lucrare. Tratatul introductiv din colecție, de-a lungul liniei superioare căruia este scrisă nota la care s-a făcut referire, este cu siguranță producția unei perioade ulterioare schismei papale.Dacă domnul Lewis ar fi găsit de cuviință să viziteze metropola regatului înfrățit, cu scopul de a afla care sunt producțiile pentru care s-a solicitat protecția orașului Lancaster, un aspect de o oarecare importanță, ca urmare a datei timpurii atribuite acestora, ar fi descoperit cu ușurință eroarea informatorului său.(9)

Nu știu prin ce mijloace a fost indus în eroare un erudit atât de excelent ca arhiepiscopul Usher;(10) dar această greșeală, împreună cu altele, este copiată într-un catalog tipărit al bibliotecii de manuscrise de la Trinity College, care se află pe masa de la Bodleian; și primită fără ezitare, de către domnul Lewis, a fost adoptată de scriitori fără număr.(11)

Dar, deși a fost o greșeală să-l descriem pe reformator ca dedicându-și unele dintre operele sale ducelui de Lancaster, în 1368, activitatea cunoscută a dispoziției sale ne interzice să-l considerăm ca fiind implicat la un moment dat. Cu toate acestea, abia la întrunirea parlamentului, în 1371, devenim din nou conștienți de influența sa în legătură cu vreun eveniment public. În acea adunare, s-a încercat o schimbare, cu totul nouă în istoria noastră parlamentară, și care cu greu ar fi putut fi avută în vedere, decât în condițiile unui declin al acelui omagiu superstițios care fusese atât de mult timp adus clerului.(12) Excluderea tuturor persoanelor aparținând acestui ordin de la acele funcții de stat care fuseseră aproape invariabil deținute de oamenii bisericii, a fost politica modificată și cerută. Această nouă cerință nu a fost solicitată nici ca urmare a vreunei incompetențe deosebite a funcționarilor existenți, ci mai degrabă pe baza principiului general al nepotrivirii de a permite ca oameni care se declară devotați bunăstării spirituale a națiunii să fie absorbiți în gestionarea unor afaceri cu totul laice.(13)Aceste chestiuni, s-a insistat, aparțineau oamenilor seculari; și nici nu se mai putea admite că capacitățile lor erau nepotrivite pentru o asemenea sarcină. Efortul de a produce această schimbare importantă în caracterul guvernului este atribuit de istorici influenței secrete a lui John de Gaunt. De asemenea, în scrierile lui Wycliffe, nu există un rău mai frecvent sau mai simțitor deplâns decât cel pe care această măsură era menită să-l înlăture. Prin urmare, este una care poate merita o remarcă trecătoare.

În epoca reformatorului nostru, mintea capabilă să privească pretențiile religioase ale oamenilor așa cum sunt prezentate în scrierile sacre, trebuie să fi văzut multe de deplâns în obiceiurile care erau aprobate zilnic, chiar și de către cele mai respectabile clase de oameni ale bisericii. S-a dovedit că convertirea națiunilor occidentale a fost urmată de ridicarea clerului la toate funcțiile civile mai importante. Anglia se conformase atât de mult vremurilor în această privință, încât, în perioada în care Wycliffe era în intimitate cu ducele de Lancaster, statul era cu greu mai puțin sub controlul prelaților decât biserica. Funcțiile de lord cancelar și lord trezorier, precum și cele de păstrător și funcționar al sigiliului

privat, erau ocupate de clerici. Maestrul de roluri, maeștrii de cancelarie, cancelarul și șambelanul finanțelor publice erau, de asemenea, demnitari sau persoane de același ordin. Un preot era trezorier pentru Irlanda, iar altul pentru mlaștinile din Calais; și în timp ce preotul din Oundle este angajat ca inspector al clădirilor regelui, preotul din Harwick este chemat să supravegheze garderoba regală. Se știe, de asemenea, că ocupații lumești și mai puțin compatibile cu creditul și sfințenia profesiei clericale, nu de puține ori au fost găsite în legătură cu aceasta.(14)

Wycliffe a văzut aceste practici confirmate prin exemplul unor oameni ale căror nume erau onorate în generația lor; dar eradicarea răului a fost un obiectiv la care și-a aplicat cele mai puternice rațiuni și unele dintre cele mai severe mustrări.(15)Îi stârnise indignarea încă din anul 1356, iar în cele mai recente compoziții ale sale, obiceiul pernicios este atacat cu o ardoare mai degrabă sporită decât diminuată. Faptul că asumarea acestui caracter pestriț, era într-adevăr incompatibilă cu îndeplinirea fidelă a datoriei clericale, poate fi acum suficient de evident. Dar istoria bisericii arată că, de-a lungul multor secole înainte de epoca reformatorului englez, inconsecvența a fost rareori, dacă nu chiar deloc, percepută în acest amestec al puterii seculare cu cea spirituală. Pentru a detecta acest rău, așa cum a fost detectat de Wycliffe, era nevoie de mult discernământ creștin și de o independență neobișnuită a gândirii. Iar pentru a-și mărturisi doctrina în acest punct, opusă așa cum era ea obiceiului predominant și adânc înrădăcinat și, mai presus de toate, spiritului secular al preoțimii existente, a fost nevoie ca îndrăzneala reformatorului să țină pasul cu inteligența sa.

Nici nu este în concordanță cu rațiunea, mai mult decât cu religia, să se atașeze o suspiciune accentuată la ardoarea care poate fi manifestată în încercarea de a răsturna o structură morală atât de mult în contradicție cu orice noțiune de corectitudine morală. Creștinul trebuie să considere că Evanghelia este suficient de atestată pentru a face din primirea ei o datorie. Prin urmare, dacă el consideră că un necredincios este sincer, nu poate să nu pună la îndoială integritatea sa în ceea ce privește mijloacele de convingere. Dar este curios să observăm cu câtă încredere adversarul Evangheliei anticipează că va fi recompensat cu bune intenții, în timp ce încearcă să o răstoarne în totalitate; și cât de des reține această recompensă de la zelul mai atent, care cruță religia, în timp ce atacă corupțiile ei. Cauza acestui fapt, totuși, nu poate fi un secret. Creștinismul este eliminat cu puțină dificultate, în timp ce este ascuns sub vălul gros al abuzurilor sale. Atunci când este separat de acestea, el capătă un aspect derutant; într-adevăr, în opinia unor scriitori, reformatorul religiei este un obiect mult mai puțin atractiv pe scena istoriei decât mulțimea de preoți sau de oameni de stat care au conspirat pentru a-i vicia principiile și, astfel, pentru a-i afecta faima.Cu toate acestea, se admite că mintea care a primit cultura necesară pentru a aprecia frumusețile artei este ofensată de orice combinație falsă și de orice urmă de grosolănie sau deformare. Și, cu siguranță, nu este mai puțin evident că percepțiile și sentimentele oamenilor în legătură cu morala și cu gradațiile de pietate sunt susceptibile de o disciplină și o îmbunătățire similare. Dacă există o diferență aici, putem presupune, din diverse motive, că aceasta va fi în favoarea capacităților morale. În consecință, armoniosul în viața umană, frumosul în devotamentul religios, nu pot deveni mai puțin atractive pentru omul care reflectă, decât aceleași proprietăți care disting operele de artă. De asemenea, din zelul pentru perfecționare, așa cum este excitat, deși îndreptat spre obiecte foarte diferite, poate apărea aceeași

nemulțumire față de realizările imperfecte și, în toate privințele, aceeași severitate a criticii. Îl onorăm pe omul care a luptat pentru a separa literatura unei națiuni de incursiunile barbariei sau pentru a distinge, în beneficiul altora, între adevărurile științei și dogmele pernicioase ale alchimistului sau ale astrologului.Rămâne de arătat de ce nu se cuvine aceeași reverență, cel puțin, omului care îndeplinește un serviciu mai periculos, cu speranța de a prezenta religia separat de superstiție; și asta pentru că el o consideră pe aceasta din urmă ca fiind sursa a tot ceea ce poate degrada specia sa, iar pe cea dintâi ca având cea mai apropiată legătură cu cea mai bună disciplină, atât a înțelegerii, cât și a inimii.

Acesta a fost caracterul celor mai distinși reformatori ai religiei creștine; și așa a fost, într-o măsură deosebită, cultura minții care a deschis calea reformei engleze. Cunoașterea de către Wycliffe a compozițiilor oamenilor devotați și, în special, a scrierilor învățătorilor inspirați, a contribuit la a-i prezenta natura umană în toată deformarea și ruina stării sale de decădere; și, în același timp, i-a dezvăluit frumusețea morală a stării în care se afla la început și la care, prin influența Evangheliei, poate fi încă restaurată. Sunt chestiuni de acest caracter impunător care constituie doctrina creștină și, dacă este adevărată, este clar că are o importanță care depășește cu mult ceea ce poate fi atașat oricărei alte părți a adevărului sau chiar a oricărui alt adevăr. De către Wycliffe, această doctrină a fost contemplată cu cel mai viu interes, și îmbrățișată cu o încredere deloc slabă. De aceea, în timp ce înțelegerea sa îmbunătățită putea fi ofensată de obiceiurile barbare, sau umanitatea sa de actele de opresiune; dragostea sa pentru religie - ca pentru ceea ce includea tot ceea ce putea contribui cel mai mult la onoarea divinității și la bunăstarea omenirii - ar fi îmbrăcat practicile celor indolenți și lumești din preoțimea creștină, cu un caracter atât de revoltător, încât cea mai tare mustrare a sa nu era decât exprimarea parțială a celei mai sincere indignări.Dacă se ține cont de aceste considerații, cititorul nu va fi surprins de aparenta severitate a limbajului reformatorului, atunci când expune viciile clerului. Astfel de oameni erau văzuți de el ca fiind puși deoparte cu unicul scop de a deveni instructorii religioși ai comunității și ghizii lor spre nemurirea promisă. Cu toate acestea, păstorul a fost văzut deseori renunțând la turma sa pentru ignoranță și distrugere, pentru ca propria pasiune pentru demnitate seculară sau pentru câștiguri lumești să poată fi satisfăcută; și a fi martor la aceste declinări fatale, fără a le denunța ca fiind în ultimă instanță inechitabile, însemna, în opinia lui Wycliffe, a fi părtaș la vinovăția astfel provocată.

Într-una dintre primele sale lucrări, intitulată "Scurtă regulă de viață", el se adresează astfel ministrului de religie: "Dacă ești preot, și cu numele de cutare, trăiește o viață sfântă.Treci pe lângă ceilalți oameni în sfânta rugăciune, în sfânta dorință și în sfânta vorbire; în sfătuirea și învățarea adevărului. Păzește mereu poruncile lui Dumnezeu și să fie mereu în gura ta Evanghelia și laudele Lui. Disprețuiește mereu păcatul, ca oamenii să fie atrași de acolo, și ca faptele tale să fie atât de drepte, încât nimeni să nu le poată învinui cu temei. Viața ta deschisă să fie astfel o carte adevărată, în care soldatul și laicul să învețe cum să slujească lui Dumnezeu și să păzească poruncile Lui. Căci exemplul unei vieți bune, dacă este deschis și continuu, izbutește pe oamenii necioplitori cu mult mai mult decât o predică deschisă numai cu cuvântul. Și nu-ți risipi bunurile tale în mari ospețe pentru oameni bogați, ci trăiește o viață cumpătată, din milostenia și bunurile oamenilor săraci. Ia și mâncare, și băutură, și îmbrăcăminte, dar restul dăruiește-l cu adevărat săracilor ; celor care au muncit gratuit, dar care acum nu mai pot

munci din cauza slăbiciunii sau a bolii ; și astfel vei fi un preot adevărat, atât pentru Dumnezeu, cât și pentru oameni".(16) În timp ce acestea erau părerile lui Wycliffe cu privire la obligațiile vocației clericale, o îndepărtare a clerului din toate funcțiile seculare, fie în casa sau în cabinetul monarhului, nu putea să nu i se pară de cea mai mare importanță pentru adevărata lor reputație și pentru cauza religiei. "Cel care se luptă, nu se încurcă cu viața aceasta", este limbajul Sfântului Pavel, și a fost citat adesea de reformatorul nostru ca denotând abstracția de solicitările lumești, pe care ar trebui să fie scopul păstrat de pastorii creștini. Zelul său, ca susținător al acestor doctrine și al altora similare, a fost cel care, trei ani mai târziu, a provocat nemulțumirea serioasă a prelației engleze și a curții papale, implicându-l în toate pericolele unui conflict cu forța lor unită.(17)

Puterea lui John de Gaunt în această perioadă și aversiunea sa cunoscută față de această ambiție obtuză din partea clerului superior ne obligă să credem că măsura propusă a fost supusă sancțiunii sale; și poartă o semnătură care ne îndreptățește să o atribuim, într-o oarecare măsură, influenței unui om al cărui geniu și realizări ducele le considera de neegalat.De asemenea, faptul că a fost introdusă în timp ce Lancaster era absent din regat, este o dovadă că în parlamentul din 1371 au existat lideri care erau la fel de preocupați să limiteze atenția clerului la aspectele spirituale ale funcției lor. În petiția lor, într-adevăr, membrii acelei adunări par să fi fost unanimi; și nu ezită să precizeze diferitele funcții susținute până atunci de oamenii bisericii, și pe care le-ar fi eliberat fără întârziere. Limbajul lui Wycliffe pe această temă este la fel de hotărât ; incluzând nu numai spiritul, ci aproape toate cuvintele acestui memorabil îndemn. "Nici prelații", observă el, "nici doctorii, nici preoții, nici diaconii, nu ar trebui să dețină funcții seculare, adică cele de cancelarie, de trezorerie, de sigiliu privat și alte asemenea funcții seculare în cancelarie (exchequer. Nici să nu fie administratori de terenuri, nici administratori de sală, nici funcționari de bucătărie, nici funcționari de contabilitate, nici să nu fie ocupați în vreun oficiu secular în curțile domnești, mai ales atunci când oamenii seculari sunt suficienți pentru a face astfel de oficii".(18)În sprijinul acestei doctrine, se face apel la diversele scrieri ale Sfântului Grigorie, ale Sfântului Hrisostom și ale Sfântului Ieronim, precum și la decretele apostolice; de asemenea, la sfaturile Sfântului Pavel către Corinteni și la avertismentele solemne ale Mântuitorului, adresate discipolilor Săi direcți. Într-un alt tratat, el scrie că "prelații și marii posesori religioși au inima atât de ocupată cu stăpânirile lumești și cu plăcerile afacerilor, încât nu se poate păstra nici un obicei de devoțiune, de rugăciune, de gândire la lucrurile cerești, la păcatele inimii lor sau la cele ale altor oameni ; nici nu pot fi găsiți studiind și predicând Evanghelia, nici vizitând și mângâind pe cei săraci".(19)Consecința, adică efectul tolerării oamenilor bisericii, ca "funcționari bogați ai cancelariei, tribunalului comunal, tribunalului regelui și ai fiscului, și ca judecători, șerifi, administratori și aprozi" (20), se spune că ei înșiși deveneau atât de lumești, încât nu mai sunt în stare să reproșeze mondenitatea altora. Aceste opinii au fost propagate cu atât de mult succes, încât în tratatul popular al reformatorului cu privire la întrebarea: "De ce preoții săraci nu au beneficii", el explică acest fapt ca provenind, în mare măsură, din obiecțiile resimțite de cei mai conștiincioși din acel ordin, față de practica patronilor laici, care persistau în a-i distrage de la chemarea lor proprie, numindu-i să dețină "funcții deșarte în curțile lor". El afirmă, de asemenea, în aceeași lucrare, și ca o consecință a obiceiului general la care s-a făcut referire, că atunci când apăreau posturi vacante, influența

conducătorilor era folosită în mod obișnuit în favoarea vreunui colector iscusit al pencei papei, sau a "unui funcționar de bucătărie, sau a unuia înțelept în construirea de castele, sau în afaceri lumești".(21)În ultima expresie, există o referire evidentă la William de Wykeham, celebrul episcop de Winchester, un prelat a cărui pricepere în arhitectură și finanțe îl recomandase în favoarea lui Edward; și a cărui îndepărtare din funcția de cancelar a fost un eveniment deosebit de vizat de noua măsură adoptată în actualul parlament.

Primind această petiție, regele a răspuns că va acționa în acest sens cu avizul consiliului său. Dar în luna următoare, Wykeham a demisionat din funcția de cancelar, iar episcopul de Exeter a încetat să mai fie trezorier al regatului. Succesul parțial al acestei încercări îndrăznețe de a restrânge guvernarea regatului în mâinile laicilor și de a limita grijile clerului la necesitățile spirituale ale turmei lor, nu putea fi cunoscut ca fiind în acord cu doctrina favorită a lui Wycliffe, fără a-l expune la resentimente sporite din partea propriului său ordin. Este imposibil în acest moment să determinăm în ce măsură eforturile reformatorului nostru au servit la producerea sentimentului care a dat existență și atât de mult efect unei petiții care trebuie să fi fost considerată ca fiind profund ofensatoare pentru oamenii bisericii. Totuși, a ști că un astfel de sentiment a existat, ar fi fost suficient pentru a determina clerul stabilit să asocieze orice rău imaginabil cu activitățile viitoare ale lui Wycliffe.Dacă reprezentanții poporului englez ar fi descoperit înclinații atât de periculoase, nu era decât corect să se concluzioneze că provinciile erau la fel de impregnate de acest material inflamabil; iar eforturile acestui profesor facinos ar fi fost considerate ca având tendința de a realiza aprinderea întregului popor.(22)

În această perioadă, disputa lui Wycliffe cu privire la administrarea sălii din Canterbury a ajuns în atenția regelui.(23) Acesta fusese supus deciziei suveranului pontif în 1367, dar sentința definitivă a fost suspendată până în anul 1370. Cititorul nu va fi deloc surprins să afle că încheierea acestui proces a fost favorabilă lui Woodhall și călugărilor - confirmând sentința de excludere, care fusese pronunțată de Langham împotriva reformatorului și a învățaților seculari. Faptul că Wycliffe își obținuse funcția din voința fondatorului era de necontestat ; dar a înclina decretele celor vii și ale celor morți după bunul plac al acestuia, era de mult timp practica curții papale. Probabilcă reformatorul a anticipat pe deplin această problemă.A fost atât de puțin afectat de ea, încât nu știu să existe nici măcar o singură referire la ea în vreuna dintre scrierile sale. Se poate presupune, totuși, că amintirea evenimentului îi ascuțea uneori invectivele, ca fiind îndreptate împotriva unor proceduri similare din partea aceleiași autorități. Oponenții săi, de asemenea, par să fi fost conștienți de ilegalitatea triumfului lor și au devenit serios preocupați, așa cum demonstrează amploarea mitei lor, să o facă sigură prin obținerea unei confirmări din partea regelui. Acest efort, într-adevăr, nu a fost făcut decât la aproape doi ani după ce fusese obținută decizia papei; și nu ar trebui să greșim, poate, dacă atribuim alarma pe care o implică, unei percepții a influenței crescânde a lui Wycliffe printre compatrioții săi. Eduard al treilea se scufunda acum sub infirmitățile vârstei și, mai ales, sub jena în care încercările sale de a pune mâna pe coroana Franței îl implicaseră atât pe el însuși, cât și națiunea.Despre modul în care a fost obținută sancțiunea acestui verdict papal, nu știm nimic, cu excepția faptului că printre mijloacele folosite de Woodhall și de însoțitorii săi în acest scop se număra suma de două sute de

mărci. Se poate presupune că o donație nu mai puțin considerabilă, a facilitat aceeași cauză la o altă curte, a cărei avariție a fost de veacuri proverbială.(24)

Wycliffe trebuie să fi renunțat acum la orice speranță de a recupera preferința care îi fusese astfel smulsă. Dar geniul său era de natură să creeze alte canale prin care să-și extindă influența. În anul care a urmat, el a efectuat noviciatul pentru gradul de doctor în teologie. În secolul al paisprezecelea, această demnitate era conferită mai rar de către universitățile noastre decât în vremurile mai târzii; iar de la cei care o primeau se aștepta un fel de generozitate, care nu reușea să se recomande celor mai prietenoși din colegii. În ce măsură Wycliffe s-a conformat obiceiului epocii în această privință nu știm.(25) Ridicarea sa la catedra de teologie în principala universitate a regatului a deschis un câmp important pentru răspândirea opiniilor sale și a făcut din anul 1372 o perioadă memorabilă în istoria sa.De la acel scaun au fost citite, fără îndoială, multe dintre piesele sale scolastice, care există încă, dar acestea, deși au contribuit la creșterea reputației sale în rândul contemporanilor și au facilitat astfel progresul opiniilor sale mai importante, au, în prezent, o valoare foarte limitată, chiar și pentru studenții în istorie. Printre compozițiile sale produse în această perioadă se numără o expunere extinsă a decalogului; și cum această lucrare este cunoscută publicului doar prin titlul ei, câteva extrase din ea, cu o notă generală a conținutului ei, ar putea să nu fie inacceptabile pentru cititor; mai ales că îi vor permite să judece opiniile teologice și sentimentul devoțional pe care reformatorul l-a adus în îndeplinirea îndatoririlor sale de profesor de teologie.(26)

Rezumatul obligațiilor noastre față de om și față de Creator, cuprins în cele zece precepte date lui Moise pe munte, a constituit o parte importantă a instrucției prezentate în serviciile bisericii din toate timpurile. Importanța pe care se presupune că i s-a acordat în ritualul papal în Evul Mediu a fost adesea invocată ca o circumstanță care trebuie să fi fost inseparabilă de multe beneficii morale și politice.Totuși, nu ar trebui să se uite că, în acest lung interval, adevărata semnificație a legii morale a fost înțeleasă foarte imperfect. De asemenea, în acest timp, mașinăria superstițiilor stabilite a fost ajustată cu măiestrie pentru a lipsi preceptul de aproape toată puterea sa, prin dezvăluirea nenumăratelor mijloace de a scăpa de pedeapsa sa. Aflăm, într-adevăr, din prologul comentariului la care ne-am referit acum, că în secolul al paisprezecelea, nu era un eveniment rar ca oamenii "să nu-l numească pe Dumnezeu stăpân, treizeci sau patruzeci de ani; și totuși să nu cunoască cele zece porunci ale sale".Pentru a atrage atenția asupra preceptelor divine, Wycliffe îi amintește cititorului său "că, așa sărac și neajutorat cum a intrat în lume, el trebuie să plece curând din ea, neavând cu el decât faptele sale bune sau rele". Pe acestea din urmă, de asemenea, le descrie în mod forțat ca ducând "la durerile iadului", iar pe cele dintâi, ca făcând legătura între natura omului și "fericirea înaltă a cerului". "Ar trebui să fim sârguincioși", observă el, "să învățăm iubirea lui Dumnezeu, să ne temem de El și să ne închinăm Lui trecând peste toate lucrurile din această lume. Dar aceasta nu putem face, fără să învățăm serios legea lui Dumnezeu și poruncile Lui. De aceea, este pe deplin și de mare nevoie să auzim poruncile lui Dumnezeu citite, predicate și învățate, și astfel să le învățăm și să le punem în practică, așa cum a poruncit Dumnezeu, sub pedeapsa damnării. Dar ce om mai este în zilele noastre care se teme să încalce poruncile lui Dumnezeu, sau care pune preț pe cel mai dulce cuvânt din toată legea lui Dumnezeu? Dragă Doamne!

este o minune dintre toate minunile de pe pământ, faptul că de la începutul vieții noastre, până la ultimul nostru sfârșit, nu obosim niciodată, nici noaptea, nici ziua, să ne ostenim pentru bunurile lumești, plăcute trupului nostru nenorocit, care nu vor dura aici decât o vreme mică; în timp ce despre învățarea legii lui Dumnezeu, care va fi hrană pentru sufletele noastre, care fie în fericire, fie în durere, va dura întotdeauna - despre astfel de lucruri, nu putem să ne ostenim cu adevărat până la sfârșit, pentru un singur ceas din zi !"Această nepăsare în ceea ce privește religia, el o deplânge ca fiind observabilă "în cea mai mare parte în toată lumea", fără a excepta "episcopii, parohii, vicari, preoți, preotese și frați".

În explicația sa a primului precept, senzualitatea, lăcomia și mândria sunt remarcate în mod special, ca fiind opuse omagiului și iubirii atât de corect cerute de Creator. Urmează apoi: "dacă un om vrea să respecte această poruncă, trebuie să creadă cu tărie că Dumnezeu Atotputernic în Treime, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, trei persoane într-un singur Dumnezeu, sunt cel mai nobil obiect care poate avea ființă, - toată puterea, toată inteligența, toată înțelepciunea, toată mila, toată caritatea și toată bunătatea, fiind în El și venind din El. De asemenea, trebuie să te temi de Dumnezeu mai presus de toate lucrurile din această lume și să nu calci poruncile Lui de dragul niciunui bine lumesc ; de asemenea, trebuie să Îl iubești pe Dumnezeu mai presus de toate și pe aproapele tău ca pe tine însuți; străduindu-te cu sârguință să înțelegi legea lui Dumnezeu, în special cele zece porunci ale Sale, și veghind ca voința ta să fie astfel reglementată, încât să fie în acord cu voia lui Dumnezeu. Amintește-ți, de asemenea, de bunătatea lui Dumnezeu, cum te-a făcut după chipul și asemănarea Sa și cum Isus Hristos, Dumnezeu și om deopotrivă, a murit atât de dureros pe cruce, pentru a cumpăra sufletul omului din iad, chiar cu sângele inimii Sale, și pentru a-l duce la fericirea cerului!"

În timp ce acestea sunt motivele prin care este impusă dragostea lui Dumnezeu, cu privire la cea de-a doua poruncă, el remarcă faptul că "toți cei care vor să fie numiți creștini, în timp ce trăiesc contrar trăirii și învățăturii lui Hristos și a apostolilor Săi, iau numele lui Dumnezeu în zadar: pentru că este în zadar ca un om să spună că este un om creștin și să nu facă nimic din faptele lui Hristos". Sperjurul și jurământul profan sunt cenzurate cu tărie ca încălcări ale acestui precept. Se spune că nelegiuirea primului este că îl face pe Dumnezeul adevărului, un complice al minciunii; cel de-al doilea este remarcat ca fiind opus anumitor canoane, care îl amenința pe clericul care îl comitea cu pierderea demnității sale, iar pe laic cu excomunicarea. Dar scriitorul face apel cu mai multă solemnitate la limbajul Mântuitorului, în predica sa de pe munte. Acesta îl transmite ca fiind "propriile cuvinte ale lui Hristos în Evanghelia sa" și adaugă imediat: "De aceea, pentru dragostea lui Hristos, care pentru voi și-a vărsat sângele, feriți-vă de acum înainte, zi și noapte, de jurământul vostru". Răspunsurile sale la anumite scuze, care au fost invocate pentru a atenua acest viciu, prezintă un specimen corect al stilului său mai popular de raționament.Astfel, a fost declarat ca fiind potrivit să ne amintim mereu de Dumnezeu; și de aceea s-a spus că este o greșeală mai mică să folosim numele său cu oarecare ireverență, decât să pară că ar trebui să fie tratat cu neglijență. Acest pretext superficial este comparat cu comportamentul unui supus, care ar trebui să facă o virtute din repetarea frecventă a numelui "unui prinț drept, chiar dacă ar fi pentru a-l trăda sau pentru a-i învăța pe alții să-l disprețuiască". Atunci

când practica este justificată ca efect al obișnuinței, motivul este asociat cu cel al unui hoț, care ar trebui să apeleze la dragostea sa confirmată de depredare, cât și ca o atenuare a unei anumite infracțiuni particulare. Se admite că Dumnezeu este milostiv, dar atunci când se deduce că nu va condamna oamenii "pentru un jurământ ușor", viziunea parțială asupra atributelor și guvernării divine pe care concluzia o implică, este astfel expusă în mod solemn: "Din moment ce Dumnezeu este un Domn atât de mare și poruncește omului său supus, sub pedeapsa iadului fără sfârșit, să respecte o poruncă atât de ușoară ca aceea de a-și abține limba de la jurături deșarte și false, nu este el vrednic să fie condamnat cu atât mai adânc, dacă o încalcă? A fost puțin lucru în Adam să mănânce un măr în paradis, considerat în afară de porunca lui Dumnezeu. Cu toate acestea, pentru că l-a mâncat împotriva interdicției lui Dumnezeu, el și toată omenirea au fost pe bună dreptate condamnați, până când Hristos i-a răscumpărat din nou, cu sângele Său prețios și cu moartea Sa grea de pe cruce!"Afirmația că, pentru a jura, era necesar să fii crezut, este eliminată cu același efect; și aici este regretat în mod special faptul că, într-o perioadă în care aproape fiecare propoziție rostită de oameni era un jurământ, această impietate a rămas necontrolată, chiar și în rândul slujitorilor și servitorilor prelaților înșiși, deși un ordin de oameni a fost ordinat să învețe legea lui Dumnezeu și să o pună în aplicare. "Cu siguranță", exclamă el, "este o minune, în afară de mila nesfârșită a lui Dumnezeu, că pământul nu se deschide și nu-i înghite repede în iad, pentru această trădare și altele pe lângă aceasta".(27)

În ceea ce privește porunca a treia, el remarcă faptul că sabatul este o zi care trebuie petrecută "în trei feluri de ocupații". Aceste ocupații sunt explicate, ca incluzând meditația devotată, închinarea publică și faptele de caritate. Maximele sale cu privire la ultima diviziune a datoriei creștine, arată bunătatea inimii sale; și trebuie să fi dat o particularitate marcantă manierelor discipolilor săi, dacă au fost adoptate cu adevărat de aceștia. Instrucțiunile sale în legătură cu închinarea publică cer cele mai umilitoare recunoașteri ale vinovăției și ale neputinței spirituale și îndeamnă închinătorul, în apropierea lui Dumnezeu, "să strige din toată inima către El pentru har și ajutor.

Pentru a ajuta reflecțiile minții evlavioase, în timpul orelor acestei zile sacre, el poruncește ca atunci să fie amintit în mod special, "că Dumnezeu este atotputernic - De ce? Pentru că a făcut toată lumea aceasta din nimic. Că El este atotînțelept - De ce? Pentru că el guvernează cu cea mai mare înțelepciune toate lucrurile.Că el este atot-bun - De ce? - Pentru că el face ca toate lucrurile să se întoarcă spre folosul oamenilor buni, care îl iubesc cu credință. Că este atot-drept - De ce? - Pentru că răsplătește toate faptele bune și pedepsește toate fărădelegile la timpul potrivit și în măsura cuvenită, atât în secret, cât și în public; nici o creatură nu se poate împotrivi pedepsei Sale, fie pe pământ, fie în purgatoriu sau în iad. Că este atot-milostiv - De ce ? - Pentru că este mai ușor să-i primească în har pe oamenii păcătoși, care vor să-și părăsească cu adevărat păcatele, decât să ceară milă". Cititorul este apoi avertizat că Sabatul nu este atât de mult o comemorare a lucrării de creație, cât a învierii lui Hristos și a darului Duhului; apoi se adaugă: "Gândește-te din toată inima la minunata bunătate a lui Dumnezeu, care era atât de înalt și atât de venerat în ceruri, încât a coborât atât de jos, s-a născut din fecioară și a devenit fratele nostru, pentru a ne cumpăra din nou, prin pasiunea Sa grea, din robia noastră față de Satana.A fost bătut, bătut și

biciuit, încât nu i-a rămas nici măcar o pată întreagă de piele, ci tot trupul lui era ca un singur jet de sânge. A fost încununat cu o coroană de spini pentru a fi înfruntat ; și când coroana, după cum spun unii scriitori, nu s-a așezat bine pe capul lui, din cauza spinilor lungi, au luat niște bâte și l-au bătut, până când spinii i-au străpuns locul creierului. Apoi a fost bătut în cuie, la mâini și la picioare, cu cuie ascuțite și aspre, pentru ca durerea lui să fie și mai mare, și astfel, în cele din urmă, a suferit o moarte dureroasă, atârnând cu toată rușinea de copacul cel tare ! Și toate acestea le-a făcut și le-a suferit din bunăvoința Sa, fără nici un păcat din partea Sa, ca să ne izbăvească pe noi de păcat și de durere și să ne ducă la fericirea veșnică. De asemenea, ar trebui să te gândești în mod constant, cum, după ce te-a făcut din nimic, l-ai părăsit pe El și toată bunătatea Lui, prin păcat, și te-ai dus la Satana și la slujba lui, în lumea fără de sfârșit, dacă Hristos, Dumnezeu și om, nu ar fi suferit această moarte grea pentru a ne salva. Și astfel, vezi marea bunătate și toate celelalte bunătăți pe care Dumnezeu le-a arătat pentru tine; și astfel vei învăța marea ta lipsă de bunătate; și astfel, vei vedea că omul este cea mai decăzută dintre făpturi și cea mai lipsită de bunătate dintre toate făpturile pe care le-a făcut Dumnezeu vreodată! Ar trebui să fie pe deplin dulce și încântător pentru noi să ne gândim astfel la această mare bunătate și la această mare iubire a lui Isus Hristos!"Sub influența unor astfel de reflecții, Wycliffe îi cheamă pe oameni să devină activi "în sabat în ceea ce privește sufletul, ca și în celelalte zile în ceea ce privește trupul"; cerând fiecăruia să se gândească mereu la propriul său păcat, precum și la scurtimea și falsitatea acestei lumi ticăloase". La următorul precept, se observă că onoarea acordată părinților ar trebui să se extindă și la pastorul creștin, ca un părinte spiritual, și la Creator, ca "cel mai bun dintre toți" și ca ființa pentru care oamenii ar trebui să fie pregătiți să facă orice sacrificiu sau să suporte "orice moarte". Se spune că interdicția "Să nu ucizi" este încălcată nu numai prin fapta de sânge, ci și prin privarea oamenilor de caracterul lor sau privirea lor cu ură.(28) Există multă forță de raționament și de mustrare în comentariul său asupra acestor precepte; și același lucru se poate observa și în tratarea celui referitor la viciile de impuritate. El afirmă, de asemenea, că "în multe locuri, nici preoții, nici clericii, nici cei căsătoriți, nici cei necăsătoriți, nu se pot feri" de astfel de infracțiuni. Pentru a-i ajuta pe oameni să reziste tentațiilor de această natură, sunt sugerate multe lucruri. Ispitelor li se amintește în mod special că patima lui Hristos este menită să-i salveze de păcat și "că Dumnezeu este prezent peste tot și vede foarte clar toate lucrurile și că este mai dispus să-i ajute pe cei care sunt în necaz și caută cu adevărat ajutorul său decât sunt ei gata să-l dorească, chiar dacă nu sunt niciodată atât de fervenți; și că Dumnezeu, din condescendența și adevărul său, nu va permite ca omul să fie ispitit mai mult decât poate suporta și, cu harul lui Dumnezeu, să învingă".

Unele extrase ar putea fi făcute în mod corespunzător din comentariile la celelalte precepte, dar observațiile de la sfârșitul tratatului sunt prea caracteristice pentru a fi omise. "De aceea, nu râvni la bunurile aproapelui tău, nu-l disprețui, nu-l calomnia, nu-l înșela, nu-l disprețui, nu-l dezmierda, nu-l batjocori - ceea ce este un obicei comun în zilele noastre - și astfel, în toate celelalte lucruri, nu face altfel decât ai vrea cu îndrăzneală ca el să-ți facă ție. Dar mulți cred că dacă dau un bănuț unui iertător, li se va ierta călcarea tuturor poruncilor lui Dumnezeu și, de aceea, nu iau seama cum le păzesc. Dar, îți spun, cu siguranță, chiar dacă ai avea preoți și frați care să cânte pentru tine, chiar dacă în fiecare zi ai asculta

multe slujbe, chiar dacă ai întemeia cenacluri și colegii, chiar dacă ai merge în pelerinaje toată viața ta, chiar dacă ai da toate bunurile tale iertătorilor, toate acestea nu-ți vor duce sufletul în cer. În timp ce dacă poruncile lui Dumnezeu sunt respectate până la capăt, chiar dacă nu se posedă nici un bănuț, nici o jumătate de bănuț, se va obține iertarea veșnică și fericirea raiului!"În concluzie, cititorul este avertizat că a suferi pentru Hristos nu poate fi o cerință grea, din moment ce el a suferit atât de mult pentru noi; și se face un apel la scenele prin care apostolii, mărturisitorii și martirii au trecut pentru a ajunge la înălțarea lor actuală, ca o încurajare de a suporta relele timpului cu resemnare și de a le considera ca fiind o mică onoare, dacă sunt îndurate pentru cauza Evangheliei.

Din aceste extrase, se poate forma o judecată corectă asupra opiniilor lui Wycliffe în teologie, în perioada în care a început să țină cursuri de teologie printre studenții din Oxford. Doctrinele care au fost în general considerate ca fiind cele care formează adevărurile distinctive ale revelației creștine, erau în mod evident partea preferată a crezului său. Astfel, îl găsim inculcând cu zel lecțiile inspirației despre căderea omului și depravarea consecventă a naturii umane; despre excelența și obligația perpetuă a legii morale; despre dependența exclusivă a fiecărui copil al lui Adam, pentru iertarea păcatelor sale, de ispășirea lui Hristos; și pentru victoria asupra ispitei și posesia sfințeniei, cât și de ajutoarele harului divin. S-a arătat, de asemenea, că aceste principii importante erau foarte departe de a fi privite cu răceala unei simple speculații. Dimpotrivă, în experiența lui Wycliffe, ele se găsesc unite cu acele sentimente de recunoștință și umilință, cu acea încredere smerită și sfințită în Dumnezeu și cu acele plăceri rafinate ale devoțiunii, pe care ele tind atât de direct să le producă.La el, pentru a folosi propriul său limbaj nervos, iubirea lui Dumnezeu era un exercițiu al sufletului, "plin de rațiune". Dacă prelegerile sale de la catedra de profesor erau ceva mai puțin devoționale sau mai puțin marcate de detalii practice decât tratatul pe care l-am examinat acum, nu va fi decât corect să presupunem că afirmațiile sale cu astfel de ocazii erau în perfectă concordanță cu doctrina mărturisită în compozițiile sale mai populare. Ar trebui remarcat, de asemenea, că doctrina anunțată de Wycliffe, cu privire la favoarea divină, ca aparținând cu siguranță, și ca aparținând numai, închinătorului a cărui încredere în harul Răscumpărătorului a produs iubirea lui Dumnezeu și a poruncilor sale, a fost una de o importanță nu mică. Se va arăta, într-adevăr, în cursul acestei relatări, că independența fiecărui mister preoțesc, care a fost astfel menținută, avea să se dovedească a fi mijlocul esențial și cel mai eficient al emancipării noastre religioase.(29)

NOTE

1. În intervalul dintre anii 1304 și 1378, următorii pontifi s-au succedat unul după altul, toți fiind francezi. Clement al V-lea; Ioan al XXII-lea; Benedict al XII-lea; Clement al VI-lea; Inocențiu al VI-lea; Urban al V-lea și Grigore al XI-lea

2. A se vedea avariția și abuzurile papilor de la Avignon, descrise de Mosheim, iii. 316-318. Printr-o varietate de uneltiri meschine și egoiste, care nu aveau "alt scop decât dobândirea de bogății, acești pontifi lipsiți de considerație au stârnit o ură generală împotriva scaunului roman și, astfel, au slăbit foarte mult imperiul papal, care era vizibil în declin încă de pe vremea lui Bonifaciu". Ibidem.

3. Domnul Hume pare neobișnuit de interesat de povestea sa, atunci când descrie politețea Prințului Negru față de iluștrii prizonieri obținuți prin victoria de la Poicters. Dar soldatul care a putut fi atât de grijuliu cu sentimentele regalității și ale cavalerismului, are cu atât mai puțin de susținut în apărarea cruzimilor aplicate unor clase inferioare, care erau totuși oameni. Froissart își încheie descrierea scenei feroce, care a fost urmată de această demonstrație de urbanitate, observând că "prințul de Wales, care era curajos și crud ca un leu, a avut o mare plăcere în această zi să se lupte și să-și alunge dușmanii". Această propoziție este eminamente caracteristică spiritului mult-famat al cavaleriei. Comportamentul aceluiași erou față de cetățenii din Limoges, este un fapt, printre multele din istorie, care arată disprețul față de suferința plebeilor pe care sistemul nu numai că îl perpetua, dar în mare măsură îl și producea. Cavalerii, cu această ocazie, au fost datori pentru viața lor vitejiei și rangului lor. Poporul a fost măcelărit fără milă, chiar și trei mii de bărbați, femei și copii ! Istoricul citat mai sus, deși nu este deloc încărcat de simpatie pentru părțile mai umile ale vreunei comunități, nu a putut trece de la această scenă de măcel fără să exclame: "Domnul să aibă milă de sufletele lor, căci au fost cu adevărat martiri".

4. În ceea ce privește amanta cavalerului, un scriitor modern afirmă cu gravitate: "Ea era divinitatea pe care o adora; ea era religia pentru care lupta și pentru care era gata să-și verse până la ultima picătură de sânge; siguranța ei trebuia să o vegheze cu o vigilență neobosită; rănile ei trebuiau răzbunate; iar reputația ei, fie că era vorba de frumusețe sau de onoare, trebuia afirmată și apărată. - Godwin s Life of Chaucer, ii. 286. În acest limbaj, oricât de ciudat ar suna, autorul nu a reușit să coboare la jumătate din absurditatea subiectului său. Astfel, Froissart numește o trupă de tineri cavaleri care au pornit la războaiele din Franța, purtând un bandaj la un ochi, hotărând să vadă doar cu celălalt, până când isprăvile lor ar fi câștigat favoarea doamnelor lor. Hbt.i. 33.

5. Domnul Hallam a atins cu o mână blândă viciile cavalerismului, dar observă că impuritatea moravurilor sale nu poate fi negată. "În ficțiunile amuzante, care par să fi fost singura lectură populară a Evului Mediu, domnește un spirit licențios, nu de acel tip mai ușor care este obișnuit în astfel de compoziții, ci care indică o dizolvare generală în relațiile dintre sexe." iii. 491.

6. Contesa noastră de Salisbury și Philippa, regina lui Eduard al III-lea, Jane de Montford, din Britania, și soția lui Charles de Blois, se numără printre femeile contemporane cu Froissart, care au devenit atât de pătrunse de sentimentul cavalerismului, încât, în caz de urgență, au fost în stare să facă fapte îndrăznețe în fruntea armatelor. Hist. i. 77, 81, 137, 139, 143.

7. Standardul foarte imperfect al echității, după care se ghidau în mod obișnuit cavalerii, poate fi dedus din faptul că viața "Oglinzii cavaleriei" a fost dedicată, iar o constituție de o forță neobișnuită a fost în întregime irosită, în două lupte, pentru niciuna dintre ele neputând fi invocat vreun motiv, fie de politică, fie de justiție. Sceptrul Franței era în mod clar proprietatea legală a posesorului său, iar Petru, din Castilia, era un monstru căruia aversiunea contemporanilor i-a conferit pe bună dreptate denumirea de "cel crud". Cu toate acestea, detronarea monarhului francez și readucerea unei ființe, proverbială pentru perfidia și crima sa, în posesia fostei sale puteri, au fost scopurile care au absorbit viața și energiile prințului Edward!

8. Life of Wiclif, p. 20.

9. Într-adevăr, dacă piesele la care s-a făcut referire ar fi avut data pe care domnul Lewis le-a atribuit-o, s-ar fi descoperit că mintea lui Wycliffe în 1368 ar fi fost exact ceea ce a fost în jurul anului 1380; - o concluzie care, oricât de general ar fi fost formată, este contrară faptelor. De asemenea, pe această presupunere, principalele incidente din viața reformatorului ar rămâne să fie considerate sub impresii foarte diferite de cele cu care suntem chemați acum să le privim. - MSS. Dub. class, c. tab. 3. Nr. 12. Despre conținutul acestui volum, cititorul va judeca din faptul că în el sunt cuprinse piesele 1-19 din catalogul scrierilor reformatorului (vol. II). Notă la ediția a doua.

10. Examinând volumul, am fost de acord cu părerea doctorului Sadler, apreciatul bibliotecar al colegiului Trinity, care s-a declarat convins că scrisul era cel al Arhiepiscopului, dar ușor modificat față de mâna sa obișnuită, din cauza unui efort de a scrie bine. Notă la cea de-a doua ediție.

11. Autorul unei critici extinse asupra acestor volume, în Church of Ireland Magazine, a declarat că am trecut cu vederea unele scrisori din Dublin MSS. scrise de Wycliffe înainte de moartea lui Armachanus (1360). Descoperirea unor astfel de documente ar fi fost extrem de mulțumitoare ; dar la examinare, se pare că MS. la care se face referire nu admite să fie atribuite reformatorului nostru. - Notă la a doua ediție.

12. Fox a atribuit o dată prea timpurie acestui eveniment, dar observă "că, prin moțiunea lorzilor din parlament și, în parte (după cum mărturisește autorul meu) și din ură față de cler, aceste funcții au fost mutate de la cler la lorzii vremelnici". Acte și monumente, i. 547.

13. Cotton's Abridgment, 45 Edward III.

14. Collier's Hist. i. 438, 460.

15. Următorul extras cu referire la Wycliffe și la reforma avută în vedere de parlament în 1371, deși în unele privințe inexact, merită transcris. "Se pare, de către cei care au observat ordinea și cursul vremurilor, că acest Wycliffe a înflorit în jurul anului Domnului nostru 1371, când Edward al treilea domnea în Anglia; căci acest lucru îl găsim în cronicile lui Caxton : - În anul Domnului nostru 1371, (spune el) Edward al treilea, rege al Angliei, în parlamentul său, era împotriva clerului papei. El a ascultat de bunăvoie și a dat ascultare vocilor și poveștilor ereticilor, împreună cu unii dintre sfetnicii săi; concepând și urmând păreri sinistre împotriva clerului. De aceea, după aceea, el a gustat și a suferit multe adversități și necazuri. Și nu după mult timp, în anul Domnului nostru 1372, el i-a scris episcopului de la Roma, că nu ar trebui, în nici un fel, să se mai amestece în regatul său, în ceea ce privește rezervarea sau distribuirea de beneficii; și că toți episcopii care se aflau sub stăpânirea sa, ar trebui să se bucure de libertatea lor anterioară și veche, și să fie confirmați de mitropoliții lor, așa cum se obișnuia în trecut." Fox. Acte și monumente, ubi supra.

16. Extrasul de mai sus l-am copiat dintr-un volum manuscris aflat la Bodleian, care include numeroase extrase transcrise din scrierile reformatorului de către Dr. James. Substanța pasajului, și în aceiași termeni, se găsește într-un comentariu timpuriu al lui Wycliffe asupra decalogului, (Cotton. MSS. Titus, D.xix. 122.) Această piesă va reclama în prezent atenția noastră.

17. Faptul că atacurile lui Wycliffe împotriva clerului nu au avut acel caracter nediscriminatoriu care a fost insinuat uneori, este evident din multe dintre scrierile sale. Următorul extras este dintr-o piesă compusă cam în această perioadă. "Al doilea tată al tău, este tatăl tău spiritual, care are grijă în mod special de sufletul tău, și astfel trebuie să te închini lui. Să-l iubești mai ales pe el înaintea celorlalți oameni și să te supui învățăturii lui, în măsura în care el învață voia lui Dumnezeu. Și să-l ajuți, după puterile tale, ca să aibă o hrană rezonabilă atunci când își face bine slujba. Iar dacă el va eșua în slujba sa, dând o pildă rea și încetând să învețe legea lui Dumnezeu, ești dator să ai o mare durere din această cauză și să îi spui cu blândețe și cu caritate lipsa lui, între tine și el singur". Cotton. MSS. Titus, D. xix. 122. Dacă Wycliffe a sancționat vreodată metode de reformă mai puțin blânde sau mai puțin scripturale, a fost pentru că s-a constatat că starea de boală necesita un tratament mai sever.

18. Ecclesiae Regimen. Bumbac. MSS. Titos, D. i. Substanța acestei lucrări este, fără îndoială, opera lui Wycliffe, dar copia din British Museum a fost transcrisă și, în unul sau două cazuri, interpolată după moartea sa. O mare parte din sentimentele și limbajul ei se regăsește în lucrarea sa despre prelați și în diverse alte lucrări. Există o a doua copie printre MSS-urile de la Trinity College, Dublin. Ar fi trebuit să o examinez, dar, din nefericire, a fost rătăcită în momentul în care am intrat în legătură cu această bibliotecă.

19. MS. C. C. C. Cambridge, care începe astfel: "Pentru trei abilități, domnii ar trebui să constrângă funcționarii să trăiască în blândețe, sărăcie voită și muncă fantomatică".

20. Ibidem. Expunând afacerile lumești ale funcționarilor de altă dată, el îi descrie ca semănând mai degrabă cu "executorii judecătorești decât cu episcopii". - MS. de viață contemplativă prefăcută. Dublin, clasa c. tab. 3. Nr. 12.

21. MS. C. C. C. Cambridge.

22. Rymer, vi. 45 Edw. III. Totuși, acest rău era prea adânc înrădăcinat pentru a fi eradicat brusc. Așa se face că Latimer îl deplânge ca fiind răul vremurilor sale. "Este un lucru de lamentat faptul că prelații, și alte persoane spirituale, nu se ocupă de funcțiile lor. Ei nu vor fi printre turmele lor, ci mai degrabă vor alerga încoace și încolo, ici și colo, unde nu sunt chemați, iar între timp îi vor lăsa la aventura de la care își iau traiul. Da, și mai mult decât atât, unii vor mai degrabă să fie funcționari la bucătărie, sau să ia asupra lor alte slujbe în afară de cea pe care o au deja. Dar cu ce conștiință fac aceștia în felul acesta, nu pot spune." - Sermons, folio, p. 171.

23. Este singular faptul că numele lui Wycliffe nu apare în documentul papal, deși este de o amploare considerabilă și redactat cu nu puțină precauție. Nici aceasta nu este singura circumstanță suspectă legată de el. - Apendice, nr. IX.

24. Domnul Lewis estimează cele două sute de mărci la aproximativ o mie de lire din banii noștri actuali. C.i. Zelul lui Wycliffe ca reformator a fost deseori descris de dușmanii săi ca provenind din resentimentele provocate de pierderea acestui proces. Falsitatea este prea palpabilă pentru a avea nevoie de expunere.

25. Leland de Script. Brit. 379. Wood's Ann. Lewis. Se crede că lucrarea citită cu ocazia amintită se află în biblioteca imperială din Viena. - Baber, p. 44.

26. Particularitățile care mă determină să atribui această dată timpurie comentariului menționat sunt diverse. 1. Deși extins, el nu conține nici cea mai îndepărtată referire la controversele privind euharistia sau traducerea Scripturilor în limba vernaculară; chestiuni care, de îndată ce au apărut, au devenit atât de mult subiect de discuție încât și-au făcut loc în fiecare producție a penelului reformatorului, care a fost cât de cât extinsă. 2. Ea include anumite afirmații de doctrină care sunt mult mai întunecate de erorile vremii, decât altele referitoare la aceleași puncte furnizate de scrierile ulterioare ale lui Wycliffe. Ar trebui, totuși, să se precizeze că, cu excepția cuvântului purgatoriu, care apare o singură dată după aceea, singurele sentimente exprimate în lucrarea prezentă, față de care un protestant modern ar obiecta, sunt conținute în paragraful introductiv la primul precept. Scriitorul sancționează acolo folosirea imaginilor în termeni mai puțin precauți decât într-o perioadă ulterioară, iar rugăciunea către sfinți nu numai că este recunoscută ca fiind un exercițiu important, dar este lăsată în întregime nerestricționată.La doi ani de la această dată, Wycliffe a fost chemat pe continent și, într-o omilie care pare să fi fost compusă imediat după întoarcerea sa, el condamnă practica de a oferi rugăciuni oricărui sfânt, a cărui admitere în cer nu este afirmată în Scripturi, și dezvăluie o suspiciune în ceea ce privește utilitatea reală a unor astfel de servicii, chiar și atunci când se referă la astfel

de persoane Bib. Reg. 18. b. 14. Ecclesiae Regimen, art. 10. Puțin mai târziu, întreaga practică a fost desconsiderată ca fiind urmașul nebuniei și ca deturnând mintea de la "Unicul Mijlocitor". Trialogus, iii. 30.

27. Pietatea lui Wycliffe pare să fi fost deosebit de șocată de profanarea vremurilor în această privință. Astfel, el face din nou apel la astfel de infractori: "Dar cum vei îndrăzni tu, nenorocitule păcătos, să stai în fața lui Hristos în cumplita zi a osândei, în timp ce mâinile, coasta, picioarele și rănile Lui sunt toate deschise și însângerate, și să aștepți să fii salvat în acea zi însângerată, și să aștepți să fii salvat în acea perioadă cumplită în virtutea numelui lui Hristos și a rănilor Lui dure, nume și răni pe care le-ai disprețuit în mod obișnuit și îngrozitor toată viața ta, în înjurături inutile". Ibidem. În tratatul său despre prelați, (C.C.C. Cambridge, MS.) reformatorul a numărat printre păcatele acestei clase de oameni, faptul că ei obișnuiau să jure, și în prezența altora, pe "inima, și oasele, și cuiele, și alte membre ale lui Hristos". Din înregistrarea interogatoriului lui William Thorp în fața arhiepiscopului Arundel, reiese, că limbajul oficial al primaților era nu de puține ori intercalat cu astfel de aserțiuni. Fox, i. 689.

28. Astfel, el atacă infracțiunea frecventă de omor din culpă. "Cum va fi îndrăznește să stea în fața lui Dumnezeu, cel care a ucis un fiu al lui Dumnezeu? Este o minune cum un om îndrăznește să distrugă creatura pe care Dumnezeu a făcut-o după chipul și asemănarea sa. Dacă un meșter are o dragoste atât de mare pentru opera sa încât nu poate suferi ca ea să se piardă, cât de mult, ghiciți, că Dumnezeu iubește creatura pe care a făcut-o după chipul și asemănarea Sa?". - Ibidem. Fapta este interpretată mai departe ca o disprețuire și o batjocorire a patimii și a morții dureroase a lui Isus Hristos, care a murit pentru a salva viața oamenilor "spre fericirea cerului". - Ibidem. Valoarea naturii umane, așa cum reiese din aceste fapte, a fost cea care l-a făcut pe Wycliffe un dușman al războiului și atât de devotat bunăstării religioase a oamenilor.

29. Profit de acest spațiu pentru a reaminti cititorului că termenul "lege" și expresia "legea lui Dumnezeu", care apar frecvent în producțiile teologice ale secolului al XIV-lea, în special în cele ale lui Wyclifte, trebuie înțelese adesea ca referindu-se nu doar la părțile preceptive ale Scripturii, ci la întreaga sumă a revelației divine. Aceasta a fost maniera de lucru a scriitorilor Vechiului Testament.

CAPITOLUL IV

STAREA INFLUENȚEI PAPALE ÎN ANGLIA LA SOSIREA LUI EDUARD AL III-LEA. – PLÂNGERI CU PRIVIRE LA ACEASTA. – STATUTUL ÎMPOTRIVA PROVIZORIILOR ȘI CEL DE PREMUNIRE. – AMBASADA LA CURTEA PAPALĂ. – CIRCUMSTANȚELE FAVORABILE DIN ACEASTĂ PERIOADĂ ÎMBUNĂTĂȚITE DE WYCLIFFE. – ANCHETĂ CU PRIVIRE LA NUMĂRUL DE BENEFICII STRĂINE ÎN ANGLIA. – O A DOUA AMBASADĂ LA CURTEA PAPALĂ, INCLUZÂND NUMELE LUI WYCLIFFE. – BRUGES, SEDIUL NEGOCIERILOR. – NOTĂ DESPRE ACEST ORAȘ. – WYCLIFFE CU DUCELE DE LANCASTER LA BRUGES. – REZULTATUL AMBASADEI SALE. – INFLUENȚA PROBABILĂ A ACESTEIA ASUPRA SENTIMENTELOR SALE. – ESTE PROMOVAT DE REGE LA PREOȚIA DE AUST ȘI LA RECTORATUL DE LUTTERWORTH. – PROCEDURILE PARLAMENTULUI BUN. – REFORMATORUL ESTE ACUZAT CĂ PREDĂ OPINII PERICULOASE. – APARIȚIA SA ÎN FAȚA EPISCOPULUI DIN LONDRA. – MOARTEA LUI EDWARD AL III-LEA. – ALEGERILE DIN PRIMUL PARLAMENT AL LUI RICHARD. – APELUL SĂU LA JUDECATA LUI WYCLIFFE. – RASPUNSUL ACESTUIA.

În partea introductivă a acestei lucrări, am observat disputele frecvente dintre succesorii primului nostru William și prelații romani. Obiectul acestei lupte era de a determina limitele puterii monarhice și pontificale în ceea ce privește persoanele și proprietățile clerului englez și chiar ale poporului englez.(1) Am văzut că omagiul feudal care fusese respins de mândria Cuceritorului a fost extorcat, după un interval de aproape două secole, de la slăbiciunea lui Ioan; și am remarcat aplicarea avidă a uzurpării politice și religioase care a fost astfel dusă la apogeu. Din acea perioadă, pontifii afirmă frecvent că voința lor este mai presus de orice lege, indiferent dacă afectează biserica sau statul; și, în diferitele lor exacțiuni, se pare că au fost rareori împiedicați de vreo restricție care să decurgă din sentimente de dreptate sau de milă. De aceea, în timp ce monarhii noștri au fost cu ușurință absolviți de jurămintele lor, în ceea ce privește Magna Charta, emolumentele ierarhiei engleze au fost conferite cu o profuzie nerușinată creaturilor de la curtea papală. Împotriva acestui sistem de tiranie și de depredare au fost făcute câteva proteste puternice; dar promisiunile de amendare au fost făcute imediat după ce au fost uitate; iar la venirea lui Edward al treilea, națiunea, deși mai puțin expusă ambiției papilor decât în unele domnii precedente, nu a fost mai puțin sărăcită de acele dispozitive care aveau ca scop să umple tezaurul papal.

În al șaisprezecelea an al lui Eduard al III-lea, recent alesul pontif, Clement al VI-lea, a declarat că următoarele două posturi vacante din biserica anglicană, în valoare anuală de două mii de mărci, erau, prin dispoziție, proprietatea a doi dintre cardinalii săi. Momentul era nefavorabil pentru o astfel de cerere, iar limbajul de plângere care fusese rostit de nobili și de comuni sub suveranii precedenți a fost acum repetat și a fost impus prin concursul sincer al monarhului. Edward, în scrisoarea sa către papă, afirmă în mod clar că obiceiul provizorilor a transferat proprietatea destinată susținerii religiei în mâinile unor oameni care nu locuiau în țară și nici nu înțelegeau limba acesteia, și care erau deopotrivă incapabili și lipsiți de dorința de a se achita de îndatoririle funcției lor; și adăugând că jurisdicția curților sale a fost în diferite aspecte afectată de această

practică, ea este descrisă ca fiind în contradicție atât cu prerogativa regală, cât și cu dreptul capitolelor și cu cel al patronilor în general. Răutățile astfel aruncate sunt de asemenea declarate a fi insuportabile; și văzute ca o consecință naturală a practicii noi de a asigura beneficii înainte ca acestea să fie vacante, se cere ca obiceiul provizorilor să fie imediat abolit. În sprijinul acestei afirmații, se remarcă faptul că însărcinarea papilor, așa cum derivă de la Sfântul Petru, este în mod evident să se împrietenească cu biserica, și nu să o asuprească; să hrănească, și nu să sărăcească turma lui Hristos.(2)

Dar repararea acestor nemulțumiri, deși a fost cerută cu fermitate, a fost cerută în zadar. De aceea, a revenit regelui și parlamentului, în anul 1350, să încerce să protejeze țara de acest sistem de fraudă necruțătoare, prin celebrul statut împotriva "provizorilor" și, trei ani mai târziu, printr-o altă lege, cunoscută la fel de bine sub numele de "premunire". Primul a declarat nulă colportarea la orice demnitate sau beneficiu, într-un mod care se opune drepturilor regelui, ale capitolelor sau ale patronilor săi - supunând părțile implicate în fiecare astfel de infracțiune, la amendă și închisoare și interzicând apelul, dincolo de curtea suveranului. Cel de-al doilea statut era îndreptat împotriva obiceiului tot mai răspândit de a transfera problemele legate de proprietate, de la decizia curților englezești la rejudecarea pontifilor - expunând pe viitor pe toți cei care comiteau astfel de infracțiuni la amenzi mari și la închisoare cu acordul regelui.(3) Aplicarea riguroasă a celei din urmă dispoziții a fost extrem de benefică; dar, din multe fapte ulterioare, este evident că prima a impus doar un slab control asupra relelor pe care intenționa să le înlăture.

În 1373, parlamentul englez se plânge încă de relele care decurg din dispozițiile papale, despre care se spune chiar că sunt mai opresive decât în orice altă perioadă anterioară. Pentru a salva proprietățile regatului și pentru a reduce la tăcere murmurele continue ale supușilor săi, Edward i-a însărcinat pe Gilbert, episcop de Bangor, Bolton, călugăr de Dunholm, William de Burton și John de Shepey, să îi declare papei nemulțumirea pe care conducerea sa a stârnit-o în întreaga națiune. Grigore al unsprezecelea, care ocupa atunci scaunul papal, locuia la Avignon, și lui i-a fost transmisă revendicarea lui Edward și a poporului englez, "ca pontiful să renunțe la rezervarea beneficiilor în biserica anglicană; ca clerul să se bucure de acum înainte în mod liber de alegerea lor la demnitățile episcopale; și că ar putea fi suficient, în cazul alegerii unui episcop, ca numirea sa să fie confirmată de către mitropolitul său, așa cum era obiceiul străvechi."(4) La acest memoriu s-au făcut unele concesii parțiale ; dar acestea erau atât de defectuoase sau făcute cu atât de puțină aparență de sinceritate, încât în parlamentul din același an a fost prezentată o petiție care implora să se găsească un remediu împotriva provizoratului papilor și împotriva altor obiceiuri noi, care secaseră țara de bogăția sa într-o măsură care nu mai putea fi suportată. În consecință, a fost adoptată o lege pentru a proteja comunitatea de aceste incursiuni rapace ale capului bisericii, lege care, declarând că alegerea episcopilor este complet independentă de sancțiunea papală, a devenit o lege, afectând atât supremația spirituală, cât și cea temporală asumată de pontifi.(5)

Partizanatul papilor de la Avignon și al conclavilor lor față de interesele rasiale era prea bine cunoscut în această perioadă pentru a nu avea o influență considerabilă asupra sentimentelor populare din Anglia. În orice circumstanțe, cea mai generală noțiune de echitate, sau simplul egoism al naturii umane, ar fi

fost suficiente pentru a face din practicile la care se face referire un motiv de regret serios. Dar a vedea regatul ca fiind supus acestui proces de epuizare și, în principal, ca bogăția sa să fie transferată pentru a ajuta resursele celui mai puternic adversar al său, era inseparabil de un sentiment de indignare și de o plângere amară. În această criză a sentimentului popular, eforturile lui Wycliffe aveau să devină deosebit de eficiente. Zelul și învățătura sa au fost folosite pentru a demonstra că autoritatea asumată de pontifi și de mulți dintre membrii clerului național, în ceea ce privește afacerile statelor și proprietatea ecleziastică, era, în cele mai multe cazuri, o uzurpare și o abatere considerabilă de la maximele care fuseseră respectate de preoțimea creștină în cele mai bune epoci ale bisericii. În același timp, el s-a străduit să demonstreze că efortul comunelor de a reforma nemulțumirile spirituale nu era nici nou, nici deranjant, ci un exercițiu legitim al puterii. De asemenea, se poate observa că, în diferitele plângeri formulate de acest organism, cu privire la astfel de chestiuni, nimic nu poate fi mai puțin evident decât un sentiment de suspiciune cu privire la oportunitatea de a intra pe terenul pe care l-au luat. Dimpotrivă, papii sunt vădit considerați ca fiind centrul unui corp de oameni, care, sub haina unei vocații sfințite, trăiau pentru a se complace în orice pasiune lumească. De asemenea, această boală era considerată atât de inveterată, încât orice speranță de vindecare, ca provenind din sursa potrivită, pare să fi fost abandonată. Dar ceea ce preotul a refuzat să încerce, magistratul era hotărât să realizeze.

Această stare de emoție populară a fost cea care a sugerat importanța unei anchete imediate cu privire la numărul și valoarea exactă a beneficiilor străinilor din Biserica Angliei.(6) În posesia informațiilor certe pe care această anchetă le-a furnizat, parlamentul a hotărât ca 1374, să aleagă anumiți delegați, care să transmită încă o dată doleanțele lor pontifului.

Primul nume de pe lista persoanelor astfel numite este cel al unui prelat care fusese angajat în comisia anterioară; al doilea este cel al reformatorului nostru.(7) În cele ce urmează, se va arăta că, la începutul anului 1377, Wycliffe s-a aflat în fața prelaților englezi, acuzat că a publicat opinii care au zdruncinat orice pretenție seculară a ierarhiei; și care erau nu mai puțin ostile față de acea teorie a puterii spirituale, din care derivase în principal influența lumească a clerului. Cu toate acestea, aceste opinii, pentru care a fost acuzat atunci că le-a promulgat de ceva timp, trebuie să fi fost publicate înainte de sfârșitul anului 1374, deoarece intervalul care a urmat a fost petrecut pe continent.Rezultă, prin urmare, că pentru parlamentul care a cerut astfel apariția sa ca avocat în numele regelui și al poporului, noutățile sale de opinie cu greu ar fi putut fi necunoscute. Dar negocierea cu care numele reformatorului nostru a fost astfel asociat, nu trebuia să se desfășoare la reședința papală. Și din ceea ce se știe despre Roma în timpul Evului Mediu, era cu siguranță o chestiune politică să împiedice oamenii luminați să respecte prea mult manierele care predominau în general printre cei mai apropiați pandanți succesorilor Sfântului Petru. (8) Wicliffe cu greu s-ar fi putut îndoi că corupția pe care o deplângea atât de mult în rândul membrilor bisericii, se datorează în mare măsură capului ei. Dar până atunci el văzuse mult mai mult din izvoare decât din fântână; și din acest motiv, aproape că putem regreta că întâlnirea delegaților a fost aranjată să aibă loc la Bruges și nu la Avignon.

Cu toate acestea, fostul oraș era unul de mare întindere și prezenta un interes considerabil. Numele său provenea de la un pod legat de el; fondarea sa este

atribuită anului 760; iar fortificațiile sale s-au ridicat în mai mult de un secol ceva mai târziu. Când comerțul s-a extins în numeroasele orașe în provinciile din Germania și Flandra, bogăția astfel dobândită a devenit o atracție prea mare pentru a fi mereu combătută de pasiunile nedisciplinate ale celor puternici. Prelații, cărora le revenea guvernarea diferitelor orașe, cu titlul de vicari imperiali, erau în general nepopulari; iar nobilimea locală - care pare să fi fost la fel de dispusă la extorcări ilegale și la răpiri private, ca și la certuri politice și la sporturile de câmp - nu erau mai puțin obiectul suspiciunilor. Multe pericole reale au fost, fără îndoială, resimțite ca provenind din piraterie și invazie.Dar ne putem imagina cu ușurință că astfel de rele ar fi fost amplificate în mod viclean de către aceste republici maritime, astfel încât să dea o aparență cât mai plauzibilă industriei cu care se străduiau să își protejeze locuințele și proprietățile de apropierea probabilă a unui inamic. Cu siguranță pentru a proteja bogăția și independența care au fost răsplata ingeniozității și a muncii lor, aceste fraternități comerciale s-au unit într-o alianță prietenoasă, constituind faimoasa Ligă Hanseatică. Acest organism, solicitând uneori protecția secretă, alteori cea deschisă a suveranului, și-a menținut poziția de-a lungul mai multor secole, nu numai împotriva celor mai formidabile combinații de pirați, ci și împotriva orgoliului nelegiuit al multor aristocrații locale și adesea împotriva armelor spirituale ale bisericii. Formarea acestei uniuni memorabile datează de la mijlocul secolului al XIII-lea. Existența sa poate fi, probabil, urmărită până într-o perioadă mai veche; dar atunci a luat o formă definită, admițând în garanțiile sale doar acele orașe care erau în posesia propriilor chei și libere în exercitarea jurisdicției lor civile. Prin această ligă, care în 1370 includea peste șaizeci de orașe, Bruges a primit o distincție de invidiat.În urma unor aranjamente făcute în 1262, acest oraș a devenit în scurt timp emporiul Europei; unind, ca urmare a localității sale și a stării imperfecte a navigației, traficul în creștere de la Marea Baltică și vechiul comerț din Mediterana și din est. Într-o adunare din 1361, se spune că șase sute de doamne din Bruges au întrecut-o pe regina Franței în ceea ce privește prețul ținutelor lor, spre umilirea declarată a vanității regale. Odată cu acest gust pentru splendoare, spiritul libertății civile, care se ridica pretutindeni alături de cel al inițiativei comerciale, a fost atât de legat încât a imprimat manierelor cetățenilor din Bruges o încredere în sine și o neînfricare care, la victimele mai răbdătoare ale tiraniei feudale, trecea drept prezumție și insolență. (9)

Erau multe lucruri într-o astfel de stare a societății care să-l intereseze pe Wycliffe. Acele obiceiuri luxoase, într-adevăr, și acea iubire de finețe care caracterizau de mult timp populația de dinaintea lui, nu ar fi putut fi privite cu plăcere de o minte cu tenul său sever. Dar rezistența constantă pe care o prezentau cetățenii din Bruges față de orice impunere opresivă, fie că venea din partea conducătorilor lor civili sau ecleziastici, trebuie să fi stârnit admirația sa. Din același sentiment, ca și în progres în rândul compatrioților săi, a luat naștere actuala sa însărcinare; și faptul că s-a întors din ce în ce mai zelos pentru a o întări și maturiza, nu este o chestiune de conjectură.

De asemenea, trebuie remarcat faptul că, în timpul șederii sale în acest oraș, acesta a devenit sediul negocierilor dintre ambasadorii Franței și Angliei, sub medierea arhiepiscopului de Ravenna și a episcopului de Carpentras, în calitate de reprezentanți ai papei. Ducii de Anjou și Burgundia, frați ai suveranului, au fost delegați din partea Franței; iar pretențiile Angliei au fost încredințate contelui de Salisbury, Sudbury (pe atunci episcop de Londra) și ducelui de Lancaster.(10)

Felul în care Wycliffe a apărut la Bruges, avea să-i asigure accesul la acești ambasadori din partea celor mai formidabile puteri ale epocii, și i-ar fi condus la o cunoaștere mai intimă a intrigilor care au fost prea des admise în politica statelor și a bisericii. Astfel de lecții puteau să nu fie plăcute, dar dobândirea lor era importantă.

Informațiile noastre cu privire la progresul negocierilor care au solicitat atenția lui Wycliffe sunt imperfecte. Este cert că el a sosit la Bruges în preajma lunii august, în 1374; și sub data de septembrie 1375, găsim șase bulații adresate monarhului englez de către pontif și care tratează chestiuni aflate atunci în discuție între această națiune și papalitate.(11) În aceste documente se prevedea că nici o persoană aflată în prezent în posesia unui beneficiu în Anglia nu va fi deranjată de vreo intervenție a autorității papei; că rezervarea beneficiilor care fuseseră declarate de Urban al V-lea și la care încă nu s-a dat curs, va fi anulată; că titlurile unor clerici care fuseseră puse la îndoială de ultimul papă vor fi confirmate, renunțându-se de asemenea la solicitarea primelor lor fructe; și să se facă o evaluare a veniturilor anumitor cardinali, care au reședințe în Anglia, pentru a repara bisericile lor și alte clădiri ecleziastice, care au căzut în ruină - amploarea unei astfel de evaluări urmând să fie determinată de verdictul unui juriu convocat în vecinătate.A prelungi o controversă care tindea spre un rezultat nefavorabil era o maximă vizibilă în politica curții Romei și una care s-a dovedit a fi de mare importanță pentru cauza sa. Nu de puține ori se întâmpla ca un interval scurt de timp să îi plaseze pe apelanți în circumstanțe mult schimbate; astfel încât o decizie pe care nu ar fi fost înțelept să o anunțe imediat, era adesea anunțată fără pericol la o perioadă ulterioară. În astfel de cazuri, pontifii atribuiau de obicei întârzierea lor dificultăților serioase ale chestiunilor pe care le aveau în față; și atunci când erau obligați să facă unele comunicări în legătură cu acestea, era adesea doar pentru a câștiga timp sau pentru a verifica efectul unei evaziuni. Astfel, în scrisorile adresate lui Eduard al III-lea, după o întârziere de mai bine de douăsprezece luni, nu exista nici o renunțare la pretențiile pontificale. Rezervarea beneficiilor; cererea de prime fructe, de la cei care deveneau vacanți; și alte câteva obiceiuri odioase, au fost abandonate doar în măsura în care erau legate de autoritatea lui Urban. Tăcerea succesorului său cu privire la astfel de puncte, în măsura în care acestea puteau fi implicate în propria sa conduită, descoperă în mod clar că fiecare principiu din sistemul de uzurpare atât de puternic cenzurat, era încă considerat ca fiind inalienabil.Faptul că acestea au fost opiniile exprimate în Anglia cu privire la scrisorile papale poate fi dedus din continuarea ambasadei care le-a produs. Dintr-un răspuns al lui Edward la o petiție a parlamentului convocat în luna aprilie a anului următor, reiese că comisarii regali își continuau instrucțiunile în numele bisericii engleze.(12) Dar bătrânul monarh era în declin rapid; influența sa continentală era aproape anihilată; și facțiunea făcuse incursiuni considerabile în politica internă a regatului său.Ajutat de aceste circumstanțe, Grigore al unsprezecelea a reușit să își păstreze autoritatea nealterată, consimțind doar la o restricție parțială a acesteia, și la această restricție doar în condițiile în care aceasta ar putea fi făcută în curând pentru a furniza un pretext pentru a relua ceea ce părea să cedeze. S-a convenit ca, pe viitor, papa să renunțe la rezervarea de beneficii; dar s-a cerut, de asemenea, ca regele să nu le mai confere prin mandatul său, "quare impedit". Această concesie, care consideră autoritatea pontifilor, în ceea ce privește funcțiile și emolumentele bisericii anglicane, ca fiind cel puțin egală cu cea a suveranului, reprezintă valoarea

reparației obținute printr-o negociere de doi ani. Confirmarea oficială a alegerilor episcopale și abatelui, care fusese asumată de papi, se număra printre subiectele de plângere din partea comisarilor englezi; dar era un obicei care implica prea multe pentru a satisface atât avariția, cât și ambiția pontifilor pentru a nu fi păstrat cu obstinație. Gilbert, căruia i-a revenit în principal conducerea acestei ambasade, a fost transferat imediat după întoarcerea sa la scaunul din Hereford; și, în 1389, la cel din St. David; și cum avansarea sa, în ambele cazuri, a fost rodul dispozițiilor papale, este evident că în cazul său, cel puțin, obiectele acestei ambasade au fost încredințate unor mâini necorespunzătoare.

Wycliffe, care probabil a considerat că întinderea pretențiilor pentru care a fost chemat să le susțină includea doar o parte din ceea ce ar fi putut fi preferat, cu aceeași dreptate, a fost mai mult decât dezgustat de acest rezultat al negocierilor prelungite. De asemenea, așa a fost dezvoltarea sfințeniei papale, care a apărut în urma discuțiilor sale cu trimișii pontifului, încât reproșurile sale, care până atunci fuseseră îndreptate spre capul bisericii doar de la distanță și implicit, sunt aplicate în acest sens, la scurt timp după acest moment, cu o severitate neîndurătoare. Papii au învățat, în scurt timp, să îi privească ca pe niște oameni a căror înălțare nu servea decât la răspândirea mai largă a ciumei unui exemplu care întrecea totul prin mondenitatea și avariția sa. Lăcomia și ambiția seculară, care au pretins cu atât de mult succes reputația unui zel pentru pietate, au fost dezbrăcate de deghizarea lor; și se va vedea că stimulul astfel transmis spiritului său de cercetare a dat o mai mare amploare și un caracter mai hotărât eforturilor sale de a se opune corupțiilor abundente. (13)

Ducele de Lancaster s-a îmbarcat la Bourdeaux, spre Anglia, la 8 iulie 1376, și nu avem nicio dovadă că Wycliffe a părăsit Bruges mai devreme. Dar, în timpul absenței sale, reformatorul a primit cea mai neechivocă dovadă, că respectul pe care suveranul său îl nutrea pentru caracterul său nu a fost în niciun fel diminuat. În noiembrie 1375, el a fost prezentat de rege la prebenda de Aust, în biserica colegială din Westbury, în dieceza de Worcester. Cam în aceeași perioadă, rectoratul de Lutterworth, în Leicestershire, a devenit vacant. Lordul Henry de Ferars, conducătorul, era pe atunci minor; în consecință, a revenit coroanei sarcina de a numi următorul titular, iar patronajul regal a fost din nou exercitat în favoarea lui Wycliffe.(14)

Cu toate acestea, intervalul care îi adusese beneficii reformatorului l-a implicat pe ducele de Lancaster într-o luptă politică care i-a afectat restul vieții. În timp ce cariera lui Eduard și a fiilor săi a fost de natură să satisfacă vanitatea națiunii, egoismul sentimentelor populare era într-o bună măsură controlabil. Dar balanța prosperității se întorsese de curând în favoarea dușmanului. Măsurile guvernului, ca o consecință obișnuită, au început să fie mai puțin acceptabile, iar ducele de Lancaster, asupra căruia, din cauza vârstei regelui și a bolii moștenitorului, se concentrau în principal grijile administrației, s-a trezit expus la o mare parte din petulanța și prejudecățile în creștere. Este posibil ca prințul de Wales să fi avut unele obiecții reale față de comportamentul oficial al fratelui său; este cert că, în acest moment de criză, numele moștenitorului aparent a fost asociat cu măsuri menite să facă din John de Gaunt obiectul dezinteresului poporului.(15) Dar istoria parlamentului care s-a distins în acest fel este învăluită nu în puține neclarități. Courtney, episcop de Londra, și Wykeham de Winchester, împreună cu alți membri de frunte ai acestuia, erau oameni ale căror

sentimente sunt cunoscute ca fiind la cea mai mare distanță de spiritul democrației. În același timp, atacul condus de Camera Comunelor, în timpul acestei sesiuni, asupra diverselor ramuri ale corupției oficiale, este unul dintre cele mai hotărâte eforturi pentru cauza religiei și a libertății generale, care se găsesc în analele noastre parlamentare. Pentru a explica acordul unor partide atât de opuse, în măsurile decisive adoptate, s-a presupus că prelații numiți mai sus, și adepții lor, au coborât să folosească influența populară, ca cea mai bună protecție a lor pentru a suplini administrația existentă; și că, deși se știa că unele plângeri severe, cu privire la corupțiile bisericii, trebuie în consecință să ajungă în prezența regelui, s-a aranjat în secret ca ele să fie acolo făcute ineficiente.(10) Această viziune a evenimentului, deși nu este lipsită de dificultăți, înlătură cel mai mare număr de perplexități legate de el.În cadrul procedurilor sale, acuzațiile aduse în timpul acestei sesiuni împotriva servitorilor coroanei au fost urmate în mai multe cazuri de confiscare și de încarcerare. Printre principalii păgubiți s-au numărat lordul Latimer, prietenul cunoscut al ducelui de Lancaster; și Alice Perers, o femeie care, după moartea lui Philippa, se spune că a dobândit o influență necorespunzătoare asupra regelui și că a adăugat la intrigile obișnuite ale unei curți, în unele cazuri, obrăznicia de a împiedica public cursul justiției. Expulzarea lui Latimer din consiliul regal, se spune că a fost pentru totdeauna; iar pedeapsa lui Alice Perers, care a fost fără îndoială foarte calomniată, se pare că a constat în confiscarea și în interdicția de a se apropia de persoana suveranului.(17) Cu toate acestea, este suficient să cunoaștem relația în care Latimer se afla cu John de Gaunt; și faptul că Edward a păstrat-o pe femeia odioasă lângă el până în ultimele clipe ale vieții sale; pentru a fi siguri că liderii parlamentului din 1376 au fost oameni a căror conduită a fost cu greu mai plăcută pentru monarh decât pentru cel de-al doilea fiu al său. Dar, oricât de imperfecte ar fi notițele noastre cu privire la istoria secretă a acelei convenții, s-a remarcat pe bună dreptate că politica adoptată "de a folosi Camera Comunelor ca un motor de atac împotriva unui minister nesuferit a fost perfect nouă și indică o schimbare sensibilă în caracterul constituției noastre. În timpul domniei lui Eduard al II-lea, parlamentul nu a avut prea mult de spus în ceea ce privește rezistența la guvern: mult mai mult au făcut-o baronii, prin revoltele chiriașilor lor feudali. Cincizeci de ani de autoritate mai bine respectată, de lege mai bine aplicată, au făcut ca acestea să fie mai periculoase și să aibă un aspect mai violent decât înainte. O resursă mai sigură s-a prezentat în ponderea sporită a camerei inferioare în parlament; și această influență aristocratică indirectă a dat un impuls surprinzător acestei adunări; și a tins în special să stabilească, fără îndoială, controlul său asupra abuzurilor publice." (18)

Și în timp ce energia camerei inferioare a fost astfel folosită în mod eficient în ceea ce privește ministerul existent și a furnizat un precedent atât de important în istoria noastră parlamentară, dezvăluirile sale despre dezordinea ecleziastică sunt făcute cu aceeași mână de fier, prezentându-le ca coborând, în mod evident, de la capul ierarhiei până la cel mai de jos dintre membrii săi. Cu toate acestea, evenimentul a descoperit în curând că această ultimă categorie de rele era mai puțin la îndemâna unei Camere a Comunelor engleze decât prima. Dar tonul de protest adoptat în aceste puncte de către reprezentanții poporului englez în 1376 este demn de remarcat.Putem concluziona cu siguranță că ei s-au înșelat când au afirmat că regatul pierduse de curând două treimi din populația și bogăția sa; dar dezastrele, fie ale războiului din străinătate, fie ale sărăciei și bolilor de acasă,

despre care se credea că au provocat aceste privațiuni alarmante, sunt în principal imputate practicilor greșite ale papilor și cardinalilor.În esența petiției lor, așa cum a fost prezentată de Sir Robert Cotton, ei afirmă că taxele plătite curții de la Roma pentru demnitățile ecleziastice se ridicau la de cinci ori mai mult decât cele obținute de rege din întreaga producție a regatului. "Pentru o anumită episcopie, sau altă demnitate", se spune că papa primește, "prin traducere și moarte, trei, patru sau cinci, mai multe impozite; și în timp ce pentru bani, brokerii din acel oraș păcătos (Roma) promovează mulți catitori, fiind cu totul neinstruiți și nedemni, la o mie de mărci traiuluilor anual, iar cei instruiți și demni abia pot obține douăzeci de mărci, prin care învățătura decade ; străinii, continuă ei, "și dușmanii acestei țări, care nu au văzut niciodată și nici nu le pasă să vadă pe enoriașii lor, au aceste venituri; prin aceasta ei disprețuiesc serviciul lui Dumnezeu, și duc departe comoara regatului, și sunt mai răi decât evreii sau sarazinii. " Împotriva acestor obiceiuri, ei invocă "legea bisericii", care cere ca toate aceste preferințe să fie acordate din caritate, "fără a se ruga sau a plăti".Ei afirmă, de asemenea, că este o cerință a rațiunii, că instituțiile care au fost rodul devoțiunii, ar trebui să fie păstrate în slujba cauzei ospitalității; și nu se tem să adauge, că "Dumnezeu i-a dat oile sale papei pentru a fi păscute, și nu tunse sau rase; și că patronii laici, percepând simonia și lăcomia papei, învață astfel să-și vândă beneficiile lor unor simple brute, la fel cum Hristos a fost vândut evreilor." Prin astfel de mijloace se spune că pontiful obține numai din Anglia un venit care depășește pe cel al oricărui prinț din creștinătate. Prin urmare, se afirmă că "colectorul papei și alți străini, dușmanii regelui, numai spioni mincinoși pentru demnitățile englezești, și care dezvăluie secretele regatului, ar trebui să fie eliberați din funcție". De asemenea, se adaugă: "Că același colector, care este de asemenea și primitor al pencei papei, ține o casă în Londra, cu funcționari și ofițeri aparținând acesteia, ca și cum ar fi una dintre curțile solemne ale regelui, transportând anual către papă, douăzeci de mii de mărci, poate chiar și mai mult: că cardinalii și alți străini, rămânând la curtea Romei, - dintre care un cardinal este decan de York; altul de Salisbury; altul de Lincoln; un altul arhidiacon de Canterbury; un altul arhidiacon de Durham; un altul arhidiacon de Suffolk; și un altul arhidiacon de York ; un alt prebendar de Thane și Nassingdon ; un alt prebendar de York, în dieceza de York, - au și diverse alte funcții, adică cele mai bune demnități din Anglia, trimițând anual, douăzeci de mii de mărci, în plus față de ceea ce au brokerii englezi care zac aici : că papa, pentru a-i răscumpăra pe francezii, dușmanii regelui, care apără Lombardia pentru el, percepe întotdeauna, după bunul său plac, o subvenție din partea întregului cler din Anglia; că papa, pentru un simplu câștig, face diverse traduceri ale tuturor episcopatelor și ale altor demnități din regat; și că perceptorul papei a luat anul acesta pentru uzul său primele roade ale tuturor beneficiilor ; că ar fi bine, prin urmare, să se reînnoiască toate statutele împotriva proviziilor de la Roma, din moment ce papa își rezervă toate binefacerile din lume pentru darul său propriu, și a creat în acest an doisprezece noi cardinali - astfel încât acum sunt treizeci, în timp ce în mod obișnuit erau doar doisprezece în total; și toți cei treizeci de cardinali, cu excepția a doi sau trei, sunt dușmanii regelui. "Din aceste fapte se argumentează că pontifii, dacă nu sunt controlați, ar putea, în scurt timp, să confere demnitățile seculare și proprietățile regatului propriilor lor creaturi, după modul în care au "accesat" pentru ei înșiși alegerea conducătorilor "tuturor caselor și corporațiilor religioase". Pentru a proteja țara de practici care amenințau să facă ca actualele sale situații stânjenitoare să se perpetueze și, prin privarea clerului autohton de

aproape orice stimulent pentru îmbunătățire, să o reducă la barbarie, s-a cerut ca provizoratul papilor să fie combătut cu tărie și ca nici un "colector sau prozator papal să nu rămână în Anglia, sub pedeapsa vieții și a membrelor; și ca nici un englez, sub aceeași pedeapsă, să nu devină un astfel de colector sau prozator sau să rămână la curtea Romei".(19)

Astfel s-au desfășurat lucrările unei adunări căreia admirația poporului i-a conferit numele de bunul parlament. Singura circumstanță derutantă cu privire la acesta este că măsurile sale au implicat atâta ostilitate față de ducele de Lancaster. Nici nu este ușor de presupus că oameni atât de zeloși în cauza reformei ecleziastice, ar fi fost determinați să sacrifice un partizan atât de eficient, dacă nu ar fi fost îndemnați să anticipeze cel mai activ ajutor din partea noilor lor aliați, care erau cunoscuți ca fiind adversarii săi. Dacă aceasta era totuși așteptarea lor, au fost dureros de înșelați; iar adeziunea ducelui la obiectivul lor, în ciuda rănii primite astfel din mâna prietenilor săi, poate fi considerată ca o dovadă nu prea mică a sincerității sale politice.

Am observat că John of Gaunt s-a îmbarcat pentru Anglia la începutul lunii iulie. Înainte de debarcarea sa, parlamentul, care îl exclusese de la un loc în guvern și, printre ultimele sale acte, îi retrăsese puterea de ambasador, a fost dizolvat.(20) De asemenea, prințul de Wales, podoaba cavaleriei, își dăduse ultima suflare pe un pat de boală. Regele, se pare, era departe de a fi mulțumit de comitetul care fusese numit de curând pentru a-i fi consilier; și declarându-l pe ducele de Lancaster - acum fiul său cel mare - principalul său asociat în guvern, părțile care fuseseră urmărite de fosta Cameră a Comunelor au fost rechemate în scurt timp. În pedeapsa ulterioară, de asemenea, a lui Peter de la Mare, a contelui de March și a episcopului de Winchester, care au fost cu toții membri activi ai parlamentului bun, aflăm sentimentele curții cu privire la autorii măsurilor odioase care obținuseră sancțiunea acelei adunări.

Între dizolvarea parlamentului și întrunirea altui parlament, mai dedicat politicii sau puterii lui John de Gaunt, au trecut aproximativ șase luni. În acest interval, au apărut unele murmure în rândul poporului, ca urmare a întemnițării lui de la Mare; iar episcopii, putem concluziona, nu erau mai puțin nemulțumiți de sentința de confiscare care fusese pronunțată asupra temporalităților episcopale ale fratelui lor de Winchester. Se poate observa că, în acest moment, clerul englez face pentru prima dată referire la doctrina lui Wycliffe, ca necesitând o intervenție oficială. Nu era un secret că atacarea rectorului din Lutterworth era o metodă indirectă de a-l ataca pe patronul său, care acum prezida consiliile suveranului. Courtney, unul dintre cei mai imperioși oameni ai bisericii din epocă, fusese recent ridicat la scaunul din Londra și se angajase pe deplin împotriva ducelui de Lancaster, prin comportamentul său în parlamentul din anul precedent. Zelul acestui prelat a fost folosit acum pentru a stârni și concentra indignarea ordinului său împotriva opiniilor și conduitei lui Wycliffe.În următoarea convocare, care a avut loc pe 3 februarie, la o săptămână după deschiderea noului parlament,(21) - îl găsim pe reformator citat să se prezinte în fața superiorilor săi ecleziastici, pentru a răspunde la anumite acuzații, având în vedere că deținea și publica multe doctrine eronate și eretice. Ziua de 19 a aceleiași luni a fost fixată pentru audierea apărării sale ; iar St. Paul este descrisă ca fiind plină de populație. Pentru a explica această circumstanță, trebuie remarcat faptul că minoritatea din actuala Cameră a Comunelor a căutat să își

întărească influența printr-o alianță cu prelații și cu cetățenii Londrei; și i-a făcut pe mulți dintre aceștia din urmă să creadă că ducele intenționa să le reducă libertățile. Dintre oamenii adunați în St. Paul, persoanele aflate în imediata dependență a clerului ar fi format probabil un număr deloc neglijabil; restul, influențați, probabil, de zvonurile răuvoitoare la care s-a făcut referire, par să fi fost pregătiți pentru tumult. Totuși, nu există nici un motiv să presupunem că Wycliffe a împărtășit în vreun fel resentimentele cetățenilor. Dimpotrivă, este evident că opiniile sale nu erau mai puțin acceptabile pentru locuitorii Londrei decât pentru studenții de la Oxford.(22)Dar, cu această ocazie, mulțimea era atât de mare, încât autoritatea lordului Percy, a contelui mareșal și a ducelui însuși au fost cu greu suficiente pentru a-i asigura acuzatului o cale de acces la locul unde se aflau judecătorii săi. O oarecare tulburare, rezultată din această dificultate, a atras atenția lui Courtney, care era pe cale să conducă urmărirea penală; și putem presupune că nemulțumirea lui nu a fost deloc diminuată, văzând că cei doi cei mai puternici supuși ai coroanei erau pregătiți să-l protejeze pe rectorul din Lutterworth de răzbunarea meditată a dușmanilor săi.Prelatul i-a abordat în grabă pe acești nobili cu un limbaj de mustrare, mergând până la a-și exprima regretul că nu a adoptat măsuri pentru a împiedica admiterea lor la curte. Ducele a privit această insinuare arogantă ca pe o insultă și a replicat cu căldură că, în astfel de chestiuni, autoritatea episcopului de Londra ar fi fost insuficientă pentru a-i reglementa comportamentul. Lordul Percy s-a simțit alături de distinsul său coleg sub acest atac și s-a resemnat până într-acolo încât i-a cerut lui Wycliffe să ia loc, observând că o astfel de indulgență ar putea fi necesară, deoarece ar avea multe de răspuns. Courtney s-a opus cu voce tare sfatului contelui mareșal, adăugând că un astfel de comportament la persoana acuzată, trebuie interpretat ca un dispreț al curții. Cu toate acestea, ducele a aplaudat sugestia prietenului său; și dacă am putea da crezare relatărilor din auzite despre această scenă, am considera că a ajuns să folosească un limbaj atât de nepoliticos, cât și nepoliticos. Este posibil ca el să-l fi acuzat pe episcop de o presupunere de importanță, ca urmare a legăturii de familie; dar este îndoielnic, dacă ar fi făcut-o abuziv așa cum i-a fost imputat.Și putem concluziona că prudența lui John de Gaunt, deși nu este o trăsătură remarcabilă a caracterului său, ar fi fost suficientă pentru a-l împiedica să aleagă un astfel de moment pentru a-și declara hotărârea de a umili mândria, nu numai a antagonistului său actual, ci și a ordinului prelației. Putem crede, totuși, că a apărut o discuție furioasă, care, fiind legată de sentimentele deja excitate ale mulțimii adunate, a urmat un tumult, iar părțile fiind obligate să se despartă în dezordine, urmărirea penală a fost pentru moment suspendată.

Wycliffe, care continuase să fie spectatorul tăcut al acestei scene furtunoase, s-a retras împreună cu prietenii săi; dar animozitățile politice, cărora li se poate atribui agitația, nu s-au stins imediat. Violența descoperită în catedrală s-a extins în oraș. Palatul Savoiei, cel mai magnific din regat, a fost asaltat de o bandă de răzvrătiți, iar brațele ducelui, proprietarul său, au fost răsturnate ca fiind cele ale unui trădător. Proprietățile lordului Percy au avut mai puțin de suferit ; dar un cleric, confundat cu contele mareșal, a fost măcelărit de mulțime. În aceste proceduri, primarul și consilierii par să fi fost într-o oarecare măsură implicați. Se spune că au fost înlăturați prin influența ducelui, pentru ca locurile lor să fie ocupate de persoane considerate mai demne de încredere.(23)

Intervalul dintre februarie și octombrie, în 1377, Wycliffe pare să se fi dedicat pretențiilor rectoratului său și îndatoririlor catedrei sale, Dar acea

perioadă a fost una de schimbări considerabile în guvernarea națiunii. În dimineața zilei de douăzeci și unu iunie, mandatul lui Edward al treilea a expirat; iar în după-amiaza zilei următoare, Richard, fiul Prințului Negru, un tânăr care nu împlinise încă doisprezece ani, și-a făcut intrarea publică în Londra. Apariția sa a avut loc în mijlocul unui spectacol superb, care, ca act al cetățenilor, a fost mai onorant pentru sentimentele lor față de actualul monarh decât față de fostul monarh. Domnia ultimului rege a fost neobișnuit de lungă și a fost una care ar fi trebuit să fie analizată cu interes și recunoștință. Dar ultimele zile ale lui Edward au fost amărâte din multe surse, și abia își pierduse răsuflarea, când se pare că a fost complet uitat de supușii săi. Trei săptămâni au fost folosite pentru a pregăti încoronarea lui Richard al doilea, o ceremonie splendidă, despre care s-au păstrat câteva relatări amănunțite.(24)Aproximativ trei luni mai târziu, noul monarh și-a reunit primul parlament. A fost o scenă de o agitație considerabilă și avea să fie urmată de evenimente și mai tumultoase. Întrucât a inclus aproape toți membrii care compuneau parlamentul bun, se presupune că influența ducelui de Lancaster era în declin rapid. Dar este posibil ca afacerile să fi luat o mare parte din cursul lor actual din cauza dezgustului său, la fel de ușor ca și din cauza slăbiciunii sale. De către proletari, s-a cerut ca un consiliu de doisprezece pari să fie numit pentru a conferenția cu ei, cu privire la afacerile aflate în fața casei lor ; și ca "domnul meu din Spania" - un titlu dat frecvent lui John de Gaunt - să fie din acest număr și să acționeze ca președinte. Regele a aprobat propunerea: dar ducele s-a ridicat, a făcut aluzie la zvonurile care circulaseră cu privire la loialitatea sa și, atribuindu-le unor membri ai Camerei Comunelor, a remarcat faptul că Camera inferioară nu putea avea pretenții de la el pentru sfaturi. Deși era sensibil la demeritul său, nu putea uita că era fiul unui rege și unul dintre primii supuși ai coroanei, și nici nu ar fi acceptat să se implice din nou în afacerile națiunii, până când acuzațiile care i se aduceau nu ar fi fost înlăturate în totalitate.Strămoșii săi, de ambele părți, nu număraseră niciodată un trădător printre ei și nici nu era dispus să fie primul care să aducă o pată pe memoria lor. Dar, în timp ce se simțea atât de puternic legat de sentimentele de loialitate și în timp ce se știa că avea mai mult de pierdut prin trădare decât orice altă persoană din regat, el și-a provocat acuzatorii să iasă în față, angajându-se să se întâlnească chiar și cu cel mai sărac cavaler în luptă corp la corp sau în orice altă formă, sub rezerva sancțiunii egalilor săi. Ne putem închipui fervoarea creată de acest apel. Lorzii și prelații s-au ridicat instantaneu, au înconjurat persoana ducelui și au repetat asigurările lor că niciun om în viață nu va da crezare calomniei la care se face referire. Comunii au făcut apel la comportamentul lor de a invita partea ofensată să devină principalul lor consilier, ca fiind cea mai bună apărare a lor; iar Lancaster a consimțit în cele din urmă să îngroape trecutul, cu condiția obținerii unei legi severe împotriva autorilor unor astfel de calomnii în viitor.(25)

Dar numele reformatorului nostru nu este mai puțin implicat în procedurile acestui parlament decât cel al conducătorului său. Sub conducerea unui prinț minor, susținătorii prerogativei trebuie să se fi simțit obligați să considere că extinderea ei este fără speranță, iar protejarea ei de orice prejudiciu ca fiind o lucrare de o dificultate obișnuită.(26) Este evident, de asemenea, că progresul libertății civile, care depinde atât de mult de existența unor adunări deliberative, reprezentând persoanele și bunurile unui stat, nu a eșuat niciodată în a se dovedi o barieră formidabilă în calea despotismului bisericii. Caracterul primului parlament, convocat în numele lui Richard de Bourdeaux, precum și

circumstanțele în care a fost convocat, au fost, prin urmare, de natură să ne facă să anticipăm repetarea plângerilor anterioare, în ceea ce privește ingerințele pontifilor. Ca remediu împotriva relelor care până atunci au rezistat oricărei influențe care li se opunea, s-a cerut ca procurarea unui beneficiu prin dispoziție papală, să fie pedepsită cu scoaterea în afara legii, și că aceeași pedeapsă ar trebui să o suporte și cel care ar cultiva oricare dintre livrescurile din biserica engleză care au fost conferite străinilor.De asemenea, s-a insistat asupra faptului că papa ar trebui să fie împiedicat să facă "rezerve la demnitățile elective, același lucru fiind făcut împotriva tratatului său încheiat cu Eduard al treilea; că toți străinii, atât cei religioși cât și ceilalți, să evite regatul, până la data de candelă (candlemas) viitoare, și că, în timpul războiului, toate pământurile și bunurile lor ar trebui să fie aplicate în acest scop."(27) Am văzut că războiul la care se face referire luase de mult timp un curs dezastruos. Greutățile pe care le impusese națiunii erau fără precedent și creaseră plângeri serioase. Dintr-un document încă existent, aflăm că devenise o chestiune de discuție gravă, în parlamentul actual, dacă nu ar fi legal ca un regat, în caz de necesitate și ca mijloc de a se apăra, să își rețină tezaurul, pentru ca acesta să nu fie transportat către națiuni străine, deși papa însuși ar cere acest lucru, sub pedeapsa cenzurii sale și în virtutea supunerii despre care se spune că i se datorează.Se știa că această chestiune avea o mare importanță și se spune că a fost supusă judecății lui Wycliffe în numele regelui. În răspunsul său la această întrebare, reformatorul mărturisește că nu acordă decât puțină importanță opiniilor învățaților, deciziilor legii canonice sau civile, sau chiar legii Angliei însăși - considerând că este suficient să demonstreze afirmativ "această îndoială", dintr-un apel exclusiv la "principiile legii lui Hristos.”Primele sale raționamente sunt menite să demonstreze că puterea de autoconservare, care este atât de diversă, dar atât de certă, conferită corpurilor neînsuflețite, creației brute și indivizilor din specia umană, este, de asemenea, conferită națiunii engleze - o comunitate care ar trebui să fie "un singur corp, clerul și plebea fiind deopotrivă membri ai acesteia". De aici se concluzionează că, "întrucât nu există nicio putere dată de Dumnezeu vreunei creaturi, pentru orice scop, care să nu poată fi folosită în mod legal în acest scop, rezultă că regatul nostru poate în mod corect să își rețină tezaurul pentru a se apăra, în toate cazurile în care se pare că necesitatea o impune." Încercând să rezolve această întrebare, el descrie fiecare contribuție făcută papalității ca fiind strict o pomană; iar pomana, se susține, este acordată în mod corect celui care o primește, doar dacă se dovedește că este cu adevărat nevoiaș, și se poate aștepta în mod corect de la donator, doar dacă bogăția sa este în același grad sigură. Cu toate acestea, se știa că averea curții papale depășea cu mult nevoile sale legitime,în timp ce stânjenirile Angliei produceau cele mai puternice murmure. Prin astfel de demersuri, reformatorul s-a străduit să-i conducă pe compatrioții săi spre răspunsul afirmativ la această întrebare. Pentru el, ea a apărut nu numai ca fiind opusă doctrinei referitoare la acea putere temporală pe care papii au afirmat-o în mod frecvent, ci și ca fiind legată, foarte intim, de multe lucruri care au fost revendicate de ei ca făcând parte din jurisdicția lor spirituală.Astfel, documentul concluzionează: "Hristos, capul bisericii, al cărui exemplu ar trebui urmat de toți preoții creștini, a trăit din pomana femeilor devotate. El a flămânzit, a însetat, a fost străin și a suferit în multe feluri, nu numai în membrele sale, ci și în el însuși. După cum mărturisește apostolul, el a fost făcut sărac pentru voi, pentru ca voi, prin sărăcia lui, să vă îmbogățiți. În consecință, când biserica a fost înzestrată pentru prima dată, oricine dintre clerici era atunci deținător al vreunui bun temporal, îl ținea sub forma unei

milostenii perpetue.Acest lucru este evident din istorii și din alte scrieri. Astfel, Sfântul Bernard, în cea de-a doua carte a sa către papa Eugeniu, declară că nici o stăpânire seculară nu putea fi contestată de el pe baza funcției sale, ca vicar al Sfântului Petru, și scrie astfel ; 'Poate fi într-adevăr revendicată de tine, în virtutea unui alt motiv, dar cu siguranță nu prin nici un drept sau titlu derivat de la apostoli. Căci cum ar putea un apostol să vă dea ceea ce el însuși nu posedă ? El v-a dat acea grijă față de biserică pe care o avea cu adevărat; dar când v-a dat el vreo domnie sau stăpânire lumească? Observați ce spune el: 'Nu stăpâniți ca niște domni peste moștenirea lui Dumnezeu, ci vă dați pe voi înșivă ca exemple pentru turmă.' Și ca să nu credeți că aceste cuvinte sunt rostite în semn de umilință și nu în adevăr, rețineți cuvintele Domnului nostru însuși, în Evanghelie: 'Regii națiunilor au stăpâniri asupra lor, dar nu va fi așa cu voi.'Aici stăpânirea domnească le este clar interzisă apostolilor; și tu te vei aventura să o uzurpi? Dacă ești stăpân, apostolatul tău este pierdut, dacă ești apostol, stăpânirea ta nu mai este, căci cu siguranță trebuie să renunți la una sau la alta. Dacă se caută amândouă, amândouă vor fi pierdute. Sau dacă reușești, atunci judecă-te pe tine însuți ca fiind din acel număr, față de care Dumnezeu se plânge atât de mult, spunând: 'Au domnit, dar nu prin mine; au devenit prinți, dar eu nu i-am cunoscut.' Iar dacă oamenii vor să păstreze ceea ce este interzis, să ascultăm ce se spune: - 'Cel mai mare dintre voi va fi făcut ca cel mai mic, iar cel mai mare va fi slujitorul vostru;' și pentru a ilustra acest cuvânt, a pus un copil în mijlocul ucenicilor săi. Aceasta este deci adevărata formă și instituție a chemării apostolice - stăpânirea și conducerea sunt interzise, administrarea și slujirea sunt poruncite.'Din aceste cuvinte ale unui om binecuvântat, pe care întreaga biserică a fost de acord să îl onoreze, reiese că papa nu are dreptul de a poseda el însuși bunurile bisericii, ca și cum ar fi stăpânul lor, ci că el trebuie să fie, în ceea ce le privește, ca un ministru sau slujitor, și prozator pentru cei săraci. Și să dea Dumnezeu ca aceeași dorință mândră și nerăbdătoare de autoritate și domnie, care este descoperită acum prin acest scaun de putere, să nu fie altceva decât o decădere, pregătind calea lui Antihrist. Din Evanghelie, este evident că fiii împărăției lui Hristos nu au fost produși prin astfel de mijloace, ci au fost rodul sărăciei Lui, al smereniei Lui și al suferinței Lui de vătămare. Același om binecuvântat, Bernard, și, din câte îmi amintesc, în a treia sa carte către Eugeniu, scrie astfel: 'Mă tem să nu ți se întâmple un rău mai mare decât această sete nerăbdătoare de stăpânire.'" (28)

NOTE

1. C. iii. sect. i.
2. Wals. 161. Collier, i. 546, 547, 554.
3. 25,27, Edw. III
4. Barnes's Edward III. 864. Lewis,c.iii.
5. Cotton's Abridgment, 119. Barnes, 864.
6. Fox. Acts and Monuments, i. 561, 562, unde cititorul poate percepe ceva din solicitudinea pastorală care i-a ghidat pe papii de la Avignon în dispunerea beneficiilor englezești.
7. See Appendix, No. X.
8. Grossteste a dus unele dintre plângerile sale la curtea suveranului pontif, dar s-a întors în Anglia cu o dispoziție oarecum sumbră. - Paris, 802. "Obosit de administrarea defectuoasă și de mercenariatul scaunului roman, el a părăsit Roma și s-a întors în Anglia, și fiind nemulțumit de starea bisericii engleze, la sosirea sa, a intenționat să renunțe la episcopia sa și să se retragă pentru studiu și devoțiune." - Collier, i. 458.
9. Anderson's History of Commerce,i. 57, 85, 225, 253, 268.
10. Rymer, vii. 49 Edw. III. Feb. 20.Jan. 27.
11. Rvmer, vii. 49 Edw. III. Sept. 1.
12. Cotton's Abridgment, Ann.
13. Nunțiarii papali cu această ocazie au fost Benedict, episcop de Pampeluna, Radulf, episcop de Senigaglia, și Giles Sancho, prepozit al bisericii din Valenza. - Edward al III-lea al lui Barnes, 883
14. Următoarea însemnare, deși se referă la succesorul lui Wycliffe în rectoratul din Lutterworth, determină sursa promovării sale și ziua morții sale. "Johan. de Morhouse, presbiter per Dorainum Henr. de Ferrariis de Groby ad Eccle. de Lutterworth. Inquisitores dicunt, quod dicta Ecclesia incepit vacare ultimo dei Decem. ultimo praeteriti (1384) per mortem Joannis Wycliff ultimi rectoris ejusdem. Item, dicunt, quod Dotninus Henricus de Ferrariis de Groby est verus patronus, et quod dominus noster Edwardus tertius Rex, ratione minoris aetatis dicti Domini Henrici de Ferrariis dictum Dominura Johannem Wycliff ultimo prezentavit ad eadem. Dictus Johannes Morhonse admissus est." 8 Kal. Febra. 1384. Reg. Bokyngham, c. col. Ep. Kennet. MS. Lewis, c. iii. p. 44.
15. Cu toate acestea, numele lui Lancaster este inserat în termeni de afecțiune în lista excuților fratelui său mai mare. Testarnenta Vestusta. ubi supra.
16. Godwin's Life of Chaucer, c. xxix.
17. Walsingham pare să fi înregistrat toate zvonurile răutăcioase pe care le-a putut afla cu privire la această femeie. Cu toate acestea, Sir Robert Cotton remarcă faptul că "dosarul împotriva respectivei doamne fiind foarte lung, nu dovedește nimic atât de atroce împotriva ei, iar aceste două procese pentru care a fost condamnată, păreau foarte cinstite; dar, din nefericire, ea era prietenoasă cu mulți, dar nu toți erau la fel cu ea" (1 Ric. 2). Căsătoria ei ulterioară cu lordul Windsor, locotenent al Irlandei și unul dintre cei mai distinși nobili ai epocii, justifică deducția că fusese amarnic defăimată. - Godwin s Chaucer, ii. 234.
18. Hallam, iii. 85.
19. Cotton's Abridgment, 128. Fox. Acte și monumente, i. 561.
20. Rymer, vii. 50 Edw. III. June 12.
21. Parker, ubi supra.
22. Walsingham afirmă cu indignare că londonezii erau aproape toți Lollards. - Hist.191. Fuller's Church History, 185. Cont. Muriin. 137.
23. Că prima apariție a lui Wycliffe în fața prelaților a avut loc în 1377, și nu la începutul anului următor, așa cum a presupus domnul Lewis, este sigur. Asaltul asupra palatului Savoy a fost, fără îndoială, în legătură imediată cu apariția dnke-ului la St. Paul's împreună cu reformatorul, iar acest eveniment este atribuit invariabil anului 1377, și nu 1378. În primul an, de asemenea, Percy era, așa cum am descris mai sus, conte mareșal ; dar la începutul celui de-al doilea, el a renunțat la această funcție și a succedat la condeiul de Northumberland. În plus, în relatarea acestei tranzacții se menționează zilele săptămânii, iar acestea sunt în concordanță cu data anterioară și nu cu cea ulterioară. Bulele papale, într-adevăr, poartă data de iunie 1377, iar această circumstanță a fost permisă pentru a confunda întâlnirea de la St. Paul, care a avut loc cu câteva zile înainte ca aceste scrisori să fie scrise, cu cea pe care au produs-o la aproximativ șase luni după aceea. - Wals. 191, 201 201 201, Spelman, ii. 625.
24. Wals. 193-198.
25. Rot. Parl.iii.
26. Arhiepiscopul de Canterbury pare să fi fost pe deplin conștient de acest pericol și, de aceea, în discursul sau, mai degrabă, în predica ținută la deschiderea primului parlament, a avut grijă să inculce că monarhia Angliei nu era o chestiune de alegere, ci de moștenire. Cu toate acestea, în ceremonia încoronării, se acordase o importanță deosebită formelor unei alegeri populare. - WaLs. 193.
27. Cotton's Abridgment, 160162.
28. MS. Job. Seldeni B. 10. Fox. Acte și monumente, i. 584. Din modul în care acest document este tipărit la Fox, este dificil de determinat unde încheie reformatorul și unde începe martirologul. Din examinarea MS. am constatat că documentul este mai extins și mai important decât părea a fi.

CAPITOLUL V

DOCTRINELE LUI WYCLIFFE AȘA CUM ERAU CUNOSCUTE ÎNAINTE DE MOARTEA LUI EDWARD. – OPINII ATRIBUITE LUI DE CĂTRE PONTIF. – SCRISORI DIN PARTEA PAPEI CĂTRE REGE,ÎNTÂIETATEA, EPISCOPUL LONDREI ȘI UNIVERSITĂȚILE, CERÂND SUPRIMAREA IMEDIATĂ A PRINCIPIILOR REFORMATORULUI. –DISCUȚII STÂRNITE LA OXFORD DE MANDATUL PAPAL. – APARIȚIA LUI WYCLIFFE ÎN FAȚA DELEGAȚILOR PAPALI LA LAMBETH. – CONȚINUTUL DOCUMENTULUI DESPRE CARE SE SPUNE CĂ LE-A FOST ÎNMÂNAT. – DOCUMENTUL ESTE O EXPUNERE FIDELĂ A SENTIMENTELOR SALE CU PRIVIRE LA LIMITELE AUTORITĂȚII PAPALE. – PUTEREA COROANEI ASUPRA VENITURILOR CLERULUI. – REVENDICĂRILE IERARHIEI ȘI FUNCȚIA PREOȚEASCĂ DE A LEGA ȘI DEZLEGA. – EL ESTE ATACAT DE UN DIVIN ANONIM. - RĂSPUNSUL SĂU INDIGNAT.

După ce a încercat să-l urmărească pe Wycliffe, clerul englez se va simți îndemnat de noi motive să se opună eforturilor sale de reformator - respingerea experimentată de puterea lui Lancaster nu a făcut decât să le ascută resentimentele. Ceea ce forța lor neajutorată nu reușise să realizeze, ar putea fi anticipat de influența mai formidabilă a papalității, iar ajutorul pontifului, într-o astfel de cauză, ar fi ușor de obținut. Într-adevăr, nu suntem informați despre acuzațiile care urmau să fie aduse împotriva rectorului din Lutterworth, înaintea convocării de la St. Paul. Dar câteva săptămâni mai târziu, îl găsim pe papă în posesia mai multor declarații de doctrină, despre care se spune că ar fi ale doctorului Wycliffe; și cum aceste declarații au fost primite din Anglia, este puțin îndoielnic că au fost primite de la acele persoane a căror autoritate, în cazul menționat, s-a dovedit a fi prea slabă pentru a opri dezacordul în creștere.

Trecuseră șaptesprezece ani de la izbucnirea disputei lui Wycliffe cu mendicanții; trecuseră de asemenea zece ani de când numele lui Wycliffe devenise cunoscut la curtea papală prin apelul său cu privire la administrarea sălii din Canterbury; și aproape aceeași perioadă se scursese de la apărarea sa înflăcărată a parlamentului englez, pentru refuzul recensământului acordat de regele Ioan. De asemenea, putem concluziona că recenta sa relație cu comisarii papali de la Bruges a contribuit la promovarea particularităților periculoase ale caracterului și opiniilor sale care erau deja cunoscute la curtea papală. Discuțiile implicate în acea ambasadă ar fi scos probabil la iveală unele dintre detestabilele sale dogme, și uneori ar fi provocat severitatea caracteristică a limbajului său, atunci când făcea referire la defectele și viciile clerului. Raportarea corespunzătoare a unor astfel de chestiuni către pontif ar fi fost considerată de către trimișii săi ca fiind o parte importantă a obligațiilor lor oficiale; dar Sfinția Sa poate că a considerat impolitic să folosească mărturia propriilor săi delegați în sprijinul unor măsuri care se opuneau doctrinei lui Wycliffe, mai ales când era sigur că publicarea unor opinii dăunătoare pentru creditul ierarhiei trebuia, mai devreme sau mai târziu, să ajungă în fața sa într-o formă mai puțin discutabilă și din surse aparent mai puțin părtinitoare.

Articolele furnizate de papă, care conțin doctrina eretică imputată lui Wycliffe, par să fi fost selectate, în parte din scrierile sale, în parte din prelegerile

sale despre divinitate și din conversații private.Ele constau în declarații care se opun doctrinei puterii temporale a papei și posesiunilor lumești ale ierarhiei; prima era privită ca o uzurpare grosolană, iar cea de-a doua ca fiind sursa principală a corupției care a dezonorat atât de mult timp biserica creștină. În primele cinci articole din această serie, există o obscuritate considerabilă. Ele par, într-adevăr, a fi alcătuite din expresii libere și izolate, prinse de dușmani de pe buzele reformatorului, și nu ar trebui să fie considerate ca prezentând o viziune corectă a doctrinei sale. În acestea, totuși, el este făcut să afirme că nu este în puterea rasei umane, de la venirea lui Hristos, să confere o supremație politică Sfântului Petru și urmașilor săi, pentru totdeauna: - că a conferi oamenilor o astfel de dominație civilă este chiar dincolo de puterea lui Dumnezeu: că hrisoavele de origine umană nu pot asigura o moștenire veșnică: - că cei justificați nu numai că au dreptul la toate lucrurile bune ale lui Dumnezeu, dar se bucură efectiv de ele: - și că oamenii acționează doar ca slujitori ai voinței divine, atunci când conferă stăpânire, fie că conferă o stăpânire temporală urmașilor lor naturali, fie o stăpânire veșnică urmașilor lor, prin imitație, în școala lui Hristos.

Vom observa în continuare explicația lui Wycliffe cu privire la aceste articole. Va fi suficient aici să remarcăm că acuzațiile pe care le conțin îl plasează pe reformator în fața noastră ca un oponent vizibil al doctrinei care a declarat cu modestie că succesorii Sfântului Petru sunt cu mult superiori regilor pământului, așa cum sufletul este mai onorabil decât trupul și eternitatea mai importantă decât timpul. Pe baza acestei teorii absurde, "Slujitorul robilor lui Dumnezeu" a considerat de mult timp că toate imunitățile civile și religioase ale națiunilor se bucurau mai mult din cauza suferinței din partea lui, decât în virtutea vreunui drept inerent în ele însele. Dintre articolele rămase, patru se referă la designul proprietății ecleziastice. În acestea se afirmă ca un adevăr recunoscut, că toate aceste proprietăți sunt deținute condiționat sau pentru anumite scopuri specifice; și pe acest motiv se afirmă că suveranii au obligația imperioasă de a confisca temporalitățile ecleziasticilor care abuzează de ele în mod obișnuit.

Dar în acest catalog de erezii, există nouă propoziții care se referă la doctrina epocii cu privire la cenzura spirituală. Acestea, deși au fost foarte puțin observate de istorici și la fel de neglijate de biografii lui Wycliffe, aparțin în mod evident celor mai importante particularități ale crezului său și oferă o dovadă incontestabilă a vigorii și intransigenței minții sale. În această clasă de articole, se afirmă că nici un ecleziast, oricât de înalt ar fi, nu poate transmite nici binele, nici răul prin binecuvântările sau cenzurile sale, decât dacă acestea sunt în acord cu legea lui Hristos. Consecința dedusă este că adversarii acestei legi nu au nimic de sperat de la absolvirea preoțească și că oamenii cu un caracter opus au la fel de puțin de temut de la anatema preoțească. Se afirmă în continuare că Mântuitorul nu a oferit nici un exemplu de extorcare a lucrurilor temporale prin pedepse spirituale, ci mai degrabă invers - și, prin urmare, că o astfel de practică nu ar trebui să fie admisă printre discipolii săi.Și în timp ce fiecare preot, cu adevărat hirotonit, este declarat competent pentru slujirea fiecărui sacrament, se afirmă, în concluzie, că cei mai înalți demnitari, cu excepția pontifului însuși, pot fi corectați în mod legal de către inferiorii lor și chiar de către laici.

Din această remarcă trecătoare a chestiunilor care formau acum doctrinele acreditate ale reformatorului nostru, cititorul va anticipa că un efort hotărât va fi făcut pentru a preveni răspândirea lor. Lovitura care a fost astfel îndreptată

împotriva posesiunilor prea mari ale oamenilor bisericii și care amenința, în același timp, să dizolve puterea acelei "magii ilicite" pe care o exercitau de mult timp asupra conștiinței victimelor lor, în legătură cu viitorul, a fost percepută de mulți dintre clericii englezi și nu ar fi fost mai puțin evidentă pentru sagacitatea curții papale.

În aceeași zi, au fost expediate trei bule, adresate arhiepiscopului de Canterbury și episcopului de Londra; și acestea au fost însoțite de o a patra, în care pontiful solicita ajutorul regelui; și de o alta, în care cerea supunerea promptă a universității din Oxford.(1)În toate aceste scrisori, papa elogiază caracterul englezilor ; iar în cele trimise prelaților, el aplaudă biserica anglicană, ca fiind cea care a produs frecvent printre clerul ei, oameni îmbogățiți cu o cunoaștere pură a Scripturilor, gravi, devotați și apărători ai ortodoxiei. Dar este regretat că zelul părinților nu a fost asimilat de copii. Raportarea ereziei putea fi acum auzită distinct la Roma, în timp ce răul a rămas fără opoziție în Anglia. Au fost primite informații de la persoane cu adevărat demne de încredere, din care reieșea că John Wycliffe, rectorul din Lutterworth, în dieceza de Lincoln, și profesor de divinitate, cu o neînfricare care este rezultatul unei detestabile nebunii, a îndrăznit să dogmatizeze și să predice în favoarea unor opinii care subminează complet biserica. Din această cauză, părților adresate li se cere să captureze persoana infractorului, în numele papei; să-l închidă în închisoare; să obțină informații complete cu privire la doctrinele sale; și transmițând aceste informații la Roma, printr-un mesager de încredere, ei trebuiau să-l rețină pe ereziarh ca prizonier al lor, până când se vor primi instrucțiuni suplimentare cu privire la el. În cazul în care nu reușesc să-l prindă, li se cere, în cea de-a doua scrisoare pontificală, să aplice o citație în acele locuri care ar putea aduce la cunoștința spusului Wycliffe, cerându-i să se prezinte personal în fața suveranului pontif, în termen de trei luni de la data acestui document. Prelații sunt mai departe instruiți să-și folosească vigilența, pentru ca regele, prințul de Aquitain și Țara Galilor, și alții din nobilime, și consilierii suveranului, să nu fie pângăriți cu erorile menționate; ci mai degrabă să învețe să privească astfel de opinii ca fiind ostile oricărei guvernări, și să fie induși să ofere ajutorul lor rapid și eficient pentru a le distruge.

Bula adresată regelui diferă de cele transmise episcopilor doar prin faptul că îl informează pe monarh despre instrucțiunile care au fost trimise acelor demnitari și îi cere acestuia, din respectul său cunoscut pentru sediul apostolic, să le acorde prelaților respectivi sprijinul și protecția sa în îndeplinirea îndatoririlor care le sunt impuse. În documentul oficial purtat de un mesager special la universitate, semnele declinului religios din Anglia sunt din nou deplânse; iar doctrina lui Wycliffe este din nou descrisă ca fiind opusă existenței bisericii și tuturor formelor de autoritate civilă. Acest corp învățat este, în consecință, strict îndemnat, în virtutea acelei ascultări sacre care este datorată scrisorilor apostolice, și sub pedeapsa de a pierde toate harurile, indulgențele și privilegiile acordate universității lor de către sfântul scaun, să împiedice predarea unor concluzii precum cele imputate lui John Wycliffe, și să determine ca persoana acelui infractor să fie încredințată în custodia arhiepiscopului de Canterbury sau a episcopului de Londra. În cazul în care alții, mânjiți de erorile sale, ar încerca să se opună acestui mandat, este necesar ca, în ceea ce-i privește, să se adopte aceleași metode sumare. La o comparație a acestor epistole, cititorul va percepe că ele sunt puțin mai mult decât niște transcrieri ale unuia și a celuilalt, cu

excepția unei scurte referiri la persoanele particulare cărora li se adresează și la serviciul special cerut de la ele.

Ar trebui observat că în formidabilul proces pe care îl vedem acum îndreptat împotriva rectorului din Lutterworth, nu există nicio mențiune despre vreo confruntare între acuzator și acuzat. Dimpotrivă, prelaților li se poruncește să obțină informații cu privire la ereziile specificate prin mijloace secrete; și după ce l-au închis pe reformator în închisoare și au extorcat de la el tot ceea ce se putea obține pentru a-i determina principiile, rezultatul acestor investigații ascunse urma să fie transmis în particular curții papale. Agenții acelei curți au fost prea mult timp familiarizați cu astfel de moduri de procedură pentru a fi capabili să le considere ca implicând vreo încălcare a drepturilor naturii umane. Dar Wycliffe s-a plâns adesea de aceste obiceiuri inchizitoriale, care, punându-l la adăpost pe informator de responsabilitățile comportamentului său, puneau mijloacele de răzbunare mult prea mult la dispoziția celor lipsiți de principii și răuvoitori.

Ar trebui de asemenea remarcat faptul că episcopul, monarhul și universitatea sunt avertizați deopotrivă că erorile predate de Wycliffe erau de aceeași clasă cu cele promulgate cu cincizeci de ani înainte de John de Ganduno și Marcillus, oameni a căror memorie este declarată a fi infamă, ca urmare a cenzurii pronunțate asupra lor de către papa Ioan al-XXII-lea. Primul dintre aceste persoane a fost un avocat distins ; și, după cum indică numele său, un nativ din Gent. Marcillus era de aceeași profesie și este descris ca Marcillus din Padova. În ceea ce privește dogmele lor, din moment ce sunt astfel identificate cu cele ale lui Wycliffe, va fi potrivit să observăm că ele par să fi fost provocate de controversa care s-a perpetuat atât de mult timp între pontifi și împărații germani, pentru a determina limitele puterii monarhice, spre deosebire de cea pontificală. Protejați de maiestatea sa imperială de violența curții de la Roma, acești oameni învățați nu s-au mulțumit să pună doar la îndoială doctrina puterii temporale a papei, ci au afirmat că este dreptul suveranilor de a prezida asupra fiecărei temporalități a bisericii și chiar de a reglementa detaliile disciplinei spirituale, în măsura în care acest lucru ar putea fi considerat necesar pentru independența teritoriilor lor sau pentru drepturile bisericilor naționale.(2) Marcillus, într-adevăr, se pare că i-a considerat pe pastorii bisericii primare ca având aceeași funcție și autoritate ; și a declarat, în consecință, că fiecare pas din acea distincție acordată papei era o inovație și o jignire. Totuși, nu avem nici un motiv să presupunem că reformatorul englez era cu adevărat familiarizat cu producțiile acestor scriitori.Lucrările părinților anteriori și literatura mai recentă dinpropria sa țară, par să fi fost principala sursă, alături de Scripturi, a doctrinelor pe care le-a predat. Studiile sale, referitoare la dreptul civil și canonic, trebuie să-l fi familiarizat într-o oarecare măsură cu disputele care, într-un interval atât de lung, au divizat imperiul și biserica. Că opiniile sale se opuneau pretențiilor seculare ale papei și ale celor care depindeau de el, este sigur; și fie că ele proveneau de la Marcillus, sau din orice altă parte, nu era nevoie de puțină îndrăzneală pentru a le publica într-un regat puternic, unde, dacă putem da crezare declarațiilor repetate ale pontifului, ele fuseseră necunoscute până atunci.

Documentele care se adresau astfel atât autorităților civile, cât și celor religioase, reclamând activitatea lor pentru a eradica aceste semințe de insubordonare spirituală, poartă data de iunie 1377 ; dar fie nu au ajuns în această țară la termenul obișnuit, fie au fost păstrate în secret, până la un moment prielnic

pentru a le produce. Nu este improbabil ca încrederea acordată învățăturii și integrității reformatorului de către Camera Comunelor și parlamentului, în octombrie anul următor, să fi creat o nouă alarmă. Răspunsul decisiv al lui Wycliffe la întrebarea propusă de acel corp trebuie să fi distrus orice speranță de a-l face să tacă, cu excepția celor mai coercitive măsuri. În luna următoare, instrucțiunile papale nu mai erau un secret. Dar înainte de sosirea acelei perioade, ajutorul lui Eduard al III-lea expirase, iar epistola care îi solicita ajutorul era probabil necunoscută nepotului și succesorului său, Richard al II-lea.

La Oxford, sosirea trimisului papal, cu cererile stăpânului său, a creat discuții serioase. În ceea ce privește întrebarea dacă bula pontifului ar trebui să fie primită sau respinsă, prima rezoluție a fost în cele din urmă adoptată. Dar aceasta a fost făcută cu nu puțină reticență;(3) și, în comportamentul lor ulterior, nimic nu pare mai departe de scopul conducătorilor universității, decât să devină instrumentele prin care persoana lui Wycliffe a fost încredințată îngăduinței dușmanilor săi. Prudența lor, în cazul de față, poate că a fost cauzată în parte de gelozia cu care, în acele vremuri, aproape orice act de interferență papală era privit de astfel de instituții; căci despotismul care invadase atât de complet libertățile bisericii, se infiltrase în mod diferit în locurile de învățătură. Dar scrisoarea pontifului anticipase opoziția din partea adepților reformatorului; și aceștia, este evident, erau în acel moment suficient de numeroși și puternici pentru a produce întârzierile menționate și pentru a împiedica seminarul să se confrunte cu odiosul și de a-și denunța imediat cea mai strălucitoare podoabă.

Apelul adresat prelaților a avut mai mult succes. Sudbury, acum arhiepiscop de Canterbury, i-a scris cancelarului de Oxford, amintindu-i de mandatul papal și insistând ca acesta să fie executat în toate privințele cu sârguință și fidelitate. De asemenea, i se cere să obțină, cu ajutorul celor mai ortodocși și mai pricepuți învățați, informații corecte cu privire la ereziile menționate și să transmită, împreună cu declarația sa despre opiniile propagate cu siguranță de Wycliffe, propria sa judecată cu privire la acestea, transmisă sub sigiliul universității. În plus, i s-a impus ca, în calitate de cancelar, să îl citeze pe învățătorul eronat sau să facă să fie citat, să se prezinte personal în fața superiorilor săi ecleziastici, în biserica St. Paul din Londra, în a treizecea zi de judecată de la data citării.

Această scrisoare a fost scrisă pe 18 decembrie, iar la începutul anului următor Wycliffe a apărut în fața unui sinod, la Lambeth. Ducele de Lancaster nu mai domnea în cabinet ; dar evenimentele au descoperit că reformatorul era departe de a depinde chiar și de ajutorul său în scopul pe care îl avea în față. La curte și în rândul populației, doctrinele sale făceau în fiecare zi o impresie puternică. Aceștia din urmă, alarmați pentru siguranța lui, au înconjurat locul de întâlnire și, împreună cu mulți dintre cetățeni, au intrat cu forța în capela în care erau întrunite partidele, proclamându-și atașamentul față de persoana și opiniile rectorului din Lutterworth. Consternarea creată de acest tumult a fost sporită, atunci când Sir Lewis Clifford a intrat în curte și, în numele reginei mamă, a interzis episcopilor să ajungă la vreo sentință definitivă cu privire la doctrina sau comportamentul lui Wycliffe. Astfel, prin zelul mai bun al laicilor, planurile ecleziasticilor de a suprima principiile reformei au fost din nou zădărnicite. Walsingham, în relatarea acestui eveniment dezastruos, trădează temperamentul lupului atunci când este jefuit de prada sa. Delegații, observă el, "scuturați ca o trestie de vânt, au devenit moi ca uleiul în vorbirea lor, spre pierderea deschisă a

propriei lor demnități și în dauna întregii biserici. Cu o asemenea teamă au fost loviți, încât ai crede că sunt un om care nu aude, sau unul în a cărui gură nu sunt mustrări."(4)

Același istoric este cel care relatează că, la această întâlnire, Wycliffe a înmânat prelaților un document care conținea o expunere a opiniilor sale; iar de către diverși scriitori moderni acest document a fost foarte nedreptățit reprezentat. A fost mai mult decât insinuat, că unele dintre explicațiile sale au fost mai puțin rezultatul ingenuității decât al timidității. Tot ceea ce se știe despre caracterul anterior al lui Wycliffe se opune acestei concluzii; la fel ca și faptul că influența lui Wycliffe creștea în această perioadă, atât în rândul poporului, cât și în rândul multora dintre cele mai importante persoane din regat. De asemenea, este de necontestat faptul că i s-au atribuit multe opinii pe care el nu le-a recunoscut sau susținut niciodată. Prin urmare, nu este surprinzător faptul că unele dintre principiile sale, așa cum au fost explicate de el însuși, ar trebui să fie mai puțin extravagante decât cele prezentate de dușmanii săi.Nici nu suntem siguri că lucrarea care apare în Walsingham a scăpat în întregime de mutilare. Este cert că o copie, publicată ulterior de autor, a fost ceva mai extinsă și mai explicită în mai multe detalii.(5) Dar, trecând peste acest aspect, nu este nevoie de nimic mai mult pentru a pune comportamentul reformatorului, în această criză, într-o lumină cu adevărat impunătoare, decât să se țină seama de părtinirea sa persistentă față de o metodă învechită de raționament derivată din școli și să se țină seama de întreaga sa declarație.(6)

Astfel sunt introduse comentariile sale: "În primul rând, protestez public, așa cum am făcut-o de multe ori, că mă hotărăsc cu toată inima mea și prin harul lui Dumnezeu să fiu un creștin sincer; și, cât va dura viața, să mărturisesc și să apăr legea lui Hristos atât cât îmi stă în putere. Dacă, din ignoranță sau din orice altă cauză, voi eșua în această hotărâre, cer iertare lui Dumnezeu și, retrăgându-mi eroarea, mă supun cu umilință corecției bisericii. Și pentru a preveni ca creștinii să fie scandalizați din cauza mea, din moment ce sunt urmărit pentru credința mea ; și din moment ce noțiunile copiilor și ale persoanelor slabe, cu privire la ceea ce am învățat, sunt transmise de alții, care sunt mai mult decât copii, dincolo de mări, chiar și la curtea Romei, sunt dispus să încredințez opiniile mele în scris. Acestea, de asemenea, sunt gata acum să le apăr până la moarte; și aceeași datorie o consider obligatorie pentru toți creștinii, dar în special pentru episcopul Romei și pentru întreaga preoție a bisericii. În concluziile mele, am urmat Sfintele Scripturi și pe sfinții doctori, atât în sensul lor, cât și în modurile lor de exprimare; acest lucru sunt dispus să îl arăt; dar dacă se va dovedi că astfel de conluzii se opun credinței, sunt pregătit foarte bucuros să le retractez."(7)Din această prefață, caracterizată în egală măsură de fermitate și discreție, scriitorul trece la notarea principiilor care i se impută și care au fost denunțate ca fiind false sau cu tendințe dăunătoare. În lista papei, aceste articole sunt numerotate fără a face aproape nici o referire la importanța lor; așa cum sunt notate în acest loc, ele vor fi clasificate în funcție de chestiunile la care se referă.(8)

Primul articol declara că este peste puterea rasei umane, de la venirea lui Hristos, să confere Sfântului Petru și succesorilor săi guvernarea politică a lumii, pentru totdeauna. Cu privire la această afirmație, Wycliffe a remarcat că, dacă este înțeleasă literal, expresia "pentru totdeauna" însemnând eternitate, ea conținea un adevăr prea evident pentru a fi contestat, deoarece scopul divin, care

a limitat existența lumii actuale, a fixat, în consecință, o perioadă pentru toate relațiile sale politice. Acest aranjament este apoi observat ca nefiind o chestiune de conjectură, ci ca formând o trăsătură principală în economia stabilită cu privire la om și la această lume, prin mijlocirea lui Hristos. Perpetuitatea astfel negată dominației politice a pontifilor nu era, într-adevăr, singura limitare pe care reformatorul o știa ca fiind opusă de Scripturi și acelui plan de uzurpare nelimitată; și s-ar putea să fi greșit, presupunând atât de mult candoarea cititorilor săi, încât să se aștepte ca judecata lor asupra doctrinei sale asupra acestui subiect, să fie amânată până când mai multe părți ale declarației sale referitoare la aceasta ar fi fost luate în considerare în mod corespunzător.Aceasta, după cum va apărea în continuare, a fost singura ofensă pe care a adus-o.(9)

A doua concluzie afirmă că transmiterea unei astfel de stăpâniri oricărui ordin de oameni este chiar peste puterea lui Dumnezeu.(10) Dar această afirmație este interpretată după același mod. Este evident că, dacă puterea naturală a divinității este limitată, trebuie să fie prin anumite considerente morale; iar imposibilitatea afirmată aici este văzută ca fiind întemeiată pe pretențiile morale ale miresei lui Hristos și pe credincioșia lui Dumnezeu, în ceea ce privește promisiunile sale. În declarația lui Wycliffe referitoare la aceste concluzii, care a fost publicată ulterior înfățișării sale în fața sinodului, nu se face nici o adăugire la explicația de mai sus ; și propozițiile conținute în acest articol și în articolul precedent, sunt în mod evident tratate de el ca axiome, de la care urmează să treacă la raționamente mai precise.

Cel de-al treilea articol este de aceeași natură, declarând că este imposibil să devii îndreptățit la o moștenire eternă, în virtutea cărților care sunt de origine umană. Totuși, în răspunsul său ulterior, el observă cu privire la această concluzie, că a fost o remarcă trecătoare, care a apărut în conversația sa cu un anumit învățat care a mărit astfel de hărți până la a le prefera autoritatea față de cea a Scripturilor. "La care", afirmă el, "am răspuns că ar fi mult mai bine să ne ocupăm de apărarea și expunerea scripturilor, din moment ce multe astfel de hrisoave erau în mod necesar incapabile de a fi executate". Aceeași origine întâmplătoare poate fi atribuită, cu multă probabilitate, articolelor precedente. Ele par foarte asemănătoare cu informațiile grosiere pe care reformatorul le remarcă, ca fiind furnizate împotriva lui, "de către copii și persoane slabe."În opinia sa, însă, chiar și aceste propuneri, oricât de elementare ar fi fost, aveau tendința de a imprima oamenilor lumești credința lui Hristos și de a preveni înecarea lor în marea unei "lumi care trece, cu poftele ei."

Deoarece aceste articole introductive nu conțineau nici un sentiment eretic, era în felul lui Wycliffe de a dispune de ele prin explicații care, deși suficiente pentru acest scop, lăsau ca opiniile sale particulare să fie conectate cu acele propuneri ulterioare care se refereau mai evident la ele.(11)În ultimul articol al seriei, reformatorul abordează problema delicată a datoriei creștinilor față de un pontif delincvent. Doctrina mărturisită de el pe această temă, trebuie să fi fost auzită cu nu puțină nemulțumire de către adevărații adepți ai papalității. Din secolul al IV-lea până în prezent, papii sau adulatorii lor s-au străduit să îi plaseze pe reprezentanții acreditați ai Sfântului Petru deasupra oricărui control uman. Se presupunea că nu existau egalii lor, prin care numai ei pot fi judecați; și astfel, corecția unui pontif a ajuns să fie privită pe scară largă, ca o lucrare pe care numai Divinitatea era competentă să o îndeplinească. Împotriva acestui principiu

impietos și sfidând puterea susținătorilor săi, Wycliffe își exprimă protestul său solemn. Prin Walsingham, el este prezentat ca afirmând că, în anumite cazuri, un ecleziast, și chiar episcopul Romei, poate fi corectat de către inferiorii săi, și de către aceștia, nu numai din rândul clerului, ci și din rândul laicilor.Se spune că el a susținut, în plus, că acest lucru ar putea fi făcut ori de câte ori binele bisericii o cere. Wycliffe nu reneagă această doctrină, oricât de alarmantă și ofensatoare i se părea. Pentru a o susține, el presupune că papa este un frate păcătos, împărtășind, în comun cu alți oameni, o tendință spre ceea ce este păcătos; și de aici deduce supunerea sa egală la legile mustrării frățești. În consecință, el scrie: "Dacă este evident, prin urmare, că colegiul cardinalilor este neglijent în îndeplinirea acestui serviciu, pentru bunăstarea necesară a bisericii, este evident că alții, și poate că este o șansă, în principal laicii, să-l poată mustra și readuce la o viață mai bună."După această afirmație, se dă de înțeles că punerea sub acuzare a unui pontif este cu siguranță o lucrare care nu trebuie întreprinsă în mod pripit; dar se remarcă, de asemenea, că acolo unde există într-adevăr motive pentru o astfel de procedură, a te feri de această datorie nu înseamnă doar să presupui că papa este un infractor, ci un infractor dincolo de orice speranță de recuperare. Cu fermitatea și devotamentul său caracteristic, el concluzionează: "Doamne ferește ca adevărul să fie condamnat de biserica lui Hristos, pentru că sună neplăcut la urechea celor vinovați, sau a ignoranților! - pentru că atunci, întreaga credință a Scripturilor va fi expusă condamnării."

Pentru a judeca comportamentul lui Wycliffe în această perioadă critică a istoriei sale, corectitudinea comună cere ca cititorul să facă legătura între explicațiile atașate articolelor anterioare, care se referă la durata puterii pontificale, și aceste declarații, anexate la propunerea care se referă automat la caracterul său. Dacă laicii puteau fi angajați pe bună dreptate pentru a ajuta un pontif și pentru a-l aduce chiar și pe succesorul Sfântului Petru la o viață mai bună ; membrii subordonați ai ierarhiei erau, desigur, considerați ca fiind supuși aceluiași tip de disciplină. De asemenea, dreptul poporului de a judeca ce este sau nu este pentru binele bisericii, este în mod clar asumat ca fiind la baza acestei doctrine. Cu toate acestea, ea este totuși declarată, pusă în scris și transmisă clerului englez, în calitatea lor de delegați ai puterii papale!(12)

De asemenea, va fi potrivit să luăm în considerare articolul obscur deja observat, care se referă la autoritatea cărților umane, în legătură cu al șaselea, al șaisprezecelea și al șaptesprezecelea din aceeași serie. Toate acestea sunt legate în mod diferit de același subiect și prezintă o dezvoltare treptată a opiniilor lui Wycliffe cu privire la autoritatea stăpânilor seculari în ceea ce privește temporalitățile bisericii creștine.În primul dintre cele trei articole, care se referă mai mult la această problemă importantă, se afirmă,"că dacă Dumnezeu este, stăpânii temporali pot în mod legal, și meritoriu, să ia bunurileși averile de la o biserică delăsătoare". Aici, de asemenea, raționamentele reformatorului au atras diferite cenzuri, pe care cu puțină reflecție și integritate, atât de la unii, cât și de la alții, ar fi fost suficiente pentru a le preveni.Astfel își începe el expunerea doctrinei sale în acest punct: "Dacă Dumnezeu este, el este atotputernic; și dacă este așa, el poate prescrie lorzilor seculari exercitarea autorității presupuse în propoziția enunțată, iar apoi să îndeplinească serviciul presupus, ar fi în mod clar datoria lor." Aceasta este o parte a răspunsului lui Wycliffe, la întrebarea referitoare la sediul suveranității în ceea ce privește averea ecleziastică ; și dacă acesta ar fi fost întregul său răspuns, ar fi putut garanta triumful adversarilor săi.

Și în mod frecvent, și cel mai necinstit, a fost dat, ca și cum ar fi inclus cu adevărat tot ceea ce el a îndrăznit să mărturisească, în momentul de față, în acest punct. Comparând explicația atașată acestui articol în documentul prezentat delegaților cu cea dată de reformator în cel de-al doilea răspuns al său, se va vedea că "depărtarea" raționamentului său în această privință, care a jignit atât de mult discernământul modern, nu era un secret pentru autorul său; și că nimic nu era mai departe de intenția sa, decât să părăsească tema, pe care o aborda atât de îndepărtat, fără să se angajeze la un contact mai decisiv cu dificultățile sale.În nici un moment, el nu a aprobat o invazie a proprietății clerului, "în detrimentul bisericii; sau cu excepția formelor și cazurilor limitate de lege". Schimbarea avută în vedere nu trebuia să fie efectuată de pasiunile rătăcite ale mulțimii, nici de rapacitatea unor oameni de stat ireligioși, ci trebuia să fie reglementată de o trimitere devotată la legea lui Hristos. La comentariile sale, cu privire la articolele 16 și 17, din programul primit de la pontif, el se referă, ca exprimând doctrina sa autentică. În acele articole, el este acuzat că învață faptul că toate dotările bisericii sunt lăsate condiționat; că dacă clerul nu reușește să se folosească de averea lor pentru scopul pentru care a fost inițiată să îl promoveze, îi revine magistratului să impună o astfel de aplicare a acesteia; și că în fiecare astfel de caz, puterea civilă nu numai că este autorizată să facă acest lucru, dar dacă este necesar pentru reformarea ordinii, să îi priveze pe membrii bisericii de bunurile lor în întregime; și aceasta, deși cele mai alarmante cenzuri ale bisericii ar trebui să fie folosite pentru a preveni acest lucru. Aceasta este doctrina pe care Wycliffe o descrie ca fiind cea pe care o susține, în ceea ce privește enorma bogăție a ordinelor ecleziastice; și în concluziile sale, în loc să fie negată, eludată sau îndulcită, este recunoscută pe deplin și în mod distinct ca parte a crezului său. Cu prelația Angliei ca judecători ai săi și cu puterea papală ca aliat al lor, el nu se teme să adauge că, dacă există vreo diferență între obligațiile magistratului, atunci când se referă la înzestrarea ecleziastică, spre deosebire de cea civilă, cele care îl obligă la o inspecție a celei dintâi, sunt cele mai sacre, așa cum problemele care depind de fidelitatea sa sunt cele mai importante.

Astfel, reformatorul a refuzat episcopilor romani suveranitatea pe care o revendicaseră atât de mult timp în ceea ce privește proprietatea fiecărei instituții religioase din Europa. O cenzură, de asemenea, a fost astfel pronunțată asupra comportamentului acelor ierarhii naționale care, pentru a se sustrage pretențiilor monarhului asupra resurselor lor ample, au coborât adesea să pledeze pentru această supremație a pontifilor, ca extinzându-se la posesiunile lor, nu mai puțin decât la credința lor. În teoria lui Wycliffe, ultimul apel se face la coroană, și nu la mitră; iar părțile care acționează în baza acesteia, dacă sunt atacate de tunetul bisericii, sunt considerate ca având o protecție suficientă împotriva acestor arme în dreptatea certă a cauzei lor. Cititorul își va da seama că, în cazul presupus, balanța integrității și a discernământului, în judecarea naturii religiei și a celor mai bune mijloace de a o promova, este presupusă a fi în favoarea laicilor, spre deosebire de clerici. Fără îndoială, prin astfel de demersuri, mintea poporului englez a fost pregătită să adopte două maxime, a căror receptare era strict necesară pentru emanciparea țării lor: - în primul rând, că o reducere a proprietății ecleziastice poate fi esențială pentru o reformă ecleziastică permanentă; și, în al doilea rând, că, pentru a realiza acest lucru, puterea magistratului este pe deplin competentă.

În două dintre articolele rămase, reformatorul este obligat să afirme că fiecare persoană justificată nu numai că are dreptul la toate lucrurile bune ale lui Dumnezeu, dar se bucură de fapt de ele; și că un om poate conferi stăpânire, fie că este vorba de cea temporală, asupra urmașilor săi naturali, sau eternă, asupra urmașilor săi spirituali în școala lui Hristos, numai ca un ministru sau instrument al voinței divine. Aceste propoziții sunt admise ca fiind adevărate, și ele se referă la unele speculații teologice despre care se spune că ar fi derivat din scrierile lui Augustin ; dar cărora, este sigur, reformatorul nu le-a acordat niciodată o importanță serioasă. În forma lor actuală, este dificil să li se atribuie vreun înțeles precis; și nici atenția trecătoare care le-a fost acordată ulterior nu le face mult mai inteligibile.(13)În același timp, trebuie amintit că oponenții reformatorului l-au acuzat că susține o doctrină, pe care ei o numesc "stăpânire întemeiată pe har"; și pentru a stârni alarma celor opulenți și puternici, principiul vizat de această frază a fost promulgat cu entuziasm, ca fiind nu mai puțin opus autorității civile decât celei ecleziastice. Această doctrină va reclama atenția noastră într-un alt loc. Va fi suficient să remarcăm că, atunci când a început procesul intentat acum împotriva rectorului din Lutterworth, el era cunoscut ca fiind capelanul lui Edward al treilea; ca fiind cel care își obținuse preferințele ecleziastice din favoarea suveranului său; și ca un om numit recent de parlamentul englez pentru a susține pretențiile coroanei în fața comisarilor papali de la Bruges; de asemenea, ca prieten intim al ducelui de Lancaster, cel mai opulent supus din stat. Faptul că omul astfel legat, era susținătorul unor doctrine neprietenoase autorității puterii civile, va fi cu greu presupus, cu excepția cazurilor în care prejudecățile au plasat mintea dincolo de raza de acțiune a convingerii.Este adevărat că multe dintre producțiile sale de mai târziu, deși abundă în îndemnuri la ascultare, descoperă cel mai cald atașament față de orice principiu de echitate și bunătate, inculcând astfel de virtuți, ca fiind obligația specifică a conducătorilor și a celor bogați. La acestea vom reveni din nou, dar trebuie să precizăm aici, că cele mai îndrăznețe cenzuri ale sale la adresa neglijenței sau crimei magisteriale, sunt de obicei apărate împotriva acelui abuz pe care zelul adversarilor săi a fost atât de grăbit să îl asocieze cu ele.(14)

Cea de-a cincisprezecea concluzie pe care am observat-o, care afirmă că un preot nu este mai puțin competent pentru slujirea fiecărui sacrament decât un episcop. Pentru această doctrină, Wycliffe pledează în mod distinct ; observând în apărarea ei, că "puterea preoției este o chestiune care nu poate exista într-un grad nici mai mult nici mai puțin". Că poate exista un motiv întemeiat pentru a restrânge sau a extinde serviciile oficiale ale clerului inferior, conform practicilor existente, este admis; dar el încheie prin a descrie distincția dintre astfel de clerici și prelații lor, aceasta constând pur și simplu într-o diferență de jurisdicție, și nu într-o diferență de caracter.

Articolele din această serie, care ne solicită în continuare atenția, sunt în număr de opt. Toate acestea, însă, se referă la natura cenzurii spirituale sau la principiile care ar trebui să reglementeze aplicarea lor. În ceea ce privește aplicarea lor, este prezentată ca doctrină a reformatorului, că ele nu ar trebui să fie niciodată folosite ca instrument de răzbunare, în măsura în care pasiunea însăși este interzisă, și pentru că dreptatea cunoscută a lui Dumnezeu ar trebui să fie suficientă pentru a limita folosirea puterilor pe care le-a încredințat omului, doar la acele lucruri care sunt cunoscute ca fiind opuse acestei dreptăți. Folosirea lor, în special ca pedeapsă pentru reținerea jertfelor temporale de la cler, nu

numai că este declarată ca fiind fără aprobarea precedentelor Scripturii, dar este descrisă ca fiind în opoziție cu aceasta. În afirmația mai recunoscută a scriitorului despre această doctrină, adevărul ei este ilustrat printr-un apel la comportamentul Mântuitorului, care a refuzat să cheme focul din cer pentru a-i mistui pe samariteni, deși aceștia îi refuzaseră în modul cel mai ticălos drepturile de ospitalitate. În al doisprezecelea articol, de asemenea, practica de a pretinde un venit pentru cler, adăugând puterea lumească a magistratului la cenzura spirituală a preotului, este condamnată ca fiind în contradicție cu lecțiile și exemplele scrierilor sfinte și ale părinților. Pe de altă parte, se admite că există unele cauze umane cu care sancțiunile religiei ar putea fi legate, ca o influență auxiliară; dar în astfel de cazuri, care sunt considerate extreme, este vorba de relația dintre presupusa ofensă și pretențiile lui Dumnezeu, care este considerată ca necesitând intervenția unei specii de autoritate atât de sacră și atât de larg abuzată.

Conform documentului prezentat prelaților, aceasta era doctrina lui Wycliffe cu privire la utilizarea cenzurii ecleziastice în ceea ce privește proprietatea. În declarația sa, publicată imediat după aceea, se repetă faptul că folosirea pedepsei excomunicării și a puterii magistratului ca instrumente pentru a umfla veniturile preoțimii sunt obiceiuri necunoscute în cele mai bune epoci ale creștinismului; iar trecerea de la sistemul contribuției voluntare la cel al forței este deplânsă ca una dintre corupțiile lumești introduse în biserică, "prin înzestrarea ei sub Constantin."(15)

Dar nu numai aplicarea necorespunzătoare a acestei puteri a fost cea pe care reformatorul a fost nerăbdător să o corecteze; puterea în sine, așa cum era înțeleasă în general, a fost considerată imaginară; iar practicile legate de ea au fost combătute cu devotament, ca implicând cea mai gravă iluzie și impietate. "Noi știm", observă el, "că este imposibil ca vicarul lui Hristos, doar prin bula sa, deși în acord cu propria sa voință și cu cea a colegiului său de cardinali, să califice sau să descalifice cu adevărat pe cineva. Acest lucru este evident din punctul de vedere al doctrinei catolice care cere ca Domnul nostru, în fiecare operațiune vicariantă, să mențină primatul. Prin urmare, așa cum în fiecare calificare a unui subiect, se cere mai întâi ca subiectul care urmează să fie calificat să fie potrivit și vrednic de aceasta; și așa cum, de asemenea, în fiecare act de descalificare, trebuie să existe mai întâi vreun demerit în persoana descalificată care o cere; rezultă că actul de calificare sau descalificare, nu este pur și simplu din slujba vicarului lui Hristos, ci de sus, sau din altă cauză."În cea de-a treisprezecea propoziție, această asumare a unei autorități necondiționate, în formele de legare și dezlegare, este declarată a fi distructivă pentru întreaga credință catolică; ar fi o uzurpare a puterii absolute a Domnului; și nu mai puțin decât o blasfemie. Dar, în timp ce credinciosul umil este asigurat că nu are nimic de ascuns față de cenzura oamenilor, atâta timp cât va fi un adept al binelui, el este avertizat cu înțelepciune că sentința preotului nu trebuie să fie disprețuită și fără discernământ - deoarece, în unele cazuri, poate fi ecoul celei pronunțate împotriva lui de o putere mult mai mare. Următoarea afirmație include întregul articol al paisprezecelea, și suma doctrinei lui Wycliffe, cu privire la ceea ce este desemnat tehnic prin puterea cheilor. "Ar trebui să credem, că atunci și numai atunci un preot creștin leagă sau dezleagă, atunci când el se supune pur și simplu legii lui Hristos ; pentru că nu este legal pentru el să lege sau să dezlege, decât în virtutea acestei legi; și, prin urmare, nu dacă nu este în conformitate cu ea."Substanța învățăturii sale, cu privire la această chestiune importantă, este,

prin urmare, că oamenii ar trebui să se familiarizeze cu ceea ce legea lui Dumnezeu interzice sau poruncește; și, încredințându-se în propria lor judecată, în loc să își supună conștiința unui preot, ar trebui să se simtă consternați de încruntarea bisericii și să fie convinși de siguranța legată de zâmbetul ei, doar în măsura în care blestemul sau binecuvântarea ei ar trebui să fie cunoscută ca fiind în acord cu voința înregistrată a Celui Etern.

Aceasta este suma opiniilor reformatorilor, așa cum au fost prezentate delegaților papali la începutul anului 1378.(16)În documentul pe care l-am analizat astfel, se va vedea că nu se face prea multă referire, decât în mod implicit, la ceea ce poate fi descris cu strictețe drept opinie teologică. Este foarte important, într-adevăr, în ceea ce privește astfel de opinii, deoarece multele lucruri pe care le implică, apar cu toată certitudinea unei afirmații directe. Valoarea sa principală, totuși, trebuie privită ca provenind din faptul că este o înregistrare definitivă a sentimentelor lui Wycliffe, în această perioadă, cu privire la limitele care trebuie impuse pretențiilor despotice ale papalității și la pretențiile nu mai puțin extravagante ale marelui corp al clerului din fiecare stat al creștinătății; de asemenea, în ceea ce privește autoritatea magistratului, în comparație cu cea a oamenilor bisericii; în ceea ce privește mijloacele legitime de a asigura clerului un venit adecvat; și în ceea ce privește puterea conferită preotului, în ceea ce privește caracterul prezent sau alocarea viitoare a credinciosului.(17)Pe toate aceste subiecte, opiniile lui Wycliffe, așa cum sunt consemnate acum, au fost de natură să provoace nemulțumirea serioasă a ordinelor ecleziastice. Dar mintea care învățase să privească armele spirituale ale bisericii ca fiind neputincioase, decât atunci când sunt folosite conform învățăturii scrierilor sfinte, nu trebuia să fie descurajată de ele, ca fiind îndreptate împotriva unor concluzii care fuseseră adoptate ca rezultat al unor cercetări dureroase și devotate. Din notele parțiale ale acestui document de către unii scriitori, suntem lăsați să presupunem că explicațiile sale au fost de așa natură încât să nu furnizeze decât puține lucruri care să trezească temerile clerului contemporan. Tăcerea, totuși, care i-a fost impusă imediat lui Wycliffe de către sinodul căruia se spune că a fost supus, nu este singurul eveniment care arată percepția promptă a judecătorilor săi, în ceea ce privește tendința periculoasă a doctrinei pe care o mărturisea. Un profesor de divinitate, al cărui zel era îndreptat spre a familiariza mintea contemporanilor săi cu noțiunea unui drept conferit laicilor, de a judeca și chiar de a-și corecta instructorii - extinzând acest proces de reformă, după cum cereau circumstanțele, până la pontiful însuși, trebuie să fi fost considerat de către ecleziasticii din secolul al XIV-lea, ca fiind un preceptor nesigur al tinerilor. Iar afirmarea autorității coroanei, ca fiind cea care ar trebui să fie definitivă în determinarea aplicării proprietății ecleziastice, însemna, de asemenea, luarea unei poziții împotriva căreia sinoadele provinciale și curtea papală și-au adus cele mai puternice motoare de distrugere. Nici nu era mai puțin riscant, în acea perioadă, să tratăm distincțiile care se obținuseră în ierarhie, ca fiind doar cele de jurisdicție, și ca fiind în întregime de origine umană.Pentru a merge atât de departe, a fost suficient să se identifice cu Ioan de Ganduno și Marcillus din Padova, nume pe care cititorul își va aminti că sunt inserate în bula pontifului, ca fiind de “condamnată memorie". Cu toate acestea, atât de extinsă și atât de adânc așezată era țesătura superstiției domnești, încât orice atac asupra lucrărilor sale ar fi trebuit să se răsfrângă asupra capului atacatorului, dacă doctrina sa despre puterea spirituală ar fi fost lăsată să fie neîndoielnică. Această

ficțiune reușită, prin faptul că punea la dispoziția preoției chestiunile legate de un stat viitor, a fost cheia de boltă a structurii. Și ar trebui să ne amintim în mod clar că împotriva acestui punct a fost îndreptat în mod clar cel mai mare număr de articole pe care Wycliffe este acuzat că le susținea; și că în explicațiile sale de la Lambeth, chiar și conform celor arătate de dușmanii săi, nici una dintre propozițiile referitoare la aceasta nu a fost nici măcar pentru o clipă abandonată, sau în cel mai mic grad modificată.

Clerul din această perioadă este descris ca fiind de părere că sentința lor de excomunicare îi expunea pe cei condamnați, focurilor purgatoriului și, adesea, chinurilor veșnice. Dar dacă aceasta era credința lor, folosirea frecventă a acestei sentințe pentru a răzbuna o ofensă trivială sau pentru a obține o contribuție mizerabilă trebuie să fie considerată ca dând un aspect foarte odios caracterului lor general. Într-adevăr, promptitudinea cu care s-a recurs la aceste cenzuri, de-a lungul evului mediu, ne obligă să presupunem că încrederea oamenilor bisericii în adevărul acestei scheme era mai mult aparentă decât reală.A pune la îndoială acest lucru înseamnă să le considerăm ca fiind mai puțin asemănătoare cu natura omului, decât cu cea a demonului. În această privință, religia și umanitatea lui Wycliffe au vorbit prea tare pentru a fi înțelese greșit. El a văzut politica și doctrina romană ca fiind ingenios concepute pentru a-i face pe ecleziastici reprezentanți ai Atotputernicului; și aceasta, pentru a furniza mijloacele de a identifica orice mișcare opusă voinței lor cu tot ceea ce este revoltător în impietate. În consecință, se pare, și din hârtia adoptată de Walsingham, că eliberarea sufletelor oamenilor din această prea reușită capcană, a fost marea preocupare a reformatorului. În vederea acestui scop, el expune inconsecvențele, mondenitatea și cruzimea atât de evidente în exercitarea obișnuită a acelei autorități spirituale pe care clerul și-a asumat-o astfel. Maximă: "După roadele lor îi veți cunoaște", li se aplică nu mai puțin decât laicilor; și pentru a ridica mintea populară din starea de totală prosternare în fața voinței stăpânilor săi fantomatici, oamenii sunt îndemnați să studieze principiile credinței lor și, făcând acest lucru, să judece singuri cu privire la fiecare pretenție a păstorilor lor spirituali, oricât de sancționată de trecut sau de către anumite nume ar fi fost până atunci.

Declarația pe care am observat-o, referitoare la puterea de a califica sau de a descalifica, tratează această trăsătură impunătoare a disciplinei stabilite în termeni foarte generali; într-adevăr, în așa fel încât este evident că autorul ei a vrut să corecteze erorile asociate cu sacramentul ordinelor, precum și cele care au devenit legate de cel al penitenței. De către persoanele care au avut cel mai mult de așteptat de la o astfel de interpretare a articolelor menționate, se pare că ele au fost înțelese astfel. Într-adevăr, Wycliffe nu a pus niciodată la îndoială originea scripturală a ordinării preoțești, nici puterea bisericii de a-i excomunica pe cei nedemni; dar a condamnat cu voce tare corupțiile care au devenit legate de exercitarea ambelor funcții. Eficacitatea oricăruia dintre aceste acte era reglementată, în opinia sa, de caracterul părților în care trebuia să se încheie. De aceea, infractorul impenitent, deși absolvit de preot, este văzut ca fiind încă pasibil de nemulțumirea Creatorului său; iar pe clerici, lăudându-se cu sfințenia pe care se presupunea că ar fi conferit-o consacrarea episcopală, el îndrăznește adesea să-i denunțe ca fiind ipocriți de profesie, copii ai diavolului și mai răi decât oamenii din Sodoma. A dovedi din Scripturi și de la primii părinți că acestea erau doctrinele antichității creștine, însemna un mare semn de intrebare.

Dacă îndatoririle reformatorului, în calitate de delegat al suveranului său, i-au dezvăluit destule despre politica de la Avignon, pentru a-i confirma dezinteresul față de papalitate, instrucțiunile acestei puteri către prelații englezi, care, pentru a folosi propriul său limbaj indignat, le cereau să-l trateze "ca pe un hoț", nu au fost decât prost adaptate pentru a-i diminua aversiunea. În comentariul său asupra acestor articole de acuzație, pe care l-a publicat imediat după apariția sa la Lambeth, el îl reclamă astfel pe suveranul pontif: "Să nu-i fie rușine să îndeplinească slujba bisericii, din moment ce el este, sau cel puțin ar trebui să fie, slujitorul slujitorilor lui Dumnezeu. Dar o interdicție de a citi scripturile sacre și o vanitate a stăpânirii seculare și o poftă după aparențele lumești, ar părea să participe prea mult la o dispoziție spre înaintarea blasfemiantă a lui Antihrist, mai ales în timp ce adevărurile unei credințe scripturale sunt considerate a fi tărășenie și se spune că sunt opuse adevărului creștin, de către anumiți conducători care pretind că trebuie să ne supunem deciziei lor cu privire la fiecare articol de credință, deși ei înșiși sunt în mod evident ignoranți în ceea ce privește credința scripturilor. Dar, prin astfel de mijloace, urmează o înghesuială la curtea (de la Roma), pentru a cumpăra o condamnare a scripturilor sacre ca fiind eretice, și de aici vin dispensațiile, contrare articolelor credinței creștine."Lucrarea în care vorbește astfel a fost descrisă de el ca fiind "Un fel de răspuns la Bulă", - referindu-se în mod evident la cea pe care pontiful o adresase universității. În paragraful de încheiere, el remarcă: "Aceste concluzii le-am livrat, ca pe un grăunte de credință, separat de neghina prin care nerecunoscătorul este și el o neghină pusă pe foc. Aceștia, opuși Scripturilor adevărului, ca floarea purpurie a răzbunării murdare, oferă hrană pentru Antihrist. Despre aceasta semnul în falnic este că în cler domnește o dușmănie și o mândrie luciferică, constând în pofta de dominație, a cărei soție este râvna pentru lucrurile pământești, crescând laolaltă copiii diavolului, iar copiii sărăciei evanghelice nemaifiind. O judecată asupra roadei astfel produse, se poate forma și din faptul că mulți, chiar dintre copiii sărăciei sunt atât de degerați, încât, fie prin ceea ce spun, fie prin tăcerea lor, iau partea lui Lucifer, nefiind în stare să se ridice pentru cauza sărăciei evanghelice ; sau nu îndrăznesc, ca urmare a sămânței omului păcatului, semănată în inimile lor, sau din teama josnică de a-și pierde vremelnicia."Cu toate acestea, declarațiile pe care le-a publicat acum, el se declară pregătit să le apere, "chiar până la moarte, dacă prin astfel de mijloace ar putea reforma obiceiurile bisericii."

Scăparea lui Wycliffe din capcana adversarilor săi și această reiterare a celor mai detestabile opinii ale sale nu puteau decât să provoace orice fel de atac care ar fi putut să diminueze influența sa. Un scriitor anonim, care este descris de reformator ca fiind "un teolog pestriț", a atacat imediat punctul din doctrina sa care punea în discuție infailibilitatea pontifului. Din răspunsul lui Wycliffe reiese că antagonistul său afirmase că papa este incapabil de păcat de moarte și că el declarase, ca o consecință, că orice ar ordona sfinția sa trebuie să fie drept. Cu privire la această afirmație, se remarcă faptul că, dacă ar fi corectă, pontiful ar putea exclude orice carte din canonul scrierilor sfinte și ar putea introduce orice noutate în locul ei; că ar putea astfel să modifice întreaga biblie și să facă din însăși scriptura o erezie, stabilind ca fiind catolic ceea ce este opus adevărului. Reformatorul face apoi aluzie la eforturile pe care pontiful le făcuse pentru a înarma autoritatea prelaților, a curții și a universității împotriva lui, pentru că el îndrăznise să pună la îndoială această presupunere și altele, la fel de impioase.

Partea rămasă a acestui tratat este formată din două părți; prima, care conține o explicație mai amănunțită a anumitor articole din seria de articole care i-au fost deja obiectate și la care i-au fost date răspunsurile; a doua, care include un îndemn înflăcărat adresat claselor influente ale comunității, pentru a se scutura de asuprirea, atât seculară cât și spirituală, pe care o putere străină le-a impus-o atât de mult timp. Articolele citate sunt următoarele: al șaptelea, al zecelea și al treisprezecelea, se referă la puterea de a lega și de a dezlega ; precum și al șaisprezecelea și al optsprezecelea. Cel de-al șaisprezecelea se referă la funcția magistratului, în ceea ce privește bunurile bisericii; cel de-al optsprezecelea, la supunerea unui pontif ofensator, la autoritatea corectivă a clerului inferior și, în cazuri extreme, la cea a laicilor. Cititorul își va aminti că instrucțiunile papei către arhiepiscopul de Canterbury îi cereau să afle adevăratele opinii ale lui Wycliffe, dar îi interziceau să ajungă la o sentință definitivă, până când nu se va cunoaște hotărârea papală. În cursul acestui tratat, reformatorul vorbește despre delegați cași cum aceștia așteptau să primească această decizie înainte de a anunța soarta concluziilor sale; și afirmă, pentru informarea lor, că, potrivit unui raport care a ajuns la el, doctrina sa cu privire la bunurile bisericii și la peccabilitatea papei, a fost denunțată ca fiind în mod special eretică.De la aceste articole, el trece la cele care tratează despre puterea de absolvire; și presupunând că decizia cu privire la acestea ar fi că papa și clerul în general, pot lega și dezlega la fel de sigur ca și Atotputernicul însuși, indignarea sa devine impetuoasă. Susținătorul unui astfel de principiu, oricine ar fi el, este descris nu numai ca un blasfemiator și un eretic, ci și ca unul pe care creștinii nu ar trebui în nici un fel să îl tolereze - cu siguranță nu ca lider al lor, din moment ce îndrumarea lui nu poate servi decât pentru a-i conduce în nepăsare spre distrugere. Domnii seculari sunt, prin urmare, chemați să se opună pretențiilor arogante ale papei, și să facă acest lucru nu doar în ceea ce privește erezia pe care le-a impus-o, declarându-i incompetenți să își retragă pomana de la o biserică delăsătoare, nici doar pentru că a condamnat ca eretică afirmația că propria sa distribuire a bunurilor bisericii poate fi doar ministerială sau subordonată, ci pentru că le-a luat libertatea legii lui Hristos și a adus în locul ei o robie egipteană.De aceea se susține că nici o teamă de suferință, nici o sete de câștig, nici o iubire de distincție, nu ar trebui să-i împiedice pe soldații lui Hristos, atât pe cei seculari cât și pe cei din cler, să apară în apărarea legii lui Dumnezeu, până la sânge ! În cazul în care însuși lordul papă, sau chiar un înger din ceruri, ar promulga doctrina care conferă unei creaturi o putere de absolvire specifică divinității, se afirmă că fiecare membru al comunității creștine este obligat, într-o astfel de criză, să-și exercite influența "pentru salvarea credinței". În felul următor, el argumentează asupra suporturilor acestei autorități spirituale, pe care cei mai distinși oameni ai bisericii din epocă erau preocupați să o susțină. "Să admitem odată că papa, sau cineva care îl reprezintă, într-adevăr leagă sau dezleagă ori de câte ori are intenția de a face acest lucru, și cum va sta lumea? Pentru că, dacă, atunci când pontiful pretinde că îi leagă pe toți cei care i se opun în dobândirea lucrurilor temporale, fie mobile sau imobile, cu durerile damnării veșnice, astfel de persoane sunt cu siguranță legate, - trebuie să urmeze, ca și cum ar fi printre cele mai ușoare lucruri, ca papa să ia pentru sine toate împărățiile lumii și să submineze sau să distrugă fiecare rânduială a lui Hristos.Și din moment ce, pentru o greșeală mai mică decât această uzurpare a unei puteri divine, Abiatar a fost destituit de Solomon, Petru a fost mustrat pe față de Pavel, și mulți papi au fost destituiți de împărați și regi, - ce ar trebui să fie permis să îi

împiedice pe credincioși să își exprime plângerile împotriva acestui prejudiciu mai mare adus Dumnezeului lor? Pentru că pe baza acestei doctrine greșite, ar fi ușor pentru papă să inverseze toate aranjamentele lumii; punând mâna, în legătură cu clerul, pe soțiile, fiicele și toate bunurile laicilor, fără opoziție, în măsura în care, după cum spun ei, nici măcar regii nu pot priva un om al bisericii de ceva, nici să se plângă de comportamentul său, să facă ce vrea, în timp ce ascultarea trebuie să fie imediat făcută la orice ar putea decreta papa!"Atât de neștirbită era tirania sistemului pe care Wycliffe se străduia să-l demoleze, și atât de devotat a fost ajustată doctrina sa, pentru a acționa ca un topor asupra rădăcinii.(18)

NOTE

1. Toate aceste scrisori sunt inserate în anexa nr. XI. XV.

2. Mosheim (iii. 348, 349) îi menționează pe Marcillus și Ganduno, împreună cu alții, care i-au ajutat în războiul împăratului împotriva papei. Dar printre bărbații pe care îi descrie ca fiind foarte și meritat apreciați pe seama rolurilor lor eminente și a învățăturii lor, locul cel mai vizibil este atribuit conaționalului nostru, Occam. Se spune că el "i-a întrecut pe toți în acuitatea și spiritul satirei sale; de aceea, Dialogurile sale, împreună cu celelalte producții ale sale, care au fost citite cu aviditate și transmise generațiilor următoare, au dat, ca să zicem așa, o lovitură mortală ambiției și maiestății pontifilor romani". Marcillus a publicat, printre alte piese, o lucrare intitulată "Defensor pro Ludovico Bavaro adversus usurpatam Romani Pontificis Jurisdictionem". Această lucrare memorabilă a realizat-o în timp ce era profesor la Viena. Ea a fost publicată la Frankfurt, în 1592, de Franc Gomarus, Svo. Dar cu aproape o jumătate de secol mai devreme, una dintre cele mai odioase piese ale sale a fost tradusă și publicată în engleză, sub titlul "The Defence of Peace," &c. fol. - Wordsworth's Ecclesiastical Biography, i. 36.

3. Walsingharn este destul de uimit de infatuarea care ar putea produce ezitarea la care se face aluzie. - Hist. Ann.

4. Spelman, ii. 625. Lewis, 315. O intervenție similară a reginei-mamă avusese loc cu puțin timp înainte pentru a pune capăt disputei dintre londonezi și ducele de Lancaster. Persoanele delegate "să îi roage pe cetățeni să se împace cu ducele" au fost Sir Alfred Lewer, Sir Simon Burley și același Sir Lewis Clifford. Iar "londonezii au răspuns că, pentru onoarea prințesei, se vor supune și vor face cu toată reverența ceea ce aceasta va cere". Fox's Acts and Monuments, i. 559. Walsingham, de asemenea, relatează că un tumult similar s-a ridicat în timpul procesului lui Ashton, Lollardul. - Ann. 1382.

5. Wals. ad Ann. Cea de-a doua lucrare se află în Apendice, nr. XVI. Se deosebește de primul (liliac/bat) prin particularități care vor fi precizate în text.

6. Se pune un accent deosebit pe atenția acordată întregii declarații a reformatorului, printre altele din următoarele motive. Filozofia scolastică a introdus obiceiul existent de a împărți un text al Scripturii într-o multitudine de părți. Cu cât mai mare, de asemenea, era numărul de propoziții distincte care puteau fi deduse dintr-un pasaj, cu atât mai evident era geniul predicatorului. Vedem influența acestui gust asupra minții lui Wycliffe însuși, într-una din ultimele sale piese împotriva fraților, unde el acuză acel corp că susține mai mult de cincizeci de erezii, iar acestea sunt făcute să formeze tot atâtea secțiuni ale lucrării sale; și chiar și în acest caz moderația sa apare, când este comparat cu fondatorul Occamiștilor, care l-a acuzat pe pontif, Ioan al douăzeci și doilea, că susținuse mai mult de șaptezeci de propoziții, meritând aceeași denumire, (Bui. Hist. Univer. Paris, iv. 7). În astfel de cazuri trebuie să se fi făcut deseori o distincție, unde diferența nu era foarte evidentă, iar unele dintre propozițiile separate, dacă se poate spune că posedau vreun înțeles, acesta trebuie să fi fost foarte mic - la fel de mic, poate, ca și afirmația reformatorului nostru atunci când a declarat pur și simplu că dominația papală trebuie să fie de durată limitată.

7. Astfel de mărturisiri nu sunt rare în scrierile reformatorului. Astfel încheie el un pasaj, în care a negat principiile ortodoxiei în ceea ce privește absolvirea preoțească ; "Dacă cineva ar arăta mai clar această sentință, prin legea lui Dumnezeu, aș consimți cu blândețe la aceasta. Iar dacă cineva ar dovedi că acest lucru este fals sau împotriva legii lui Dumnezeu, pe care l-am spus acum aici, l-aș revoca cu blândețe". Codd. Ric. Iacobii, Bibl. Bod. i.

8. See Appendix, No. XVII.

9. Justificarea mea pentru comportamentul lui Wycliffe în această criză se bazează în principal pe două fapte: - 1. Nu avem nici o dovadă că el a avut până acum opinii sau a folosit expresii, cu privire la pontifi, cu totul diferite de ceea ce găsim în documentul dat acum judecătorilor săi. Domnul Lewis, într-adevăr, îl prezintă ca și cum ar fi publicat deja următoarele piese : Trialogus. Sentința blestemului expusă. Despre Prelați. Despre Clerici - Posesori. Cum Antihrist și funcționarii săi îi feresc pe adevărații preoți de a predica Evanghelia lui Hristos. Cum Satana și Preoții săi, și religiile sale ferecate sunt aruncate de trei erezii blestemate, &c. Și tratatul său despre slujitori și domni. (Viața lui Wicliffe, c. iii. 37 43.) Dacă această reprezentare ar fi corectă, atunci unele dintre cele mai puternice lucruri spuse vreodată de Wycliffe împotriva papalității, au fost lucruri spuse înainte de apariția sa prezentă la Lambeth; și comparația care trebuie făcută este între afirmațiile conținute în aceste "Concluzii" și pasajele în care puterea papală este denunțată ca fiind Antihristul prezis, și ca fiind pătată de aproape orice corupție.Totuși, această reprezentare, deși a fost adoptată de domnul Lewis și, aparent, de toți scriitorii care au scris despre acest subiect, din epoca reformatorilor până la noi, este complet eronată. Trialogus conține o referire (lib. iv. c. 36.) la memorabilul consiliu, care a fost tulburat de un cutremur - un eveniment, care aparține anului 1382. Această lucrare, în consecință, nu a putut fi publicată decât la cel puțin patru ani după aceste "Concluzii". "Sentința blestemului", &c. include o aluzie la războiul purtat împotriva papei de către Spencer, episcop de Norwich, descriindu-l ca fiind un război menținut "pentru dragostea a doi preoți falși, care sunt Antihriști deschiși", c. xv. Dar această afacere aparține anului 1383. În lucrarea sa despre Prelați, reformatorul face referire la același eveniment, observând că "dacă ar trebui să fie acordate grații, ar trebui să fie pentru a face pace, și nu pentru a face disensiuni și războaie", c. xiii. Acest MS. conține, de asemenea, aluzii repetate la comportamentul prelaților în încercarea de a reduce la tăcere "preoții săraci" ai reformatorului și nu aflăm nimic despre existența acestei din urmă clase de oameni, decât după anul 1377, c. vi. xvi. xxiii. xxvii.În MS. despre Clerici-Pofesioniști, sunt remarcate aceleași evenimente și, în special, persecuțiile frecvente ale predicatorilor itineranți ai reformatorilor, "pentru că trăiesc prost și corect, și merg să învețe legea lui

Dumnezeu". c. xvi. Întreaga lucrare, intitulată "Cum Antihrist și funcționarii săi", etc., este folosită pentru a justifica importanța pe care acești preoți săraci o acordau slujbei de predicare și trebuie, desigur, să aparțină unei perioade ulterioare începerii activității lor. Piesa despre "Satan și preoții săi", etc. nu se referă doar la aceeași stare de lucruri, ci și la opoziția stârnită de traducerea Scripturilor în limba engleză; o realizare care a fost, de asemenea, ulterioară acestei perioade. Iar în ceea ce privește tratatul "Despre servitori și domni", acesta a fost în mod evident provocat de insurecția de sub Wat Tyler, și este menit să justifice doctrina reformatorului de acuzația de favorizare a spiritului de anarhie. Despre toate acestea cititorul va avea dovezi suplimentare pe măsură ce aceste lucrări vor ajunge în atenția sa. Trebuie să repet, prin urmare, că nu avem nici o dovadă că a existat vreo doctrină susținută de Wycliff până în 1378, mai ostilă puterii papale sau superstițiilor domnești, decât erau concluziile supuse atunci judecătorilor săi. Această viziune a lucrurilor plasează comportamentul reformatorului, în acest moment de criză, într-o lumină cu totul nouă; și, deși nu există nici o circumstanță care să justifice o suspiciune asupra corectitudinii sale, trebuie să susțin că Wycliffe este justificat în mod corect de acuzația îndelung repetată de a-și fi ascuns opiniile pentru a scăpa de teroarea puterii. Roma nu a fost denunțată drept Antihrist decât atunci când Roma a devenit procurorul său. Propria mea judecată în acest punct a fost mult timp una comună; și dacă am aplaudat curajul proto-reformatorului nostru, acolo unde alții au considerat necesar să se scuze pentru fragilitatea sa, am făcut acest lucru contrar propriilor mele anticipări și ca o consecință a unor informații mai corecte. 2. Al doilea fapt prin care am găsit justificarea comportamentului lui Wicliffe în acest caz este că, în timp ce articolele pe care se poate crede că le-a înmuiat nu sunt mai mult de patru, celelalte, cărora nu li se poate atașa nici o suspiciune de acest fel, se ridică la mai mult de trei ori acest număr: - acestea din urmă, de asemenea, fiind în natura lor să necesite echivocul la fel de mult ca și primele, dacă ar fi fost nevoie să se recurgă la această artă. Singura deducție corectă, prin urmare, este că puținele puncte asupra cărora reformatorul nu s-a exprimat după gustul cititorilor moderni sunt acelea asupra cărora opiniile sale erau, în acest moment, diferite de ale lor. - Notă la a doua ediție.

10. Acesta trebuie să fie un învățător lipsit de spirit care nu și-a surprins niciodată auditorii printr-un paradox sau nu le-a trezit atenția printr-o afirmație îndrăzneață asemănătoare cu cea de mai sus. De către școlastici se recurgea frecvent la această manevră retorică, uneori doar pentru a-și arăta ingeniozitatea scăpând cu abilitate de o dificultate, iar alteori cu scopul mai lăudabil de a atrage atenția asupra ilustrării unui adevăr important. Astfel, Anselm, reputatul părinte al acestei științe, declară cu gravitate, într-unul dintre discursurile sale populare, că voința omului este omnipotentă; și procedând la explicarea afirmației sale, el remarcă faptul că în ceruri voința omului va fi disciplinată astfel încât să nu dorească nimic altceva decât ceea ce Omnipotentul va dori să îi confere și că astfel va fi ea însăși omnipotentă. - Predică la Apocalipsa cap. VII. Ar fi ușor de citat și alte variante ale acestui tip de raționament, care, în Evul Mediu, nu se credea că trădează ceva nici de micime, nici de neseriozitate. Nu există, poate, un alt școlastic, cu excepția lui Bradwardine, care să fi fost atât de puțin dispus la acest fel de bagatelă ca reformatorul nostru.

11. În cel de-al șaselea articol al celui de-al doilea document, el se referă, pentru întreaga sa doctrină, la afirmațiile introduse în legătură cu al șaselea, al șaisprezecelea și al șaptesprezecelea din documentul anterior, adăugând că aceste ultime observații au fost introduse pentru ca raționamentul precedent să nu pară inaplicabil "din cauza îndepărtării sale."

12. Care este valoarea acuzației formulate împotriva lui Wicliffe pe baza acestui articol și a celor doi care au legătură cu el? Dacă ar însemna ceva, ar fi că, deși aceste articole par să conțină o renunțare la puterea temporală a papei, explicațiile pe care reformatorul le-a atașat la ele nu o conțin. Dar cine poate crede că Wycliffe ar fi putut simți vreo dificultate în a renunța la un principiu care fusese respins de rege, de lorzii și de comuni, inclusiv prin votul unanim al prelaților, încă din anul 1366? Sau poate fi acuzat pe bună dreptate acel om că se teme să nege autoritatea pontifilor extinsă asupra persoanelor și proprietăților laicilor, care, în aceeași lucrare, nu se teme să nege această autoritate extinsă asupra celor mai privilegiate bunuri ale clerului? Atât de inteligent, totuși, și atât de candid este raționamentul adus la acest subiect, de către acel "curent de autorități" pe care un anumit critic anonim ar fi vrut să mă facă suficient de "ingenuu" pentru a-l urma. Notă la a doua ediție.

13. Piesa sa ca răspuns la întrebarea care i-a fost propusă de primul parlament al lui Richard al II-lea arată că minciuna a învățat atunci să creadă că, atunci când moralitatea preoților a devenit serios coruptă, funcția lor era pierdută. El nu știa, în cazul clerului, cum să facă distincția între om și funcția sa; dar că putea să facă acest lucru în ceea ce privește conducătorii civili este de necontestat, din stima sa cunoscută pentru John de Gaunt, într-un moment în care legătura sa cu Catherine Swinford era de așa natură încât îl implica în vinovăția păcatului de moarte. - Godwin's Life of Chaucer, vol. ii. 229, 231. Următoarele sunt remarcate de Wycliffe, într-unul din tratatele sale, ca semne ale eliberării de vinovăția păcatului de moarte. "Când un om ascultă cu plăcere și de bunăvoie cuvântul lui Dumnezeu; când se știe pregătit să facă fapte bune; când este dispus să fugă de păcat; când un om poate să se simtă rău pentru păcatele sale." MS. Cotton. Titus, D. xix.122. Vezi capitolul despre opiniile sale.

14. Se pare că caracterul ministerial sau, mai exact, caracterul subordonat al tuturor deciziilor umane, afirmat în articolul al paisprezecelea, era legat, în mintea lui Wycliffe, de maxima importantă a apelului la cuvântul lui Dumnezeu, ca singura autoritate absolută. În forma sa izolată, propoziția poate părea trivială sau obsesivă; dar este sigur că nu a fost considerată, nici de către reformator, nici de către judecătorii săi, ca fiind de sine stătătoare. Vezi capitolul despre opiniile reformatorului, unde va apărea că doctrina "stăpânirii întemeiate pe har", în loc să fie un principiu "favorit", este unul căruia nu i se acordă aproape nicio atenție în cursul scrierilor sale.

15. În notele sale ulterioare la aceste articole, el afirmă, de asemenea, că poate fi un act de caritate religioasă mai mare, în anumite circumstanțe, să privezi biserica de bogăția ei, decât să o dăruiești.

16. Că această întâlnire a avut loc la începutul anului curent, aflăm din faptul că papa Grigore a murit în luna martie a anului următor, iar decesul său a fost deplâns în mod deosebit de Walsingham, deoarece s-a dovedit a fi o lovitură mortală pentru demersurile împotriva lui Wycliffe. - Hist, ubi supra.

17. Toate articolele incluse în documentele care au solicitat atenția noastră principală în acest capitol pot fi urmărite în diferite forme printre cele condamnate de consiliul de la Constance ca fiind principiile lui Wycliffe. Următorul este limbajul din decretul său. "Conciliul, în numele Domnului nostru Isus Hristos, reprobă și condamnă toate și fiecare dintre aceste articole prin acest decret perpetuu; interzicând tuturor catolicilor, sub pedeapsa anatemei, să învețe, să predice sau să susțină oricare dintre aceste articole; și poruncind tuturor ordonatorilor de locuri și inchizitorilor pentru crima de erezie, să vegheze și să pedepsească pe cei care le încalcă conform canoanelor." Constanța lui Lenfant, i. 198, 217-231, 414-420. Printre propozițiile atribuite lui Wycliffe în acea adunare, se numără următoarele ; - că Dumnezeu nu poate anihila nici un lucru, deoarece nu ar putea face lumea mai mică sau mai mare ; - că nu ar putea crea un număr mai mare de naturi raționale - că Dumnezeu este fiecare creatură și că fiecare creatură este Dumnezeu. Dar este evident, că aceste afirmații, dacă nu sunt simple deducții deduse din doctrina sa de către dușmani, trebuie să fi fost însoțite de explicații în concordanță cu pietatea cunoscută a lui Wycliffe. Astfel, prin faptul că fiecare creatură este în Dumnezeu, el a vrut să spună doar că, așa cum pârâul este în fântână, ideile existenței lor sunt coetnice cu natura divină și inseparabile de ea. Prin celelalte propoziții, el a vrut probabil să spună că mâna creatoare a fost oprită acolo unde era mai bine să stea ; și de aici, ca și în articolele remarcate mai sus, atributul omnipotenței este venerat, dar este considerat ca fiind supus controlului înțelepciunii și bunătății. - Ibidem. 419, 420.

18. Dr. Lingard, (Hist. iv. 257) se referă la Walsingham (Hist. 206, 207) ca fiind cele trei documente produse de Wycliffe, pentru a explica articolele invocate împotriva lui. Cu toate acestea, doar prima dintre acestea poate fi găsită în Walsingham. Domnul Lewis, care este de asemenea menționat ca fiind cel care le-a tipărit, ne-a dat prima și a doua; dar din a treia, s-a mulțumit cu extrase și o analiză imperfectă. Dr. Lingard observă în continuare că aceste documente nu au dată, dar că conținutul lor pare să indice ordinea în care s-au succedat și, pe baza acestei autorități, a inversat datele care le-au fost atribuite de fiecare scriitor anterior. Prin acest mijloc, Wycliffe este făcut să joace rolul de erou când pericolul este îndepărtat, și un personaj mai puțin onorabil când se apropie; iar ingeniozitatea obișnuită a istoricului este folosită pentru a face exact această impresie asupra cititorilor săi. Dr. Lingard s-a abținut de la orice observație asupra particularităților care, presupunem noi, au justificat această dispunere a acestor documente pe care el a aplicat-o într-un scop atât de serios. O traducere a primului document a fost tipărită de Fox și de domnul Lewis; cea de-a doua se află în Apendice; iar cititorul, comparându-le, își va da seama că nu există nici cel mai îndepărtat motiv pentru a considera ceea ce am considerat a doua ca fiind cu adevărat prima; dimpotrivă, referința sa distinctă la conținutul documentului anterior este decisivă pentru data sa ulterioară. Comparați articolul al șaselea din acesta din urmă, cu al șaselea, al șaisprezecelea și al șaptesprezecelea din primul. În ceea ce privește cea de-a treia producție, singura clauză care ar putea părea pentru o clipă să tulbure data care i-a fost atribuită este cea în care reformatorul vorbește despre delegați ca așteptând permisiunea pontifului înainte de a emite judecata lor asupra concluziilor sale. Dar chiar și această circumstanță, așa cum este explicată în text, (p. 403.) se numără printre dovezile apariției sale ca fiind ulterioară întâlnirii de la Lambeth. Potrivit Dr. Lingard, Wycliffe "a sărbătorit" scăparea sa cu acea ocazie "ca pe un triumf" și dacă este așa, tonul mai îndrăzneț al celui de-al doilea document al său, atacul furios al oponentului său anonim și răspunsul său și mai indignat se succed în ordine firească. Pe de altă parte, o inversare a acestor date, nesusținută, din câte îmi dau seama, de cea mai mică umbră de dovadă, este însoțită de numeroase dificultăți, pe care nu este aproape deloc necesar să le expunem.Se poate remarca, de asemenea, că substanța lucrării descrise de Dr. Lingard ca fiind "inflamatorie" și care ulterior a fost îndulcită de temerile autorului său, a fost republicată curând în al douăzeci și doilea capitol al lucrării sale despre "Clerici - Posesori" și este prezentată cu și mai multă vigoare în al nouăsprezecelea capitol al tratatului său popular, numit "Marea sentință a blestemului expusă". - MSS.C. C.C.C.Cambridge.